

2018

**Πάντειον
Πανεπιστήμιο**

**Ανδρέας Ν. Λύτρας
(Επιμέλεια)**

**Τα Κοινωνικά
Επιλογές από την Ελληνική Κοινωνιολογία
Τόμος VI**

**Η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών
(ηλικίας 25 ετών και άνω)**

Τις εργασίες συνέγραψαν οι ακόλουθοι αναλυτές:
**Βιδάλη Έλλη, Γιατράς Αλέξανδρος, Ζώρζου Ιουλιανή, Καμμένος Ιωάννης,
Κατσαρίδου Μαρία, Κυριαζοπούλου Γεωργία, Μανουκιάν Ασημίνα, Παππά
Ελένη, Παραστατίδου Χριστιάννα, Σάρδη Βασιλική, Ταμπάκη Ιωάννα.**

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ανδρέας Ν. Λύτρας

(Επιμέλεια)

ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

Τόμος: VI

Η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών

(ηλικίας 25 ετών και άνω)

Τις εργασίες συνέγραψαν οι ακόλουθοι αναλυτές:

Βιδάλη Έλλη, Γιατράς Αλέξανδρος, Ζώρζου Ιουλιανή, Καμμένος Ιωάννης,
Κατσαρίδου Μαρία, Κυριαζοπούλου Γεωργία, Μανουκιάν Ασημίνα, Παππά Ελένη,
Παραστατίδου Χριστιάννα, Σάρδη Βασιλική, Ταμπάκη Ιωάννα.

ΑΘΗΝΑ

2018

Περιεχόμενα

Πρόλογος (Ανδρέας Ν. Λύτρας).....	7
Εισαγωγή.....	11
Πρώτο Μέρος: Πολιτικές Καταπολέμησης της Ανεργίας (Συλλογικό Κείμενο).....	13
Το Μοντέλο του Keynes.....	15
Το Μοντέλο του Beveridge.....	23
Το Μοντέλο του Hyman P. Minsky.....	27
Η Πολιτική Workfare.....	35
Το πρόγραμμα για την ενίσχυση της απασχόλησης“Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.”..	47
Δεύτερο Μέρος: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+.....	55
Έλλη Βιδάλη: Η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών 25+. Η περίπτωση της Ισπανίας.....	57
Αλέξανδρος Γιατράς: Η Καταπολέμηση της ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση της Ελλάδας.....	73
Ιουλιανή Ζώρζου: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση της Νότιας Κορέας.....	89
Ιωάννης Καμμένος: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση της Αυστρίας.....	99
Μαρία Κατσαρίδου: Η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών 25+. Η περίπτωση της Γερμανίας.....	107
Γεωργία Κυριαζοπούλου: Η καταπολέμηση της ανεργίας σε Γυναίκες ηλικίας 25 +. Η περίπτωση της Γαλλίας.....	119
Ασημίνα Μανουκιάν: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση της Ολλανδίας.....	131
Ελένη Παππά: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση της Ισλανδίας.....	145
Χριστιάννα Παραστατίδου: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση της Αργεντινής.....	159
Βασιλική Σάρδη: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση της Ιταλίας.....	171
Ιωάννη Ταμπάκη: Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+. Η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου.....	181
Παραρτήματα.....	193
Παράρτημα Ι: Το ΑΕΠ σύμφωνα με το I.M.F.....	195
Παράρτημα ΙΙ: Κρατικοί Προϋπολογισμοί σε Διεθνή Κλίμακα.....	209

Ανδρέας Ν. Λύτρας

Πρόλογος

Το μάθημα: *Κοινωνική Δομή και Εργασία*, του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) Κοινωνιολογία, του Τμήματος Κοινωνιολογίας, στο Πάντειον Πανεπιστήμιο, για δεύτερο ακαδημαϊκό έτος, ήταν προσανατολισμένο στην εφαρμοσμένη ερευνητική προσπάθεια των μεταπτυχιακών φοιτητών, με αντικείμενο την αποτελεσματική καταπολέμηση της ανεργίας. Κατά το προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος, η μελέτη αφορούσε στην ερευνητική αντιμετώπιση του γενικού επιπέδου του δείκτη της ανεργίας, με αξίωση την πλήρη απασχόληση. Στη φετινή προσπάθεια οι αναλυτές προσέγγισαν το, ιδιαιτέρως ενδιαφέρον, ειδικό ζήτημα (περί της ανεργίας) της ανεργίας των γυναικών (ηλικίας είκοσι πέντε ετών και άνω) σε σειρά νεωτερικών χωρών. Η διερεύνηση είχε ως αξίωση την πλήρη απασχόληση των γυναικών στις αναφερόμενες χώρες, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που αναπτύσσουν είτε γνωστές από το παρελθόν προσεγγίσεις είτε νεώτερες προτάσεις είτε πρόσφατες εναλλακτικές λύσεις, στο πλαίσιο της επιστημονικής συζήτησης.

Η διερεύνηση διήρκησε ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο (το εαρινό) και βασίστηκε σε πρόσφατες καταγραφές δεδομένων της ανεργίας από τον International Labor Organisation (I.L.O.). Οι μετρήσεις για την ανεργία των γυναικών συσχετίστηκαν με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) και τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού (κατά το πιο πρόσφατο έτος) των συγκρινόμενων χωρών. Οι αναλυτές, παράλληλα με τις εισηγήσεις του διδάσκοντα (σχετικά με τα θεωρητικά σχήματα και τις εμπειρικές πραγματικότητες) για την απασχόληση και την ανεργία, ανέλαβαν να πραγματοποιήσουν μια σύνθετη θεωρητική και εμπειρική διαχείριση. Κατά πρώτον, μελέτησαν συλλογικά τη βιβλιογραφία που αφορά στα διαφορετικά υποδείγματα αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας και του ζητήματος της ενίσχυσης της απασχόλησης. Αυτή η διαδικασία συνέβαλε στην κοινή θεωρητική σταχυολόγηση των βασικών στοιχείων των διανοημάτων και την επιλογή μιας ενιαίας μελετητικής στρατηγικής, κατά τη διαχείριση των επιμέρους περιπτώσεων των χωρών. Η κοινή προσέγγιση των θεωρητικών υποδειγμάτων αποτυπώθηκε στο κείμενο του πρώτου μέρους του κειμένου, που ακολουθεί του παρόντος προλόγου και της εισαγωγής των αναλυτών. Κατά δεύτερον, οι αναλυτές στη βάση του κοινού πλαισίου, στο οποίο συμφώνησαν, οικοδόμησαν ένα ενιαίο μοτίβο εμπειρικής διερεύνησης. Εξακτίνωσαν, στη συνέχεια, τη μελέτη τους στις ατομικές αναλύσεις για κάθε διαφορετική χώρα, δηλαδή αυτές που η ομάδα αποφάσισε να εξετάσει και

να συγκρίνει ειδικά. Τα κείμενα αυτά συναπαρτίζουν το δεύτερο μέρος του σώματος, το οποίο ακολουθεί.

Στην εκτύλιξη της διαδικασίας, πραγματοποιήθηκαν οι αναλυτικές παρουσιάσεις, κατά τη διάρκεια των τελευταίων εβδομαδιαίων συναντήσεων του μαθήματος. Αναπτύχθηκαν προβληματισμοί, συζητήθηκαν ερωτήματα και έγιναν τεχνικές παρατηρήσεις, από τους συμμετέχοντες στη διαδικασία. Η συλλογική συζήτηση συνέβαλε, με αμοιβαίες πληροφορίες και εξηγήσεις, στις οριστικές αποφάσεις, οι οποίες εκφράζονται στα επιμέρους στοιχεία του τόμου.

Οι αναλυτές παρέδωσαν (τον Ιούνιο του 2018), στον διδάσκοντα, με τη μορφή ενός ενιαίου τόμου, τα κείμενα τόσο της συλλογικής προσέγγισης για τα θεωρητικά υποδείγματα και τις προτάσεις περί της καταπολέμησης της ανεργίας όσο και τις ειδικές αναλύσεις για τις περιπτώσεις των συγκρινόμενων χωρών, στις οποίες επικεντρώθηκαν οι επικεντρωμένες συνεισφορές. Τα κείμενα, τα οποία συναποτελούν τον συγκεκριμένο τόμο, είναι στοιχεία της αμοιβαίας ενημέρωσης όλων των συμμετεχόντων στο εγχείρημα. Είναι, ταυτόχρονα, η ένδειξη της κοινής δέσμευσης, ότι τόσο ο τρόπος διαχείρισης όσο και τα επιμέρους αποτελέσματα εκφράζουν όλους τους συμμετέχοντες.

Επί της ουσίας, η διαπραγμάτευση υπέδειξε πως η καταπολέμηση της ανεργίας γενικά και ιδίως η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών είναι εφικτή. Το κόστος, για τις περισσότερες χώρες, είναι εξαιρετικά περιορισμένο, σε σχέση με το ΑΕΠ και τις σημερινές δημόσιες δαπάνες τους. Η πολιτική βούληση για την εξάλειψη του προβλήματος της ανεργίας των γυναικών, μπορεί να οδηγήσει στην εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων, σε μακρόχρονη βάση. Τα δεδομένα, μάλιστα, επιτρέπουν να ισχυριστούμε ότι οι γνωστές μέθοδοι είναι δοκιμασμένα αποτελεσματικές, εφόσον δεν παρεμβάλλονται ιδεολογικές αντιστάσεις και κυρίως αχρείαστα θεσμικά εμπόδια, από τις διαφορετικές χώρες ή τους διεθνείς οργανισμούς.

Σε ορισμένες χώρες, όπως στην Ελλάδα και την Ισπανία, οι γνωστές από το παρελθόν μέθοδοι της αντιμετώπισης και ορισμένες (νεώτερες) προσεγγίσεις δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην ανάγκη για την ταχεία μείωση της ανεργίας. Οι λόγοι της αδυναμίας συμπυκνώνονται στα ανυπέρβλητα θεσμικά εμπόδια και την ταυτόχρονη πίεση του κοινωνικού ζητήματος, σε συνθήκες μακρόχρονης οικονομικής κρίσης, δημοσιονομικών προβλημάτων και επιχειρηματικών αδρανειών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι συμπεριλαμβανόμενες στη συγκεκριμένη διερεύνηση εναλλακτικές επιλογές έχουν τη δυναμική να αντιπαλέψουν το πρόβλημα, με τελεσφόρο τρόπο.

Αυτές παρακάμπτουν τα θεσμικά εμπόδια, τροφοδοτούν με ιδιωτικές πιστώσεις τις δημόσιες πολιτικές, εμπλέκουν τους περισσότερους παράγοντες της οικονομίας με την επίλυση του περίπλοκου ζητήματος, ενισχύουν την κοινωνική αλληλεγγύη χωρίς να μεταβάλλουν τις οικονομικές συμπεριφορές και αξιοποιούν καινοτόμες επιλογές για την απασχόληση των πληθυσμών των ανέργων γυναικών.

Από τα αποτελέσματα της διαπραγμάτευσης καταλαβαίνουμε, ότι ο συνδυασμός γνωστών από το παρελθόν υποδειγμάτων και πρόσφατων εναλλακτικών λύσεων, μπορεί να δημιουργήσει μια διπλή «οχύρωση» της απασχόλησης των συγκρινόμενων χωρών. Η συνέργεια σε ομαλές περιόδους διαμορφώνει ένα πλαίσιο σταθερότητας, αλλά και υποδοχές για την ανάπτυξη των επαγγελματικών εμπειριών των νέων και των γυναικών, που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση στην απασχόληση. Στις δύσκολες περιόδους, η χρησιμοποίηση των ριζοσπαστικών (και πιο πρόσφατων) προτάσεων διαθέτει τη δυναμική να αιφνιάζει με το «σοκ της πλήρους απασχόλησης» τόσο τους συντελεστές των «αυθόρμητων» εξελίξεων της αγοράς όσο και τους παράγοντες εκείνους που σχεδίασαν τους οικονομικούς όρους, για τη διεύρυνση του δείκτη της ανεργίας.

Αυτός ο τόμος έχει μια αυτοτελή αξία για την εκτίμηση των δυνατοτήτων των αναλυτών που πραγματοποίησαν το ερευνητικό εγχείρημα. Κατά τη γνώμη μου, υπέδειξαν στο σύνολό τους ότι διαθέτουν τη συλλογική ικανότητα της διαχείρισης των αφηρημένων διανοημάτων, προκειμένου να επεξεργάζονται δόκιμα τις εμπειρικές πραγματικότητες. Ο συγκεκριμένος συνδυασμός είναι ένας χρήσιμος μοχλός για την αντιμετώπιση κρίσιμων κοινωνικών προβλημάτων με, ταυτόχρονα, έγκυρο και καινοτόμο τρόπο. Εφόσον η δυναμική τους γίνει αντικείμενο ουσιαστικής αξιοποίησης από τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς φορείς, σε εθνικό πλαίσιο, ή από διεθνείς οργανισμούς, μπορεί ορισμένα, σήμερα, «αυτονόητα» ή «ανυπέρβλητα» προβλήματα να μεταβληθούν σε θλιβερές αναμνήσεις για τον σύγχρονο πολιτισμό.

Ευχαριστώ, για την προσπάθειά τους, τους αναλυτές αυτού του τόμου, δηλαδή την Έλλη Βιδάλη, τον Αλέξανδρο Γιατρά, την Ιουλιανή Ζώρζου, τον Ιωάννη Καμμένο, τη Μαρία Κατσαρίδου, τη Γεωργία Κυριαζοπούλου, την Ασημίνα Μανουκιάν, την Ελένη Παππά, την Χριστιάννα Παραστατίδου, τη Βασιλική Σάρδη και την Ιωάννα Ταμπάκη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανεργία είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που απασχολεί για πολλά χρόνια την παγκόσμια κοινωνική και οικονομική θεωρία. Είναι ένα ζήτημα που ταλανίζει τις περισσότερες χώρες, τόσο τις αναπτυγμένες όσο και τις υπανάπτυκτες και υπό ανάπτυξη χώρες. Οι απαιτήσεις του σύγχρονου τρόπου ζωής σε συνδυασμό με την πολύχρονη ύφεση της οικονομίας και την δομική ανεργία σε αρκετές χώρες, οδηγεί μεγάλο μέρος του πληθυσμού σε μια διαρκή αναζήτηση εργασίας, πολλές φορές χωρία προαπαιτούμενα εργασιακά δικαιώματα. Ένας από τους βασικούς στόχους της κοινωνικής πολιτικής και των πολιτικών κράτους πρόνοιας στην εκάστοτε κοινωνία, θα πρέπει να είναι η καταπολέμηση της ανεργίας σε όσο το δυνατόν περισσότερο ποσοστό καθώς αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της κοινωνικής ευημερίας. Η παρούσα μελέτη, έχει σκοπό να ερευνήσει τα πέντε σημαντικότερα προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας και τις δυνατότητες προσαρμογής τους. Η μελέτη είναι προσανατολισμένη στην καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών 25 ετών και άνω, καθώς αποτελούσε πάντα μία ιδιόζουσα περίπτωση. Για τον σκοπό αυτό η εργασία χωρίστηκε σε δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος, γίνεται μία εκτενής παρουσίαση των πέντε μοντέλων που θα μελετηθούν. Πρόκειται για το πρόγραμμα Κρατικού Παρεμβατισμού του J.M. Keyens, τη θεωρία του W. Beveridge, τη θεωρία του εργοδότη της τελευταίας καταφυγής του Hyman P. Minsky, τη πολιτική Workfare του Κλίντον και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας και το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π του Α. Λύτρα. Θα γίνει αναφορά στο περιεχόμενο του κάθε προγράμματος, τον σκοπό και τις προϋποθέσεις που αυτό θέτει, καθώς και στο θεωρητικό υπόβαθρο που ακολουθεί.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, θα παρουσιαστεί η προσομοίωση του κάθε μοντέλου σε επιλεγμένες οικονομίες. Η κάθε χώρα που επιλέξαμε να μελετήσουμε χαρακτηρίζεται από τις δικές της ιδιαιτερότητες καθώς στόχος μας ήταν να καλύψουμε ένα ευρύ φάσμα οικονομιών ώστε να προβούμε σε ένα πιο αντικειμενικό και καθολικό συμπέρασμα.

Έτσι οι χώρες που θα μελετηθούν στην εργασία είναι: η Ισπανία, η Ελλάδα, η Νότια Κορέα, η Αυστρία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Ισλανδία, η Αργεντινή, η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Αφού αναφερθούν τα γενικά χαρακτηριστικά της κάθε χώρας, θα μελετηθεί η εφαρμογή κάθε σεναρίου καταπολέμησης της ανεργίας με βάση τα οικονομικά στοιχεία της κάθε χώρας (πληθυσμός, Κρατικός Προϋπολογισμός, ΑΕΠ), και με την συνοδεία των ανάλογων γραφημάτων για την καλύτερη κατανόησή τους. Στο τέλος της ανάλυσης, με βάση τόσο τα οικονομικά όσο και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της κάθε χώρας, προτείνεται το βέλτιστο σενάριο για την κάθε μία από αυτές.

Το κεντρικό ερώτημα που αποσκοπούμε να απαντήσουμε μέσα από αυτή τη μελέτη είναι το αν τελικά, η ανεργία είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζεται. Αν δηλαδή, υπάρχουν οι πολιτικές και οι οικονομικοί πόροι για την απορρόφηση των ανέργων γυναικών αλλά και όλου του άνεργου πληθυσμού χωρίς αυτό να συνεπάγεται την κατάρρευση του προϋπολογισμού. Άλλωστε θα πρέπει να σημειωθεί ότι η καταπολέμηση του φαινομένου ειδικά σε μία περίοδο οικονομικής κρίσης, θα επανεκκινήσει τον μοχλό της κοινωνίας και της αγοράς της κάθε χώρας. Δεν είναι ένα ζήτημα που θα πρέπει να δικαιολογούμε λόγω της κρίσης, και η αντιμετώπιση του θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα.

Πρώτο Μέρος

Πολιτικές Καταπολέμησης της Ανεργίας

Βιδάλη Έλλη, Γιατράς Αλέξανδρος, Ζώρζου Ιουλιανή, Καμμένος Ιωάννης,
Κατσαρίδου Μαρία, Κυριαζοπούλου Γεωργία, Μανουκιάν Ασημίνα, Παππά Ελένη,
Παραστατίδου Χριστιάννα, Σάρδη Βασιλική, Ταμπάκη Ιωάννα.

Το Μοντέλο του Keynes
Η ενεργή ζήτηση και η κρατική παρέμβαση
για την επίτευξη πλήρους απασχόλησης

Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 1929 ο Keynes έρχεται να παρουσιάσει ένα νέο θεωρητικό μοντέλο, αντίστροφο από την ως τότε κλασσική οικονομική θεωρία. Σύμφωνα με το βρετανό οικονομολόγο, οι ελεύθερες αγορές είναι αδύνατον να παρέχουν αυτόματα πλήρη απασχόληση, καθώς δεν υπάρχουν μηχανισμοί αυτό- εξισορρόπησης που οδηγούν σε πλήρης απασχόληση. Την περίοδο που αναπτύσσει τη θεωρία του, οι Η.Π.Α. έχουν πληγεί από την ανεργία και παρόμοιες συνθήκες επικρατούν στις ευρωπαϊκές χώρες που εξαρτώνται οικονομικά από τις Ηνωμένες Πολιτείες¹. Προκειμένου λοιπόν να αντιμετωπιστεί και να περιοριστεί η ανεργία ο Keynes προτείνει μια ριζικά αντίθετη άποψη από αυτή των κλασσικών οικονομολόγων η οποία βασίζεται στην έννοια της ενεργής (ή αποτελεσματικής) ζήτησης και στην αναγκαία παρέμβαση του κράτους για να επιτευχθεί αυτό.

Ας αναφερθούμε συνοπτικά στην έννοια της ενεργούς ζήτησης. Μια επιχείρηση παράγει ένα προϊόν με στόχο να πουληθεί σε ορισμένους αγοραστές και η ίδια μέσω της αγοράς του προϊόντος να καλύψει το κόστος παραγωγής του αλλά να έχει και ένα ποσοστό κέρδους. Απευθύνεται λοιπόν σε ανθρώπους που θέλουν να αποκτήσουν ένα προϊόν, πληρώνοντάς το και η επιχείρηση καλύπτει τα όσα αναφέραμε. Τότε η ζήτηση είναι ενεργή, γιατί υπάρχει, ενεργοποιείται η διαδικασία παραγωγής του προϊόντος και αποτελεσματική, καθώς το προϊόν παράγεται και αποκτάται.

Ωστόσο, σε περιόδους κρίσεως, η ενεργή ζήτηση είναι περιορισμένη, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να μην πουλούν τα προϊόντα τους σε τιμές που να μπορούν να καλύπτουν το κόστος παραγωγής του και να εξασφαλίζουν ένα ποσοστό κέρδους, με άμεσο επακόλουθο την αύξηση της ανεργίας, καθώς δεν προσλαμβάνουν εργαζόμενους αλλά μειώνουν τις δαπάνες για την αγορά εργατικής δύναμης².

Αυτό ακριβώς προσπαθεί να ανατρέψει ο Keynes, προτείνοντας την κρατική

¹ Γιατράκης Α. (2009). *Τζων Μέναρντ Κέννς (1883-1946)*. Αθήνα: Επικαιρότητα, σ.207

² Λαμπρινίδης Μ.Ι. (1985). *Δημοσιονομική Πολιτική για τη Σταθεροποίηση της Οικονομίας: Η Κεϋνσιανή Θεωρία*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ.Ν. Σάκκουλα, σσ. 20-23

παρέμβαση με στόχο να αυξηθεί η ενεργός ζήτηση και οι επενδύσεις σε επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων. Σύμφωνα με τη θεωρία του, το κράτος κατά τη διάρκεια κρίσεων θα πρέπει να ενθαρρύνει τις δαπάνες, να αυξάνει τις προσλήψεις και να χρησιμοποιεί τη χρηματοδότηση ελλειμμάτων προκειμένου να τονώσει και να ωθήσει την οικονομία. Όταν υπάρχει αύξηση της απασχόλησης αυξάνεται και το συνολικό πραγματικό εισόδημα και τότε αυξάνεται ως ένα βαθμό και η συνολική κατανάλωση. Αντιθέτως, τα προγράμματα λιτότητας που τείνουν να υιοθετούνται σε τέτοιες περιόδους δεν βοηθούν στη βελτίωση της οικονομίας καθώς αυξάνουν τις απολύσεις.

Όπως αναφέρει ο Keynes στην επαναστατική του θεωρία, το γεγονός πως μπορεί να υπάρχει ανεπαρκής συνολική ζήτηση μπορεί να οδηγήσει σε παρατεταμένες περιόδους υψηλής ανεργίας. Στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών συμβάλλουν τέσσερις παράγοντες: η κατανάλωση, οι επενδύσεις, τα δημόσια έργα και το καθαρό των εξαγωγών (η διαφορά αυτών που πουλάει μια χώρα σε άλλες με αυτά που αγοράζει). Σε περιόδους ύφεσης η αβεβαιότητα μειώνει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών με αποτέλεσμα να μην κάνουν δαπάνες και να παρατηρούνται χαμηλές επενδυτικές δαπάνες από τις επιχειρήσεις ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν και οι τελευταίες στην εξασθενημένη ζήτηση προϊόντων. Συνεπώς, η ανάγκη αύξησης της παραγωγής μετατίθεται στην κυβέρνηση. Η κρατική παρέμβαση κρίνεται αναγκαία προκειμένου να μετριάζεται και να εξισορροπείται η οικονομική δραστηριότητα σε πολύ κακές ή καλές στιγμές, με άλλα λόγια αυτό είναι ο επιχειρηματικός κύκλος³.

Το κράτος πρέπει να δρα βραχυπρόθεσμα χωρίς να περιμένει τις δυνάμεις της αγοράς να διορθώσουν μακροπρόθεσμα την κατάσταση. Για αυτό είναι αναγκαία η κρατική παρέμβαση σε υποδομές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενισχύοντας παράλληλα την ιδιωτική επιχειρηματικότητα. Αυτά μπορούν να επιτευχθούν με τη συγκρατημένη διεύρυνση του δημόσιου χρέους, το οποίο μπορεί να γίνει μέσω της διαχείρισης του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού⁴.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα αυτή τη θεωρία είναι αναγκαίο να αναφερθούμε συνοπτικά στις έννοιες της κατανάλωσης, των επενδύσεων και του

³S.Jahan, A.S. Mahmud, C.Papageorgiou (2014) *What is a Keynesian Economics?*

⁴Λύτρας, Α. Ν. *Η Καταπολέμηση της Ανεργίας και η Κοινωνική Αλληλεγγύη, Μία Εναλλακτική Πρόταση: Συμφιλίωση της Κατοχής του Αποθέματος με την Απασχόληση και με τη Νέα Δραστηριοποίηση στις Περιφέρειες [Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.]*, SocialActivismΑθηνών, Ηλεκτρονική Εφημερίδα Κοινωνικού Ακτιβισμού

επιτοκίου, όπως τα παρουσιάζει ο ίδιος ο Keynes στο βιβλίο του *Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης του Τόκου και του Χρήματος*.

Η κατανάλωση μιας κοινωνίας μπορεί να αυξηθεί όταν αυξάνει το συνολικό πραγματικό εισόδημα, όχι βέβαια στα ίδια ποσοστά. Το εισόδημα αυξάνεται όταν αυξάνεται και η απασχόληση. Οι επιχειρήσεις δύνανται να αυξήσουν την ποσότητα της απασχόλησης βάσει δύο παραγόντων, της ποσότητας που αναμένεται να δαπανήσει μια κοινωνία για κατανάλωση και της ποσότητας που αναμένεται να αποδώσει σε επενδύσεις. Όταν υπάρχουν οι επενδύσεις σε επιχειρήσεις τότε οι εργοδότες έχουν το κίνητρο να προσφέρουν ή και να αυξήσουν την ποσότητα της απασχόλησης. Αυτό αποτελεί την ενεργό ζήτηση, η οποία είναι το άθροισμα των δύο παραπάνω παραγόντων (της αναμενόμενης ποσότητας για κατανάλωση και για επένδυση). Επιπλέον, αναφορικά με τον όγκο των επενδύσεων, σύμφωνα με την κεϋνσιανή θεωρία, υπάρχει αντιστρόφως ανάλογη σχέση ανάμεσα στις επενδύσεις και στα επιτόκια. Οι επενδύσεις μπορούν να αυξηθούν όταν υπάρχουν χαμηλά επιτόκια.

Ουσιαστικά, ο όγκος της απασχόλησης σε κατάσταση ισορροπίας εξαρτάται από τη συνάρτηση της συνολικής προσφοράς, τη ροπή προς κατανάλωση και τον όγκο της επένδυσης. Αυτό αποτελεί τη Γενική Θεωρία της Απασχόλησης⁵. Όπως γίνεται αντιληπτό, αυτό που χρειάζεται για να αυξάνεται η απασχόληση είναι όχι η εγκράτεια αλλά η αύξηση των δαπανών σε περιόδους οικονομικής κρίσης προκειμένου να επιτυγχάνεται η πλήρης απασχόληση.

Κριτικές Παρατηρήσεις (Ελένη Παππά)

Το έργο του J.M. Keynes *Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος* έμελλε να καταγραφεί ως “επανάσταση” στην οικονομική θεωρία, μιας και η ίδια η πραγματικότητα του τεράστιου όγκου ανεργίας στα τέλη της δεκαετίας του '20 φαινόταν να διαψεύδει την ορθόδοξη θεωρία περί αυτορυθμιζόμενης οικονομίας που θα έτεινε, έτσι αυτόματα, σε πλήρη απασχόληση. Έτσι, μια χιονοστιβάδα οικονομικών μοντέλων αστάθειας ήρθαν, σταδιακά αλλά αποφασιστικά, να αυξήσουν τον όγκο των εγχειριδίων μακροοικονομικής, εισάγοντας δυναμικά στη συζήτηση την άσκηση αποτελεσματικής δημοσιονομικήν και νομισματικής πολιτικής, ώστε το

⁵Keynes J.M. (2001) *Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος* (μτφρ. Θ.Αθανασίου, επιμ. Μ.Ψαλιδόπουλος). Αθήνα: Παπαζήσης (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1936), σσ 63-65, 200

“αόρατο χέρι της αγοράς” να υποβοηθηθεί από το “μαγικό ραβδί” του κρατικού παρεμβατισμού.

Ο λόγος, βέβαια, περί επαναστατικότητας του κεϋνσιανού μοντέλου είναι ίσως παραπλανητικός. Σε καμία περίπτωση δεν αμφισβητήθηκε ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής, ούτε αναδείχθηκαν τα ακανθώδη και πασιφανή προβλήματα που συνδέονται με το οικονομικό σύστημα, όπως η οικονομική ανισότητα, η άνιση κατανομή του πλούτου, η μη βιωσιμότητα της λογικής που ταυτίζει την οικονομική μεγέθυνση με την οικονομική ευημερία της κοινωνίας, πόσο μάλλον οι σχέσεις εκμετάλλευσης που δημιουργεί η εξαρτημένη εργασία⁶ όπως τη γνωρίζουμε. Τουναντίον, η πρόταση του Keynes δεν απέρριψε συνολικά το καθεστώς σκέψης που επέβαλλε το φιλελεύθερο δόγμα αλλά ήρθε μάλλον, όπως καθ’ υπερβολή έχει γραφθεί, «να σώσει το υπάρχον οικονομικό σύστημα από τη βλακεία των διαχειριστών του»⁷, να το υποβοηθήσει παρά να το ανατρέψει, στρέφοντας την αφετηριακή οπτική των οικονομικών θεωριών στη μελέτη μοντέλων ατελούς ανταγωνισμού και εγκαθιδρύοντας, έτσι, μια νέα ορθοδοξία στους κύκλους της ακαδημαϊκής σκέψης.

Μερικά καίρια ερωτήματα γύρω από τις προτάσεις του Keynes ανέδειξε ήδη στις αρχές του ‘70 η Joan Robinson⁸ στο άρθρο της «*Η δεύτερη κρίση της οικονομικής θεωρίας*». Έχοντας η ίδια διαπρέψει ως «κεϋνσιανή οικονομολόγος», πραγματοποιεί έναν σε βάθος αναστοχασμό και, πάνω από όλα, δεν διστάζει να απορρίψει με γενναιότητα και σε μεγάλο βαθμό θέσεις που στο παρελθόν της καριέρας της είχε υποστηρίξει ενθέρμως (όπως λόγου χάρη η έννοια του ατελούς ανταγωνισμού που αναφέραμε πιο πάνω)⁹. Τα ζητήματα που ανέδειξε παραμένουν και σήμερα επίκαιρα και μάλλον θα έπρεπε να απασχολούν πολύ περισσότερο τη δική μας κοινωνιολογική σκοπιά παρά να παραγκωνίζονται.

Ένα πρώτο ζήτημα που αναδεικνύει είναι αυτό της κατεύθυνσης των παραγωγικών δυνάμεων της κοινωνίας. Ειδικά από κοινωνική σκοπιά, οφείλουμε να αναρωτηθούμε βαθύτερα εάν επαρκεί η επίτευξη πλήρους απασχόλησης και μόνο ή εάν, αντιθέτως, θα έπρεπε να μας απασχολεί τι, πως και γιατί θέλουμε να παράγουμε

6 Lytras, A. N., *Wage Labour in Modern Society*, Papazisis 2016, chapter 1.2.

7 Hirsch, F., *Social Limits to Growth*, (1977), Taylor & Francis e-library.

8 Robinson, J., *The Second Crisis of Economic Theory*, *The American Economic Review*, Vol. 62, No. 1/2 (Mar. 1, 1972), pp. 1-10.

9 Bhaduri, A., *Joan Robinson: Portrait of an Intellectual Rebel*, *Economic and Political Weekly*, Vol. 20, No. 45/47, Special Number (Nov., 1985), p. 1908.

ως κοινωνία. Όταν η μόνη απάντηση στα ερωτήματα αυτά είναι η λέξη «κέρδος» ή η κοντόφθαλμη «τόνωση της ενεργούς ζήτησης» σε μια εθνική οικονομία, οφείλουμε να αποδεχτούμε ότι οδηγούμαστε στη θλιβερή αποδοχή των αρχών ενός επικίνδυνου αναχρονισμού. Διότι είναι επικίνδυνο και αναχρονιστικό στον παρόντα χρόνο να στρέφουμε το βλέμμα μακριά από τις καταστροφικές συνέπειες της οικονομικής μεγέθυνσης στις ζωές των ανθρώπων, όταν ζητήματα όπως η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος λόγω της οικονομικής δραστηριότητας ή της υπερκατανάλωσης, για παράδειγμα, απειλούν την επιβίωση των μελλοντικών ανθρώπινων κοινωνιών¹⁰. Τούτο μέχρι και οι νεοφιλελεύθεροι οικονομολόγοι αναγκάστηκαν να το δεχτούν - το περιέγραψαν όμως μετριοπαθώς ως «εξωτερικότητες» της οικονομικής μεγέθυνσης. Άρα, σημασία έχει να σταθούμε στο γιατί επιδιώκουμε πλήρη απασχόληση. Πόσο επιτυχημένη θα θεωρούσαμε μια κρατική παρέμβαση που θα τόνωνε την ενεργό ζήτηση προσφέροντας εργασία σε όλους τους πολίτες βραχυπρόθεσμα, εάν η ίδια η οικονομική δραστηριότητα είχε καταστροφικές συνέπειες για την ίδια την κοινωνία; Τούτο το είδαμε στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, με τον εκμιλιταρισμό της οικονομίας, το βλέπουμε και σήμερα ανά τον κόσμο, όταν φτωχές κοινότητες διαμαρτύρονται, δηλώνοντας ότι προτιμούν την ανεργία από την εργασία σε μια μονάδα εξόρυξης χρυσού ή πετρελαίου, φερειπείν, αφού γνωρίζουν ότι τα οφέλη θα είναι περιορισμένα, ενώ η καταστροφή ανεπανόρθωτη.

Ακόμα παραπέρα, οι οικονομικές κρίσεις του καπιταλιστικού συστήματος σκιαγραφούνται από τη Robinson ως κανονικότητα του ίδιου του συστήματος. Με άλλα λόγια, όχι απλά δεν υπάρχει ευστάθεια αλλά μάλλον η αστάθεια και οι κρίσεις είναι εγγενή χαρακτηριστικά του υπάρχοντος συστήματος. Οι κρίσεις είναι μια κανονικότητα. Εάν ανατρέξουμε στην ιστορία, θα δούμε ότι η ανεργία θεωρείται μια κανονική συνθήκη της οικονομίας ήδη από την κρίση του 1840¹¹. Και τούτο γίνεται φανερό, εάν αναλογιστούμε ότι σε εκείνη την περίοδο αναδείχθηκαν τα πρώτα “προνοιακά” μοντέλα διαχείρισης του άνεργου και εξαθλιωμένου πληθυσμού (αρχικά στην Αγγλία) αλλά και ρύθμισης του κόστους παραγωγής μέσω της αναγκαστικής εργασίας, όποτε υπήρχε ανάγκη για φτηνό εργατικό δυναμικό. Φυσικά, σήμερα οι

10 Wrenn, M., Stanfield, J.R., and Carroll M., *Galbraith and Robinson's Second Crisis of Economic Theory*, Journal of Economic Issues, Vol. 42, No. 1 (Mar., 2008), pp. 5-11, Taylor & Francis Ltd..

11 Mishra, R., Marx and Welfare, *The Sociological Review*, V.23 issue 22, 1975pp. 287 – 313.

προηγμένες προνοιακές πολιτικές δεν φέρουν τα ίδια χαρακτηριστικά, όμως η λογική και η ηθική τους είναι η ίδια.

Και τούτο μας οδηγεί σε ένα ακόμα ζήτημα. Εάν δεν βρίσκουμε ιδιαίτερα πειστικούς λόγους να εμπιστευόμαστε τη διαμόρφωση συνθηκών κοινωνικής ευημερίας στις δυνάμεις της οικονομίας και της ελεύθερης αγοράς, γιατί να θεωρούμε ότι κάτι αντίστοιχο θα προκύψει από τη σφαίρα του πολιτικού, που διατρέχει τη λειτουργία των κρατικών θεσμών; Εκ των πραγμάτων, στο καπιταλιστικό σύστημα η εξαρτημένη εργασία δεν δημιουργεί “κυρίαρχους εργαζόμενους” αλλά ούτε και “κυρίαρχους καταναλωτές”. Τι είναι αυτό που ενισχύει την πίστη μας ότι το υπάρχον πολιτικό σύστημα επιθυμεί να είμαστε “κυρίαρχοι πολίτες”; Είναι γνωστό ότι οι προνοιακές πολιτικές, εάν εξυπηρετούν σίγουρα κάτι, τότε αυτό είναι οι πολιτικοί/εκλογικοί κύκλοι, γι’ αυτό και έχουν βραχυπρόθεσμη σκοπιά αλλά και διευρυμένη δυνατότητα αναίρεσης (βλ. για παράδειγμα την κατάληξη του περίφημου Obama-care). Ειδικά στις μέρες μας, η σύνδεση της σφαίρας του πολιτικού με εκείνη της οικονομίας και η υποταγή της πρώτης στη δεύτερη είναι σίγουρα αισθητή. Οι εθνικές κυβερνήσεις και οι κατά τύπους πολιτικές εξουσίες δεν συνδιαλέγονται με τις αντίστοιχες οικονομικές δυνάμεις. Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου, κυρίως του χρηματοπιστωτικού, έχει σίγουρα οδηγήσει σε ανισχυροποίηση και περιορισμό της ελευθερίας επιλογών των πολιτικών δυνάμεων. Συνεπώς, ακόμη κι αν ξεπεράσουμε όποιες αναστολές, ηθικές και άλλες, μπορεί να έχουμε εκφράσει έως τώρα για τη σύνδεση πολίτη- πολιτικής εξουσίας, ακόμη και εάν υπήρχε ειλικρινής βούληση για θεμελιωδώς ριζοσπαστικές κοινωνικές αλλαγές στο χώρο της εργασίας για επίτευξη πλήρους απασχόλησης με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης (και όχι με βραχυπρόθεσμους μισθούς πείνας), τούτο πολύ πιθανόν να δεχόταν την πολεμική των διεθνών πανίσχυρων οικονομικών δυνάμεων. Ως εκ τούτου, ας κρατήσουμε ζωντανό το ερωτήματα γύρω από τις σχέσεις κυριαρχίας μεταξύ εθνικής και παγκόσμιας οικονομίας και πολιτικής, ώστε να μη ξεχνάμε το πόσο περιορισμένη είναι η ισχύς των πολιτών/ καταναλωτών/ εργαζομένων. Ως στόχο των κοινωνικών επιστημών, εδώ τουλάχιστον, αντιλαμβανόμαστε την αποφασιστική ισχυροποίηση της θέσης των τελευταίων και όχι την παροδική αναπαραγωγή των ήδη δυσμενών συνθηκών στις οποίες υπόκεινται. Το γνωστό σλόγκαν “μείνετε ήσυχοι, εμείς θα φροντίσουμε για σας”, εδώ τουλάχιστον, απορρίπτεται.

Επίσης, αξίζει να διευρύνουμε τη συζήτηση και να αναφερθούμε στα αναλυτικά εργαλεία που μεταχειριζόμαστε στο πλαίσιο της κοινωνιολογικής έρευνας.

Το γεγονός ότι η επιστήμη της κοινωνιολογίας “επικοινωνεί” με μια τεράστια γκάμα άλλων επιστημών, όπως αυτή της οικονομικής, δε σημαίνει ότι θα πρέπει άκριτα να εσωτερικεύουμε τις αντιφάσεις τους. Ευτυχώς, στον κλάδο μας έχουν υπάρξει ισχυρές σχολές σκέψης, που με τη συμβολή τους μας επιτρέπουν να στεκόμαστε κριτικά στην τάση υιοθέτησης ενός άκρατου θετικισμού στις κοινωνικές επιστήμες και να αμφισβητούμε τα επιστημονικά δόγματα, όσο δημοφιλή ή αποδεκτά και εάν είναι στους επιστημονικούς κύκλους.

Από την άλλη πλευρά, θεωρώ ότι εάν κάτι πρέπει να κρατήσουμε από τον Keynes είναι το γεγονός ότι ανέδειξε τη σημασία της κατανάλωσης στη διαμόρφωση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Προσωπικά, βλέπω ότι αυτό που μάλλον επείγει είναι, όχι η πάση θυσία αύξηση της ενεργούς ζήτησης και κατ’ επέκταση της κατανάλωσης, αλλά ο εξορθολογισμός της τελευταίας μέσω περιορισμών που θα βασίζονται στις κοινωνικές ανάγκες συνόλων ανθρώπων, παρά στη οικονομική δυνατότητα ατόμων¹². Και τούτο ίσως μας έφερνε κοντά σε αυτό που ο Keynes ονόμαζε “κοινωνικό έλεγχο των επενδύσεων”¹³, μια έννοια μάλλον ξεχασμένη. Σε μια τέτοια υπόθεση ίσως να εξέλειπαν οι τόνοι πλαστικού σε μορφή ροζ φλαμίνγκο, τα delivery φαγητού από εστιατόρια της Ρώμης σε διαμερίσματα της Ν. Υόρκης αεροπορικώς, οι τόνοι βρώσιμου φαγητού στα σκουπίδια και τα δεκάδες είδη απορρυπαντικών στα ράφια των σούπερ μάρκετ για να μπορούμε “ελεύθερα” να επιλέγουμε ως καταναλωτές αν προτιμούμε πράσινους ή μπλε κόκκους στη σκόνη πλυντηρίου. Εάν δεν βλέπουμε τον παραλογισμό σε κανένα από τα παραπάνω ενδεικτικά παραδείγματα και συνεχίζουμε να στοχαζόμαστε γύρω από την “τόνωση της ενεργούς ζήτησης” - απλώς – και, άρα, της αύξησης της κατανάλωσης – χωρίς περαιτέρω προβληματισμούς - για μια καλύτερη κοινωνία, ίσως είμαστε κι εμείς οι ίδιοι/ες ως κοινωνικοί επιστήμονες σημείο των καιρών.

12 Schwarzkopf, S., *The Political Theology of Consumer Sovereignty, Towards an Ontology of Consumer Society, Theory, Culture & Society*, 2011 (SAGE, Los Angeles, London, New Delhi, and Singapore), Vol. 28(3): 106-129.

13 Denis, A., Collective and individual rationality: Maynard Keynes’s methodological standpoint and policy prescription, *Research in Political Economy*, 2002, Vol 20, December, 187-215, <http://www.staff.city.ac.uk/andy.denis/research/keynes.htm> .

Το Μοντέλο του Beveridge

Δημιουργία Κράτους Πρόνοιας και Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης

Πρόκειται για ένα σύστημα που πήρε την ονομασία του από τον βρετανό οικονομολόγο William Henry Beveridge, ο οποίος ήταν γνωστός για τις μελέτες του σε ιδιαίτερα κοινωνικά ζητήματα, ενώ παράλληλα, θεωρήθηκε υποστηρικτής των δημοκρατικών θεσμών με σκοπό την οχύρωση ενός ισχυρού κράτους πρόνοιας. Το μοντέλο ή αλλιώς σύστημα Beveridge επιχειρήθηκε να εφαρμοστεί στη Βρετανία σε μια εξαιρετικά κρίσιμη για την εποχή χρονική στιγμή, και συγκεκριμένα το 1942, δηλαδή λίγο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ειδικότερα, δεδομένων των καταστροφών που επέφερε ο πόλεμος, δημιουργήθηκε η ανάγκη να συγκροτηθεί ένα κράτος πρόνοιας τόσο στη Βρετανία όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη με σκοπό την ανάπτυξη ενός ευρύτερου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Επιπροσθέτως, στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι ένα από τα βασικά προβλήματα της μεταπολεμικής περιόδου αποτέλεσαν οι τραυματίες πολέμου σε όλη την Ευρώπη και η ανάγκη για την άμεση περίθαλψη και κάλυψη των αναγκών τους

Σε μια «εύθραυστη» εποχή όπου η ευρωπαϊκή κοινωνία πλήττεται όχι μόνο σε οικονομικό και βιομηχανικό επίπεδο, αλλά και σε ότι αφορά το σύστημα υγείας και πρόνοιας, το εν λόγω μοντέλο θεωρήθηκε εξαιρετικά προνομιούχο και συνάμα εναλλακτικό.

Η έκθεση του William Beveridge παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο κοινοβούλιο της Μ. Βρετανίας, το Δεκέμβριο του 1942. Στα πλαίσια ενός μεταπολεμικού, συνεπώς και αρκετά ασταθούς περιβάλλοντος, φαίνεται πως αυτή θίγει ζητήματα που εκτός ότι είναι άμεσα συνδεδεμένα με την ανάγκη για τη δημιουργία ενός κράτους πρόνοιας, καταδεικνύουν τη σημαντικότητα καταπολέμησης της ανεργίας της εποχής. Όπως προκύπτει από τη μελέτη τόσο της εθνικής όσο και της διεθνούς βιβλιογραφίας, θεμελιώδη βάση για την οικοδόμηση του συγκεκριμένου συστήματος αποτέλεσε η έννοια της κοινωνικής φροντίδας.

Ειδικότερα, το μοντέλο Beveridge αφορούσε κατά κύριο λόγο τον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, ενώ παράλληλα, στόχευε στην επίτευξη ενός κρατικού παρεμβατισμού δια μέσου του οποίου θα επιτυγχανόταν η ανάπτυξη δημοσίων δομών και συστημάτων κοινωνικής υποστήριξης (Λύτρας, 2017). Πυλώνας του εν λόγω

μοντέλου αποτέλεσε η αρχή της καθολικότητας, γεγονός που σήμαινε ότι κανένας πολίτης δεν θα έμενε ανασφάλιστος. Παράλληλα, προσέβλεπε στην ως επί το πλείστον δημόσια – κρατική χρηματοδότηση, ενώ, η οργάνωση των συστημάτων θα προέκυπτε σε μεγάλο βαθμό από την εποπτεία του κρατικού ελέγχου.

Πιο συγκεκριμένα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε εγχειρίδιο της INE – ΓΣΕΕ για τη μελέτη των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης (2012)¹⁴, το μοντέλο που εισήγαγε στην έκθεσή του ο Beveridge χαρακτηριζόταν από:

- την καθολικότητα των παροχών,
- τη δημιουργία ενός εθνικά κοινωνικά ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης μέσα από τις παροχές που χρηματοδοτούνταν από τη φορολογία και που έκαναν πράξη τον αναδιανεμητικό χαρακτήρα της Κοινωνικής Ασφάλισης,
- την κατευθυντήρια γραμμή του μοντέλου, που είναι η ευθύνη της πολιτείας για την κοινωνική ασφάλεια των πολιτών μέσω του κράτους πρόνοιας. Η πολιτεία οφείλει να εξασφαλίζει επαρκές εισόδημα για την επιβίωση του πληθυσμού που δεν είναι σε θέση να εργαστεί και επαρκή υγειονομική περίθαλψη για ολόκληρο τον πληθυσμό,
- το βασικό στόχο της καταπολέμησης της φτώχειας.

Με άλλα λόγια, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, το μοντέλο στόχο είχε την πρόληψη και την καταπολέμηση της φτώχειας, την ανάπτυξη δημοσίων δομών, την εξασφάλιση της εργασίας και του δικαιώματος σε αυτή, την κάλυψη παροχών σε όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως, ενώ παράλληλα, προωθούσε την ανάγκη η διοίκηση και η οργάνωση να προέρχονται ή από το κράτος ή από τους εργαζομένους, ενώ ακόμη, όσον αφορά την χρηματοδότηση αυτή θα προερχόταν δια μέσου μιας προοδευτικής φορολογίας. Όπως αναφέρει ο Λύτρας (2017) το βασικό εργαλείο του μοντέλου είναι η δραστική αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας, όπως και των ιδιωτικών συνεισφορών στο ασφαλιστικό σύστημα.

Η έκθεση Beveridge στηρίχθηκε σε τρεις βασικούς άξονες, οι οποίοι ήταν:

- η αξιοποίηση της πρότερης εμπειρίας, αλλά και των νέων ευκαιριών, γεγονός που συνεπάγεται τις επαναστατικές μεταβολές και δεν επαφίεται απλά και μόνο στην επιδιόρθωση του ήδη υπάρχοντος συστήματος,

¹⁴INE – ΓΣΕΕ (2012). Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης: Ασφαλιστικό Σύστημα και Σύστημα Κοινωνικής Περίθαλψης.

- η οργάνωση που απαιτείται για την κοινωνική ασφάλιση να αντιμετωπίζεται ως ένα μέρος μιας ολοκληρωμένης πολιτικής, απαραίτητο για την κοινωνική πρόοδο και εξέλιξη, καθώς όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο ίδιος, μια καλά οργανωμένη και ανεπτυγμένη κοινωνική ασφάλιση είναι πιθανό να προσφέρει και ασφάλεια εισοδήματος, ενώ τέλος,
- η κοινωνική ασφάλιση μπορεί να επιτευχθεί μόνο από τη συνεργασία ανάμεσα στο κράτος και τους πολίτες του. Κατά τους ισχυρισμούς του Beveridge αυτό σήμαινε ότι το κράτος θα προσέφερε ασφάλεια στους πολίτες του, χωρίς να καταπνίγει τα κίνητρα και τις ευκαιρίες, αλλά αντιθέτως δια μέσου της ενθάρρυνσης των ατόμων για ολοένα και περισσότερη ιδιωτική – εθελοντική πρωτοβουλία. Με άλλα λόγια, το κράτος θα αποτελούσε το μοχλό εκκίνησης για την οικοδόμηση ενός νέου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, στο οποίο η συμμετοχή των πολιτών θα ήταν ενεργή.

Μελετώντας το εναλλακτικό υπόδειγμα του Beveridge, αξίζει να επισημάνουμε ότι, συνολικά, η πρότασή του θεμελιώθηκε στην ανάγκη για ικανοποίηση, διαχείριση και αντιμετώπιση πέντε παραγόντων, οι οποίοι στη βιβλιογραφία συχνά συναντώνται και ως «πέντε γίγαντες» που κατά τα λεγόμενά του ήταν ανασταλτικοί, επηρεάζοντας αρνητικά την ευημερία του ατόμου στη σύγχρονη κοινωνία. Ειδικότερα, πρόκειται για την ανάγκη (want), την ασθένεια (disease), την άγνοια (ignorance), την αθλιότητα ή εξαθλίωση (squalor) και την απραξία (idleness). Πέραν των ωφελειών του, το εναλλακτικό υπόδειγμα του Beveridge χαρακτηρίζεται και από μία σειρά περιορισμών. Αρχικά, βάσει του εν λόγω συστήματος παρέμβασης, οι μεσαίες εισοδηματικές ομάδες καλούνται να επωμιστούν το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών επιβαρύνσεων, και κατά συνέπεια και των αντίστοιχων οικονομικών πιέσεων, χωρίς παράλληλα να απολαμβάνουν αντίστοιχης ποιότητας παροχών από το κράτος πρόνοιας. Αντιθέτως και παρά την υφιστάμενη φορολογική επιβάρυνση, οι κρατικές δομές και υπηρεσίες χαρακτηρίζονται τουλάχιστον στις δευτερεύουσες πτυχές τους-ως ανεπαρκείς ή χαμηλής ποιότητας, δημιουργώντας έτσι αναντιστοιχία μεταξύ συμβολής και οφέλους¹⁵. Επιπλέον, το υπό εξέταση υπόδειγμα δεν δύναται να εφαρμοστεί σε περιόδους οικονομικής κρίσης και ύφεσης, καθώς είτε δεν είναι εφικτή η προβλεπόμενη από το μοντέλο αύξηση των επιβαλλόμενων φόρων, είτε αυτή σε περίπτωση εφαρμογής της θα οδηγούσε σε

¹⁵Lytras, A. N. (2017). A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State.

πλήρη καθήλωση ή/και αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας. Στο σημείο αυτό κρίνεται επίσης σκόπιμο να επισημανθεί ότι, στα πλαίσια της δημοσιονομικής πειθαρχίας που συνιστά βασικό άξονα της οικονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαμορφώνονται προϋποθέσεις συνεχούς μείωσης και περιορισμού των δημόσιων δομών και κατ' επέκταση της δυνατότητας απασχόλησης στον δημόσιο τομέα¹⁶.

¹⁶ Λύτρας, Α. Ν. Η Καταπολέμηση της Ανεργίας και η Κοινωνική Αλληλεγγύη, Μία Εναλλακτική Πρόταση: Συμφιλίωση της Κατοχής του Αποθέματος με την Απασχόληση και με τη Νέα Δραστηριοποίηση στις Περιφέρειες [Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.]

Το Μοντέλο του Hyman P. Minsky

Η αντιμετώπιση της ανεργίας μέσω της παρέμβασης του κράτους ως Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής

Βιογραφικά στοιχεία

Ο εβραϊκής καταγωγής Η. Ρ. Minsky (1919-1996), θεωρείται εκ των σημαντικότερων οικονομολόγων του 20ου αι. και αναλυτής του καπιταλιστικού χρηματοοικονομικού συστήματος. Μαζί με τον Keynes, κατατάσσονται στους σοσιαλιστές θεωρητικούς της οικονομίας. Ο Minsky σπούδασε Μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο και συνέχισε τις μεταπτυχιακές σπουδές και το διδακτορικό του στο Χάρβαντ, στην Οικονομία, υπό την εποπτεία των Τζ. Σουμπέτερ και Β. Λεόντιεφ.¹⁷ Δίδαξε ως καθηγητής οικονομικών στα Πανεπιστήμια Μπράουν και Μπέρκλεϊ και ολοκλήρωσε την ακαδημαϊκή του καριέρα στο Πανεπιστήμιο Ουάσιγκτον στο S. Louis. Για πολλά χρόνια διετέλεσε διακεκριμένος μελετητής στο Levy Economics Institute.

Προβληματισμοί και βασικός στόχος του έργου του

Ο Η. Minsky ασχολήθηκε εκτενώς με τον (εγγενώς) αποσταθεροποιητικό ρόλο των χρηματοοικονομικών δομών στο καπιταλιστικό σύστημα. Σημαντική πηγή πληροφόρησης για την ανάλυσή του, συνιστά το βιβλίο του: *Stabilizing an unstable economy* (Σταθεροποιώντας μια ασταθή οικονομία) το οποίο εκδόθηκε το 1986. Όπως λέει στον πρόλογο του συγκεκριμένου βιβλίου ο Henry Kaufman¹⁸, ανήσυχος και ο ίδιος για την συνεχόμενη αύξηση του χρέους έναντι του ΑΕΠ και μελετώντας τον Minsky, η θεωρία του υπήρξε προφητική για τις επερχόμενες υφέσεις και κρίσεις του συστήματος, κυρίως για το φαινόμενο subprime mortgage crisis (κρίση ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου) στις ΗΠΑ το 2007-8.

Επίσης, στόχος του ήταν να αποκαταστήσει τον Keynes, η παρερμηνεία του οποίου (κατά τον Minsky) οδήγησε

¹⁷ Παπαδημητρίου, Β. Δ., Kregel, J., ΠΗΓΗ: Express.gr, *Η χρηματοοικονομική «αστάθεια» οδηγός για την αποτελεσματική ρύθμιση του συστήματος*.

¹⁸ Πρόλογος Η. Kaufman στο Minsky, Η. Ρ., *Stabilizing an unstable economy*, 2008, USA: The McGraw Hill Companies

σε αυθαίρετες θεωρήσεις περί «σταθερότητας» της οικονομίας και σε αλόγιστη χρήση της χρηματοδότησης (δανεισμός) από τους ομολογητές του οικονομικού mainstream του νεοφιλελευθερισμού. Ο Minsky, έρχεται σε αντίθεση με τον A. Smith και την πεποίθησή του περί της ικανότητας του συστήματος να αυτορυθμίζεται στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς καθώς και στην αντίληψή του περί της ορθολογικής απόφασης του ατομικού συμφέροντος που συμπαρασύρει και το κοινωνικό συμφέρον. Θεωρεί την ικανότητα του συστήματος να προσαρμόζεται (fine tuning) στις απότομες μεταβολές (απότομη αύξηση του πληθωρισμού, μείωση των μισθών, εκτίναξη της ανεργίας), ως αδύνατη. Θεωρεί επίσης ότι η πολιτική της κοινωνικής πρόνοιας χωρίς ανταποδοτικότητα στην απασχόληση, απλώς αυξάνει τον πληθωρισμό και θεσμοθετεί την ανεργία¹⁹.

Το «παράδοξο» του H. Minsky: Η σταθερότητα δημιουργεί αστάθεια.

Η φαινομενική σταθερότητα του συστήματος, που ίδιος θεωρεί προσωρινή, οδηγεί σε μία ψευδή αίσθηση ασφάλειας και σε συμπεριφορές αλόγιστης λήψης υψηλού ρίσκου από τους επενδυτές και τις τράπεζες. Αυτό γίνεται μέσω της χρηματοδότησης (θα το δούμε παρακάτω αναλυτικά) δια της λήψης δανείων με όρους και σε συνθήκες τέτοιες, που καταλήγουν στην έλλειψη ρευστότητας καθιστώντας αδύνατη την αποπληρωμή τους. Όλο αυτό δε, λαμβάνει χώρα μέσα σε ένα πλαίσιο απουσίας του κράτους και των θεσμών, που ο ρόλος τους είναι να παρεμβαίνουν και να ρυθμίζουν. Επιπλέον, ο Minsky αξιοποιεί την «Γενική Θεωρία» του Keynes ως προς το ζήτημα των «επενδυτικών κύκλων» στην οικονομία. Στα δύο βασικά προβλήματα που ο Keynes προσδιορίζει ως θεμελιώδη του καπιταλιστικού συστήματος, την χρόνια ανεργία και την εκτεταμένη ανισότητα, ο Minsky προσθέτει ακόμη ένα: την αστάθεια ως το φυσικό αποτέλεσμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Όπως περιγράφει ο Cassidy «Υπάρχουν πέντε βασικά στάδια στο μοντέλο του Minsky για τον πιστωτικό κύκλο: η μετατόπιση, η έκρηξη, η ευφορία, οι ρευστοποιήσεις και ο πανικός. Μια μετατόπιση συμβαίνει όταν οι επενδυτές είναι ενθουσιασμένοι και επιθυμούν να πάρουν κάτι καινούριο, μια εφεύρεση, όπως το Διαδίκτυο, ή όταν συμβαίνει ένας πόλεμος, ή μια απότομη αλλαγή της οικονομικής

¹⁹Εισαγωγή Δ. Παπαδημητρίου & L. R. Wray στο Minsky, H. P., ό. π., 2008, σελ. 13

πολιτικής. Ο τρέχων κύκλος άρχισε το 2003, με την απόφαση της Ομοσπονδιακής Τράπεζας, και του επικεφαλής Alan Greenspan για τη μείωση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων σε ένα τοις εκατό, οπότε και υπήρξε μια απρόσμενη εισροή ξένων χρημάτων, ιδιαίτερα χρήματα από την Κίνα, τοποθετημένα σε ομόλογα του αμερικανικού δημοσίου. Με το κόστος των επιτοκίων δανεισμού να βρίσκονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, αναπτύχθηκε γρήγορα μια κερδοσκοπική έκρηξη σε σχέση με την αγορά ακινήτων η οποία ήταν πολύ μεγαλύτερη, από την άποψη της αποτίμησης, από την προηγούμενη φούσκα των τεχνολογικών μετοχών».²⁰

Τα τρία είδη χρηματοδότησης.

Κατά τον H. Minsky εφαρμόζονται τρία είδη χρηματοδότησης²¹ (δανεισμού δηλαδή) στο χρηματοοικονομικό καπιταλιστικό σύστημα:

- Hedge finance – αντισταθμιστική έναντι κινδύνου. Σε αυτό το είδος χρηματοδότησης ο δανειστής προσδοκά να του αποδοθούν οι δόσεις του κεφαλαίου και οι τόκοι
- Speculative finance - κερδοσκοπική, όπου το εισόδημα του οφειλέτη καλύπτει μόνο τους τόκους του δανείου
- Ponzi finance²², όπου το εισόδημα του οφειλέτη δεν επαρκεί ούτε για την αποπληρωμή των τόκων και έτσι, καταφεύγει σε τεχνική αύξηση της αντικειμενικής αξίας της περιουσίας του ώστε να καταφύγει σε ενυπόθηκο δανεισμό.

Η μεγάλη κρίση στον στεγαστικό τομέα στις ΗΠΑ την περίοδο 2007-2008 (subprime mortgage crisis), επιβεβαίωσε τις θέσεις του αυτές. Ως σοσιαλιστής οικονομολόγος και με σαφή επιρροή από τον Keynes, αναφέρει ότι η οικονομία δεν συνιστά φυσικό φαινόμενο αλλά είναι το αποτέλεσμα θεσμικών και νομοθετικών παρεμβάσεων που θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους, όχι τις στατιστικές και μαθηματικές μετρήσεις αλλά ζητήματα κοινωνικής ευημερίας, ελευθερίας και

²⁰ Cassidy, J., ΠΗΓΗ: newyorker.com, 4/2/2008, *The Minsky Moment: Subprime mortgage crisis and possible recession*.

²¹ Minsky, H. P., ό. π., 2008.

²² Hunt, L., Hoisington, V., *Ponzi Finance*, Deflation.com, 2012.

δικαιοσύνης²³.

Επίσης, στο αναφερόμενο βιβλίο ο Minsky αφιερώνει το 2ο μέρος, προκειμένου να αναλύσει και να αιτιολογήσει, αφενός την Μεγάλη Κρίση του 1929-30, αφετέρου την οικονομική ύφεση των μεταπολεμικών περιόδων (1975-1982). Εντούτοις, ο Minsky εξηγεί ακόμα για ποιο λόγο δεν επαναλήφθηκε η Μεγάλη Κρίση του 1929-30 κατά την περίοδο της μεταπολεμικής ύφεσης, και το αποδίδει στο Big Government και Big Bank, δηλαδή στην μεγάλη σημασία της παρέμβασης του δημοσίου τομέα και της ομοσπονδιακής τράπεζας που εμποδίζει την πλήρη κατάρρευση του συστήματος²⁴.

Η πρόταση του Minsky. Ο εργοδότης της τελευταίας καταφυγής (Employer of Last Resort)

Όπως ήδη αναλύθηκε μέχρι τώρα, κατά τον Minsky, η οικονομία μας είναι ασταθής²⁵ λόγω του καπιταλισμού. Ο ίδιος προέβλεψε ήδη από τη δεκαετία του '60 την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. «Το πιο σημαντικό οικονομικό γεγονός της εποχής μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο είναι κάτι που δεν συνέβη: δεν υπήρξε μια βαθιά και συνεχής ύφεση, ανάλογη με τη μεγάλη κρίση του 1929».²⁶ Πράγματι, το 2008 έρχεται η γνωστή και ως Minsky Moment²⁷ (Στιγμή του Μίνσκυ), που επιβεβαιώνει την πρόβλεψή του αυτή - το ξέσπασμα δηλαδή της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, που είχε ως αποτέλεσμα χρηματοοικονομική αστάθεια και την κατάρρευση του καπιταλιστικού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Όπως προλογίζει ο πρόεδρος του Levy Economics Institute, Δημήτρης Β. Παπαδημητρίου, στο βιβλίο *Ending Poverty: Jobs, Not Welfare*, *παρόλο που ο Minsky, είναι ευρέως γνωστός για τις ιδέες του για την οικονομική σταθερότητα,*

²³ Minsky, H. P., ό. π., 2008, σελ. 9

²⁴ Minsky, H. P., ό. π., 2008, σελ. 17

²⁵ Υποστηρίζεται πως η αστάθεια καθορίζεται από μηχανισμούς μέσα στο σύστημα, όχι έξω από αυτό. Η οικονομία μας δεν είναι ασταθής επειδή είναι κλονισμένη από πετρελαϊκές κρίσεις ή πολέμους, αλλά λόγω της φύσης της. Minsky, H. P., ό. π., 2008, σελ. 192, σελ. 244.

²⁶ Archibugi, D., ΠΗΓΗ: sinistrainrete.info, 12/12/2014, *Hyman Minsky, il profeta della miseria in mezzo all'opulenza*.

²⁷ Η Στιγμή του Minsky αναφέρεται σε μια χρονική περίοδο κατά την οποία μια αγορά αποτυγχάνει ή πέφτει σε κρίση μετά από μια εκτεταμένη περίοδο κερδοσκοπίας και μη βιώσιμης ανάπτυξης. Βασίζεται στην ιδέα ότι εάν οι περίοδοι ανασταλτικής κερδοσκοπίας, διαρκούν αρκετά καιρό, τελικά θα οδηγήσουν σε κρίση, η οποία θα επιφέρει ακόμα μεγαλύτερη κερδοσκοπία. Αυτή η κρίση πήρε το όνομά της από τον Hyman Minsky, ο οποίος ένιωσε ότι οι μεγάλες ανατιμητικές αγορές θα οδηγούσαν σε πλήρη κατάρρευση. ΠΗΓΗ: investopedia.com, *The Minsky Moment*.

ενδιαφερόταν εξίσου για τη δημιουργία μίας σταθερούς οικονομίας που θέτει ένα τέλος στη φτώχεια για όλους όσοι είναι πρόθυμοι και ικανοί να εργαστούν.²⁸

Θεωρώντας πως η ελεύθερη καπιταλιστική αγορά δεν δύναται να επιτύχει πλήρη απασχόληση, το κύριο ενδιαφέρον στο ερευνητικό του έργο υπήρξε η ανάπτυξη πολιτικών για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Η προτιμώμενη πολιτική επιλογή του για τη δημιουργία θέσεων εργασίας ήταν το πλαίσιο των προγραμμάτων του New Deal, που προώθησε η κυβέρνηση Roosevelt την περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης του '30 στις ΗΠΑ.²⁹ Ο Minsky υπήρξε αρκετά επιφυλακτικός απέναντι στις πολιτικές απασχόλησης που βασίζονται στην επιδότηση της εργασίας, επειδή πίστευε ότι οδηγούν σε αύξηση του πληθωρισμού, χρηματοοικονομική κρίση και σοβαρή αστάθεια³⁰. Υποστήριζε πως ένα κράτος το οποίο (πρέπει να) ευημερεί δεν πρέπει να στηρίζεται μόνο σε πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας. Το ζήτημα είναι να μπορέσει το κράτος να απασχολήσει τον άνεργο πληθυσμό του, να τον εντάξει στην κοινωνική και πολιτική ζωή, προωθώντας ταυτόχρονα μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς. Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή πρέπει να διαδραματίσει η εκάστοτε κυβέρνηση, ο ίδιος δηλαδή ο κρατικός μηχανισμός, ο οποίος οφείλει να δημιουργήσει θέσεις εργασίας, τις οποίες η αγορά αδυνατεί η ίδια να δημιουργήσει, για όλους όσοι θέλουν και μπορούν να εργαστούν. Αυτή είναι η βάση της ιδέας του Minsky περί «εργοδότη της τελευταίας καταφυγής» (Employer of Last Resort), που υποστήριξε γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και τη δεκαετία του 1970, η οποία αναπτύχθηκε αργότερα και από άλλους μελετητές του Levy Economics Institute. Μια πιο επεξεργασμένη εκδοχή της ιδέας αυτής περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Minsky, *Stabilizing an Unstable Economy* (1986).

Ο Minsky υποστήριζε πως, σε περιόδους οικονομικής ύφεσης ή διαρθρωτικής ανεργίας, το κράτος πρέπει να είναι αυτό που αναλαμβάνει την ευθύνη για την αύξηση της ζήτησης για εργασία, για την παροχή εγγυημένης απασχόλησης, προκαθορισμένη σε διάρκεια και αμοιβή, σε έργα που αποφέρουν δημόσιο όφελος., αναλαμβάνοντας με τον τρόπο αυτό τον ρόλο ενός εργοδότη.³¹ Ορισμένα παραδείγματα υπηρεσιών που προσφέρονται ή αγαθών που παράγονται μέσω ενός

²⁸ Minsky, H. P., *Ending Poverty: Jobs, Not Welfare*, 2013.

²⁹ Πολυχρονίου, Χ. Ι., ΠΗΓΗ: enet.gr, 21/7/2013, *Ο οικονομολόγος που αποκαθήλωσε το νεοφιλελευθερισμό*.

³⁰ Αντωνοπούλου Ρ., Παπαδημητρίου Δ. Β., Τοay T., *Προγράμματα άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας σε συνθήκες κρίσης στην Ελλάδα*, 2011, σελ. 49.

³¹ Adam, S., Antonopoulos, R., Kim, K., Masterson, T., Padimitriou, D. B., *Μετά τη λιτότητα—Οι επιπτώσεις της πρότασης της εγγυημένης απασχόλησης για την Ελλάδα*, 2014, σελ. 6.

προγράμματος είναι τα εξής: συντήρηση δρόμων, δημοσίων υποδομών και χώρων, αναδάσωση, απορρύπανση, καθώς και υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας στο επίπεδο της κοινότητας. Όταν, μετά την κρίση, ξεκινά η ανάκαμψη της οικονομίας και του ιδιωτικού τομέα, τότε οι ενταγμένοι στο πρόγραμμα εργαζόμενοι μπορούν να απασχοληθούν εκ νέου στην ιδιωτική αγορά εργασίας, που θα τους προσφέρει καλύτερες προοπτικές απασχόλησης και αμοιβές. Όσον αφορά στην «κανονική» απασχόληση στον δημόσιο τομέα, αυτή δεν θα επηρεαστεί από την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος, αλλά θα εξακολουθεί να αποτελεί ένα ξεχωριστό στοιχείο της δημόσιας απασχόλησης.³²

Πιο συγκεκριμένα, το κράτος μπορεί να απασχολήσει όλους τους ανέργους με την ειδικότητα που κατέχουν κατά την περίοδο αυτή της απασχόλησης, εκδίδοντας ταυτόχρονα χρήμα (νομισματική μάζα) προκειμένου να χρηματοδοτήσει αυτή την απασχόληση των ανέργων (0,7% – 1.5% του ΑΕΠ).

Επίσης, το κράτος εκδίδει ομόλογα αξίας ίσης με το κόστος του προγράμματος, με χαμηλό επιτόκιο απόδοσης. Το μοντέλο, βέβαια, υπόκειται σε περιορισμούς:

- Δεν μπορεί να εφαρμοστεί στα κράτη που δεν έχουν το κυρίαρχο προνόμιο της έκδοσης νομισματικής μάζας
- Προκειμένου περί της έκδοσης ομολόγων, θα πρέπει το κράτος να διαθέτει πλήρη κυριαρχία επί της δημοσιονομικής πολιτικής του
- Στις χώρες της ζώνης του ευρώ, το προνόμιο έκδοσης νομισμάτων έχει η ΕΚΤ.

Αυτό που δεν μπορεί, βέβαια, να επιτύχει ένα τέτοιο πρόγραμμα είναι η πλήρης εξάλειψη της ανεργίας, καθώς θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν πολλοί που θα παραμένουν ηθελημένα άνεργοι ή που δεν θα επιθυμούν να εργαστούν στο πρόγραμμα αυτό. Επίσης, θα υπάρχουν και κάποιοι που δεν θα πληρούν τα κριτήρια για απασχόληση στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ή θα προτιμήσουν να συνεχίσουν την αναζήτηση μιας καλύτερης θέσης εργασίας, παραμένοντας άνεργοι.³³

Χώρες όπως η Ινδία, η Νότια Αφρική, η Αργεντινή, η Αιθιοπία, η Νότια Κορέα, το Περού, το Μπαγκλαντές, η Γκάνα, η Καμπότζη και η Χιλή, μεταξύ άλλων,

³² Αντωνοπούλου Ρ., Παπαδημητρίου Δ. Β., ToayT., ό. π., 2011, σελ. 51.

³³ Αντωνοπούλου Ρ., Παπαδημητρίου Δ. Β., ToayT., ό. π., 2011, σελ. 51.

έχουν υιοθετήσει πολιτικές που μετέτρεψαν το κράτος σε «εργοδότη της τελευταίας καταφυγής», η καθεμία για διαφορετικό λόγο. Η εισαγωγή μιας τέτοιας πολιτικής για την απασχόληση δεν εξαντλείται μόνο σε περιόδους κρίσεων. Για παράδειγμα, πράγματι, στην Αργεντινή το 2001 και στη Νότια Κορέα το 1997 ο λόγος ήταν η αντιμετώπιση των συνεπειών της χρηματοοικονομικής κρίσης, αλλά στη Νότια Αφρική η κύρια αιτία ήταν η αντιμετώπιση της χρόνιας φτώχειας. Επιπλέον, υπάρχουν διαφορές και στη διάρκεια του προγράμματος, τον τρόπο χρηματοδότησης, το είδος των υπηρεσιών που προωθούνται, ή ακόμα και στα κριτήρια επιλογής των συμμετεχόντων και τον τρόπο αμοιβής τους.³⁴

³⁴ Αντωνοπούλου Ρ., Παπαδημητρίου Δ. Β., ΤοayT., ό. π., 2011, σελ. 52.

Η Πολιτική Workfare *Συμφιλίωση της προσωπικής ευθύνης με τις ευκαιρίες για απασχόληση.*

1. Η πολιτική Workfare στις Η.Π.Α. - Το πρόγραμμα της κυβέρνησης B. Clinton

Την περίοδο εκλογής του Δημοκρατικού Bill Clinton στις Η.Π.Α., κρίθηκε αναγκαία η μεταρρύθμιση των πολιτικών κοινωνικής πολιτικής. Οι νέες πολιτικές θα έπρεπε να είναι καίριες και προσανατολισμένες με άμεσο και σύγχρονο τρόπο στα κοινωνικά ζητήματα των πολιτών. Η κοινωνική πολιτική έπρεπε να δρα στοχευμένα και αποτελεσματικά στην καταπολέμηση της φτώχειας και ειδικά όσο αφορά τις ευάλωτες οικογένειες καθώς σε πολλές περιοχές των πολιτειών, τα ποσοστά της ανεργίας είχαν ανέβει αρκετά, προκαλώντας κοινωνικές διαφορές. Η άμεση ανάγκη μεταρρυθμίσεων είναι κάτι στο οποίο συμφωνούσε και το ρεπουμπλικανικό μέρος του κογκρέσου παρά τις διαφορετικές τους απόψεις για τα σημεία και τον τρόπο που θα έπρεπε να συγκροτηθούν. Όταν εκλέχτηκε ο Clinton το 1992 μία από τις πρώτες δηλώσεις του ήταν να αλλάξει την υπάρχουσα μορφή κοινωνικής ευημερίας³⁵.

Η θεωρία πίσω από τη σκέψη

Η πρώτη μορφή της μεταρρύθμισης της κυβέρνησης Clinton είχε τις βάσεις της στη θεωρία της εξασφάλισης του κατώτατου εισοδήματος που εισήγαγε ο Νομπελίστας Αμερικανός οικονομολόγος Milton Friedman, (31 Ιουλίου 1912 – 16 Νοεμβρίου 2006).

Η πρόταση του «αρνητικού φόρου εισοδήματος» του Friedman (1962) ήταν κατευθυνόμενη ειδικά στο πρόβλημα της φτώχειας. Η βασική του ρύθμιση ήταν η παροχή άμεσης βοήθειας στους φτωχούς όχι με κουπόνια και περιστασιακά επιδόματα αλλά με μετρητά μέσω της επιστροφής φόρου. Το ποσό θα ήταν ανάλογο του ατομικού ετήσιου εισοδήματος και θα κάλυπτε τα ποσά των επιδοτήσεων που πραγματικά αναλογούσαν σε μία οικογένεια. Λειτουργεί υπέρ του κράτους, μειώνοντας τα κρατικά έξοδα όμως δεν λειτουργεί και απαραίτητα υπέρ των φτωχών καθώς ο αρνητικός φόρος εισοδήματος δεν συμπίπτει πάντα με το κατώτατο εισόδημα με το οποίο μπορεί να επιζήσει μία οικογένεια. Επιπλέον οι ανάγκες της κάθε οικογένειας διαφέρουν και δεν θα πρέπει να εξισώνονται μεταξύ τους. Ο

³⁵Συγκεκριμένα η δήλωση του Clinton ήταν: "...to end welfare as we know it.." Cynthia A. Bailey, Workfare and Involuntary Servitude--What You Wanted to Know But Were Afraid to Ask, 15 Boston College Third World Law Journal Article 2, 1995.

απώτερος σκοπός για τον Friedman παρέμενε η καταπολέμηση της φτώχειας. όπως αναφέρει στο βιβλίο του: "Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα υπάρχουν προβλήματα διαχείρισης, αλλά αυτά μου φαίνονται ένα μικρό μειονέκτημα"³⁶. Η πρόταση του Friedman αποσκοπούσε στην καταπολέμηση της φτώχειας μέσω δύο ενδιάμεσων στόχων. Αφενός, τον περιορισμό του κράτους πρόνοιας και αφετέρου, στην εγρήγορση των πολιτών και την ατομική τους προσπάθεια για βελτίωση της ζωής τους χωρίς να βασίζονται στην διαβίωσή τους στη χορήγηση των κρατικών επιδομάτων. Αρχικά, και για τον σχηματισμό του προγράμματος Clinton η δυνατότητα καταπολέμησης της ανεργίας, και συγχρόνως η μείωση των κρατικών δαπανών, φαινόταν δελεαστική και για την επίτευξή του εκτός από το έργο του Friedman, μελετήθηκαν και τα προγράμματα των προηγούμενων κυβερνήσεων που βασίστηκαν στο έργο του οικονομολόγου.

Η ψήφιση του προγράμματος

Στην αρχική παρουσίαση του προγράμματος, η αναθεώρηση της κοινωνικής ευημερίας (την οποία όπως αναφέραμε παραπάνω είχε υποσχεθεί προεκλογικά ο Clinton), στόχευε στην αναδιοργάνωση της κοινωνικής υποστήριξης των ανέργων αλλά και προς τους φορείς της εργασίας καθώς υπήρχε η αντίληψη ότι οι διαδικασίες και οι υπάρχουσες πολιτικές δεν διευκόλυναν καμία από τις δύο πλευρές. Κατά την διάρκεια βέβαια κατοχύρωσης του νόμου οι αντιπαραθέσεις και τα πολιτικά συμφέροντα προκάλεσαν αλλαγές στη δομή του πριν ακόμα τη ψήφισή του. Η έναρξη του προγράμματος έγινε μετά την επανεκλογή του Clinton το 1996, όπου και ψηφίστηκε εν τέλει ο νόμος με την ονομασία Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act (PROWRA³⁷) και προσαρμόστηκε σε μία πιο σίγουρη και λιγότερο ανατρεπτική πολιτική, αυτή του workfare (welfare to work). Η ψήφιση του νέου νόμου, οδήγησε στην δημιουργία ενός νέου προγράμματος κοινωνικής υποστήριξης, το πρόγραμμα Προσωρινής Βοήθειας για Απορες Οικογένειες (Temporary Assistance for Needy Families/TANF)

³⁶Friedman Milton, *Capitalism and Freedom*, Chicago, The University of Chicago Press, 2002(1962).

³⁷Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act (PROWRA) – Νόμος για τη Συμφιλίωση της Προσωπικής Ευθύνης και της Δυνατότητας για την Εργασία.

Temporary Assistance for Needy Families/TANF

Το πρόγραμμα πια στρεφόταν γύρω από τον νέο βασικό του στόχο, δηλαδή την εξασφάλιση του κατώτερου εγγυημένου εισοδήματος για όσους το είχαν ανάγκη. Πρόκειται για ένα πενταετές πρόγραμμα κατά τη διάρκεια του οποίου οι ωφελούμενοι, εκτός της παροχής σε χρήματα, έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Αυτό που καθιστά το συγκεκριμένο πρόγραμμα ιδιαίτερο είναι το ότι με το πέρασμα των πρώτων δύο χρόνων, το 25% των ωφελούμενων, είναι υποχρεωμένοι να απασχοληθούν σε προγράμματα εργασίας για να διατηρήσουν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Τον τρίτο χρόνο εφαρμογής το ποσοστό συμμετοχής αυξήθηκε κατά 5%. Στο τέλος της πενταετίας το ποσοστό συμμετοχής στα προγράμματα εργασίας θα πρέπει να φτάσει το 50%. Τα συγκεκριμένα προγράμματα εργασίας αφορούν θέσεις που προτείνει το κράτος στους συμμετέχοντες οι οποίοι θα πληρώνονται με τον κατώτατο μισθό. Οι εργαζόμενοι θα πρέπει να εργάζονται τριάντα ώρες την εβδομάδα σε οποιαδήποτε στιγμή τους ζητούσαν (στην αρχή οι ώρες υποχρεωτικής εργασίας ανέρχονταν στις είκοσι ανά εβδομάδα όμως στην συνέχεια αυξήθηκαν το 2000 σε τριάντα ώρες). Όσον αφορά το ωράριο, υπήρχε μία διευκόλυνση για τις μονογονεϊκές οικογένειες καθώς δίνεται η δυνατότητα στον γονέα να δουλέψει είκοσι ώρες την εβδομάδα. Επίσης εξαιρούνται από την υποχρεωτική εργασία γονείς παιδιών έως δώδεκα μηνών³⁸.

Η διαχείριση του προγράμματος

Το κόστος υλοποίησης και η χρηματοδότηση του προγράμματος αναλαμβάνεται εξολοκλήρου από το κράτος χωρίς την συμμετοχή ιδιωτικών επιχειρήσεων. Όσον αφορά την υλοποίηση και διαχείριση του προγράμματος, αναλαμβανόταν εξολοκλήρου από τις εκάστοτε αρμόδιες τοπικές αρχές. Σε περίπτωση που οι τοπικές αρχές δεν επαρκούν, η διαχείριση αναλαμβάνεται από κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρίες σε τοπικό όμως πάντα επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο, οι προϋπολογισμοί αλλά και το ύψος των επιδομάτων δεν είναι ενιαίο για όλες τις Η.Π.Α., καθώς διαμορφώνεται σύμφωνα με τις τοπικές, πολιτικές και διοικητικές ιδιαιτερότητες της κάθε πολιτείας. Για να λάβει όμως η αρμόδια αρχή

³⁸Patterson E.G. Mission Dissonance in the TANF Program: Of Work, Self-Sufficiency, Reciprocity, and the Work Participation Rate, Harvard Law & Policy Review, Vol:6 σ.σ..379-389.

την κυβερνητική χρηματοδότηση, θα έπρεπε πρώτα να συντάξει από μόνη της ένα ξεχωριστό πρόγραμμα, που θα παρείχε στους συμμετέχοντες γονείς της περιοχής την κατάλληλη ειδικευμένη εκπαίδευση, εργασιακή εμπειρία και επιπλέον βοήθεια, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η είσοδός του στην αγορά εργασίας μετά το τέλος του προγράμματος. Η ευελιξία όμως προσαρμογής του προγράμματος συνέβαλε θετικά για τις τοπικές αρχές. Ακόμα και με το πέρας της πενταετίας, πολιτείες στις οποίες το πρόγραμμα ήταν επιτυχές, συνέχισαν την άσκηση ίδιων ή παρόμοιων πολιτικών.

Η εφαρμογή και τα αποτελέσματα του προγράμματος.

Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος και συγκεκριμένα τον Ιούνιο του 2001, πραγματοποιήθηκε μία έρευνα στους συμμετέχοντες από το Hunger Action Network της Νέας Υόρκης για να καταμετρηθούν τα αποτελέσματα της εφαρμογής του³⁹. Από την έρευνα αναδείχτηκε ότι τα προγράμματα εργασίας για την απασχόληση των πολιτειών της Νέας Υόρκης και της αναζήτησης εργασίας δεν ήταν αποτελεσματικά καθώς δεν κατάφεραν να τοποθετήσουν πολλούς συμμετέχοντες σε αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Αν και η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα, περιορίζει τις γενικεύσεις, το ποσοστό της επιτυχίας ήταν μόνο 14% (Workface, WER) ή 28%, όσο αφορά την προετοιμασία των θέσεων εργασίας. Επομένως το πρόγραμμα θα πρέπει να επανεκτιμηθεί σε ευρύτερο επίπεδο και να τροποποιηθεί. Από τους ερωτηθέντες, μόνο το 10% έλαβε εργασία μέσω των οργανισμών της κοινωνικής πρόνοιας. Η ανησυχία για την έλλειψη τοποθέτησης σε θέσεις εργασίας αποτελεί βασικό μειονέκτημα του προγράμματος. Επίσης σημαντικό ζήτημα αποτελεί και η έλλειψη δεξιοτήτων και εκπαίδευσης που χαρακτηρίζει τους περισσότερους, με αποτέλεσμα να εργάζονται ή να βρίσκουν εργασίες οι οποίες αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες τους. Πρέπει το κράτος να μεριμνήσει για την παιδεία των ανέργων προκειμένου να μπορούν να βρίσκουν εργασίες με μεγαλύτερες αμοιβές και να μην μένουν στις βασικές. Ο μισθός βασίζεται κατά πολύ στο μορφωτικό επίπεδο κάθε ατόμου και η πολιτεία έπρεπε να προσφέρει μέσω των προγραμμάτων καλύτερες συνθήκες επιβίωσης στους ανέργους και στις οικογένειες

³⁹ Assessing the Effectiveness of Welfare-to-Work Programs in New York State: Recommendations for Economic Security, A Survey of the Performance of New York State's Welfare-to-Work Programs According to Its Participants Hunger Action Network OF NEW YORK STATE, June 2001, σελ. 26-2

τους⁴⁰.

Η εφαρμογή του προγράμματος στις Η.Π.Α. ακόμα και σήμερα αντιμετωπίζεται με δυσπιστία. Σε αρχικό στάδιο, το πρόγραμμα συνέβαλε πράγματι στην μείωση την ανεργίας. Δεν συνέβαλε όμως στην επίτευξη του πρωταρχικού του στόχου, δηλαδή την μείωση της φτώχειας. Με την ολοκλήρωση του προγράμματος ο πληθυσμός συνέχισε να ζει στα όρια της φτώχειας και εύρεση εργασίας συνέχισε να απασχολεί και να δυσκολεύει τους πολίτες. Επίσης, ο χρόνος ανέδειξε τα προβλήματα που προέκυψαν κατά την διαχείριση του προγράμματος τόσο στις διαδικαστικές υποχρεώσεις των αρμόδιων αρχών, όσο και στην οικονομική διαχείριση της χρηματοδότησης καθώς υπήρξαν ενδείξεις για άσκοπες και αλόγιστες δαπάνες⁴¹.

Οι περισσότερες κριτικές του προγράμματος επικεντρώθηκαν σε δύο θέματα. Η πρώτη αναφέρεται στο ηθικό περιεχόμενο της προϋπόθεσης που ανάγκαζε τους συμμετέχοντες να εργάζονται όπου τους υποδείξει το κράτος μετά τα δύο πρώτα χρόνια συμμετοχής στο πρόγραμμα, καθώς ορθά έκριναν ότι καταπατά την 13η τροπολογία του άρθρου 5 του συντάγματος της χώρας⁴². Η υποχρέωση και όχι η κατ' επιλογή συμμετοχή στην εργασία έφερε στην επιφάνεια ζητήματα που η Αμερική προσπάθησε πολύ να ξεχάσει. Η δεύτερη κριτική αναφέρεται στο γεγονός ότι η εφαρμογή του προγράμματος δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα για τους συμμετέχοντες και αυτό γιατί στην ουσία η μορφή του προγράμματος δεν είχε σκοπό στην αναβάθμιση των πολιτών, αλλά στην δημιουργία μίας ακόμα ομάδα εργαζομένων χωρίς πολλές απαιτήσεις και ελπίδες βελτίωσης και άρα ικανοποιημένων με την απολαβή πολύ χαμηλών μισθών⁴³. Η αδυναμία τέλος των ωφελομένων να ξαναμπούν στην αγορά εργασίας δείχνει και τον ελλιπή και αναποτελεσματικό χαρακτήρα των προγραμμάτων κατάρτισης που περιλάμβανε το πρόγραμμα.

⁴⁰Assessing the Effectiveness of Welfare-to-Work Programs in New York State: Recommendations for Economic Security, A Survey of the Performance of New York State's Welfare-to-Work Programs According to Its Participants Hunger Action Network OF NEW YORK STATE, June 2001.

⁴¹Λύτρας Ν. Ανδρέας, Η Μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας, σελ. 393, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2016

⁴²Τροπολογία 13 – Κατάργηση Δουλείας (1865) Εδάφιο 1. Ούτε δουλεία ούτε μη ηθελημένη υπηρεσία, εκτός σαν ποινή για έγκλημα για το οποίο το άτομο θα έχει καταδικασθεί νόμιμα, δεν θα υπάρχει στις Ηνωμένες Πολιτείες ή σε οποιαδήποτε περιοχή υπό τον δικαιοδοσία τους. Εδάφιο 2. Το Κογκρέσο θα έχει την εξουσία να εφαρμόσει αυτό το άρθρο με κατάλληλη νομοθεσία(http://neaproini.us/wp-neaproini/uploads/2016/11/USA_Syntagma.pdf).

⁴³Assessing the Effectiveness of Welfare-to-Work Programs in New York State: Recommendations for Economic Security, A Survey of the Performance of New York State's Welfare-to-Work Programs According to Its Participants Hunger Action Network OF NEW YORK STATE, June 2001, σελ. 6.

Όπως φάνηκε από το παράδειγμα της πρώτης εφαρμογής του προγράμματος Clinton, τα αποτελέσματά του δεν είναι και τόσο αισιόδοξα. Παρά τις θεωρητικές του ρίζες και τις ομοιότητες που παρουσιάζει τόσο με το έργο του Friedman όσο και με προηγούμενες κυβερνητικές, οι διαφορές του είναι σημαντικές. Όχι μόνο δεν κατάφερε να διορθώσει ή να ξεπεράσει τα προβλήματα των προκατόχων του, αλλά συνέχισε να εφαρμόζει τις ίδιες ήδη προβληματικές πρακτικές ή ακόμα και χειρότερες. Αυτό βέβαια όπως θα δούμε στη συνέχεια δεν εμπόδισε την επέκταση της πολιτικής και στον ευρωπαϊκό χώρο.

2. Το πρόγραμμα “NewDeal” των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο

Μετά τις Γενικές Εκλογές του Μαΐου του 1997, ο Gordon Brown, Καγκελάριος του Υπουργείου Οικονομικών, ανακοίνωσε μια σειρά προτάσεων που αποσκοπούσαν στην μείωση της ανεργίας και στην επιστροφή των ανέργων στην εργασία τους. Μία από τις πέντε εκλογικές δεσμεύσεις που περιείχονταν στο μανιφέστο του Εργατικού Κόμματος για τις γενικές εκλογές του 1997, ήταν ένα πρόγραμμα που στόχευε στην μετακίνηση των ατόμων από παροχές κοινωνικής μέριμνας σε αμειβόμενη απασχόληση. Το κόμμα έτσι ανέλαβε να αναπτύξει προγράμματα που θα απευθύνονταν στους νέους, στους μακροχρόνια ανέργους και τις μονογονεϊκές οικογένειες που θα επωφελούνταν από έναν απροσδόκητο φόρο στις ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις κοινής ωφελείας.

Η επίσημη ανακοίνωση του προγράμματος ανήλθε στις 2 Ιουλίου του 1997. Ο έκτακτος φόρος αναμενόταν να ανέλθει σε 5, 2 δισεκατομμύρια στερλίνες κατά την περίοδο 1997-1999, ενώ τα μέτρα σχετικά με τη εκπαίδευση των εργαζομένων αναμενόταν να κοστίζουν 3,9 δισεκατομμύρια στερλίνες για τη πενταετία 1997-2002. Τα μέτρα έδιναν έμφαση στις επιδοτήσεις προσλήψεων ως προσπάθεια για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και την επαγγελματική κατάρτιση των νέων ώστε να αυξήσουν τις δεξιότητές τους στην προσφορά εργασίας, μειώνοντας ταυτόχρονα τον κίνδυνο της μακροχρόνιας ανεργίας. Οι συμβουλές σχετικά με τα οφέλη, την παιδική μέριμνα, την κατάρτιση και τις τεχνικές αναζήτησης εργασίας ήταν κεντρικά για τα σχέδια που αφορούσαν τις μονογονεϊκές οικογένειες. Το Εργατικό Κόμμα φαίνεται ότι είχε αντλήσει αυτές τις πολιτικές για την αγορά εργασίας από το σύστημα Κλίντον στις ΗΠΑ.

Η βασική ιδέα του New Deal ήταν να επιτραπεί σε αυτούς τους ανθρώπους να μεταφέρουν μέρος των παροχών ανεργίας και των σχετικών δικαιωμάτων τους σε επιδοτήσεις απασχολήσεις. Με αυτόν τον τρόπο οι άνεργοι, βάση αυτού θα γινόταν καλύτεροι καθώς θα έβρισκαν θέσεις εργασίας με μισθούς πολύ πάνω από τα επιδόματα ανεργίας, οι εργοδότες θα γινόντουσαν καλύτεροι καθώς θα μειωνόταν το κόστος εργασίας και η κυβέρνηση θα ήταν σωστή απέναντι στους πολίτες της, επειδή τα χρήματα που θα δαπανώνται για επιδοτήσεις απασχόλησης θα είχαν δαπανηθεί διαφορετικά για άλλου είδους παροχές.⁴⁴

A. Η Νέα Συμφωνία για τους νέους

Το πρόγραμμα για τους νέους άνεργους ήταν όπως προαναφέρθηκε προτεραιότητα του Εργατικού Κόμματος. Βασική επιδίωξη ήταν να απασχολήσει 250.000 άτομα κάτω των 25 ετών, χρησιμοποιώντας χρήματα από μια απροσδόκητη εισφορά στις ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις κοινής ωφελείας. Έτσι θα δημιουργούνταν μια νέα κλίμακα ευκαιριών που θα επέτρεπε σε πολλούς άνεργους να επωφεληθούν από νέες ευκαιρίες απασχόλησης.⁴⁵ Τα άτομα ηλικίας 18 έως 25 ετών που ήταν άνεργα για περισσότερο από έξι μήνες, αποτελούσαν το πρώτο βήμα σε αυτή την κλίμακα απασχόλησης. Τα άτομα αυτής της πρώτης κατηγορίας του προγράμματος θα είχαν τέσσερις επιλογές, οι οποίες περιλαμβάνουν την εκπαίδευση που οδηγεί σε προσόντα, την εργασία σε εργοδότη, την εργασία σε εθελοντική οργάνωση ή εργασίες για την περιβαλλοντική ομάδα και τέλος, για όσους δεν διαθέτουν τα βασικά προσόντα, την δυνατότητα πλήρους εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι κοινωνικές παροχές ενδέχεται να μειωθούν εάν οι νέοι δεν αξιοποιούσαν τις ευκαιρίες εργασίας που τους προσφερόταν.⁴⁶ Αυτή η νέα διαπραγμάτευση για τους νέους ξεκίνησε να διατελείτε σε 12 περιοχές και το πρόγραμμα δημοσιεύτηκε από το Υπουργείο Παιδείας με τίτλο «Σχεδιασμός της νέας διαπραγμάτευσης για τους νέους ηλικίας 18-25 ετών». Το πρόγραμμα κάλυπτε όλους

⁴⁴Βλ. Tim Jarvis, "Welfare-to-Work": The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November), σελ. 5.

⁴⁵Βλ. Tim Jarvis, "Welfare-to-Work": The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November), σελ. 6.

⁴⁶ Οι νέοι θα έπρεπε να επιλέξουν μία από τις επιλογές και να συμμετέχουν σε αυτό που τους είχε προσδιοριστεί από την Υπηρεσία Απασχόλησης διότι υπό άλλες συνθήκες θα τους επιβαλλόταν κυρώσεις ωφελείας. Η κυβέρνηση τιμωρούσε την μη συμμετοχή στο υποχρεωτικό πρόγραμμα με την απώλεια του προσωπικού επιδόματος για δύο εβδομάδες ή με την απώλεια του προσωπικού επιδόματος για τέσσερις εβδομάδες εάν είχε επιβληθεί παρόμοια κύρωση κατά τους προηγούμενους 12 μήνες. βλ. στο ίδιο, σελ. 12.

τους νέους που είχαν ζητήσει Επίδομα Θέσεων Εργασίας για έξι μήνες ή περισσότερο. Κατά τη εισαγωγή τους οι νέοι εισέρχονταν στο πρώτο στάδιο Gateway, του προγράμματος New Deal.⁴⁷

1. Η Εισαγωγή

Το NewDeal, ξεκίνησε με μια εντατική περίοδο συμβουλών και καθοδήγησης, γνωστών ως Gateway του NewDeal.⁴⁸ Πρόκειται για μια περίοδο έως και τεσσάρων μηνών κατά την οποία ένας προσωπικός σύμβουλος της Υπηρεσίας Απασχόλησης, θα εισήγαγε τον συμμετέχοντα στην Νέα Συμφωνία εξηγώντας του τα δικαιώματα και τις ευθύνες του, προκειμένου να είναι σε θέση να ενταχθεί σε μια από τις τέσσερις προσφερόμενες επιλογές.

2. Η επιλογή της απασχόλησης

Όταν ένας συμμετέχων στο πρόγραμμα ολοκληρώσει την περίοδο των δύο μηνών, ο προσωπικός του σύμβουλος εκδίδει ένα πιστοποιητικό επαλήθευσης (κουπόνι), το οποίο επιβεβαιώνει ότι ο αιτών για εργασία έχει επιλεχθεί για επιδότηση και τοποθετείται σε φορέα εργασίας. Με την τοποθέτηση του συμμετέχοντος, ο εργοδότης λάμβανε 60 στερλίνες την εβδομάδα για έως και 26 εβδομάδες. Η θέση εργασίας έπρεπε να προσφέρει τουλάχιστον 30 ώρες εβδομαδιαίως συμπεριλαμβανομένου του χρόνου εκπαίδευσης για να μπορεί να επιλεγεί.⁴⁹ Οι θέσεις που προσέφεραν 24 έως 29 ώρες θα προσέλκυαν επιχορήγηση 40 στερλινών την εβδομάδα για την περίοδο έως και 26 εβδομάδων. Διατέθηκε κατάρτιση ύψους 750 στερλίνες ανά άτομο για τη σχετική χρηματοδότηση. Ο δημόσιος τομέας θα ήταν σε θέση να προσλάβει νέους αλλά αναμενόταν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των θέσεων να είναι στον ιδιωτικό τομέα που αντικατοπτρίζει την ισορροπία στο εργατικό δυναμικό συνολικά. Ο κάθε συμμετέχων θα μπορούσε να συνάψει επίσης σύμβαση με οργανισμούς, όπως τα Συμβούλια κατάρτισης και επιχειρήσεων προκειμένου να απασχοληθεί. Όλοι οι εργοδότες καλούνταν να υπογράψουν μια συμφωνία, η οποία περιλάμβανε ορισμένες δεσμεύσεις.⁵⁰ Υπήρχε φυσικά και η δυνατότητα

⁴⁷ Βλ. στο ίδιο, σελ. 7.

⁴⁸ Βλ. στο ίδιο, σελ. 7-8.

⁴⁹ Βλ. στο ίδιο, σελ. 8.

⁵⁰ 1. Η θέση δεν θα επιδοτούνταν πέραν των 6 μηνών. 2. Οι εργοδότες θα υποστήριζαν τις προσπάθειες του ανέργου για να του εξασφαλίσουν μια εναλλακτική απασχόληση ή κατάρτιση. 3. Οι υφιστάμενοι

αυτοαπασχόλησης. Οι νέοι που ενδιαφέρονταν για αυτήν την επιλογή μπορούσαν να παρουσιάσουν ένα επιχειρησιακό σχέδιο που θα αποτελέσει τη βάση για ένα πρόγραμμα ειδικής κατάρτισης, κυρίως στους τομείς της λογιστικής και του μάρκετινγκ. Οι συμμετέχοντες σε αυτή την επιλογή θα λάμβαναν επίδομα 400 στερλίνες που καταβαλλόταν ως εβδομαδιαίο επίδομα.⁵¹

3. Ο Εθελοντικός τομέας και η ομάδα εργασίας για το περιβάλλον

Οι επιλογές αυτές περιλάμβαναν εργασία για έξι μήνες είτε με την Taskforce για το περιβάλλον είτε με έναν εργοδότη στον τομέα του εθελοντισμού. Και οι δύο επιλογές απαιτούσαν την εκπαίδευση και την κατάρτιση των ανέργων με διαπιστευμένα προσόντα. Η Taskforce προσέγγισε νέους σε έργα που θα ωφελήσουν ολόκληρη τη κοινότητα. Η επιλογή στον εθελοντικό τομέα⁵² έδινε ιδιαίτερη έμφαση στις τοποθετήσεις για την παροχή 50.000 νέων εκπαιδευμένων.⁵³ Οι συμμετέχοντες και στις δυο αυτές επιλογές αμειβόταν με ισοδύναμα επιδόματα και παρέμειναν δικαιούχοι παροχών υπό καθεστώς διαβατηρίου. Επίσης προβλεπόταν να λάβουν επιχορήγηση ύψους μέχρι και 400 στερλίνες που καταβάλλεται σε εβδομαδιαίες ή δεκαπενθήμερες δόσεις. Αυτό ισοδυναμεί περίπου με 15 στερλίνες την εβδομάδα. Επίσης θα δινόταν αποζημίωση στους συμμετέχοντες για συμφωνημένα έξοδα ταξιδιού πέραν των πρώτων 4 στερλινών. Η επιλογή του εθελοντικού τομέα αποσκοπούσε στην παροχή μιας σειράς ωφελειών για την τοπική κοινότητα⁵⁴.

υπάλληλοι δεν θα απολύονται για να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας σε άτομα που θα λάμβαναν επιδότηση. Βλ. Tim Jarvis, "Welfare-to-Work": The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November) σελ. 9.

⁵¹ Βλ. στο ίδιο, σελ. 9-10.

⁵² Η κυβέρνηση σχεδίαζε να πειραματιστεί με την έννοια της Ενδιάμεσης Αγοράς (ILM), μέσω των νέων ζωνών απασχόλησης και αυτό πιθανό να επηρέαζε την ανάπτυξη των εθελοντικών επιλογών και του περιβάλλοντος. Οι υποστηρικτές αυτής της θέσης επισημαίνουν το έργο της Wise Group και της Glasgow Works. Η προσέγγιση αυτή αποτελείται από ένα πακέτο κατάρτισης, εργασιακής εμπειρίας και προσωπικής ανάπτυξης και απευθύνεται ιδιαίτερα στους μακροχρόνια ανέργους. Τα προγράμματα Wise Group βοήθησαν το 57 εκατομμύρια των συμμετεχόντων να εργαστούν με πλήρες ωράριο ή να μετεκπαιδευτούν. Τα ILM ωστόσο ήταν σχετικά δαπανηρά, με το ακαθάριστο κόστος ανά εργασία να κυμαίνεται μεταξύ 9.000 και 14000 στερλίνες. Τα προγράμματα αυτά είχαν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις διότι οδηγούσαν σε μισθολογική πίεση. Η αποτελεσματικότητά τους απαιτούσε περιοχές με υψηλή ανεργία. Ο βαθμός στον οποίο αναπτυσσόταν οι προσεγγίσεις της ILM όσο εξελισσόταν το New Deal παραμένει προς συζήτηση και αυτό πιθανό να εξαρτηθεί από τον εργοδότη που υιοθετεί τον τρόπο επιδότησης της εργασίας. Βλ. στο ίδιο, σελ. 27-28.

⁵³ Βλ. στο ίδιο, σελ. 10.

⁵⁴ Επίδειξη δεξιοτήτων ελκυστικών για εργοδότες, τοποθετήσεις με μια περίοδο εισαγωγής όσο αφορά θέματα υγείας και ασφάλειας κι ένα σχέδιο προσωπικής ανάπτυξης για τον συμμετέχοντα βλ. Tim Jarvis, "Welfare-to-Work": The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November) σελ. 10.

4. Η επιλογή εκπαίδευσης

Η επιλογή αυτή ήταν ανοιχτή κατά κύριο λόγο σε όσους συμμετείχαν στην νέα διαπραγμάτευση χωρίς να έχουν N/SVQLevel 2 ή ισοδύναμα προσόντα επιπέδου GCSE 14.⁵⁵ Οι επιδοτήσεις αναμενόταν να καλύψουν το κόστος των εκπαιδευτικών υλικών και τα έξοδα ταξιδιού. Η χρηματοδότηση δινόταν σύμφωνα με τις κατηγορίες που θα καθορίζονταν για παροχή χαμηλού, μεσαίου και υψηλού κόστους. Η χρηματοδότηση⁵⁶ συνδεόταν με τη συμμετοχή ενώ ο συμμετέχων θα έπρεπε να ακολουθεί το συμφωνημένο μάθημα.⁵⁷ Το μοντέλο χρηματοδότησης είχε σχεδιαστεί για να αντικατοπτρίζει το επίκεντρο της απασχόλησης του προγράμματος. Οι φορείς παροχής κατάρτισης δεν θα τιμωρούνταν όταν οι συμμετέχοντες εγκατέλειπαν το πρόγραμμα εργασίας, δεδομένου ότι η δέσμευση του νέου εργοδότη να συνεχίσει τη συμμετοχή στο συμφωνηθέν σχέδιο κατάρτισης θα επέτρεπε στους εκπαιδευτές να λάβουν πλήρες το υπόλοιπο της χρηματοδότησης όταν αποκτιόταν ένας τίτλος.⁵⁸

B. Η νέα συμφωνία για τους μακροχρόνια ανέργους

Το μανιφέστο της εργασίας υποσχέθηκε να ενθαρρύνει τους εργοδότες να αναλάβουν και όσους υπέφεραν από την ανεργία για περισσότερα από δύο χρόνια. Η επίσημη ανακοίνωση έγινε εξίσου στις 2 Ιουλίου του 1997 και το πρόγραμμα θα ξεκινούσε τον Ιούνιο του 1998. Η συμφωνία για τους μακροχρόνια ανέργους είχε δύο στοιχεία, πληρωμές ύψους 75 στερλινών εβδομαδιαίως για 26 εβδομάδες σε

⁵⁵ Βλ. στο ίδιο σελ. 11 (This is likely to be approximately 3 or 4 GCSEs at grade C or above.).

⁵⁶ Οι επιδοτήσεις των μισθών έχουν αποτελέσει σημείο πολλών συζητήσεων που επικεντρώνονται στο κατά πόσο είναι ή όχι αποτελεσματικά για μια οικονομία. Τα κυριότερα επιχειρήματα κατά της χρήσης των επιδομάτων, που προκαλούν εκτόπιση και υποκατάσταση είναι τρία. Πρώτον το dead-weight, όρος που περιγράφει εκείνους που θα επέστρεφαν στην αγορά εργασίας ακόμη και χωρίς το πρόσθετο κίνητρο για μια επιδότηση. Δεύτερον, ο εκτοπισμός αναφέρεται στην περίπτωση όπου ένας εργοδότης θα αναλάμβανε έναν άνεργο που λαμβάνει την επιδότηση εις βάρος κάποιου που δεν το κάνει. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα μέσω της επιδότησης να απομακρυνθεί ένα άτομο και να αντικατασταθεί από κάποιον άλλον που επιδοτείται. Και τρίτον, στην περίπτωση όπου ο εργοδότης θα απέλυε κάποιον, ο οποίος εργάζεται ήδη, για να προσλάβει στη θέση του ένα επιδοτούμενο άνεργο. (Βλ στο ίδιο, 21-22) Η συνδυασμένη επίδραση των μετατοπίσεων και των αποτελεσμάτων υποκατάστασης μπορεί να οδηγήσει σε υψηλά επίπεδα καταιγισμού των εργαζομένων, καθώς οι άνθρωποι μετακινούνται μέσα και έξω από επιδοτούμενες εργασίες. Αυτό οδηγεί με την σειρά του στην εργασιακή ανασφάλεια τόσο μεταξύ των επιδοτούμενων εργαζομένων όσο και εκείνων που δεν λαμβάνουν επιδότηση. Ο ΟΟΣΑ υποστηρίζει ότι οι επιδοτήσεις μισθών μπορούν να είναι αποτελεσματικές εάν είναι ελεγχόμενες. Ο καθηγητής Richard Layard σε μια έκθεση για την Πολιτική Απασχόληση του London School of Economics (LSE), υποστηρίζει ότι οποιαδήποτε μετατόπιση είναι προσωρινή, καθώς οι άνθρωποι που θα προσληφθούν θα παραμείνουν ελκυστικοί για εργοδότες και σύντομα θα προσληφθούν και από άλλους. Σύμφωνα με αυτόν δεν υπάρχει μια μόνιμη αύξηση της ανεργίας. (Βλ. στο ίδιο 23-24).

⁵⁷ Βλ. στο ίδιο, σελ 11.

⁵⁸ Βλ. στο ίδιο, σελ. 12.

εργοδότες που προσλαμβάνουν άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω και που ήταν άνεργα για δύο ή περισσότερα έτη και ευκαιρίες για τους ανέργους για δύο ή περισσότερα έτη για σπουδές διάρκειας έως και 12 μηνών σε μαθήματα που σχετίζονται με την πλήρη απασχόληση και έχουν σχεδιαστεί για να αποκτήσουν πιστοποιητικό. Για το πρόγραμμα αυτό κατανεμήθηκαν από τον έκτακτο φόρο 350 εκατομμύρια λίρες.⁵⁹

Γ. Η νέα πρόσφορα για τις μονογονεϊκές οικογένειες

Στο πλαίσιο της νέας διαπραγμάτευσης για τις μονογονεϊκές οικογένειες, ο αιτούντες με παιδιά σχολικής ηλικίας θα εισέρχονταν στο τοπικό κέντρο εργασίας τους και θα λάμβαναν βοήθεια και συμβουλές σχετικά με την απασχόληση, την κατάρτιση και την παιδική μέριμνα. Κάθε άτομο θα είχε έναν προσωπικό υπάλληλο που θα του ανέλυε ένα ξεχωριστό σχέδιο δράσης, επιτρέποντάς του τη πρόσβαση στις υπηρεσίες που παρέχει η Υπηρεσία Απασχόλησης. Υπήρχαν περίπου 1 εκατομμύριο γονείς που ζητούσαν παροχές και το πρόγραμμα θα ήταν διαθέσιμο στο μισό εκατομμύριο από αυτούς που έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας. Το πρόγραμμα ξεκίνησε για 40.000 μονογονεϊκές οικογένειες σε 8 μέρη της χώρας τον Ιούλιο του 1997. Τα συνολικό ποσό των 200 εκ. στερλινών από τον έκτακτο φόρο κατανεμήθηκε στην περίοδο του 1997-2002. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε επίσης δυο αλλαγές όσο αφορούσαν την παιδική μέριμνα, που ήταν η παροχή στέγασης και φορολογικού οφέλους προκειμένου να ενθαρρύνει τους γονείς να επιστρέψουν στην εργασία τους. Για τις οικογένειες με 2 ή περισσότερα παιδιά, η μέγιστη αποζημίωση για τα έξοδα των παιδιών θα αυξανόταν από 60 σε 100 στερλίνες. Η εθνική στρατηγική σχετικά με τους γονείς, αποσκοπούσε στην βελτίωση του κόστους των παιδιών.⁶⁰ Η Νέα Συμφωνία για τους νέους αναμενόταν να δημιουργήσει 50.000 εκπαιδευτικούς φροντιστές που θα χρησιμοποιούνταν για την χρηματοδότηση συλλόγων που

⁵⁹Βλ. Tim Jarvis, "Welfare-to-Work": The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November) σελ. 13-14.

⁶⁰ Μερικά από τα πρώιμα αποτελέσματα της νέας διαπραγμάτευσης δημοσιεύτηκαν το 1997. Αυτά έδειξαν 8.651 προσκλήσεις γονέων για συνέντευξη, 2.026 από τις οποίες ήταν διεξαγμένες συνεντεύξεις, 1.612 μοναχικούς γονείς που συμφωνήσαν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα και 433 επιτυχείς δέκτες θέσεις εργασίας. Έγινε η προσπάθεια διαχωρισμού των διαζευγμένων γυναικών, η οποία έγινε δεκτή από διάφορες οργανώσεις που τις εκπροσωπούσαν. Πρόβλημα αποτέλεσε το γεγονός που οι μονογονεϊκές οικογένειες διαχωρίστηκαν από τις άλλες οικογένειες καθώς και οι ανάγκες που είχαν σχετικά με τον αριθμό των παιδιών που καλούνταν να μεριμνήσουν. Υπήρξαν κριτικές και με το πρόγραμμα αυτό και πολλοί υποστήριζαν πως οι γονείς αυτοί για να επιβιώσουν θα αναζητούσαν έτσι κι αλλιώς εργασία. Τέλος τα επιδόματα που αναλαμβάνουν ισοσταθμίζονταν, μπορεί να ήταν και μεγαλύτερα από την επιδότηση για εργασία που καλούνταν να λάβουν και να συμμετάσχουν. Βλ. Στο ίδιο, σελ. 31-32-33.

απασχολούσαν παιδιά. Το πρόγραμμα για τους γονείς ήταν εθελοντικό και όσοι δεν συμμετείχαν σε αυτό δεν θα υπόκειντο σε κυρώσεις.⁶¹

Αντιδράσεις στις προτάσεις

Οι πολιτικές αυτές δεν έχουν οποιαδήποτε σχέση με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά, μεταξύ των φορέων της εργασίας. Σχετίζονται περισσότερο με τη δημιουργία μιας εναλλακτικής αγοράς εργασίας η οποία λειτουργεί, με όργανο την ποιοτική καταστολή των οικονομικών προσδοκιών των απόρων, εκφοβιστικά και για τις διεκδικήσεις των ενεργών εργαζομένων. Από τη μια πλευρά τα καινοτομικά συστατικά της σχετικής αυτονομίας και της αυτενέργειας στην εργασία μένουν αποδοτικά για τις επιχειρήσεις, δίχως οι φορείς εργασίας να επωφελούνται από τις θετικές εξελίξεις της παραγωγής. Από την άλλη πλευρά οι αναρρυθμίσεις, που επέτρεψαν την εισαγωγή των πρωτότυπων μορφών οργάνωσης, συνέβαλαν στην απαθλίωση των πιο ευαίσθητων κατηγοριών του πληθυσμού.⁶²

⁶¹ Βλ. Tim Jarvis, “Welfare-to-Work”: The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November) σελ. 14-15.

⁶² Βλ. Ανδρέας Ν. Λύτρας, *Η Μισθωτή Εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2016, σελ. 400.

Το πρόγραμμα για την ενίσχυση της απασχόλησης

“Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.”

Η εντυπωσιακή αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα μετά την οικονομική κρίση, καθιστά αναγκαία την εύρεση νέων προοπτικών για τον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης της χώρας. Από την μία η αδυναμία του κράτους να βρει τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους και από την άλλη η αμφιβολία για το αν τα ήδη γνωστά προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης μπορούν σε χρόνο ικανοποιητικό για την κοινωνία να αλλάξουν την κατάσταση, δημιουργεί την ανάγκη μιας άμεσης αντίδρασης και μιας νέας πρότασης. Το πρόγραμμα για την ενίσχυση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας του Ανδρέα Λύτρα «ΣΚΑΠΙΑΝΕΑΣ», είναι μια νεοσύστατη και εναλλακτική πρόταση, η οποία έχει, μεταξύ άλλων, τον στόχο αύξησης της απασχόλησης, τα επιχειρηματικά κέρδη, την αύξηση των καταθέσεων στις εμπορικές τράπεζες, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, και την δυνατότητα αυτονομίας στην εργασία.

Αναλυτικά, σύμφωνα με το πρόγραμμα, τα άτομα που βρίσκονται υπό καθεστώς ανεργίας, θα απορροφηθούν ως εργαζόμενοι νέου τύπου. Καθώς θα έχει συγκεντρωθεί ένα κεφάλαιο στις συνεργαζόμενες τράπεζες, οι εργαζόμενοι μέσω ενός αξιόγραφου (κουπονιού), θα αμείβονται για τις υπηρεσίες που προσφέρουν, κατά το ήμισυ από το τραπεζικό σύστημα, αλλά και από τον καταναλωτή των υπηρεσιών. Οι εργαζόμενοι νέου τύπου, μπορεί να είναι είτε ανειδίκευτου είτε ειδικευμένοι. Οι απολαβές τους θα καθορίζονται από τις υπηρεσίες που προσφέρουν, αλλά θα είναι συγκεκριμένες και θα αναγράφονται στο αξιόγραφο⁶³.

Σημαντικό ρόλο για την λειτουργία του προγράμματος έχουν οι τράπεζες αλλά και το κράτος. Οι τράπεζες από την μία δηλώνουν την διαθεσιμότητα τους, και διαμορφώνουν τους προθεσμιακούς λογαριασμούς στους οποίους θα καταχωρηθούν και τα απαραίτητα κεφάλαια, από τους οποίους θα γίνονται και οι πληρωμές. Καθώς επίσης αναλαμβάνουν την λογιστική υποστήριξη του προγράμματος. Το κράτος από την άλλη έχει ρυθμιστικό χαρακτήρα. Κάθε μήνα υποχρεούται να αναπληρώνει το κεφάλαιο στους ειδικούς αυτούς προθεσμιακούς λογαριασμούς, τα οποία βέβαια χρησιμοποιούνται για την έκδοση των αξιόγραφων. Έτσι λοιπόν, “οι δημόσιες

⁶³ Το αξιόγραφο περιλαμβάνει τον φόρο και την εισφορά στο ασφαλιστικό σύστημα, *Λύτρας, 2017 σελ. 177.*

δαπάνες είναι ίσες με τα κατατεθειμένα κεφάλαια”.⁶⁴ Στο πρόγραμμα ενίσχυσης απασχόλησης του Λύτρα, ο ρόλος του κράτους και της δημόσιας χρηματοδότησης είναι σημαντικός, αλλά επικουρικός καθώς στην ουσία θέτει τα θεμέλια στην δημιουργία ιδιωτικών κεφαλαίων για την ενίσχυση της απασχόλησης. Οι δημόσιες δαπάνες πάντως, προβλέπεται να επιστραφούν στα δημόσια ταμεία, μέσω των εισφορών και των φόρων.

Τον πιο σημαντικό ρόλο έχουν όμως οι ίδιοι οι καταναλωτές, οι οποίοι πλέον θα μπορούν να ικανοποιούν τις ανάγκες τους πολύ πιο οικονομικά, από τις υπηρεσίες που θα προσφέρονται από τους ωφελούμενους του προγράμματος ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι καταναλωτές θα καλούνται να πληρώσουν το ήμισυ του ποσού για τις υπηρεσίες που χρειάζονται. Αυτό σημαίνει ότι για μια δουλειά που θα πλήρωναν έναν εργαζόμενο 20 ευρώ, τώρα θα πληρώνουν μόνο 10 ευρώ.⁶⁵ Έτσι, πέρα από τα οφέλη στην ζωή των εργαζομένων νέου τύπου, αυξάνεται αυτομάτως και το επίπεδο ζωής των καταναλωτών οι οποίοι πλέον θα έχουν την οικονομική ευχέρεια και την δυνατότητα για παροχή υπηρεσιών, με βάση πάντα τις καταναλωτικές τους προτιμήσεις και όχι την φιλανθρωπία προς τους πρώην ανέργους.

Σχετικά με την τοπική αυτοδιοίκηση, είναι αυτή που καθορίζει την επιλογή των ανέργων, μέσω των περιφερειακών υπηρεσιών εργασίας (Ο.Α.Ε.Δ.). Τα αξιόγραφα δίνονται στους ωφελούμενους μετά την συγκατάθεση και τον προέλεγχο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Μέσω αυτής καθορίζεται επίσης ανώτατο τίμημα των υπηρεσιών που παρέχονται, καθώς και το ύψος της συνεισφοράς από τους καταναλωτές για τις υπηρεσίες αυτές.

Το πρόγραμμά αυτό έχει χρονική διάρκεια δέκα μηνών. Μετά το πέρας των χρονικού αυτού διαστήματος, στο πρόγραμμα συνεχίζουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους μονάχα οι ωφελούμενοι με την μικρότερη πρόσβαση στις συναλλαγές. Τον τελευταίο μήνα του έτους πραγματοποιείται ο απολογισμός του προγράμματος.

Το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ συνιστά μία συντονισμένη και συνολική προσέγγιση που θέτει ως στόχο την ενεργοποίηση του χειμάζοντα εργατικού δυναμικού, όχι ιδωμένη μέσα από κάποιο ιδεοληπτικό κάτοπτρο, αλλά προσαρμοζόμενο στις τρέχουσες συνθήκες. Με το βλέμμα στραμμένο στην

⁶⁴ Λύτρας, 2017 σελ. 179.

⁶⁵ «Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι μετά τον απολογισμό του προγράμματος (με την ολοκλήρωση των δώδεκα μηνών) καταβάλλεται επιπλέον η αναλογούσα απόδοση προς τους ωφελούμενους. Σύμφωνα με τα συστατικά της παρούσας πρότασης η απόδοση υπολογίζεται σε 350 ευρώ μηνιαίως ή 350 ευρώ στους δέκα μήνες», Λύτρας, 2017 σελ. 192.

προοπτική και τα πόδια στο δύσκολο έδαφος της περιόδου, προτείνεται μία άμεσα εφαρμόσιμη και με δυνατότητα ευελιξίας λύση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παραγωγικής βάσης όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από μία σειρά παράγοντες προτείνεται και περιγράφεται μία διαδικασία «ενεργοποίησης των ανέργων» ως οιονεί ελεύθεροι επαγγελματίες που παρέχουν ειδικευμένη ή και ανειδίκευτη εργασία. Μέσα από έναν κύκλο συμμετοχής και διάδρασης κράτους και ασφαλούς ιδιωτικής πρωτοβουλίας και το βάρος να πέφτει στη θεσμική παρέμβαση, παρά στην παλαιού τύπου και ανέφικτη στο παρόν χρηματοδότηση, καθίσταται εφικτή η ανακίνηση του λιμνάζοντος εργατικού δυναμικού.

Η ανωτέρω προσέγγιση δε θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με μία απλή επίκληση στην κοινή λογική, καθώς ειδικά στο διαμορφωθέν τοπίο της κρίσης, η απουσία αντίστοιχων προσεγγίσεων υπήρξε παραπάνω από εκκωφαντική. Τα παραδοσιακά εργαλεία δεν ήταν αρκετά για την αποκατάσταση του προβλήματος καθώς το τελευταίο είχε νέα στοιχεία σε τέτοια ποσότητα που αντικειμενικά διαμόρφωναν νέα ποιότητα. Τα παραδοσιακά μοντέλα στον αντίποδα, δεν μπορούν να αποτελούν τεχνική λύση, καθώς συνοδεύονται από μία σειρά προϋποθέσεων. Οι «κάτοχοι του αποθέματος» καλούνται να προβούν σε μία περιορισμένη επένδυση με εγγυημένη συστημικά απόδοση, ενώ οι τράπεζες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο καθώς αφενός εγγυώνται τη ρευστότητα, ενώ διαχειρίζονται εισφορές, καταθέσεις, αμοιβές κλπ. Το όφελος και το κίνητρό τους προκύπτει από την αύξηση της κατατεθειμένης νομισματικής μάζας τους λόγω των επενδύσεων, την αύξηση του κύκλου συναλλαγών. Οι τράπεζες δημιουργούν τις τεχνικές προϋποθέσεις όλων των χρηματοοικονομικών εργαλείων και τραπεζικών προϊόντων, τα οποία είναι απαραίτητα για την εύρυθμη εξέλιξη και την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Αναφορικά με την κρατική παρέμβαση, το τοπικό επίπεδο προκρίνεται ως το κατεξοχήν κατάλληλο καθώς η τοπική αυτοδιοίκηση δύναται να εκπονήσει τα κατάλληλα πλάνα, να έχει συστηματική εποπτεία και να με τρόπο πιο ευέλικτο να παρεμβαίνει και να ρυθμίζει τα απαραίτητα. Εγγυάται το δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ ζήτησης και προσφοράς, δίνοντας έτσι «κατευθυντήριες» στους δυνάμει ωφελούμενους του προγράμματος. Παράλληλα εντοπίζει δυσέυρετες και δύσκολα οικονομικά προσβάσιμες υπηρεσίες με στόχο να τις καταστήσει προσιτές στο ευρύ κοινό που βούλεται αλλά δε δύναται να τις παράσχει. Ως συντονιστής, ωστόσο, ο παράγοντας κράτος ενημερώνει και τους επενδυτές, βρίσκεται σε επικοινωνία και

παρεμβαίνει θεσμικά προκειμένου το χρηματοπιστωτικό σύστημα να έχει δυνατότητα, κίνητρα και εγγυήσεις προκειμένου να επιτελέσει το νευραλγικό για το πρόγραμμα ρόλο του. Η συγκεκριμένη αλυσίδα επεκτείνεται και σε άλλους παράγοντες, όπως η Υπηρεσία Απασχόλησης, η οποία εκπληρώνει αφενός το στόχο της, που είναι ο περιορισμός της ανεργίας, ενώ ταυτόχρονα μπορεί π.χ. σε συνεργασία με ινστιτούτα, πανεπιστήμια και άλλους φορείς να παράξει νέα θεωρία. Επιπλέον, οι ασφαλιστικοί φορείς τονώνονται μέσω της αύξησης των εισφορών που αποδίδονται από την ενεργοποίηση των ανέργων.

Στην επόμενη ενότητα της παρούσας (ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ), ακολουθεί η προσομοίωση – εφαρμογή των αναφερόμενων στο παρόν μέρος, μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας, σε επιλεγμένα κράτη.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adam, S., Antonopoulos, R., Kim, K., Masterson, T., Padimitriou, D. B. (2014). *Μετά τη λιτότητα—Οι επιπτώσεις της πρότασης της εγγυημένης απασχόλησης για την Ελλάδα*, Levy Economics Institute of Bard College

Αντωνοπούλου Ρ., Παπαδημητρίου Δ. Β. Toay Τ. (2011), *Προγράμματα άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας σε συνθήκες κρίσης στην Ελλάδα*, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ

Γιατράκης Λ. (2009), *Τζων Μένναρντ Κέννς (1883-1946)*. Αθήνα: Επικαιρότητα

ΙΝΕ – ΓΣΕΕ (2012). «*Συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης. Ασφαλιστικό Σύστημα και Σύστημα Κοινωνικής Περίθαλψης*». Αθήνα.

Keynes J.M. (2001) *Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος* (μτφρ. Θ.Αθανασίου, επιμ. Μ.Ψαλιδόπουλος). Αθήνα: Παπαζήσης (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1936).

Λαμπρινίδης Μ. Ι. (1985), *Δημοσιονομική Πολιτική για τη Σταθεροποίηση της Οικονομίας: Η Κεϋνσιανή Θεωρία*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ.Ν. Σάκκουλα.

Λύτρας, Α. Ν. (2016), *Η Μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Λύτρας, Α. Ν (2017), *Τα Κοινωνικά. Επιλογές από την Ελληνική Κοινωνιολογία*, Τόμος ΙΙ, Αθήνα.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Beveridge, H. W. (1942), *Social Insurance and Allied Services*. London.Majesty's Stationery Office.

Beveridge, H. W. (1944), *Full Employment in a Free Society*. London: The New Statesman and Nation and Reynolds News

Friedman Milton (2002(1962)), *Capitalism and Freedom*, Chicago: The University of Chicago Press

Jahan S, A.S. Mahmud, C.Papageorgiou (2014) *What is a Keynesian Economics*, IMF, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2014/09/basics.htm> (ημερομηνία πρόσβασης: 30/05/18)

Lytras, A. N. (2017). *A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Minsky, H. P. (2008). *Stabilizing an unstable economy*, USA: The McGraw Hill Companies

Minsky,H. P. (2013). *Ending Poverty: Jobs, Not Welfare*, Levy Economics Institute of Bard College

ΑΡΘΡΑ

Assessing the Effectiveness of Welfare-to-Work Programs in New York State: Recommendations for Economic Security, A Survey of the Performance of New York State's Welfare-to-Work Programs According to Its Participants. Hunger Action Network OF NEW YORK STATE, June 2001

Cynthia A. Bailey, *Workfare and Involuntary Servitude--What You Wanted to Know But Were Afraid to Ask*, 15 Boston College Third World Law Journal Article 2, 1995

Patterson E.G. *Mission Dissonance in the TANF Program: Of Work, Self-Sufficiency, Reciprocity, and the Work Participation Rate* ,Harvard Law & Policy Review, Vol:6

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Archibugi, D., *Hyman Minsky, il profeta della miseria in mezzo all'opulenza*, 12/12/2014, Διαθέσιμο στο <https://ilmanifesto.it/hyman-minsky-il-profeta-della-miseria-in-mezzo-allo-pulenza/> (ημερομηνία πρόσβασης: 25/04/2018)

Cassidy, J., *The Minsky Moment: Subprime mortgage crisis and possible recession*, 4/2/2008, Διαθέσιμο στο <https://www.newyorker.com/magazine/2008/02/04/the-minsky-moment> (ημερομηνία πρόσβασης: 25/04/2018).

Hunt, L., Hoisington, V., *Ponzi Finance*, Deflation.com, 2012, Διαθέσιμο στο <https://www.deflation.com/ponzi-finance/> (ημερομηνία πρόσβασης: 25/04/2018).

Λύτρας, Α. Ν. *Η Καταπολέμηση της Ανεργίας και η Κοινωνική Αλληλεγγύη, Μία Εναλλακτική Πρόταση: Συμφιλίωση της Κατοχής του Αποθέματος με την Απασχόληση και με τη Νέα Δραστηριοποίηση στις Περιφέρειες [Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.]*, Social Activism Αθηνών, Ηλεκτρονική Εφημερίδα Κοινωνικού Ακτιβισμού, <http://socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/1288-%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CE%BC%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%B3%CE%B3%CF%8D%CE%B7> (πρόσβαση στις 30/05/18) .

The Minsky Moment, Διαθέσιμο στο <https://www.investopedia.com/terms/m/minskymoment.asp> (ημερομηνία πρόσβασης: 25/04/2018).

Παπαδημητρίου, Β. Δ., Kregel, J., *Η χρηματοοικονομική «αστάθεια» οδηγός για την αποτελεσματική ρύθμιση του συστήματος*, Διαθέσιμο στο http://www.express.gr/news/positions/604255oz_20120521604255.php3 (ημερομηνία πρόσβασης: 25/04/2018).

Πολυχρονίου, Χ. Ι., *Ο οικονομολόγος που αποκαθήλωσε το νεοφιλελευθερισμό*, 21/7/2013, Διαθέσιμο στο <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=375460> (ημερομηνία πρόσβασης: 25/04/2018).

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

http://neaproini.us/wp-neaproini/uploads/2016/11/USA_Syntagma.pdf.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ

Η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών 25+.

Η περίπτωση της Ισπανίας.

Στο παρόν σημείο της εργασίας, θα εξεταστεί η εφαρμογή των αναφερόμενων στο πρώτο μέρος, μοντέλων για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην περίπτωση της Ισπανίας.

Η εφαρμογή θα αφορά στην πλήρη απασχόληση των ανέργων γυναικών ηλικίας 25+, με τα οικονομικά στοιχεία και τα στοιχεία της απασχόλησης του έτους 2016.

Εισαγωγή

Η Ισπανία είναι χώρα στο νοτιοδυτικό άκρο της Ευρώπης. Καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της Ιβηρικής χερσονήσου. Ο πληθυσμός της χώρας, σύμφωνα με την Απογραφή του 2011 και εκτιμήσεις του 2017⁶⁶ ανέρχεται στα 46.815.916 και 46.549.000 αντιστοίχως, κατοίκους. Ο πληθυσμός αυτός κατοικεί στην συνολική έκταση των 504.645 τ.χ. της χώρας, με την διοικητική διαίρεση σε δέκα εννέα αυτόνομες κοινότητες.

Σε ότι αφορά στο οικονομικό προφίλ της Ισπανίας, ας δούμε ορισμένα βασικά στοιχεία:⁶⁷

- Είναι κράτος – μέλος της ΕΕ από την 1^η Ιανουαρίου του 1986.
- Εισήλθε στην ΟΝΕ από την 1^η Ιανουαρίου του 1999.
- Σημαντικοί τομείς της οικονομίας της χώρας είναι το εμπόριο, οι μεταφορές, η δημόσια διοίκηση, η άμυνα, η εκπαίδευση, η υγεία και η κοινωνική πρόνοια, η βιομηχανία. Συγκεκριμένα, για το έτος 2016 σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η οικονομία της χώρας ανά τομέα σε ποσοστό επί τοις εκατό (%) του ΑΕΠ ήταν: 23,4 στον τομέα Στέγασης – Εστίασης, 18,9 στην Κοινωνική Πρόνοια, 17,8 στην Βιομηχανία. Εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) το εμπόριο αντιπροσωπεύει το 67% των εξαγωγών της Ισπανίας (το 15% κατευθύνεται στη Γαλλία, το 1% στη Γερμανία και το 8% στην Ιταλία, ενώ

⁶⁶ΠΗΓΗ: Instituto Nacional de Estadística.

⁶⁷ΠΗΓΗ: <https://europeanunion/abouteu/countries>.

εκτός ΕΕ το 4% των εξαγωγών κατευθύνεται στις ΗΠΑ και το 3% στο Μαρόκο. Αναφορικά με τις εισαγωγές, το 62% προέρχεται από τα κράτη – μέλη της ΕΕ (Γερμανία, Γαλλία και Ιταλία) ενώ εκτός της ΕΕ το 7% προέρχεται από την Κίνα και το 4% από της ΗΠΑ.

Σε ότι αφορά στο ζήτημα της απασχόλησης ή της ανεργίας που μας ενδιαφέρει στην παρούσα εργασία, αναφέρουμε ορισμένα στοιχεία ⁶⁸:

- Η Ισπανία είναι από τις χώρες με υψηλό ποσοστό ανεργίας. Από το 2009 έως το 2014 η ανεργία αυξήθηκε από το 17,9 στο 24,4%.
- Επί του συνόλου της απασχόλησης, από το 2009 έως το 2013 το ποσοστό των μισθωτών κυμάνθηκε από το 83,1 στο 82,1%, των εργοδοτών από το 5,6 στο 5,1%, των αυτοαπασχολούμενων από το 10,3 στο 12,1% και των συμβοηθούντων μελών των οικογενειών από το 0,9 στο 0,7%.

Το υψηλό ποσοστό της ανεργίας σε συνδυασμό με άλλα προβλήματα όπως: αναντιστοιχία ανάμεσα στην προσφορά και την ζήτηση εργασίας σε όλες τις περιφέρειες και τα αστικά κέντρα της χώρας, ανεργία των νέων με έλλειψη επαρκούς σχολικής και επαγγελματικής κατάρτισης, χαμηλή κινητικότητα στην εργασία και αυτά εντός του κοινωνικού πλαισίου της ανθρωπιστικής κρίσης, έχουν δημιουργήσει μια έντονη κοινωνική κατάσταση στη χώρα, με την αποτύπωσή της στις πολιτικές εξελίξεις και στην ιδεολογική αντιπαράθεση των διαφόρων κομμάτων και κινημάτων (political disaffection)⁶⁹ και φυσικά έχουν θέσει σε πλήρη αμφισβήτηση την επαρκή λειτουργία του συστήματος και της δημοκρατίας.⁷⁰

Γενικά, σύμφωνα με θεσμικούς παράγοντες, όπως: η Ετήσια Έκθεση της Τράπεζας της Ισπανίας καθώς και σχετική αρθρογραφία στον Τύπο, η οικονομία της χώρας βρίσκεται σε δύσκολο ιστορικό σημείο ως προς την αξιοπιστία της και με

⁶⁸ Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από τον ILO, όπως παρουσιάζονται στο βιβλίο: A.N. Lytras, *A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomas Workers, Stock Holders, Consumers and the State*, Athens, Papazissis Publishers 2017, καθώς και στις πανεπιστημιακές σημειώσεις του ιδίου, *ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ, ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, Τόμος II: Παρουσιάσεις 2017* για το μάθημα «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ & ΕΡΓΑΣΙΑ» Β' Εξαμήνου ΠΜΣ Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου.

⁶⁹ ALBERTO COTILLO, “Political Disaffection or Crisis of the Ideological Left? Political Effects of the Debt Crisis in Spain”, *The Social Impacts of the Eurozone Debt Crisis*, σ. 404.

⁷⁰ ARIADNA RODRÍGUEZ, “The 15-M Spanish Movement and its Projection in the Media Communication”, *The Social Impacts of the Eurozone Debt Crisis*, σ. 521.

(μάλλον) απαισιόδοξες προβλέψεις για τα επόμενα χρόνια, αν και με κάποιες βελτιώσεις:

- ✓ Η οικονομία της χώρας, σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση της Τράπεζας για το 2016, δείχνει να διατηρεί έναν ρυθμό ανάπτυξης. Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 3,2% μονάδες, ξεπερνώντας της αρχικές προβλέψεις για το σύνολο της ζώνης του ευρώ. Η ανάπτυξη αυτή έλαβε χώρα σε ένα πλαίσιο διατήρησης του εξωτερικού πλεονάσματος, παρά την διαφορική θετική στάση της αύξησης αυτής απέναντι στο σύνολο των εμπορικών εταίρων⁷¹.
- ✓ Η χρόνια δομική ανεργία, σε συνδυασμό με την γήρανση του πληθυσμού και την χαμηλή παραγωγικότητα σε όλους τους τομείς, συνιστούν βασικούς παράγοντες που δεσμεύουν, σταματούν την τάση περαιτέρω ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας⁷².
- ✓ Η μείωση της αυξανόμενης τάσης της ανεργίας, κυρίως της χρόνιας, προϋποθέτει ορισμένες προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής. Παρά την παρατηρούμενη πτώση της τάσης (του ρυθμού δηλαδή) ανεργίας από το 2013, στο τέλος του 2016 βρίσκεται σε ποσοστό (18,6%) μεγαλύτερο των άλλων χωρών της ευρωζώνης, με εξαίρεση την Ελλάδα. Η αύξηση της ανεργίας πλήττει περισσότερο ορισμένα τμήματα του πληθυσμού, κυρίως τα άτομα με χαμηλή εκπαίδευση και τους νέους ηλικίας 19 έως 29 ετών, που παρουσιάζουν ανεργία της τάξης του 34,4% και 31,6%, αντιστοίχως. Η επίπτωση της μακροχρόνιας ανεργίας, σύμφωνα με τα στοιχεία (της Έκθεσης) θα είναι κυρίως ότι, οι άνεργοι θα έχουν δυσκολία στο να ωφεληθούν από την ανάκαμψη της οικονομίας και θα αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της απομάκρυνσής τους από την αγορά εργασίας.⁷³
- ✓ Οι επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού στην οικονομική ανάπτυξη, μπορούν να αντισταθμιστούν με την μείωση της δομικής ανεργίας μέσω πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης σε θέση εργασίας.⁷⁴

Αυτά αναφέρει η Ετήσια Έκθεση της Τράπεζας της Ισπανίας για το 2016 σχετικά με το πρόβλημα της ανεργίας. Επιπλέον, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την πορεία, την σταθερότητα και της αξιοπιστία της οικονομίας της χώρας στο μέλλον.

⁷¹ΠΗΓΗ: BANCO DE ESPAÑA Eurosistema, *INFORME ANNUAL 2016, INTRODUCCIÓN*.

⁷²ΠΗΓΗ: BANCO DE ESPAÑA Eurosistema, *INFORME ANNUAL 2016*, σ. 45.

⁷³ΠΗΓΗ: BANCO DE ESPAÑA Eurosistema, *INFORME ANNUAL 2016*, σ. 47.

⁷⁴ΠΗΓΗ: BANCO DE ESPAÑA Eurosistema, *INFORME ANNUAL 2016*, σ. 47.

Όπως αντιλαμβάνεται κανείς, για το έτος 2015-2016 η αναφερόμενη κατάσταση στην οικονομία και η κοινωνική κρίση ήταν το βασικό διακύβευμα των εθνικών εκλογών και των διαπραγματεύσεων που κράτησαν έναν χρόνο περίπου, για να καταλήξουν στην ήττα της συνεργαζόμενης Αριστεράς (PODEMOS) και στην επικράτηση εκ νέου του Λαϊκού Κόμματος (Μαριάνο Ραχόι) με οριακή μειοψηφία και τον σχηματισμό κυβέρνησης με την συνεργασία των CIUDADANOS.

Εντούτοις, αναλύσεις κάνουν λόγω για σχετική μείωση της ανεργίας το 2016, συγκεκριμένα με την δύση του έτους υπήρχαν 541.000 άνεργοι λιγότεροι⁷⁵, παράλληλη αύξηση της απασχόλησης κατά 413.900 θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με δημοσιεύματα ο αριθμός των ανέργων την δεδομένη χρονική περίοδο είναι 4.237.800, ενώ σύμφωνα με τον ILO είναι 4.444.000.

Γενικά και για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, η ανεργία στην Ισπανία για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό ηλικίας 25 ετών και άνω το έτος 2016 κυμάνθηκε ως εξής, λαμβάνοντας υπόψη και την έμφυλη διάσταση του ζητήματος⁷⁶:

- a. Σύνολο ανέργων ηλικίας 25+ 3.767.000 άτομα, αντιστοιχεί σε ποσοστό 17,7% των εν δυνάμει εργαζομένων
- b. Άνδρες άνεργοι ηλικίας 25+ 1.840.000, αντιστοιχεί σε ποσοστό 16,1%
- c. **Γυναίκες άνεργες ηλικίας 25+ 1.927.000, αντιστοιχεί σε ποσοστό 19,6% (ο πληθυσμός αυτός θα αποτελέσει την ομάδα-στόχο εφαρμογής των πέντε μοντέλων πλήρους απασχόλησης).**

Τέλος, για την εφαρμογή των μοντέλων αντιμετώπισης της ανεργίας με στόχο της πλήρη απασχόληση, παραθέτουμε κάποια απαραίτητα στοιχεία, ορισμένα από τα οποία και θα επεξεργαστούμε στη συνέχεια:

Για το έτος 2016, σύμφωνα με τα στοιχεία του ILO,

⁷⁵ΠΗΓΗ: EL MUNDO, *El año 2016 cierra ...*, συντάκτρια του άρθρου ISABEL MYNERA, Madrid, 26/1/2017. Τα στοιχεία είναι από το Instituto Nacional de Estadística (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ισπανίας).

⁷⁶ILO (International Labour Organization).

- ✓ Το ΑΕΠ της χώρας ήταν 1.232.597.000 USD
- ✓ Το Δημόσιο Χρέος κυμάνθηκε στο 99% του ΑΕΠ
- ✓ Ο προϋπολογισμός έκλεισε με έλλειμμα της τάξης του 3,6%
- ✓ Η χώρα βρίσκεται υπό δημοσιονομική πειθαρχία. Το 2012 υπέβαλλε αίτημα διάσωσης 100.000.000.000 ευρώ από Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Έκτοτε, εφαρμόζει πολιτική λιτότητας, μείωσης μισθών που οδηγούν στην υποχώρηση του επιπέδου της κατανάλωσης και επόμενα, σε απολύσεις, περικοπές και περιορισμό των κρατικών δαπανών.
- ✓ Η μέση απασχόληση ανά εργοδότη στις επιχειρήσεις είναι περίπου 16,63 άτομα.

Για την εφαρμογή των μοντέλων και την εξαγωγή συμπερασμάτων, χρειάστηκε να υπολογίσουμε επιπλέον:

- ✓ Το μικτό μισθολογικό κόστος της πλήρους απορρόφησης των ανέργων γυναικών για ένα χρόνο, ύψους 7200USD (μικτές απολαβές ανά μήνα για κάθε άνεργη που θα εργαστεί στα προγράμματά μας, 600USD)
- ✓ Το λειτουργικό κόστος (όπου αυτό υπάρχει) για ένα χρόνο, ύψους 2400USD
- ✓ Ο αριθμός των νέων επιχειρήσεων που θα δημιουργηθούν για την απασχόληση των ανέργων γυναικών
- ✓ Επιπλέον θέσεις εργασίας στο Δημόσιο για την απασχόληση των ανέργων γυναικών
- ✓ Επιπλέον παροχές ή μερίσματα που δεν θα επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό
- ✓ Αναλογία των επιπλέον δαπανών των προγραμμάτων επί του ΑΕΠ
- ✓ Αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Στην επόμενη ενότητα θα εφαρμόσουμε την προσομοίωση των πέντε μοντέλων αντιμετώπισης της ανεργίας που αναφέρθηκαν στο Πρώτο Μέρος, για τις 1.927.000 άνεργες γυναίκες ηλικίας 25+ στην Ισπανία, με τα οικονομικά στοιχεία του έτους 2016.

Εφαρμογή των μοντέλων για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Σύμφωνα με τον **Κρατικό Παρεμβατισμό του J.M.Keynes**⁷⁷ και την θεωρία του περί της «ενεργούς ζήτησης», το κράτος θα πρέπει να είναι ο χρηματοδότης της οικονομίας, της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, με την εκτεταμένη χρήση των δημοσιονομικών εργαλείων που διαθέτει. Οι άνεργοι σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, δεν θα απασχοληθούν στον Δημόσιο Τομέα αλλά σε ιδιωτικές επιχειρήσεις με την χρηματοδότηση του κράτους. Εφαρμόστηκε με επιτυχία στις ΗΠΑ περιορίζοντας την ανεργία την περίοδο της βαθιάς κρίσης του 1929-1930, καθώς και μετά το subprime mortgage crisestου 2007-2008. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του μοντέλου, είναι η μη συμμετοχή της χώρας σε ενιαίο νόμισμα, η απόλυτη κυριαρχία της επί της δημοσιονομικής πολιτικής της και συνεπώς, να μην τελεί υπό δημοσιονομική πειθαρχία. Όπως αντιλαμβανόμαστε, το μοντέλο αυτό δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην Ισπανία της αυστηρής λιτότητας, του περιορισμού των κρατικών δαπανών⁷⁸ και της αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας για την τήρηση του ελλείμματος έως το 3% επί του ΑΕΠ.

Εάν δεν υπήρχαν οι περιορισμοί αυτοί στο πολιτικό – οικονομικό επίπεδο και εφαρμόζαμε το μοντέλο για τις 1.927.000 άνεργες γυναίκες ηλικίας 25+, έπρεπε να δημιουργηθούν 115.874 νέες επιχειρήσεις για την απασχόλησή τους για ένα έτος (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 1.), οι μικτές ετήσιες αποδοχές ανά εργαζόμενη θα κόστιζαν 7200 USD και οι επιπλέον κρατικές δαπάνες για την υποστήριξη του προγράμματος θα ήταν ύψους 13.874.400.000 USD. Το πρόγραμμα θα συνιστούσε ποσοστό 1,12% επί του ΑΕΠ και θα επιβάρυνε τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά 2,7% (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 2.).

⁷⁷ J.M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, A Project Gutenberg of Australia, e-Book number 0300071h.huml, 2003, (J.M. Keynes, *The General Theory....Money*, London, Macmillan 2007 -1936-).

⁷⁸ Α.Ν. Λύτρας, *Η Μισθωτή Εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση*, Αθήνα, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ 2016, σ. 158.

Σύμφωνα με τον **Κρατικό Παρεμβατισμό του Beveridge**, ο οποίος ήταν υποστηρικτής της καταπολέμησης της φτώχειας μέσω της πλήρους απασχόλησης και των κοινωνικών παροχών σε όλους από το Κράτος – Πρόνοιας⁷⁹, για την απάλειψη των «πέντε γιγάντων»⁸⁰ που επηρεάζουν αρνητικά την ατομική και κοινωνική ευημερία (ανάγκη, ασθένεια, άγνοια, εξαθλίωση, απραξία), οι άνεργοι μπορούν να απασχοληθούν τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Η χρηματοδότηση του προγράμματος θα προέλθει από την φορολογία και συγκεκριμένα από την δραστική αύξηση της άμεσης και της έμμεσης φορολογίας και των ιδιωτικών εισφορών στο ασφαλιστικό σύστημα⁸¹

Το πρόγραμμα υπόκειται στους περιορισμούς α) της αδυναμίας είσπραξης φόρων σε περιόδους κρίσης, β) της υποχώρησης των οικονομικών δραστηριοτήτων που προκαλεί η αύξηση των φόρων και γ) η χώρα να μην υπόκειται σε δημοσιονομική πειθαρχία και σε περιορισμό των κρατικών δαπανών. Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο (βλ. Κρατικός Παρεμβατισμός Keynes), το μοντέλο δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση της Ισπανίας. Παρόλα αυτά, αν το εφαρμόζαμε θα χρειαζόταν να δημιουργήσουμε 57.937 νέες επιχειρήσεις καθώς και 963.000 νέες θέσεις εργασίας στο Δημόσιο Τομέα για να εργαστούν και οι 1.927.000 άνεργες γυναίκες ηλικίας 25+. Οι μικτές ετήσιες αποδοχές ανά εργαζόμενη θα κόστιζαν 7200USD και το λειτουργικό κόστος ετησίως ανά εργαζόμενη θα ήταν 2400 USD (ΠΙΝΑΚΑΣ 1.). Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες για την υποστήριξη του προγράμματος θα ήταν ύψους 18.499.200.000 USD. Το πρόγραμμα θα συνιστούσε ποσοστό 1,5% επί του ΑΕΠ και θα επιβάρυνε τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά 3,6% (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 2.).

Σύμφωνα με το μοντέλο του **H.P. Minsky**⁸² για την αντιμετώπιση της ανεργίας μέσω της παρέμβασης τους κράτους ως **«Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής» (Employer of Last Resort)**, το κράτος δεν πρέπει να αρκείται στην

⁷⁹W.H. Beveridge, *Full Employment in a Free Society*”, London: The New Statesman and Nation and Reynolds News, σ.19.

⁸⁰W.H. Beveridge, *Full Employment in a Free Society*”, London: The New Statesman and Nation and Reynolds News, σ.29.

⁸¹W.H. Beveridge, *Full Employment in a Free Society*”, London: The New Statesman and Nation and Reynolds News, σ.45.

⁸²H.P. Minsky, *Stabilizing an Unstable Economy*, New York , McGraw-Hill, 2008.

χορήγηση επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας αλλά να παρεμβαίνει ως εργοδότης, για την απασχόληση των ανέργων με την ειδικότητα ή ειδίκευση που έχουν την στιγμή της παρέμβασης⁸³.

Απαραίτητες προϋποθέσεις άρα και περιορισμοί στην εφαρμογή του μοντέλου: α) το κράτος να έχει το προνόμιο της έκδοσης νομισματικής μάζας, προκειμένου να εκδώσει χρήμα ίσο με το κόστος του προγράμματος ή ομόλογα ίσης αξίας και β) να μην τελεί υπό δημοσιονομική πειθαρχία. Δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην Ισπανία καθώς η χώρα ανήκει στη ζώνη του ευρώ και δεν έχει το προνόμιο της έκδοσης νομίσματος. Στην θεωρητική περίπτωση, όμως, εφαρμογής του για την απασχόλησης των 1.927.000 ανέργων γυναικών, θα έπρεπε να δημιουργηθούν ισάριθμες θέσεις στον Δημόσιο Τομέα. Οι μικτές ετήσιες αποδοχές ανά εργαζόμενη θα κόστιζαν 7200USD και το λειτουργικό κόστος ετησίως ανά εργαζόμενη θα ήταν 2400 USD (ΠΙΝΑΚΑΣ 1.). Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες για την υποστήριξη του προγράμματος θα ήταν ύψους 18.499.200.000 USD. Το πρόγραμμα θα συνιστούσε ποσοστό 1,5% επί του ΑΕΠ και θα επιβάρυνε τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά 3,6% (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 2.).

Το μοντέλο **Workfare** των **Bill Clinton** και **British Labour Party** θα μπορούσε να έχει ιδιαίτερη χρησιμότητα στην περίπτωση της Ισπανίας, καθώς η ανεργία της χώρας αυτής συνδέεται με την σχολική διαρροή και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης (αναφέρθηκε παραπάνω) και πρόκειται για ένα πρόγραμμα που κατά την εφαρμογή του στις ΗΠΑ, εμπλουτίστηκε και με την αρνητική εμπειρία της ανεπαρκούς εκπαίδευσης⁸⁴. Ισχύουν και εδώ οι περιορισμοί της μείωσης των κρατικών δαπανών της ΕΕ, γεγονός που το κάνει ανεφάρμοστο στην Ισπανία της λιτότητας και της δημοσιονομικής επιτήρησης. Η θεωρητική απόδοση του προγράμματος στην χώρα, θα απαιτούσε έναν συνδυασμό κρατικής χρηματοδότησης και συμμετοχής ιδιωτικών επιχειρήσεων. Με βάση τους υπολογισμούς μας, θα χρειαζόταν να δημιουργήσουμε 57.937 νέες επιχειρήσεις

⁸³Α.Ν. Λύτρας, *ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ, ΕΠΙΛΟΓΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, Τόμος II: Παρουσιάσεις 2017* για το μάθημα «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ & ΕΡΓΑΣΙΑ» του Β' Εξαμήνου ΠΜΣ Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου.

⁸⁴Assessing the Effectiveness of Welfare-to-Workfare Programs in New York State: Recommendation for Economic Security, A Survey of the Performance of New York State's Welfare-to-Work Programs According to Its Participants Hanger Action Network OF NEW YORK STATE, June 2001.

καθώς και 963.000 νέες θέσεις εργασίας στο Δημόσιο Τομέα για να εργαστούν και οι 1.927.000 άνεργες γυναίκες ηλικίας 25+. Οι μικτές ετήσιες αποδοχές ανά εργαζόμενη θα κόστιζαν 7200USD και το λειτουργικό κόστος ετησίως ανά εργαζόμενη θα ήταν 2400 USD (ΠΙΝΑΚΑΣ 1.). Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες για την υποστήριξη του προγράμματος θα ήταν ύψους 18.499.200.000 USD. Το πρόγραμμα θα συνιστούσε ποσοστό 1,5% επί του ΑΕΠ και θα επιβάρυνε τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά 3,6% (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 2.).

Τέλος, το μοντέλο «**Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς)Δρα.Π.**» του καθηγητή **Α. Ν. Λύτρα**, συνιστά μια εναλλακτική πρόταση⁸⁵ η οποία στοχεύει συγχρόνως στην τόνωση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας, την αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων και επόμενα στην αύξηση των καταθέσεων στις εμπορικές τράπεζες, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την **αυτονομία στην εργασία**⁸⁶. Στην περίπτωση του 1.927.000 ανέργων γυναικών 25+ της Ισπανίας, αυτές θα εργασθούν ως εργαζόμενες «νέου τύπου».

Η καινοτομία του προγράμματος συνίσταται στα εξής: (α) εισάγει την έννοια της αυτονομίας στην εργασία και της **μη υπαγωγή** της στην μισθωτή – εργοδοτική σχέση, απομακρύνοντας ίσως το ενδεχόμενο απλήρωτης ή χαμηλά αμοιβόμενης παροχής εργασίας (β) δίνει κίνητρο στους συμμετέχοντες συντελεστές⁸⁷ του προγράμματος, συγκεκριμένα

- Στους κατόχους του **αποθέματος**, που είναι οι αρχικοί χρηματοδότες του προγράμματος επιδιώκοντας (μέσω συμφέροντος επιτοκίου) την είσπραξη απόδοσης από την κατάθεση του αποθέματος στις τράπεζες
- Στους πολίτες-καταναλωτές που είναι οι βασικοί χρηματοδότες του προγράμματος και στους οποίους αποδίδονται καλές υπηρεσίες από τους (πρώην ανέργους) αυτόνομους εργαζόμενους σε χαμηλές τιμές

⁸⁵ A.N. Lytras, *An Alternative for Combating Unemployment*, Published by American Research Institute for Policy Development, URLQ: <https://doi.org/10.15640/jssw.v4n2a7>, σ.60.

⁸⁶ A.N. Lytras, *An Alternative for Combating Unemployment*, Published by American Research Institute for Policy Development, URLQ: <https://doi.org/10.15640/jssw.v4n2a7>, σ.64-65.

⁸⁷ A.N. Lytras, *An Alternative for Combating Unemployment*, Published by American Research Institute for Policy Development, URLQ: <https://doi.org/10.15640/jssw.v4n2a7>, σ.67.

- Στις συμβεβλημένες τράπεζες οι οποίες θα έχουν κίνηση κεφαλαίων από την δημιουργία των προθεσμιακών τραπεζικών λογαριασμών, των λογαριασμών των ωφελούμενων (πρώην ανέργων) αυτόνομων εργαζομένων και από την έκδοση των αξιόγραφων
- Στους ανέργους, που θα είναι οι άμεσοι ωφελούμενοι του προγράμματος και θα είναι κάτοχοι αξιογράφων ((χρηματοδοτούμενων 50% από την αρχική κατάθεση αποθέματος και 50% από τους πολίτες-καταναλωτές των υπηρεσιών)
- Στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς και στις κοινωνικές οργανώσεις που θα έχουν την δυνατότητα της αξιοποίησης της συνεργασίας τους με τους αυτόνομους εργαζόμενους
- Στα Ασφαλιστικά Ταμεία και στις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες, διότι από την εφαρμογή του προγράμματος θα τους αποδοθούν έσοδα μέσω εισφορών και φόρων

(γ) κινητοποιεί τις υπηρεσίες απασχόλησης (πχ ΟΑΕΔ στην Ελλάδα και στις αντίστοιχες υπηρεσίες άλλων χωρών) να παρακολουθήσουν και να αξιολογήσουν πρόγραμμα απασχόλησης ανέργων και όχι μόνο επιδότησης, (δ) δεν απαιτεί την μεταβολή των συνηθειών και της παραδοσιακής συμπεριφοράς της αγοράς και (ε) ξεπερνά τον σκόπελο του περιορισμού των κρατικών δαπανών, σημαντικό για τις χώρες της ΕΕ που βρίσκονται υπό δημοσιονομική πειθαρχία όπως η Ισπανία και άλλες, καθώς όπως θα δούμε από την προσομοίωση, το κράτος (εκτός του ρυθμιστικού ρόλου που θα έχει στο πρόγραμμα) θα είναι ελάχιστων χρηματοδότης μικρού μέρους των αναγκαίων πιστώσεων Μέρος δε, αυτής της χρηματοδότησης του κράτους (περίπου το 70%) θα επιστρέψει στα κρατικά ταμεία μέσω φόρων και εισφορών από το πρόγραμμα. Για την απασχόληση, λοιπόν, του 1.927.000 ανέργων γυναικών 25+ της Ισπανίας ως αυτόνομων εργαζομένων, θα απαιτηθεί το ποσό των 11.562.000.000USD ως κρατική δαπάνη για το πρόγραμμα, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,93% του ΑΕΠ και στο 2,25% επί του Κρατικού Προϋπολογισμού, κόστος μικρότερο από εκείνο των άλλων μοντέλων που εξετάσαμε, σύμφωνα με τους πίνακες (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 1. και ΠΙΝΑΚΑΣ 2.). Επιπλέον, θα δαπανηθεί το ποσό των 809.340.000 USD σε μερίσματα, ως επιδότηση για τον ενδέκατο μήνα στις άνεργες

καθώς το πρόγραμμα θα είναι διάρκειας δέκα μηνών, ποσό που δεν θα επιβαρύνει τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Συμπεράσματα

Στο παρόν μέρος της εργασίας, εξετάσαμε την προσομοίωση των πέντε βασικών μοντέλων-προγραμμάτων για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην περίπτωση της Ισπανίας, για την απασχόληση διάρκειας ενός έτους όλων των ανέργων γυναικών ηλικίας 25+ που για το έτος 2016 ήταν 1.927.000.

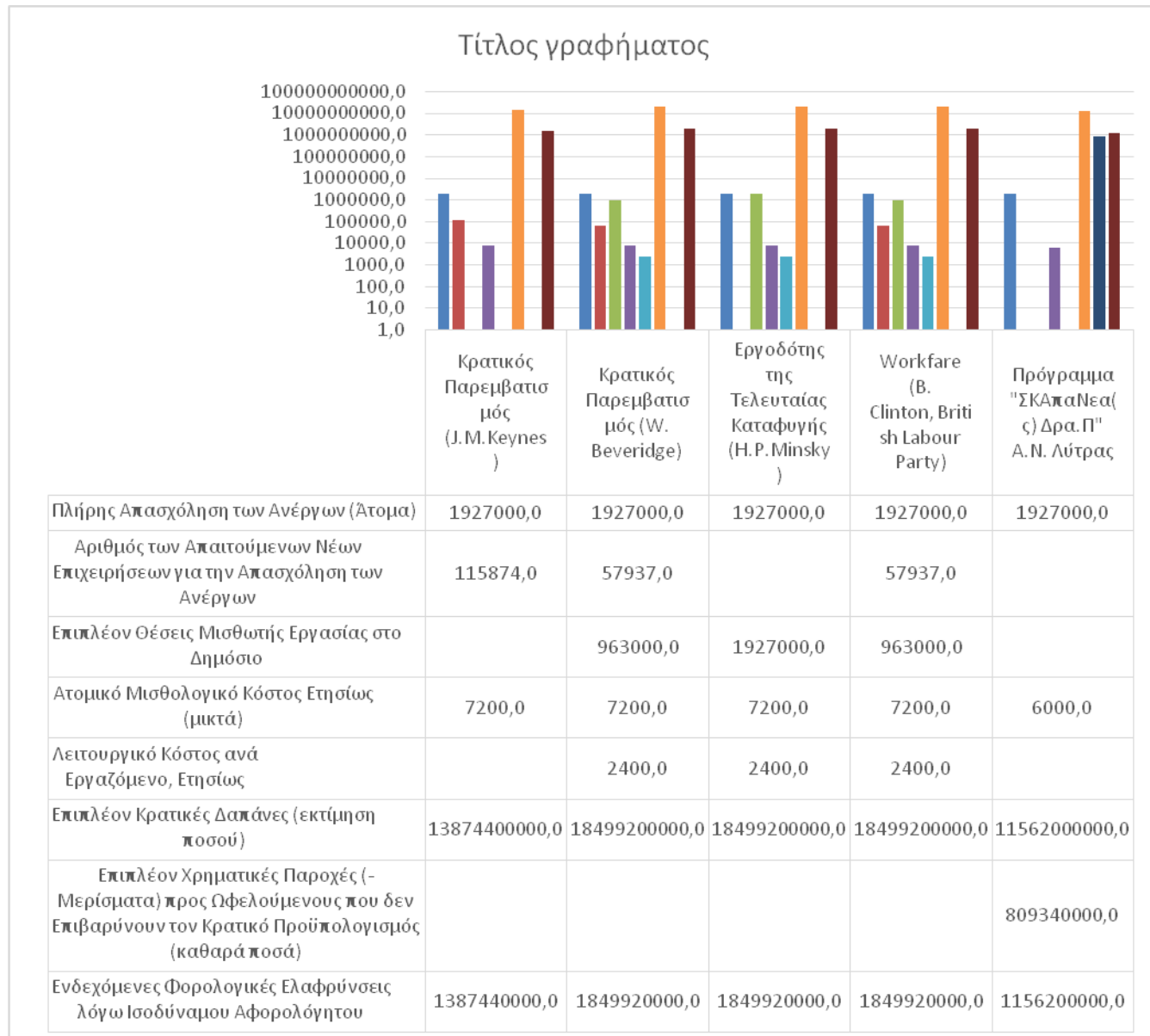
Είναι γεγονός, πως οι χώρες (κυρίως) του ευρωπαϊκού νότου, όπως η Ισπανία, που εντάχθηκαν στη νομισματική ενοποίηση μιας ΕΕ με ανισομερή περιφερειακή ανάπτυξη και εφαρμόζουν τη νεοφιλελεύθερη πολιτική λιτότητας των θεσμών της ΕΕ, (α) υπόκεινται σε δημοσιονομική επιτήρηση και οφείλουν να διατηρούν τα ελλείμματα έως το επίπεδο του 3% επί του ΑΕΠ, (β) έχουν απωλέσει το προνόμιο έκδοσης νομισματικής μάζας και της υποτίμησης νομίσματος, (γ) λόγω των πακέτων διάσωσης που λαμβάνουν από την ΕΚΤ (100.000.000.000 ευρώ η Ισπανία το 2012) οφείλουν μέτρα περικοπών πολλών εκατομμυρίων ευρώ και προβαίνουν σε περιορισμό των κρατικών δαπανών (δ) οφείλουν να εξυπηρετούν το Δημόσιο Χρέος. Με άλλα λόγια, υπόκεινται σε πολιτικούς και οικονομικούς περιορισμούς που καθιστούν απαγορευτική την εφαρμογή των τεσσάρων πρώτων μοντέλων που εξετάσαμε (Κρατικός Παρεμβατισμός του Keynes, Κρατικός Παρεμβατισμός του Beveridge, Το Κράτος ως Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής του Minsky και Welfare-to-Workfare), που εφαρμόστηκαν βέβαια με επιτυχία σε χώρες όπως η Αργεντινή, η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ και το ΗΒ. Όπως είδαμε στην περίπτωση της Ισπανίας, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς)Δρα.Π., αφενός απαιτεί λιγότερες δαπάνες επί του Κρατικού Προϋπολογισμού (βλ. ΠΙΝΑΚΑΣ 1 & ΠΙΝΑΚΑΣ 2), αφετέρου είναι προσαρμοσμένο στους αναφερόμενους περιορισμούς και απαντάει ως πρόταση καταπολέμησης της ανεργίας, ακριβώς μέσα σε αυτό το ασφυκτικό οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο που περιγράψαμε παραπάνω. Θα μπορούσε λοιπόν να εφαρμοστεί με ενδεχόμενη επιτυχία στην οικονομία της Ισπανίας, αν και με την επιφύλαξη ότι τα ποσοστά των: 82-83% μισθωτών, 10-12% αυτοαπασχολούμενων και 16,63 άτομα μέση απασχόληση ανά επιχείρηση, δεν αντανakλούν ιδιαίτερα μια κουλτούρα αυτόνομης εργασίας.

Η αντιμετώπιση της ανεργίας που αποδείξαμε ότι είναι εφικτή, συνιστά μέρος της πολιτικής για την αντιμετώπιση της φτώχειας και για την κοινωνική ένταξη. Αυξάνει το επίπεδο των μισθών, της κατανάλωσης και της ανταγωνιστικότητας. Η εμμονή στην νεοφιλελεύθερη πολιτική λιτότητας και στην εξυπηρέτηση του Δημόσιου Χρέους των χωρών, (που θα μπορούσε να διαγραφεί αμοιβαία και να γίνει επανεκκίνηση της οικονομίας εξ αρχής), σίγουρα δεν δίνει διέξοδο στην οικονομική και ανθρωπιστική κρίσης που πλήττει την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Όπως είπε και ο σπουδαίος σοσιαλιστής οικονομολόγος H.Minsky⁸⁸, η οικονομία δεν είναι φυσικό φαινόμενο αλλά το αποτέλεσμα των πολιτικών επιλογών. ____

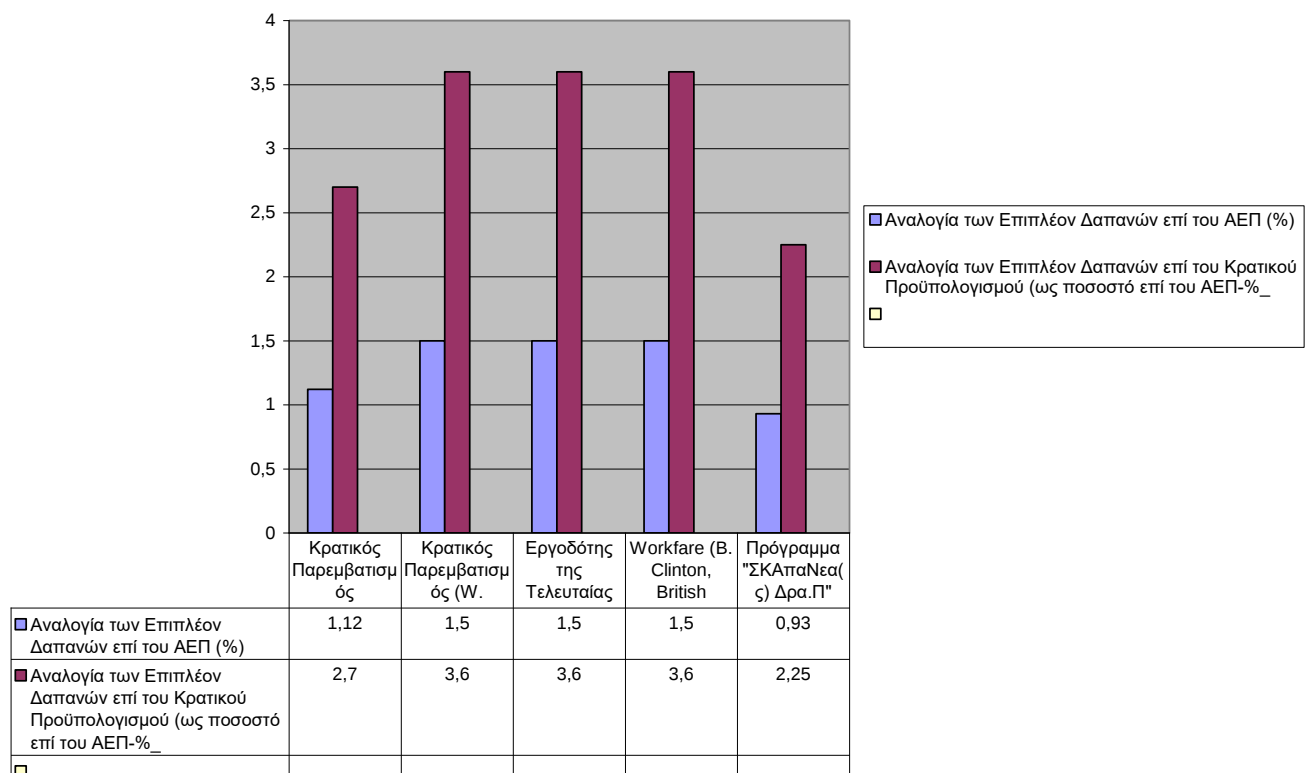
⁸⁸H.P. Minsky, *Stabilizing an Unstable Economy*, New York , McGraw-Hill, 2008.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.: ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΟΥ 1.927.000 ΑΝΕΡΓΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ 25+, ΣΕ USD.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.: ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ (%) ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Assessing the Effectiveness of Welfare-to-Workfare Programs in New York State: Recommendation for Economic Security, A Survey of the Performance of New York State's Welfare-to-Work Programs According to Its Participants Hanger Action Network OF NEW YORK STATE, June 2001.

BEVERIDGE W.H., *Full Employment in a Free Society*", London: The New Statesman and Nation and Reynolds News.

COTILLO ALBERTO, "*Political Disaffection or Crisis of the Ideological Left? Political Effects of the Debt Crisis in Spain*", The Social Impacts of the Eurozone Debt Crisis, by George O. Tsobanoglou & Nicolas P. Petropoulos, 2014, ISBN 978-960-6826-46-7.

KEYNES J.M, The General Theory of Employment, Interest and Money, A Project Gutenberg of Australia, e-Book number 0300071h.huml, 2003, (J.M.Keynes, The General Theory....Money, London, Macmillan 2007 -1936-).

LYTRAS A.N., A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomous Workers, StockHolders, Consumers and the State, Athens, Papazissis Publishers 2017.

LYTRAS A.N., *An Alternative for Combating Unemployment*, Published by American Research Institute for Policy Development, URLQ: <https://doi.org/10.15640/jssw.v4n2a7>,

ΛΥΤΡΑΣ Α.Ν., *Η Μισθωτή Εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση*, Αθήνα, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ 2016.

ΛΥΤΡΑΣ Α.Ν., *ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ, ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, Τόμος II: Παρουσιάσεις 2017 για το μάθημα «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ & ΕΡΓΑΣΙΑ» του Β' Εξαμήνου ΠΜΣ Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου.*

MINSKY H.P., *Stabilizing an Unstable Economy*, New York , McGraw-Hill, 2008.

ARIADNA RODRÍGUEZ ARIADNA, “*The15-M Spanish Movement and its Projection in the Media Communication*, The Social Impacts of the Eurozone Debt Crisis, .by George O. Tsobanoglou & Nicolas P. Petropoulos, 2014, ISBN 978-960-6826-46-7.

ΠΗΓΕΣ

Instituto Nacional de Estadística de España.

<https://european union/ about eu. Countries.>

BANCO DE ESPAÑA Eurosistema, *INFORME ANNUAL 2016*.

EL MUNDO, *El año 2016 cierra ...*, συντάκτρια του άρθρου ISABEL MYNERA, Madrid, 26/1/2017.

ILO.

ΓΙΑΤΡΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Η Καταπολέμηση της ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+

Η περίπτωση της Ελλάδας

Ελληνικό κράτος και Ελληνική οικονομία

Η Ελλάδα, αποτελεί ένα παράδειγμα «καπιταλιστικής χώρας με εξαιρετικώς ταχείς ρυθμούς οικονομικής επέκτασης», καθώς τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα γνώρισε μια τεράστια ανάπτυξη «όλων των δεικτών οι οποίοι αφορούν, εκτός της οικονομίας, στη θεαματική εξέλιξη των θεσμών και των υπηρεσιών παιδείας, της υγείας και της περίθαλψης, της ασφάλισης και των κοινωνικών παροχών». Ενώ ταυτόχρονα, έχει «λυμένο το ζήτημα της κατοικίας», «υποδέχεται, φιλοξενεί και απασχολεί εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες», και «πραγματοποιεί πανάκριβα έργα υποδομής»⁸⁹. Παρόλα αυτά, η ελληνική οικονομία δεν αποτέλεσε αναπτυξιακό παράδειγμα των υπόλοιπων χωρών της δύσης, διότι είχε αντίθετα με αυτές χαρακτηριστικά.

Συγκεκριμένα, δεν αναπτύχθηκε ιδιαίτερα η βιομηχανία, ενώ η μη μισθωτή εργασία υπερίσχυε για τουλάχιστον ογδόντα χρόνια έναντι της μισθωτής. Επιπλέον, η ελληνική οικονομία δεν ήταν εξαγωγική, αλλά υπήρξε ραγδαία αύξηση της τουριστικής εισροής. Συμπληρωματικά, «ο αγροτικός τομέας είναι αρκετά ισχυρός μέχρι τη δεκαετία του '80 και παρά την κάμψη του, όπως και την φθίνουσα πορεία του συντηρείται μέχρι την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα σε μεγάλες αναλογίες»⁹⁰. Συνολικά, το 2016 τα έσοδα στην Ελλάδα ανέρχονται σε 93,34 δις δολάρια, ενώ οι συνολικές δαπάνες σε 102,1 δις. Δολάρια. Ο πληθυσμός της χώρας ανέρχεται στα 10.787.690 (2010).

⁸⁹ Λύτρας Α.(2010), σσ.244.

⁹⁰ Λύτρας Α.(2010), σσ.247.

Χώρα	Πληθυσμός	ΑΕΠ (δολ./τρ.τ.)
Βουλγαρία	7602116	64,777 δισ
Ρουμανία	22215421	251,741 δισ.
Σερβία	9856222	42,385 δισ.
Κροατία	4489409	61,724 δισ
Σλοβενία	2055692	49,551 δισ
Βοσνία Ερζεγοβίνη	4613514	16,961 δισ.
ΠΓΔΜ	2066718	9,108 δισ
Αλβανία	3639453	11,726 δισ
Μαυροβούνιο	672180	4,444 δισ
Σύνολο ΕΧ	57.210.725	462,866 δισ
Ελλάδα	10.787.690	338,250 δισ

Πηγή: Λύτρας Α. (2017), «Τα κοινωνικά»

Η ελληνική οικονομία αποτελεί μια από τις πιο ισχυρές δυνάμεις στα βαλκάνια. Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα (οι μετρήσεις αφορούν το 2010), η Ελλάδα, παρά την οικονομική κρίση που μόλις έχει ξεσπάσει, αποτελεί την πιο ανεπτυγμένη οικονομικά χώρα των Βαλκανίων, με Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) 338.250 δίσ. Δολάρια. Γίνεται φανερό, ότι παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί το 15% των Βαλκανίων πληθυσμιακά, το ΑΕΠ της χώρας φτάνει στο 73,07% του ΑΕΠ του συνόλου των χωρών των Βαλκανίων (εκτός Τουρκίας).

Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

Σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, επιτέλεσε η συμμετοχή της στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ξεκίνησε λίγο μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο, με κύριους στόχους «την οικονομική ανασυγκρότηση της Ευρώπης και τη σταδιακή διαμόρφωση ενός χώρου ειρήνης, ανάπτυξης και δημοκρατίας που θα απέτρεπε την άνοδο ολοκληρωτικών καθεστώτων και την επανάληψη του πολέμου στην ευρωπαϊκή ήπειρο»,⁹¹.

Το 1957 ιδρύεται η ευρωπαϊκή οικονομική κοινότητα (Ε.Ο.Κ.), ενώ δύο χρόνια μετά η ελληνική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον

⁹¹Μαραβέγιας Ν., Ανδρέου Γ. (2010), σσ. 401.

Κωνσταντίνο Καραμανλή υποβάλει αίτηση εισδοχής της Ελλάδας. Παρά το γεγονός αυτό, η Ελλάδα καταφέρνει να εισχωρήσει στην Ε.Ο.Κ. το 1979, με την καθυστέρηση αυτή να στηρίζεται κυρίως στη δικτατορία των συνταγματαρχών που κατέλαβαν την εξουσία της χώρας και ανέστειλαν το δημοκρατικό πολίτευμα.

Το 1992, ψηφίζεται η συνθήκη του Μάαστριχ, βασιζόμενη στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες, την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, και ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Η Ε.Ε. αποτελεί το τρέχον στάδιο μιας ανοιχτής διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στόχοι της Ε.Ε. μέχρι και σήμερα είναι:

- να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της καθώς και την ευημερία των πολιτών της
- να προσφέρει ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη χωρίς την ύπαρξη εσωτερικών συνόρων
- να προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη με βάση την ισόρροπη οικονομική μεγέθυνση και τη σταθερότητα των τιμών, μια ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς με πλήρη απασχόληση και κοινωνική πρόοδο, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος
- να αγωνίζεται κατά του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων
- να προωθεί την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο
- να ενισχύει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή καθώς και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών
- να σέβεται την πλούσια πολιτιστική και γλωσσική της πολυμορφία
- να δημιουργήσει μια οικονομική και νομισματική ένωση με νόμισμα το ευρώ,⁹².

Η Ε.Ε. σήμερα, αποτελείται από τα ακόλουθα 28 μέλη, Αυστρία, Κύπρος, Βέλγιο, Λετονία, Βουλγαρία, Λιθουανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Γερμανία, Μάλτα, Δανία, Ουγγαρία, Ελλάδα, Πολωνία, Εσθονία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο (η οποία όμως βρίσκεται υπό σταδιακή έξοδο), Ρουμανία, Ιρλανδία, Σλοβακία, Ισπανία, Σλοβενία, Ιταλία, Σουηδία, Ολλανδία, Τσεχική Δημοκρατία, Κροατία, Φινλανδία. Τα κράτη μέλη, επιβάλλεται να διέπονται από τις αξίες και τις αρετές της ανθρωπίνης

⁹²https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_el (17/05/2018).

αξιοπρέπειας, της δημοκρατίας, της ελευθερίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Σημαντικός παράγοντας για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των ευρωπαίων πολιτών αποτελεί η θέσπιση του κοινού νομίσματος «ευρώ», το οποίο χρησιμοποιούν σήμερα 19 χώρες και 340 εκ. πολίτες. Στην ζώνη του ευρώ ανήκει και η Ελλάδα από την 1^η Ιανουαρίου 2001. Η ενιαία αγορά πλέον αποτελεί τον κύριο μοχλό της ευρωπαϊκής οικονομίας. Από την άλλη μεριά, η είσοδος της Ελλάδας στην ευρωζώνη προκάλεσε την περίοδο της κρίσης μια επιβάρυνση της ανεργίας. Όπως αναφέρει ο Λύτρας,⁹³ «η ανεργία οφείλεται μάλλον στην αναγκαστική αχρηματία και στα ακριβά (σκληρά) νομίσματα!».

Απασχόληση στην Ελλάδα της κρίσης

Η ελληνική οικονομία, για περίπου τριάντα χρόνια συνεχόμενα (πριν την οικονομική κρίση), γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη. Σε όλη αυτή τη διάρκεια, η χώρα απέκτησε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στον τομέα της απασχόλησης. Υπήρξε Υπερτροφία του πρωτογενούς (γεωργία, κτηνοτροφία, κτλ) και του τριτογενούς τομέα (εμπόριο, υπηρεσίες). Η βιομηχανική ανάπτυξη, κυρίως σε τομείς καταναλωτικών αγαθών, ήταν Περιορισμένη και ασθενής, ενώ υπήρξε διόγκωση των τομέων της κατασκευής οικοδομών, του τουρισμού, της ναυτιλίας. Η παραπάνω δομή της οικονομίας αντανακλά μια ανάλογη διάρθρωση της απασχόλησης που χαρακτηρίζεται κυρίως από Μεγάλο αριθμό αυτοαπασχολούμενων στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα, περιορισμένο, συγκριτικά με τις υπόλοιπες δυτικές χώρες, αριθμό μισθωτών και σχετικά μεγάλο αριθμό απασχολούμενων στην κατασκευή οικοδομών, τον τουρισμό, τη ναυτιλία. Έτσι προκύπτουν και ιδιαίτερα προβλήματα όπως Η υποαπασχόληση, η εποχιακή απασχόληση και η ετεροαπασχόληση.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του παγκόσμιου οργανισμού εργασίας (ILO), η απασχόληση στην Ελλάδα αποκτάει και την περίοδο της κρίσης ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Σχετικά με το ποσοστό των εργοδοτών, το 2009, την περίοδο δηλαδή που ξεσπάει η κρίση στη χώρα, βρίσκονται στο 8,4%, ενώ λίγα χρόνια

⁹³Α. Λύτρας (2017), σ. 30.

αργότερα πέφτουν στο 6,8%.⁹⁴ Όσο αναφορά τους αυτοαπασχολούμενους, φαίνεται να υπάρχει μια σταδιακή αύξηση, καθώς το 2009 το ποσοστό τους έφτανε στο 21,5% , ενώ το 2013 άγγιξε το 25,6%. Την ίδια στιγμή μάλιστα, στις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες που επίσης αντιμετώπιζαν δημοσιονομικά προβλήματα το ποσοστό αυτό δεν ξεπερνούσε το 17% (Ιταλία 16,4%, Πορτογαλία 15,7%, Ισπανία 12,1%,⁹⁵ . Τέλος, σχετικά με το ποσοστό στους μισθωτούς, το μερίδιο της μισθωτής εργασίας το 2013 μειώθηκε στο 62,8% (από 64,3%-2009). Συγκριτικά με τις άλλες μεσογειακές χώρες τα ποσοστά είναι πολύ πιο χαμηλά. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην Ισπανία το 2013 οι μισθωτοί αποτελούσαν το 82,1% της απασχόλησης, στην Ιταλία το 75,3% και στην Πορτογαλία το 78,4%,⁹⁶8.Όσο αναφορά την εξέλιξη των μισθών στη μισθωτή εργασία⁹⁶,το ποσοστό των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα με καθαρές μηνιαίες αποδοχές κάτω των 700 ευρώ ανέρχεται για το 2017 σε 37,4%. Το ίδιο ποσοστό για το 2009 , ανέρχεται σε 13,1%. Από την άλλη, μειώνεται κατά 4 περίπου μονάδες το ποσοστό για αποδοχές μεταξύ 700-899 ευρώ, καθώς από 27,3% το 2009, αγγίζει το 23,5% το 2017. Παράλληλα, μειώνεται κατά το ήμισυ, μέσα σε λιγότερα από μία δεκαετία, το ποσοστό των εργαζομένων με καθαρές μηνιαίες αποδοχές μεταξύ 900-1.300 ευρώ, το οποίο ανέρχεται σε 16,8% το 2017,από 35,7% το 2009.Διαπιστώνεται λοιπόν μια κατακόρυφη μείωση των μισθών από την περίοδο που ξέσπασε η κρίση μέχρι και το 2017.

Ανεργία στην Ελλάδα της κρίσης

Η εκτεταμένη και ανεξέλεγκτη ανεργία στην Ελλάδα εμφανίστηκε ως συνέπεια των δημοσιονομικών πολιτικών λιτότητας που επεβλήθησαν στην χώρα την περίοδο της κρίσης, όσο και στους λάθους χειρισμούς από τις κυβερνήσεις των

⁹⁴ILO, ILOSTAT (Database), Employment by Status in Employment, 2009-2013 (www.ilo.org)· A.N. Lytras, Wage Labour in Modern Society, Athens, Papazissis Publishers, 2016· A.N. Lytras, A Radical Policy for Combating Unemployment, Athens, Papazissis Publishers, 2017.

⁹⁵ILO, ILOSTAT (Database), Employment by Status in Employment, 2009-2013 (www.ilo.org)· A.N. Lytras, Wage Labour in Modern Society, Athens, Papazissis Publishers, 2016· A.N. Lytras, A Radical Policy for Combating Unemployment, Athens, Papazissis Publishers, 2017.

⁹⁶ILO, ILOSTAT (Database), Employment by Status in Employment, 2009-2013 (www.ilo.org)· A.N. Lytras, Wage Labour in Modern Society, Athens, Papazissis Publishers, 2016· A.N. Lytras, A Radical Policy for Combating Unemployment, Athens, Papazissis Publishers, 2017

προηγούμενων δεκαετιών. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που βρίσκονταν σε προγράμματα χρηματοδότησης (Ισπανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία), η ανεργία εκτοξεύθηκε κατακόρυφα. Κύριος λόγος της αδυναμίας για την αντιμετώπιση του μεγάλου κοινωνικού προβλήματος, αποτελεί η αδυναμία έκδοσης επιπλέον νομισματικής μάζας. Γίνεται γνωστό ότι, «στην ευρωζώνη επιβαρύνθηκε πολύ περισσότερο η ανεργία, σε σχέση με της χώρες της Ε.Ε. οι οποίες είχαν εθνικά νομίσματα»,⁹⁷ και κατά συνέπεια την δυνατότητα έκδοσης επιπλέον χρήματος. Επιπρόσθετα, «το δημόσιο χρέος και τα κρατικά ελλείμματα δεν φαίνεται να έχουν ουσιαστική επίδραση στην ανεργία»,⁹⁸. Πέρα από την ανεργία, την περίοδο της κρίσης αυξήθηκαν και τα ποσοστά μερικής απασχόλησης. Η μορφή μερικής απασχόλησης, δίνει από την μία ανάσα στους μακροχρόνια άνεργους, αλλά εμποδίζει τα άτομα αυτά να γίνουν ενεργά και ανεξάρτητα μέλη της κοινωνίας.

Τα ποσοστά ημιαπασχόλησης εκτοξεύονται μάλιστα στις νεότερες ηλικίες και στις γυναίκες. Η αύξηση της ανεργίας και των ευέλικτων μορφών απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας, μπορεί να θεωρηθεί η σημαντικότερη εξέλιξη σχετικά με δομή της απασχόλησης και της αγοράς εργασίας στη διάρκεια της κρίσης. Οι σημαντικές επιπτώσεις της αύξησης αυτής συνδέονται αναμφίβολα με την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης ενός σημαντικού τμήματος του πληθυσμού της χώρας. Σε αμιγώς οικονομικό επίπεδο, πέραν των άλλων, υποδηλώνουν τη μείωση της συμμετοχής του παράγοντα εργασία στην παραγωγική διαδικασία, διαμορφώνοντας ταυτόχρονα μια μεγάλη δεξαμενή ανενεργού και αναξιοποίητου ανθρώπινου δυναμικού και μια άλλη μερικώς ενεργού και αξιοποιήσιμου.

Εξετάζοντας τα ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα, διακρίνεται η τεράστια αύξηση του πληθυσμού των ανέργων. Η ανεργία το 2011 ανερχόταν σε 968.500 άτομα και ποσοστό 17,9%. Η ανεργία της χώρας έλαβε την υψηλότερη τιμή της το 2013, με τον αριθμό των ανέργων να ανέρχεται σε 1.327.800 άτομα και το ποσοστό της στο 27,8%. Το 2017 ο αριθμός των ανέργων έχει γνωρίσει μια σημαντική πτώση καθώς ανήλθε σε 1.016.600 άτομα και ποσοστό ανεργίας στο 21,1%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μερική απασχόληση στο διάστημα 2011-2017 αυξήθηκε κατά 39%⁹⁹.

⁹⁷Ινστιτούτο Εργασίας, ΙΝΕ-Γ.Σ.Ε.Ε. (2018),ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ σ. 17.

⁹⁸Α. Λύτρας (2017), σ. 30.

⁹⁹ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού.

Εξετάζοντας την εξέλιξη της ανεργίας ανάλογα με το φύλο διαπιστώνουμε πως σε όλα τα έτη παρατηρήθηκε χάσμα μεταξύ των ποσοστών ανεργίας γυναικών και ανδρών, με τις γυναίκες να διατηρούν αρκετά υψηλότερα ποσοστά. Με βάση τα επίσημα στοιχεία του ILO αναφέρονται επιλεκτικά κάποιες σημαντικές χρονολογίες. Το 2017 το ποσοστό ανεργίας των γυναικών αγγίζει το 28,4% (603.000 άτομα), την ίδια στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών βρισκόταν στο 18,8% (δέκα περίπου μονάδες κάτω) και σε 509.000 άτομα. Την περίοδο της μεγαλύτερης ανεργίας στη χώρα (2013), φαίνεται να υπάρχει πάλι μια αξιοσέβαστη διαφορά ανάμεσα στην ανεργία των δύο φύλων, καθώς το ποσοστό των γυναικών βρίσκεται στο 31,3%, ενώ των ανδρών στο 24,5%. Ακόμα και πολύ πριν την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης της χώρας και αμέσως μετά την είσοδο της χώρας στην ευρωζώνη (το 2002), διακρίνεται η εργασιακή ανισότητα (γυναίκες άνεργες-15,3%, άνδρες άνεργοι-6,5%). Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η εργασιακή ανισότητα των φύλων στην Ελλάδα αναπτύσσεται και διαιωνίζεται στο χρόνο έως και σήμερα.

Εφαρμογή των πέντε μοντέλων απασχόλησης στην Ελλάδα

Στην παρακάτω ενότητα, εξετάζονται τα πέντε μοντέλα απασχόλησης ,το μοντέλο του Keynes, ο Κρατικός Παρεμβατισμός του Beveridge, το μοντέλο «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» του Minsky, το μοντέλο που στηρίζεται στην πολιτική του Μπ. Κλίντον και των Νέων Εργατικών της Μ. Βρετανίας και το μοντέλο Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π. ¹⁰⁰του Λύτρα. Γίνεται μια υπόθεση εργασίας με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας στην Ελλάδα. Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται είναι τα επίσημα στοιχεία των παγκόσμιων οργανισμών ILO και IMF. Η έρευνα αφορά αποκλειστικά τον γυναικείο πληθυσμό 25+, με στοιχεία του έτους 2016.

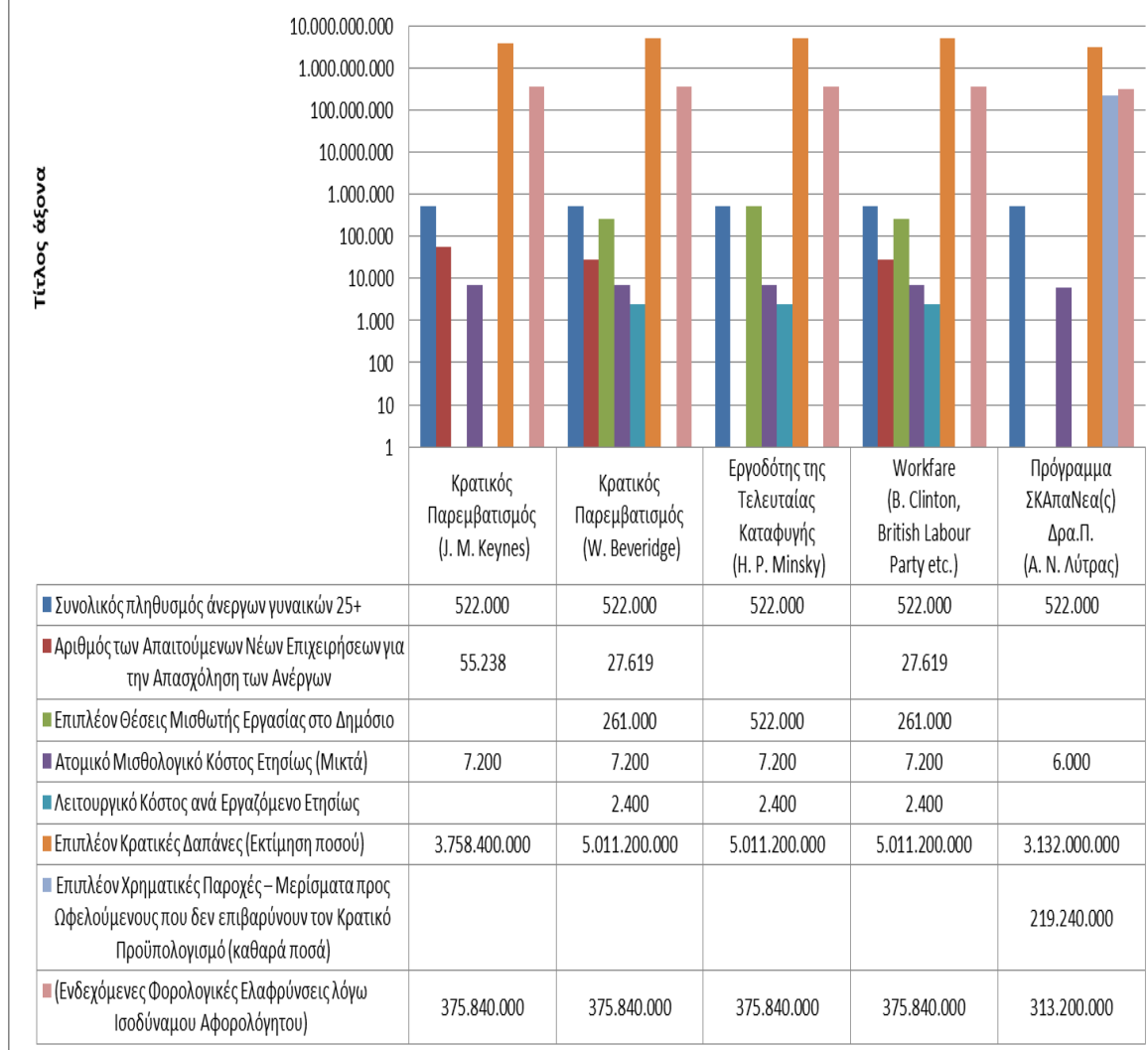
¹⁰⁰Για το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π. ,το μικτό μισθολογικό κόστος κατά άτομο υπολογίστηκε σε 6000 καθώς το πρόγραμμα απασχολεί του ανέργους για 10 και όχι 12 μήνες.

Σύμφωνα λοιπόν με τα επίσημα στοιχεία, ο πληθυσμός των άνεργων γυναικών 25+ στη χώρα για το 2016 ανέρχεται σε 522.000 άτομα, το ΑΕΠ της χώρας ανέρχονταν σε 194.248.000.000 δολάρια, ενώ τα έξοδα του έτους άγγιξαν τα 102.100.000.000 δολάρια. Το μικτό μισθολογικό κόστος κατά άτομο υπολογίστηκε σε 600 δολάρια το μήνα (7200 το χρόνο), ενώ το λειτουργικό κόστος υπολογίστηκε στο ένα τρίτο του μικτού μισθολογικού κόστους, 200 δολάρια (2400 το χρόνο). ενώ το μέσο μέγεθος απασχόλησης της επιχείρησης ήταν 9, 45.

Για την εφαρμογή των πέντε αυτών μοντέλων αντιμετώπισης της ανεργίας υπολογίστηκε επίσης η αναλογία των επιπλέον δαπανών, ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, και η αναλογία των επιπλέον δημοσίων δαπανών, ως ποσοστό (%) του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Επιχειρώντας λοιπόν την ενεργοποίηση των πέντε μοντέλων απασχόλησης στις Ελληνίδες άνεργες άνω των 25, έχουμε τα εξής οικονομικά αποτελέσματα:

Ελλάδα: Σενάρια πλήρους απορρόφησης άνεργων γυναικών 25+ Άτομα και Προυπολογισμοί το 2016

Γράφημα 1

Με βάση τα αποτελέσματα του πίνακα, τα πέντε αυτά μοντέλα απασχόλησης έχουν τις εξής συνέπειες. Καταρχάς, με βάση το μοντέλο του Keynes, ο πληθυσμός των ατόμων σε καθεστώς ανεργίας πρέπει να απορροφηθεί από νέες επιχειρήσεις που θα δημιουργηθούν για αυτό το σκοπό. Το κράτος είναι ο αρμόδιος φορέας που αναλαμβάνει τις οικονομικές παρεμβάσεις σε υποδομές και επιχειρηματικές δραστηριότητες. Σχετικά με τις 522.000 άνεργες γυναίκες, με βάση τον μέσο αριθμό απασχολούμενων ανά επιχείρηση στη χώρα για το 2016, πρέπει να δημιουργηθούν 55.238 νέες επιχειρήσεις, με συνολικό Το μικτό μισθολογικό κόστος για ένα χρόνο θα είναι 7200 δολάρια για κάθε άνεργο, που θα προσληφθεί, οπότε για το σύνολο των

ανέργων εκτιμάται ότι θα χρειαστούν 3.758.400.000 δολάρια. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου αγγίζουν τα 375.840.000 δολάρια. Στην δεύτερη περίπτωση, με την εφαρμογή του μοντέλου του Beveridge, η βαρύτητα χωρίζεται σε δύο μέρη αφού από την μία οι μισοί άνεργοι απορροφώνται από τον δημόσιο τομέα, και από την άλλη δημιουργούνται νέες επιχειρήσεις στον ιδιωτικό τομέα. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η αύξηση των φορολογικών εισφορών αλλά και οι ιδιωτικές συνεισφορές στο ασφαλιστικό σύστημα. Σχετικά με τις 522.000 άνεργες γυναίκες 25+, πρέπει να δημιουργηθούν 27.619 νέες επιχειρήσεις και 261.000 νέες θέσεις στο δημόσιο. Συνολικά για την κάλυψη των αναγκών των ανέργων που θα απορροφηθούν και από τον δημόσιο και από τον ιδιωτικό τομέα χρειάζονται 5.011.200.000 δολάρια,¹⁰¹. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου αγγίζουν και πάλι τα 375.840.000 δολάρια. Σύμφωνα με το μοντέλο «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» του Minsky, το κράτος κάθε χρόνο εκδίδει νομισματική μάζα ανάλογη με το κόστος του προγράμματος, προκειμένου να χρηματοδοτήσει την απασχόληση των ανέργων, το κράτος δηλαδή γίνεται ο εργοδότης των πρώην ανέργων, προσλαμβάνοντας τους στον δημόσιο τομέα, με τη μορφή μισθωτής εργασίας. Έτσι λοιπόν, το συνολικό κόστος για τις κρατικές δαπάνες φτάνει τα 5.011.200.000 δολάρια, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου αγγίζουν και σε αυτό το μοντέλο τα 375.840.000 δολάρια. Το μοντέλο του Clinton και των νέων εργατικών της Μ. Βρετανίας, υποστηρίζει την καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της χρηματοδότησης και της στήριξης από το κράτος και τις περιφερειακές- τοπικές αρχές. Με την εφαρμογή του μοντέλου αυτού πρέπει να δημιουργηθούν 27.619 νέες επιχειρήσεις και 261.000 θέσεις στο δημόσιο. Το συνολικό κόστος για το κράτος ανέρχεται στα 5.011.200.000 δολάρια, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου αγγίζουν τα 375.840.000 δολάρια.

Το μοντέλο απασχόλησης του Λύτρα είναι μια ριζοσπαστική προσέγγιση που διαφοροποιείται από τις παραπάνω. Σημαντικό ρόλο έχει η κρατική χρηματοδότηση, που συνδυάζεται όμως από τους ιδιωτικούς επενδυτές. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι οι εργαζόμενοι με αυτό το μοντέλο είναι ανεξάρτητοι, καθώς δεν δύναται να

¹⁰¹ Στο ποσό αυτό, έχουν προστεθεί και 2.400 δολάρια για το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στον δημόσιο τομέα. Το ίδιο συμβαίνει και στο μοντέλο του Minsky αλλά και στο Clinton.

προσληφθούν ούτε στον δημόσιο ούτε στο ιδιωτικό τομέα,¹⁰². Εφαρμόζοντας αυτή την πρόταση στην περίπτωση των άνεργων γυναικών 25+ οι αυτόνομες εργαζόμενες απασχολούνται για 10 μήνες. Το ατομικό μεικτό μισθολογικό κόστος ορίζεται στις 6000 οπότε οι συνολικές κρατικές δαπάνες ετησίως είναι 3.132.000.000 δολάρια. Οι επιπλέον χρηματικές παροχές είναι 219.240.000 δολάρια, και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου στα 313.200.000 δολάρια. Στην συνέχεια παρατίθεται το γράφημα 2, το οποίο αφορά την αναλογία (%) επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Με βάση λοιπόν τις κρατικές δαπάνες που απαιτούνται για την απασχόληση των άνεργων γυναικών 25+ παρατηρούμε ότι:

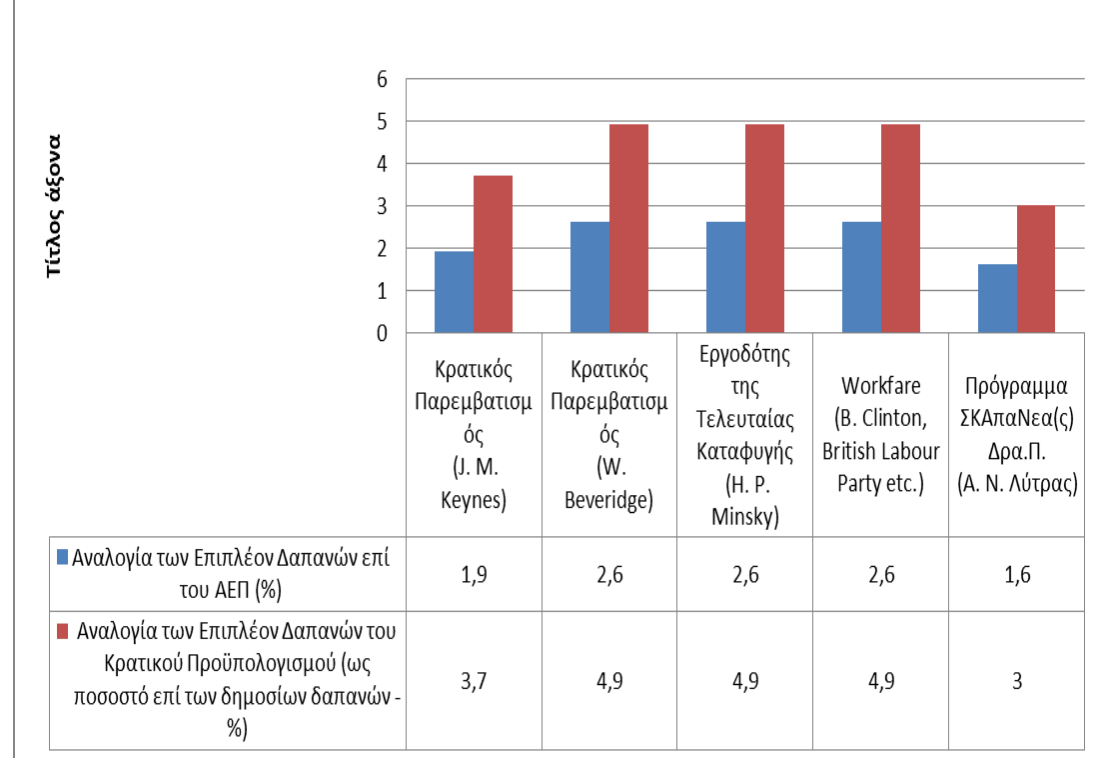
- Στο μοντέλο του Keynes το ποσοστό του ΑΕΠ που πρέπει να ξοδέψει η χώρα φτάνει στο 1,9%
- Στο μοντέλο του Beveridge το ποσοστό του ΑΕΠ που πρέπει να ξοδέψει η χώρα είναι 2,6%
- Στο μοντέλο του Minsky το ποσοστό του ΑΕΠ που πρέπει να ξοδέψει η χώρα είναι επίσης 2,6%
- Στο μοντέλο του Clinton και των νέων εργατικών της Μ. Βρετανίας το ποσοστό του ΑΕΠ που πρέπει να ξοδέψει η χώρα είναι και πάλι 2,6%
- Ενώ στο μοντέλο του Λύτρα, το ποσοστό του ΑΕΠ είναι 1,6%.

Όσο αναφορά τις επιπλέον δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού με βάση το ποσοστό των δημοσίων δαπανών του 2016, τα αποτελέσματα είναι τα ακόλουθα:

- Στο μοντέλο του Keynes 3,7%
- Στο μοντέλο του Beveridge 4,9%
- Στο μοντέλο του Minsky 4,9%
- Στο μοντέλο του Clinton και των νέων εργατικών της Μ. Βρετανίας 4,9%
- Στο μοντέλο του Λύτρα 3%

¹⁰² Η απασχόληση στο μοντέλο του Λύτρα αποτελεί ένα νέο είδος αυτοαπασχόλησης

Ελλάδα: Η αναλογία των επιπλέον δαπανών ως ποσοστό (%) επί του ΑΕΠ και επί του κρατικού προυπολογισμού για το 2016

Γράφημα 2

Συμπεράσματα

Αποτιμώντας την οικονομική πολιτική που θέτουν τα μνημόνια στην Ελλάδα, από την οικονομική κρίση και έπειτα, η χώρα βρίσκεται σε μια αδυναμία χρηματοδότησης της οικονομίας, τόσο από κρατικούς πόρους, όσο και από ιδιωτικές επενδύσεις. Επιπλέον, η αδυναμία των τραπεζών για νέες δανειοδοτήσεις, η όλο και μεγαλύτερη αύξηση των κόκκινων δανείων και η βαριά φορολογία συνθέτουν ένα σκηνικό μιας κατεστραμμένης οικονομίας και κατ' επέκταση μιας κοινωνικής αποδόμησης. Η πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών αδυνατούν πλέον να διατηρήσουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Σε χειρότερη κατάσταση βρίσκονται βέβαια οι άνεργοι πολίτες, οι οποίοι δεν έχουν την δυνατότητα να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες. Χρήζει άμεσης ανάγκης, η δημιουργία ενός προγράμματος στήριξης και άμεσης

απορρόφησης των εργαζομένων. Αναλύοντας όμως τα πέντε προγράμματα απασχόλησης και με βάση τα δεδομένα που εξήχθησαν, δημιουργείται η αίσθηση ότι η λύση για το πρόβλημα της ανεργίας είναι πολύ πιο απλή από ότι κανείς θα φανταζόταν. Ακόμη και στην περίπτωση του πιο ακριβού προγράμματος από τα πέντε, οι δαπάνες για τον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό δεν ξεπερνούν το 5%. Αν υποθέσουμε μάλιστα ότι όλες οι γυναίκες άνω των 25 βρουν εργασία, οι καταναλωτική τους δύναμη θα ανέβει οπότε θα αυξηθεί η κατανάλωση και μαζί της θα παρασύρει και τις εισφορές στο κράτος από τον ΦΠΑ. Η αύξηση της κατανάλωσης θα αυξήσει βέβαια και την παραγωγή οπότε θα ανοίξουν και νέες θέσεις εργασίας. Γίνεται βέβαια κατανοητό ότι εντός της ευρωζώνης και με περιοριστική δημοσιονομική πολιτική, η Ελλάδα δεν είναι σε θέση να εκδώσει επιπλέον νόμισμα. Στη ζώνη του ευρώ, το δικαίωμα έκδοσης νομίσματος έχει αποκλειστικά η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Έτσι, το πρόγραμμα του Minsky κρίνεται ιδιαίτερα δύσκολο στην εφαρμογή του την παρούσα χρονική περίοδο. Συνυπολογίζοντας μάλιστα την αδυναμία του κράτους για δημόσια χρηματοδότηση και άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας στο δημόσιο, δυσκολεύει την πραγματοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος, χωρίς όμως να το καθιστά αδύνατο, κυρίως εάν η ευρωπαϊκή πολιτική άλλαζε κατεύθυνση προς την οριστική λύση του προβλήματος. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του μοντέλου του Beveridge, καθώς και του μοντέλου του Clinton και των νέων εργατικών της Μ. Βρετανίας. Επιπρόσθετα, εκτός από την αδυναμία του κράτους για χρηματοδότηση, φαντάζει δύσκολη και η δημιουργία επιχειρήσεων καθώς σε περιόδους κρίσης δεν υπάρχει ούτε καν η προθυμία για νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Σχετικά με το μοντέλο του Keynes, το μοντέλο που στηρίζεται καθαρά στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων και απορρόφηση των ανέργων σε αυτές, μπορεί να έχει αποδειχθεί η αποτελεσματικότητά του αλλά όχι σε περιόδους κρίσεις, και ειδικά σε μια οικονομία σαν την ελληνική.

Τέλος, το πρόγραμμα «Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.» έχει δημιουργηθεί καθαρά για τις συνθήκες που επικρατούν στην ελληνική οικονομία. Παρά το γεγονός ότι είναι το μόνο από τα πέντε προγράμματα που δεν έχουν εφαρμοστεί ήδη, έχει βασιστεί στην διαφορετικότητα της ελληνικής αγοράς εργασίας και είναι απόλυτα εφαρμόσιμο στην παρούσα νομισματική πολιτική. Συγκριτικά με τα υπόλοιπα προγράμματα απαιτεί το χαμηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ και του κρατικού προϋπολογισμού. Αρνητικό βέβαια χαρακτηριστικό του αποτελεί το γεγονός ότι λόγω της ιδιομορφίας του χρειάζεται να δαπανηθεί μεγάλο κόστος (κυρίως σε χρόνο), για την εκπαίδευση

των δημόσιων λειτουργών και της δημόσιας διοίκησης. Θεωρώ ότι το πρόβλημα της ανεργίας στη χώρα αποτελεί το μεγαλύτερο κοινωνικό ζήτημα των τελευταίων δεκαετιών και χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, με άμεσες λύσεις. Αποδεικνύεται λοιπόν και από τα πέντε προγράμματα ότι λύσεις υπάρχουν και πρέπει να αξιοποιηθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λύτρας Ν. Ανδρέας (2010), Η κοινωνική δομή στην Ελλάδα. Επιλογές από την κοινωνική συγκρότηση κατά τον 20^ο αιώνα, στο Α. Μωυσίδης, Σ. Σακελλαρόπουλος (επιμ.) *Η Ελλάδα στο 19^ο και 20^ο αιώνα*, Αθήνα, ΤΟΠΟΣ, σσ. 401-424.

Λύτρας Ν. Ανδρέας (2017), *τα κοινωνικά: επιλογές από την ελληνική κοινωνιολογία*, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο .

Μαραβέγιας Ναπολέων, Ανδρέου Γιώργος (2010), «Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση της ελληνικής οικονομίας: Από τη σύνδεση στην ΕΟΚ στην συμμετοχή στην ΟΝΕ», στο Α. Μωυσίδης, Σ. Σακελλαρόπουλος (επιμ.) *Η Ελλάδα στο 19^ο και 20^ο αιώνα*, Αθήνα, ΤΟΠΟΣ, σσ. 401-424.

Μωυσίδης Αντώνης, Σακελλαρόπουλος Σπύρος (2010), *Η Ελλάδα στο 19^ο και 20^ο αιώνα*, Αθήνα, ΤΟΠΟΣ.

Lytras N. Andreas (2016), *Wage Labour in Modern Society*, Athens, Papazissis Publishers.

Lytras, A.N. (2016), *An alternative for combating unemployment. Journal of Sociology and Social Work*, 4 (2), pp. 59-71.

Lytras, A.N. (2017), *A radical policy for combating unemployment. The future network: Autonomous workers, stock holders, consumers and the State*, Athens, Papazissis.

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2016-Q1>.

ILO, ILOSTAT (Database), Employment by Status in Employment, (www.ilo.org).

Ινστιτούτο Εργασίας, ΙΝΕ-Γ.Σ.Ε.Ε. (2018), ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ.

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+

Η περίπτωση της Νότιας Κορέας

1 Εισαγωγικά στοιχεία για τη Νότια Κορέα

Η οικονομία της Νότιας Κορέας συνιστά την τέταρτη μεγαλύτερη οικονομία στην Ασία και την εντέκατη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της είναι η ύπαρξη και λειτουργία των chaebols (οικογενειακών επιχειρήσεων), το μέλλον των οποίων ωστόσο κρίνεται αβέβαιο δεδομένων των υφιστάμενων οικονομικών μετασχηματισμών. Η οικονομική πορεία της Νότιας Κορέας εμφανίζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σε διάστημα μίας μόνο γενεάς κατόρθωσε να εξελιχθεί από μία από τις φτωχότερες χώρες παγκοσμίως, σε μια χώρα υψηλών εισοδημάτων και διαρκούς ανάπτυξης. Η οικονομική αυτή άνοδος, γνωστή και ως το Θαύμα στον ποταμό Χαν, κατέστησε τη Νότια Κορέα μία από τις πιο εξέχουσες χώρες του ΟΟΣΑ και του G-20.

Η παρούσα εργασία εξετάζει τα αποτελέσματα της εφαρμογής πέντε θεωρητικών μοντέλων / υποδειγμάτων για την καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών ηλικίας άνω των είκοσι πέντε ετών στη Νότια Κορέα. Τα υπό εξέταση θεωρητικά μοντέλα είναι η θεωρία του J.M. Keynes, η θεωρία του Beveridge, η θεωρία του Hyman P. Minsky, το Πρόγραμμα Workfare των Εργατικών για την ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο και του BillClinton στις Η.Π.Α. και τέλος το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. του Α. Λύτρα.

Η πρακτική εφαρμογή των ανωτέρω μοντέλων προϋποθέτει την συλλογή των κάτωθι στοιχείων:

- 1) Συνολικός αριθμός ανέργων γυναικών ηλικίας 25 ετών και άνω,
- 2) Μικτό μισθολογικό κόστος (το οποίο ορίζεται στα 7200 USD ετησίως),
- 3) Λειτουργικό κόστος (το οποίο ανέρχεται στα 2400 USD ετησίως),
- 4) Μέσος αριθμός επιχειρήσεων στην χώρα,
- 5) Αναλογία επιπλέον δαπανών ως ποσοστό (%) επί του ΑΕΠ και,

6) Αναλογία των επιπλέον δημοσίων δαπανών ως ποσοστό (%) επί του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Η Νότια Κορέα έχει συνολικό πληθυσμό περί τα 51,25 εκατ. κατοίκους, εκ των οποίων το 62,8% συμμετέχει στο εργατικό δυναμικό. Από το 62,8% το 73,9% είναι άντρες και το 52,1% γυναίκες. Το 2016, το ποσοστό των άνεργων γυναικών άνω των 25 ετών ήταν 2,9%, ήτοι περί τα 799.000 άτομα. Η πλειοψηφία του πληθυσμού απασχολείται κυρίως στον τριτογενή τομέα παραγωγής και δευτερευόντως στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής, καθώς στην συνολική απασχόληση, ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει με ποσοστό 4,9%, ο δευτερογενής τομέας με 24,9% και ο τριτογενής τομέας με 70,2%. Το ΑΕΠ της χώρας ανέρχεται στο 1,4 τρις και οι δημόσιες δαπάνες στα 383 δις. Το μέσο μέγεθος επιχείρησης απασχολεί περί 4,1 εργαζομένους, γεγονός που οφείλεται στο ότι στην Νότια Κορέα δραστηριοποιούνται πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

2 Εφαρμογή των θεωρητικών μοντέλων

I. J. M. Keynes

Το θεωρητικό μοντέλο του Keynes προτείνει τον κρατικό παρεμβατισμό ως μέσο για την αύξηση της κατανάλωσης και την ενίσχυση των επενδύσεων, οι οποίες εν συνεχεία θα ασκήσουν επίδραση και στα υφιστάμενα ποσοστά απασχόλησης. Η εφαρμογή του μοντέλου του κρατικού παρεμβατισμού συνεπάγεται αύξηση του κρατικού δανεισμού και επιπλέον την κοπή νέου νομίσματος, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι αυξημένες κρατικές δαπάνες. Κατά τα προβλεπόμενα στο εν λόγω υπόδειγμα, είναι η κυβερνητική παρέμβαση και όχι η ελεύθερη αγορά που καθιστά δυνατή την σταθεροποίηση της οικονομίας, την ενίσχυση της απασχόλησης και την σταθερότητα των τιμών¹⁰³.

Προκειμένου να εφαρμοστεί το θεωρητικό μοντέλο του Keynes είναι αναγκαία η σύσταση νέων επιχειρήσεων και συνεπώς επιπλέον θέσεων εργασίας. Με βάσει τα διαθέσιμα για την οικονομία της Νότιας Κορέας στοιχεία, εκτιμάται ότι θα χρειαστούν περί τις 194.878 νέες επιχειρήσεις (επισημαίνεται ότι ο μέσος αριθμός εργαζομένων στις επιχειρήσεις της χώρας είναι 4.1), χωρίς παράλληλη δημιουργία

¹⁰³ Jahan, S., Mahmud, A.S. and Papageorgiou, C., 2014. What is Keynesian economics. *Finance & Development*, 51(3), pp.53-54, σελ.53.

νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης στον δημόσιο τομέα. Όπως προαναφέρθηκε, το ετήσιο μικτό ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται στα 7.200 USD, ενώ το ετήσιο ατομικό λειτουργικό κόστος 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες εκτιμάται ότι θα φτάσουν στα 5.752.800.000 USD. Βάσει του εν λόγω υποδείγματος, δεν προβλέπονται επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς τους ωφελούμενους, οι οποίες δεν βαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου εκτιμάται ότι θα είναι 5.752.800.000 USD.

II. Beveridge

Το θεωρητικό μοντέλο του Beveridge, προτείνει, όπως και εκείνο του Keynes, τον κρατικό παρεμβατισμό ως μέσο για την καταπολέμηση της ανεργίας. Κατά συνέπεια, κρίνεται εκ νέου αναγκαία η σύσταση νέων επιχειρήσεων και η συνεπακόλουθη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ωστόσο περί το ήμισυ σε αριθμό έναντι εκείνων που απαιτούσε το θεωρητικό υπόδειγμα του Keynes. Εν προκειμένω, στην περίπτωση της Νότιας Κορέας, προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση των υφιστάμενων ανέργων γυναικών άνω των 25 ετών, θα απαιτούνταν περί τις 97.439 νέες επιχειρήσεις. Επιπλέον, το εν λόγω μοντέλο προβλέπει παράλληλα με την σύσταση νέων επιχειρήσεων και την θέσπιση επιπλέον θέσεων μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα, οι οποίες εν προκειμένω υπολογίζονται στις 399.500. Συγκριτικά με το μοντέλο του Keynes, η εφαρμογή του μοντέλου του Beveridge συνεπάγεται υψηλότερες επιπλέον κρατικές δαπάνες, οι οποίες ανέρχονται με βάση τα διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία στα 7.670.400.000 δις USD. Επιπλέον, το εν λόγω υπόδειγμα δεν προβλέπει επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές επιβαρύνσεις εκτιμάται ότι θα ανέρχονται στα 5.752.800.000 USD. Επισημαίνεται ότι και στην περίπτωση του εν λόγω μοντέλου, το ετήσιο ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται στα 7.200 USD και το ετήσιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στα 2.400 USD.

III. Hyman P. Minsky

Το θεωρητικό μοντέλο του Minsky εστιάζει στην ιδιωτική πρωτοβουλία προκειμένου να εξασφαλιστεί η κινητικότητα στην αγορά, χωρίς ωστόσο να υποστηρίζει ότι η λειτουργία της ελεύθερης αγοράς και του ιδιωτικού τομέα, δύναται να εξασφαλίσει εξ' ολοκλήρου επίπεδα πλήρους απασχόλησης στην οικονομία.

Αντιθέτως, σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, οπότε και ο ιδιωτικός τομέας δύναται να προσφέρει περιορισμένες θέσεις εργασίας, το κράτος λειτουργεί ως εργοδότης της «τελευταίας καταφυγής», δημιουργώντας θέσεις απασχόλησης προκειμένου να καλύψει την υφιστάμενη ζήτηση εργασίας. Κατά συνέπεια και σε αντίθεση με τα προαναφερθέντα μοντέλα, το υπόδειγμα του Minsky δεν προβλέπει την σύσταση νέων επιχειρήσεων. Προκειμένου ωστόσο να επιτευχθεί πλήρης απασχόληση για τις γυναίκες άνω των 25 ετών, χρειάζεται να συσταθούν περί τις 799.000 θέσεις μισθωτής απασχόλησης στον δημόσιο τομέα. Το ετήσιο ατομικό μισθολογικό κόστος παραμένει στα 7.200 USD, καθώς και το ετήσιο λειτουργικό κόστος ανά απασχολούμενο στα 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες ανέρχονται, όπως και στην περίπτωση εφαρμογής του υποδείγματος του Beveridge στα 7.670.400.000 δις USD, ενώ και στο εν λόγω υπόδειγμα δεν προβλέπονται επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς τους ωφελούμενους που να μην επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό. Με βάση τα διαθέσιμα για την χώρα στοιχεία, οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου ανέρχονται στα 5.752.800.000 USD.

IV. Πρόγραμμα Workfare των Εργατικών για την ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο και του Bill Clinton στις ΗΠΑ

Το Πρόγραμμα Workfare των Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο εστιάζει κυρίως στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, ενώ το Πρόγραμμα του Bill Clinton στις ΗΠΑ έχει ως βασική μέριμνα την εκπαίδευση των ανέργων. Και τα δύο αυτά προγράμματα επικεντρώνονται στην απορρόφηση των ανέργων από τον ιδιωτικό τομέα, διατηρώντας ωστόσο ως εναλλακτική λύση σε περίπτωση αδυναμίας απορρόφησης του συνόλου των ανέργων από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, την κρατική υποστήριξη με την μορφή συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και αποδοχών. Οι νέες επιχειρήσεις που απαιτούνται για την πλήρη απορρόφηση της ανεργίας των γυναικών άνω των 25 ετών, είναι όπως και στην περίπτωση του μοντέλου του Beveridge 97.439, ενώ ο δημόσιος τομέας απαιτείται να θεσπίσει περί τις 399,500 θέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου. Το ετήσιο ατομικό μισθολογικό κόστος παραμένει όπως και στην περίπτωση των προηγούμενων μοντέλων, στα 7.200 USD και το ετήσιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στα 2.400 USD. Αναφορικά με τις επιπλέον κρατικές δαπάνες, αυτές διαμορφώνονται στα 7.670.400.000 δις USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω

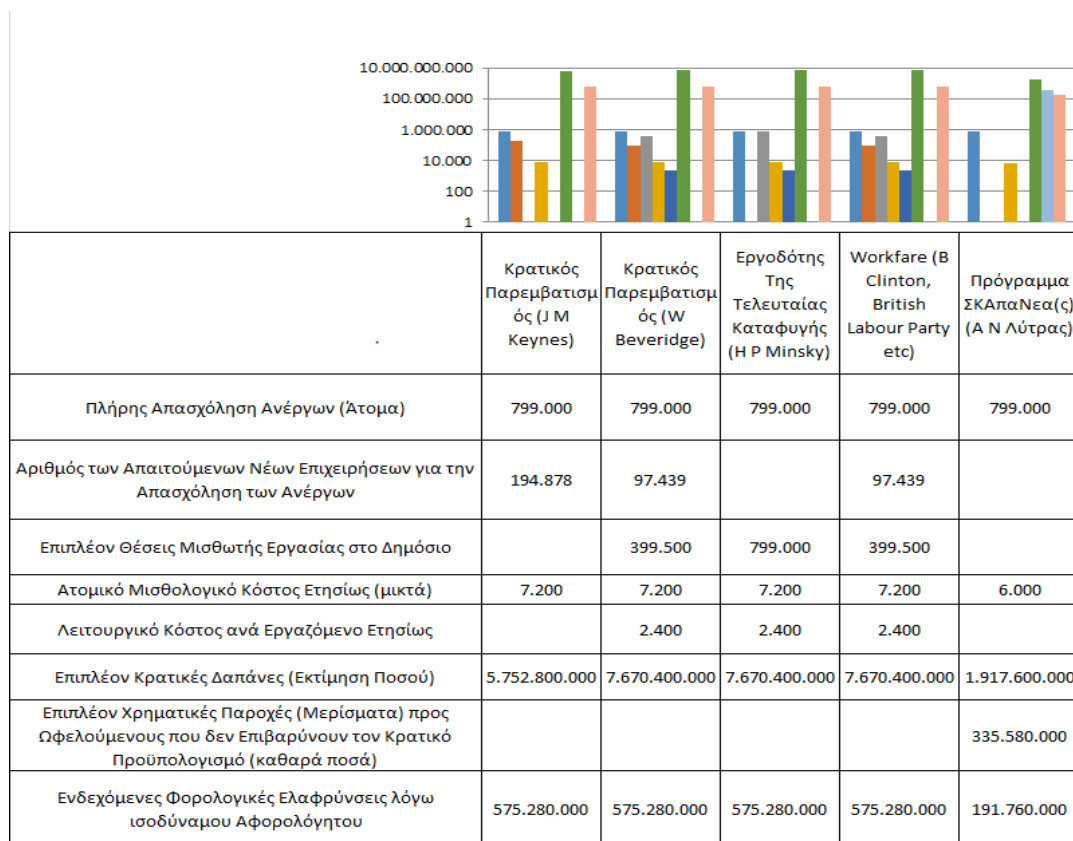
ισοδύναμου αφορολόγητου στα 5.752.800.000 USD. Ομοίως με τα προαναφερθέντα μοντέλα, δεν προβλέπονται επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό.

V. Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. του Α. Λύτρα

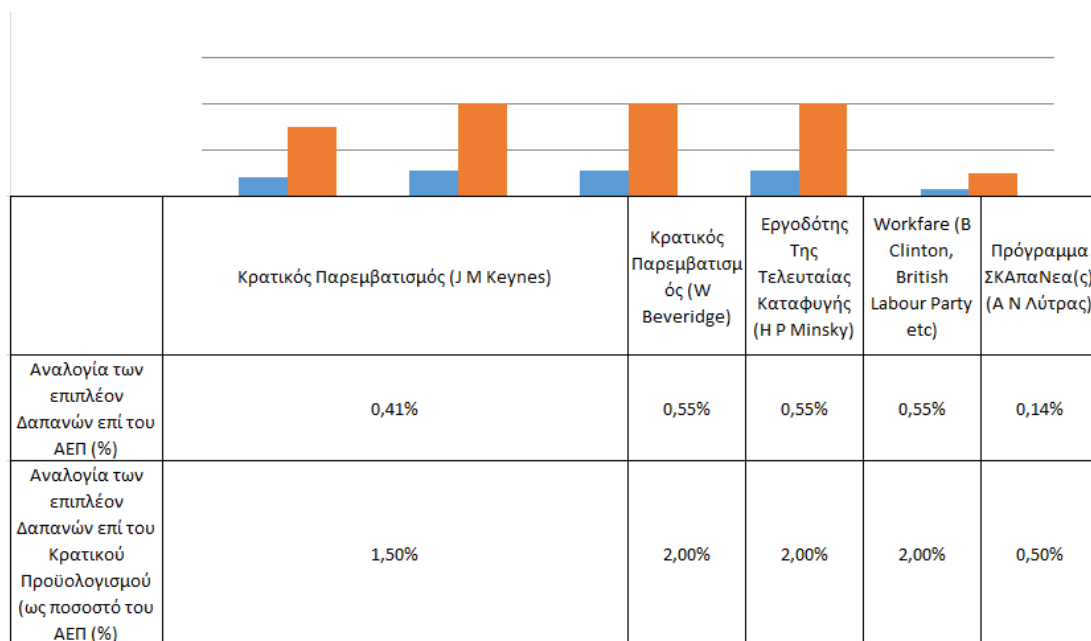
Το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. του Α. Λύτρα εστιάζει στην αυτοτελή εργασιακή κινητοποίηση του ανέργου με την συμβολή και την συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης. Για την εφαρμογή του εν λόγω μοντέλου δεν απαιτείται το κράτος να διαθέτει χρηματοδοτική ικανότητα, καθώς η εστίαση του εντοπίζεται στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης. Το γεγονός αυτό το καθιστά ιδιαίτερος κατάλληλο σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης, όταν το κράτος αδυνατεί να διαθέσει επαρκείς πόρους για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και η ιδιωτική πρωτοβουλία περιορισμένη. Ιδιάζουσας σημασίας για την εφαρμογή του παρόντος μοντέλου, είναι η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς είναι επιφορτισμένη με την ευθύνη του συντονισμού του μηχανισμού αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους ανέργους που επιθυμούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους (προσφορά εργασίας) και σε εκείνους που επιθυμούν να απολαύσουν τις υπηρεσίες αυτές (ζήτηση εργασίας).

Εν αντιθέσει με τα μοντέλα που παρουσιάστηκαν ανωτέρω, το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) δεν απαιτεί την δημιουργία νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης από τον ιδιωτικό και ή/και από τον κρατικό τομέα. Το ατομικό μισθολογικό κόστος για τους δέκα μήνες διάρκειας του προγράμματος ανέρχεται στα 6.000 USD, ενώ το κόστος των επιπλέον κρατικών δαπανών εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 1.917.600.000 USD. Οι επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους που δεν θα επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό ανέρχονται στα 335.580.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές επιβαρύνσεις στα 1.917.600.000 USD.

Τα παραπάνω οικονομικά μεγέθη, όπως αυτά εκτιμήθηκαν βάσει των θεωρητικών μοντέλων που εφαρμόστηκαν για την καταπολέμηση της ανεργίας στις γυναίκες άνω των 25 ετών στη Νότια Κορέα, παρουσιάζονται στον κάτωθι συγκεντρωτικό πίνακα:

Τα εκτιμώμενα αποτελέσματα της εφαρμογής των ανωτέρω θεωριών, εκτιμώνται εν συνεχεία ως ποσοστιαίες αναλογίες επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Εφαρμόζοντας την θεωρία του Keynes, η οποία έχει ως βασικό της άξονα τον κρατικό παρεμβατισμό, η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ διαμορφώνεται περίπου στο 0,41 και η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού περίπου στο 1,50. Βάσει της θεωρίας του Beveridge, ο οποίος επίσης προασπίζεται την αναγκαιότητα της κρατικής παρέμβασης, η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ διαμορφώνεται περίπου στο 0,54 και η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 2. Οι ίδιες αναλογίες εντοπίζονται και έπειτα από εφαρμογή του θεωρητικού μοντέλου του Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής του Minsky και του Προγράμματος Workfare των Εργατικών για την ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο και του Bill Clinton στις ΗΠΑ (ήτοι αναλογία 0,54 των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ και αναλογία 2 των επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού). Εξετάζοντας τα οικονομικά μεγέθη που προκύπτουν από την εφαρμογή του προγράμματος Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) του Α. Λύτρα, καθίσταται εμφανής η διαμόρφωση των ανωτέρω αναλογιών σε αισθητώς χαμηλότερα επίπεδα. Ειδικότερα, προκύπτει ότι η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι 0,13 – έναντι του 0,41 που διαμορφώνεται στην περίπτωση εφαρμογής της θεωρίας του Keynes και του 0,54 που διαμορφώνεται στην περίπτωση εφαρμογής των μοντέλων του Beveridge, του Minsky και του προγράμματος Workfare των Εργατικών του H.B. και Clinton, ενώ η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 0,5 – έναντι του 1,50 που διαμορφώνεται στο πρόγραμμα του Keynes και του 2 που διαμορφώνεται στα άλλα μοντέλα.

Προτεινόμενο μοντέλο για την καταπολέμηση της ανεργίας στις γυναίκες άνω των 25 ετών στη Νότια Κορέα

Από την εφαρμογή των ανωτέρω μοντέλων στην περίπτωση της αγοράς εργασίας της Νότιας Κορέας είναι εμφανές ότι το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) απαιτεί την χαμηλότερη χρηματοδότηση για την εφαρμογή του τόσο σε όρους ποσοστού επί του ΑΕΠ όσο και σε όρους ποσοστού δημοσίων δαπανών. Στην οικονομία της Νότιας Κορέας κυριαρχούν αριθμητικά οι μικρές επιχειρήσεις γεγονός το οποίο καταδεικνύεται από τον εξαιρετικά μικρό αριθμό εργαζομένων ανά επιχείρηση κάτι σπάνιο για ανεπτυγμένη καπιταλιστική οικονομία. Επιπρόσθετα την τελευταία δεκαετία το ποσοστό ανεργίας διατηρείτε σε ένα χαμηλό επίπεδο αλλά δεν δείχνει ενδείξεις περαιτέρω πτώσης.

Ως εκ τούτου το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) είναι συμβατό με την Νοτιοκορεάτικη οικονομία όχι μόνο με καθαρά οικονομικούς όρους αλλά με κοινωνικούς. Εξετάζοντας ειδικά την ανεργία των γυναικών άνω των 25 ετών η εφαρμογή του προγράμματος μπορεί να οδηγήσει στην δημιουργία μικρών επιχειρήσεων γεγονός συμβατό τόσο με την οικονομική όσο και με την κοινωνική πραγματικότητα της Νότιας Κορέας. Επιπλέον, η εφαρμογή του εν λόγω μοντέλου καθίσταται καταλληλότερη έναντι των άλλων, δεδομένου ότι η εφαρμογή του δεν απαιτεί μεταρρυθμίσεις, κάτι που θα προκαλούσε ενδεχομένως δυσανάλογο οικονομικό κόστος λαμβανομένου υπόψη του χαμηλού ποσοστού ανεργίας για την υπό εξέταση κατηγορία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λύτρας, Α. (2016). *Η Μισθωτή Εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση*, Αθήνα: Παπαζήση.

Cynthia A. Bailey, *Workfare and Involuntary Servitude--What You Wanted to Know But Were Afraid to Ask*, 15 B.C. Third World L.J. 285 (1995), <http://lawdigitalcommons.bc.edu/twlj/vol15/iss2/2>.

Jahan, S., Mahmud, A.S. and Papageorgiou, C., 2014. What is Keynesian economics. *Finance & Development*, 51(3), pp.53-54.

https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_South_Korea

https://read.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/entrepreneurship-at-a-glance-2015/persons-employed-by-enterprise-size-total-business-economy_entrepreneur_aag-2015-table10-en#page1

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Archive:Korea-EU_-_business_demography#The_number_of_active_enterprises_in_the_Republic_of_Korea_continued_to_grow_in_2010

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναίκων ηλικίας 25+

Η περίπτωση της Αυστρίας

Εισαγωγή

Η Αυστρία αποτελεί μία «πρόσφατη δημοκρατία», η οποία συστάθηκε στις 15 Μαΐου 1955 καθώς η συγκεκριμένη περιοχή της κεντρικής Ευρώπης αποτέλεσε έδαφος μεγάλων αυτοκρατοριών (Αυстроουγγαρία) αλλά και κομμάτι του τρίτου Ράιχ κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η μεγάλη αυτή ιστορία είχε, όπως είναι απολύτως λογικό, ως απότοκο την ύπαρξη σημαντικών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων με τις γύρω περιοχές και την ανάδειξη της Αυστρίας σε μία από τις κραταιές ευρωπαϊκές οικονομίες σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

«Από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Αυστρία έχει επιτύχει βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Ειδικότερα, η πρόσβαση στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, μέσω της συμμετοχής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, της έχει επιφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη και έχει οδηγήσει στην εισροή ξένων επενδύσεων στη χώρα. Διαθέτοντας πολύ ανεπτυγμένη οικονομία της αγοράς, έναν υγιή βιομηχανικό τομέα (29,8% ΑΕΠ), μεγάλο τομέα παροχής υπηρεσιών (69% ΑΕΠ), ένα μικρό αλλά δυναμικό αγροτικό τομέα (1,5% ΑΕΠ), παρέχει ένα υψηλότατο επίπεδο διαβίωσης (κατά κεφαλήν ΑΕΠ ίσο με 38.050 €). Η πρωτεύουσά της επελέγη, εφέτος, για 5η συνεχή χρονιά, ως η πόλη με την υψηλότερη ποιότητα διαβίωσης παγκοσμίως. Η Αυστρία αποτελεί πολύ σημαντικό τουριστικό προορισμό, ενώ, παράλληλα, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η Βιέννη έχει εξελιχθεί σε κέντρο consulting και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και έχει καθιερωθεί ως η πύλη προς την Ανατολική Ευρώπη. Η οικονομία της Αυστρίας είναι στενά συνδεδεμένη με τις υπόλοιπες οικονομίες της Ε.Ε., αλλά, κυρίως, με τη γερμανική. Οι εξαγωγές της προς τη Γερμανία – βασικά στον τομέα εξαρτημάτων της αυτοκινητοβιομηχανίας και της βιομηχανίας χημικών, αλλά και γενικότερα – αποτελούν κεντρικό μοχλό ανάπτυξης της αυστριακής οικονομίας και αντιπροσωπεύουν το 45% περίπου των συνολικών αυστριακών εξαγωγών προϊόντων.

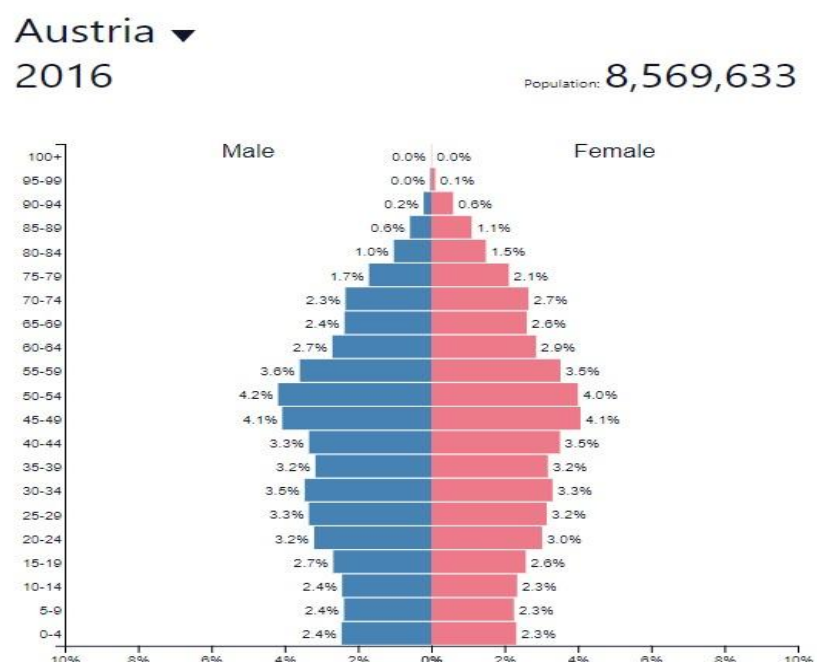
Παρόλο που η αρχική ανάκαμψη της αυστριακής οικονομίας από την παγκόσμια οικονομική κρίση υπήρξε αξιοσημείωτη στο πλαίσιο της ευρωζώνης, κατά τα

τελευταία τέσσερα έτη, η οικονομία της Αυστρίας παρουσιάζει στασιμότητα. Με αύξηση του αυστριακού ΑΕΠ κατά 0,8%, το 2015, η ανάπτυξή της, για τέταρτη συνεχή χρονιά, ήταν χαμηλότερη από 1%. Παρά το γεγονός ότι τα σημεία ήταν θετικά όσον αφορά τις πάγιες επενδύσεις και το εξωτερικό εμπόριο, η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης ήταν μικρή λόγω της υψηλότερης, σε σχέση με το παρελθόν, ανεργίας και της ισχνής αύξησης των εισοδημάτων. Η οικονομική συγκυρία επιταχύνθηκε με δυσκολία κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους, με την ανάπτυξη κατά το 4ο τρίμηνο, να διατηρείται στα επίπεδα των δύο προηγούμενων. Εντούτοις, ο παράγοντας 'ζήτηση' στον ιδιωτικό (+0,3% το 2015, +0,8% προβλέψεις για το 2016) αλλά και στο δημόσιο τομέα (+1%, το 2015 και +2%, το 2016) έχει ενισχυθεί. Το γεγονός αυτό συνδέεται με τις φορολογικές ελαφρύνσεις που νομοθετήθηκαν το 2015 και ετέθησαν σε ισχύ στις αρχές του 2016, αλλά και με τις δημόσιες δαπάνες για την περίθαλψη και μέριμνα για τους πρόσφυγες. Με βάση τα ανωτέρω, το έγκριτο Αυστριακό Ινστιτούτο Οικονομικής Έρευνας (Wifo) προβλέπει ετήσια οικονομική ανάπτυξη για το 2016 και 2017, της τάξεως του 1,6%.»

Το 2016 η Αυστρία βρίσκεται στην 45^η θέση των χωρών παγκοσμίως στην κατάταξη με βάση το ΑΕΠ τους, ωστόσο σημαντική άνοδο θέσεων όταν κριτήριο κατάταξης καθίσταται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, κατατασσόμενη 21^η.

Αυστρία: Μία γερασμένη χώρα

Επιλέγεται σκόπιμα μία σύντομη αλλά αυτοτελής αναφορά στο Δημογραφικό Ζήτημα που αντιμετωπίζει η χώρα.

Η δημογραφική εξέλιξη στην Αυστρία, η οποία εκφράζεται ουσιαστικά σε ένα αυξανόμενο ποσοστό της παλαιότερης και μειούμενης μερίδας της νεότερης γενιάς, έχει πολύ σημαντικές επιπτώσεις σε όλους σχεδόν τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Η αύξηση του πληθυσμού στην Αυστρία βασίζεται κυρίως στη μετανάστευση. Χωρίς τη μετανάστευση, ο αυστριακός πληθυσμός θα παρέμενε στασιμότητα ή συρρίκνωση μεσομακροπρόθεσμα.

Αυτές οι διαδικασίες αλλαγής έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην κοινωνία μας, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων, των επιχειρήσεων και της αγοράς εργασίας, της πολιτικής και των κοινωνικών συστημάτων.

Οι επιχειρήσεις επηρεάζονται με πολλούς τρόπους από τη δημογραφική αλλαγή. Αφενός, πρέπει να προσαρμοστούν σε μια αλλαγή στη δομή του εργατικού δυναμικού τους: για παράδειγμα, το ποσοστό των ηλικιωμένων εργαζομένων θα αυξηθεί σημαντικά, ενώ η απόκτηση νεότερων εργαζομένων θα γίνει όλο και πιο δύσκολη. Επιπλέον, στο μέλλον θα είναι απαραίτητο να αξιοποιηθεί όλο το δυναμικό απασχόλησης. Αυτό ισχύει ιδίως για τις γυναίκες, τα παλαιότερα τμήματα του πληθυσμού και τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Η αυξανόμενη αναλογία του πληθυσμού σε προχωρημένη ηλικία έχει σημαντικές επιπτώσεις στη σταθερότητα και τη βιωσιμότητα των κοινωνικών και συνταξιοδοτικών συστημάτων. Εάν διατηρηθούν οι τρέχουσες πολιτικές, η γήρανση του πληθυσμού θα ασκήσει αυξανόμενη πίεση στις δημόσιες δαπάνες.

Μικρότερη η Ανεργία των Γυναικών (?)

Ένα ακόμη μέγεθος που άπτεται ιδιομορφιών της αυστριακής κρατικής οργάνωσης είναι το γεγονός ότι οι γυναίκες εργαζόμενες είναι περισσότερες από τους άνδρες εργαζομένους, καθώς αποτελούν φθηνότερο εργατικό δυναμικό. Όσο και αν δείχνει περίεργο, στην Αυστρία η γυναικεία εργασία κοστίζει λιγότερο: «Συγκρίνοντας το ακαθάριστο ωρομίσθιο, οι γυναίκες είναι τουλάχιστον 20% πίσω από τους άνδρες κάθε χρόνο. "Βασικά, τίποτα δεν έχει αλλάξει, παρά τις συζητήσεις και τις πρωτοβουλίες", λέει ο Verwiebe. Σε σχεδόν καμία άλλη ευρωπαϊκή χώρα η διαφορά στις αμοιβές μεταξύ των φύλων είναι τόσο έντονη όσο στην Αυστρία.»

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ

Σύμφωνα με τον κρατικό παρεμβατισμό του Keynes, θα πρέπει να δημιουργηθούν 4.668 νέες επιχειρήσεις, οι οποίες θα απορροφήσουν τους 90.000 ανέργους. Το ατομικό μισθολογικό κόστος θα είναι 7200 USD, ενώ το συνολικό ποσό των κρατικών δαπανών θα είναι 648.000.000 USD. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου θα είναι 64.800.000 USD. Η αναλογία των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,17 % και επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 0,34%. Το μοντέλο του Keynes θέτει ως προαπαιτούμενο την απόλυτη δημοσιονομική κυριαρχία του εθνικού κράτους. Επομένως, είναι αδύνατη η εφαρμογή της συγκεκριμένης πολιτικής στην περίπτωση της Αυστρίας, εφόσον συμμετέχει στην ΕΕ και δεν μπορεί να διαχειρίζεται πλήρως όλα τα δημοσιονομικά εργαλεία.

Στο υπόδειγμα του Beveridge, είναι απαραίτητη η δημιουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και νέων θέσεων μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να δημιουργηθούν 2.234 νέες επιχειρήσεις και 45.000 επιπλέον θέσεις στο δημόσιο. Το μικτό μισθολογικό κόστος για τον κάθε άνεργο θα είναι 7200 USD και το λειτουργικό κόστος 2400 USD για τον κάθε εργαζόμενο. Έτσι, οι συνολικές κρατικές δαπάνες που απαιτούνται υπολογίζονται στα 864.000.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις είναι 86.400.000 USD. Όσον αφορά στην αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ και επί του κρατικού προϋπολογισμού, τα ποσοστά αυτά αυξάνονται λόγω του λειτουργικού κόστους κι έτσι φτάνουν στο 0,22% και 0,45% αντίστοιχα. Το εν λόγω μοντέλο στηρίζεται στη δημόσια χρηματοδότηση με την αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας.

Το μοντέλο «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» του Minsky προϋποθέτει πως το κράτος θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας όπου θα απορροφηθούν όλοι οι άνεργοι με σταθερό μισθό. Συνεπώς, θα πρέπει να δημιουργηθούν 90.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο με ατομικό μισθολογικό κόστος 7200 USD ετησίως και λειτουργικό κόστος 2400 USD. Συνολικά, επομένως, απαιτούνται 864.000.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις θα είναι 86.400.000 USD. Το ποσοστό των δαπανών επί του ΑΕΠ θα είναι 0,22% και 0,45% επί του κρατικού προϋπολογισμού. Βασική προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση των ανέργων, είναι το

κράτος εκδίδει νομισματική μάζα ή ι κρατικά ομόλογα με χαμηλά επιτόκια ανάλογα με το κόστος του προγράμματος. Στην περίπτωση της Αυστρίας, τόσο η έκδοση νομισματικής μάζας όσο και η έκδοση κρατικών ομολόγων δεν μπορούν να εφαρμοστούν από τη στιγμή που δεν έχει πλήρη κυριαρχία επί της δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ υπεύθυνη για την έκδοση νομίσματος στην Ευρωζώνη είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

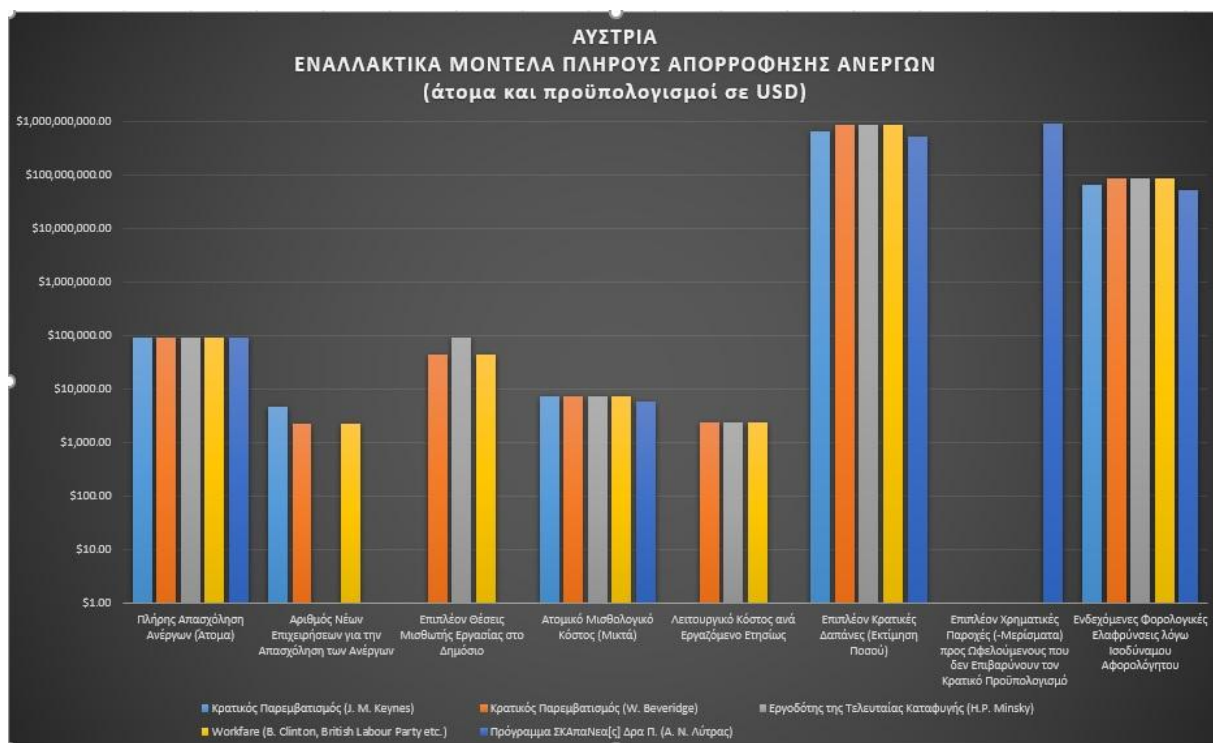
Σύμφωνα με το πρόγραμμα του Κλίντον και των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο, απαιτούνται 2.234 νέες επιχειρήσεις και 45.000 επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Για τον κάθε άνεργο χρειάζονται 7200 USD το χρόνο και 2400 USD για το λειτουργικό κόστος, ανά εργαζόμενο. Έτσι, το συνολικό ποσό που απαιτείται για την απασχόληση όλων των ανέργων ανέρχεται στα 864.000.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου είναι 86.400.000 USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ αντιστοιχεί σε 0,22% και επί των κρατικών δαπανών σε 0,45%. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την καταπολέμηση της ανεργίας και της φτώχειας, το οποίο απαιτεί κρατική χρηματοδότηση, τα μεγέθη της οποίας εν προκειμένω δεν είναι απαγορευτικά.

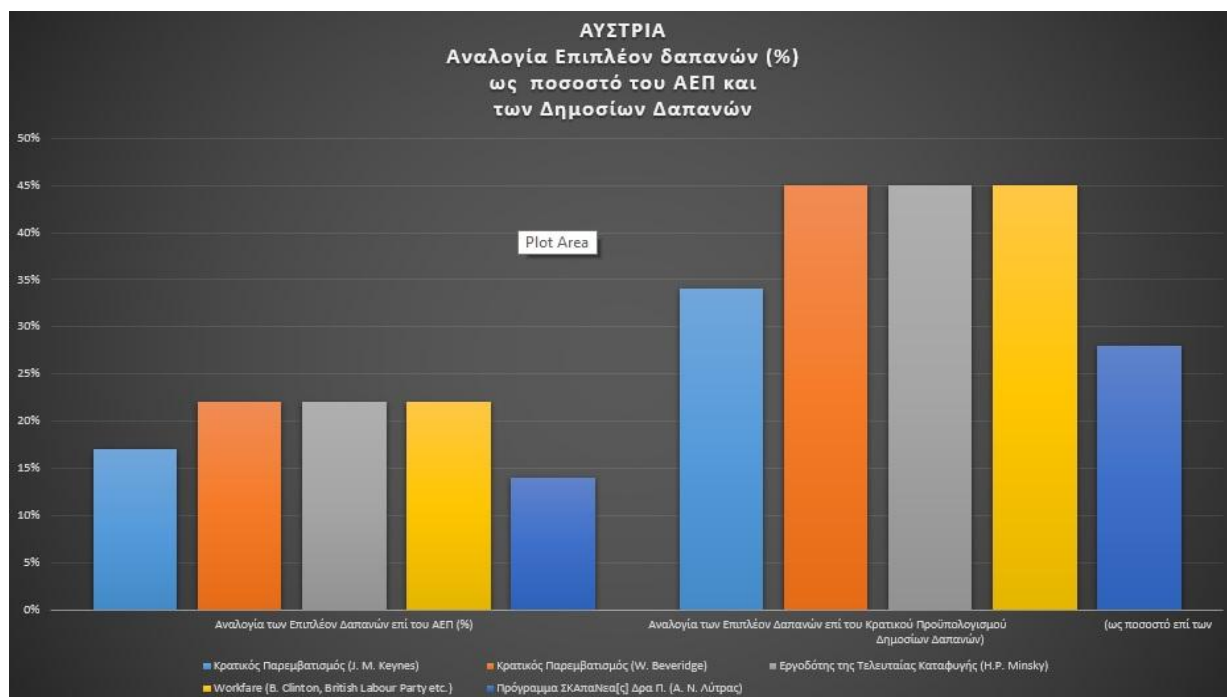
Το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π. αποτελεί μια εναλλακτική πρόταση για την ενίσχυση της απασχόλησης. Οι άνεργοι κατά τη διάρκεια του προγράμματος εργάζονται ως αυτόνομοι εργαζόμενοι, ενώ η χρηματοδότηση του προγράμματος πραγματοποιείται αρχικά από του κατόχους του αποθέματος και στη συνέχεια από τους πολίτες-καταναλωτές, οι οποίοι αγοράζουν τις υπηρεσίες. Συγκεκριμένα, στην Αυστρία οι 90.000 άνεργες γυναίκες, οι οποίες θα αποτελέσουν τους ωφελούμενους του προγράμματος αναμένεται να απασχοληθούν ως αυτόνομοι εργαζόμενοι. Όσον αφορά τις επιπλέον κρατικές δαπάνες, αυτές υπολογίζονται στα 540.000.000 USD, ποσό που είναι ιδιαίτερα χαμηλότερο συγκριτικά με τα υπόλοιπα προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας. Οι επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους, οι οποίες όμως δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, ανέρχονται στα 945.000.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις φτάνουν στα 54.000.000 USD. Το ποσοστό των δαπανών τόσο επί του ΑΕΠ όσο και επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι σαφώς μειωμένο σε σχέση με τα προηγούμενα μοντέλα και ανέρχεται αντίστοιχα σε 0,14% και 0,28%.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Πριν περάσουμε στην εφαρμογή των πέντε μοντέλων πλήρους αντιμετώπισης της ανεργίας των γυναικών, είναι αναγκαίο να σταθεί κανείς στο γεγονός ότι το ποσοστό της γυναικείας ανεργίας είναι στο όριο του επιθυμητού από κράτη και εργοδότες. Μία δεξαμενή ανέργων (ιδανικά να μην αποτελείται από τους ίδιους λιμνάζοντες ανθρώπους, αλλά χαρακτηριζόμενη από «κινητικότητα») είναι απαραίτητη προκειμένου να συγκρατούνται μία σειρά παράγοντες, καθοριστικοί για την κερδοφορία, όπως π.χ. το μισθολογικό κόστος.

Η σημείωση αυτή γίνεται προκειμένου να γίνει αντιληπτό ότι δύσκολα θα αναλάμβανε πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης της ανεργίας κάποιο κράτος με τα ποσοστά αλλά και τους απόλυτους αριθμούς των ανέργων στην Αυστρία.

ΠΗΓΕΣ

<https://www.populationpyramid.net/austria/2016/>

[https://www.berlin-](https://www.berlin-institut.org/fileadmin/user_upload/Europas_demografische_Zukunft_2017/Europa_en)

[institut.org/fileadmin/user_upload/Europas_demografische_Zukunft_2017/Europa_en](https://www.berlin-institut.org/fileadmin/user_upload/Europas_demografische_Zukunft_2017/Europa_en)
[gl_online.pdf](https://www.berlin-institut.org/fileadmin/user_upload/Europas_demografische_Zukunft_2017/Europa_en)

http://politix.com.cy/editor_images/3-2017/Ranking.pdf

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CF%87%CF%89%CF%81%CF%8E%CE%BD_%CE%B1%CE%BD%CE%AC_%CE%91%CE%95%CE%A0_\(%CE%99%CF%83%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CE%91%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%94%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%B7%CF%82\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CF%87%CF%89%CF%81%CF%8E%CE%BD_%CE%B1%CE%BD%CE%AC_%CE%91%CE%95%CE%A0_(%CE%99%CF%83%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CE%91%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%94%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%B7%CF%82))

<https://thediplomat.gr/el/2016/05/23/aystriaki-oikonomia-dimereis-oikonomikes-sxeseis/>

[https://news.wko.at/news/oesterreich/Demografische_Entwicklung_in_Oesterreich.ht](https://news.wko.at/news/oesterreich/Demografische_Entwicklung_in_Oesterreich.html)
[ml](https://news.wko.at/news/oesterreich/Demografische_Entwicklung_in_Oesterreich.html)

<https://derstandard.at/2000078781782/Gender-Pay-Gap-hat-sich-in-20-Jahren-nicht-veraendert?ref=rec>

ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

Η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών 25+.

Η περίπτωση της Γερμανίας

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο την ανάδειξη των πέντε οικονομικών μοντέλων με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας. Εν συντομία, τα μοντέλα τα οποία θα εφαρμοστούν για την καταπολέμηση της ανεργίας είναι τα εξής: η θεωρία του Minsky, το πρόγραμμα των εργατικών του Ηνωμένου βασιλείου και του B.Clinton, το πρόγραμμα του Keynes και Beveridge και το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς). Ειδικότερα, το δείγμα προς εξέταση για την εφαρμογή των μοντέλων με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας αντιπροσωπεύει τις γυναίκες ηλικίας άνω των 25 ετών. Αρχικά, θα προηγηθεί ένα θεωρητικό υπόβαθρο σχετικά με την χώρα της Γερμανίας, ενώ μετέπειτα θα σκιαγραφηθεί η άποψη, αν κάποιο από τα παραπάνω οικονομικά μοντέλα μπορεί να επιλύσει με αποτελεσματικό τρόπο το πρόβλημα της ανεργίας των γυναικών της χώρας, καθώς, και θα αναφερθούν ποιοι είναι λόγοι για τους οποίους δεν μπορούν να εφαρμοστούν όλα τα μοντέλα στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Η Γερμανία μια από τις μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρώπης συνορεύει με την Βαλτική και τη Βόρεια θάλασσα μεταξύ των Κάτω Χωρών, της Πολωνίας και της Δανίας καθώς επίσης και με την Τσεχία, την Αυστρία, την Ελβετία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, το Βέλγιο και την Ολλανδία. Όσον αφορά την πληθυσμιακή της διάσταση είναι η πολυπληθέστερη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τον μεγαλύτερο πληθυσμό. Σύμφωνα με την απογραφή που πραγματοποιήθηκε το 2011, ο πληθυσμός της έφτανε τα 80.219.695¹⁰⁴, ενώ με εκτιμήσεις για το 2017 σκιαγραφείται πως φτάνει τα 82.535.000¹⁰⁵. Παρόλο την μεγάλη πληθυσμιακή της διάσταση, αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί ο μικρός ρυθμός γεννήσεων, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία σε κάθε γυναίκα αντιστοιχούν 1, 41 παιδιά. Παρόλα αυτά, το μεταναστευτικό ρεύμα το οποίο κινείται με γοργούς ρυθμούς κρατά τον πληθυσμό

¹⁰⁴ Βλέπε ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.statistik-bw.de/Statistik-Portal/en/en_jb01_z1.asp.

¹⁰⁵ Βλέπε ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.statistik-bw.de/Statistik-Portal/en/en_zs01_bund.asp.

της χώρας σε υψηλά επίπεδα, στην αντίθετη περίπτωση ο πληθυσμός θα μειωνόταν 0,9% το χρόνο.

Η οικονομία της χώρας βασίζεται κυρίως στον βιομηχανικό τομέα αλλά και στη παροχή υπηρεσιών. Οι πιο σημαντικοί τομείς της γερμανικής οικονομίας αποτελούνται από τη βιομηχανία με ποσοστό (25,6%), τη δημόσια διοίκηση, την άμυνα, την εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική πρόνοια (18,4%), καθώς και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και οι υπηρεσίες στέγασης και εστίασης (15,7%). Το εμπόριο εντός της ΕΕ αντιπροσωπεύει το 59% των εξαγωγών της Γερμανίας (Γαλλία 8%, Ηνωμένο Βασίλειο 7% και Κάτω Χώρες 7%), ενώ εκτός ΕΕ το 9% των εξαγωγών κατευθύνεται στις Ηνωμένες Πολιτείες και το 6% στην Κίνα. Όσον αφορά τις εισαγωγές, το 66% προέρχεται από κράτη μέλη της ΕΕ (Κάτω Χώρες 13%, Γαλλία 7% και Βέλγιο 6%), ενώ εκτός ΕΕ το 7% προέρχεται από την Κίνα και το 5% από τις Ηνωμένες Πολιτείες¹⁰⁶.

Κατά τον Michael Cromling¹⁰⁷ «Τα πλεονάσματα της Γερμανίας αποδίδονται, κυρίως, στις οικονομίες του αναδυόμενου και πρόσφατα βιομηχανοποιημένου κόσμου, με ραγδαία άνοδο από το 2000. Δύο δεκαετίες πριν, οι οικονομίες αυτών των χωρών παρουσίαζαν ανάλογους ρυθμούς ανάπτυξης με τον ανεπτυγμένο κόσμο. Έκτοτε, όμως, το προσαρμοσμένο ΑΕΠ έχει αυξηθεί κατά 28% για τις πλουσιότερες χώρες του κόσμου και κατά 135% για τις οικονομίες του αναδυόμενου και πρόσφατα βιομηχανοποιημένου κόσμου. Ως αποτέλεσμα, οι χώρες που γνώρισαν ραγδαία ανάπτυξη την τελευταία 15ετία βίωσαν μακρά περίοδο επενδύσεων που συνεχίστηκε μέχρι και πρόσφατα. Η αιφνίδια αύξηση της ζήτησης στην παγκόσμια οικονομία ωφέλησε τη γερμανική οικονομία περισσότερο από πολλές άλλες χώρες της Ευρώπης». Από την άλλη πλευρά η Γερμανία κατατάσσεται στον κατάλογο των χωρών της Ευρώπης με τις μεγαλύτερες ανισότητες. Κι αυτό γιατί σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ το 10% των πλουσιότερων κατέχει το 60% του ιδιωτικού πλούτου, ενώ το 40% των φτωχότερων

¹⁰⁶ Βλ. ηλεκρ. Διεύθυνση https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/germany_el#%CE%B5%CE%BC%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CE%BF_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1.

¹⁰⁷ Το οικονομικό θαύμα στη Γερμανία δεν είναι για όλους, <http://www.efsyn.gr>, 18.09.2017, τελευταία επίσκεψη, 14.05.2018

δεν κατέχει τίποτα. Επί καγκελαρίας της Άνγκελα Μέρκελ το ποσοστό της φτώχειας συνολικά έχει αυξηθεί κατά 6,8%¹⁰⁸

Η έννοια της απασχόλησης

Πριν από τον ορισμό της απασχόλησης είναι σκόπιμο να αναφερθεί ο ορισμός του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού. Σύμφωνα λοιπόν με τη Δέκατη Τρίτη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Στατιστικολόγων της Εργασίας¹⁰⁹ το 1982 ορίστηκε πως : *«τα άτομα θα πρέπει να θεωρούνται ως οικονομικά ενεργά, όταν συνεισφέρουν ή είναι διαθέσιμα να συνεισφέρουν στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που περικλείονται μέσα στα πλαίσια της οριοθέτησης της παραγωγής που έχουν γίνει αποδεκτά από το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών του ΟΗΕ.»* Εν συνεχεία από τα συμπεράσματα της Δέκατης Τρίτης Διεθνούς Συνδιάσκεψης προκύπτει πως ο ορισμός των απασχολουμένων περιλαμβάνει τις παρακάτω ομάδες:

✓ Άτομα με μισθωτή εργασία

A1 Άτομα, τα οποία κατά την περίοδο αναφοράς εργάζονταν έναντι ημερομισθίου ή μισθού, σε χρήμα ή σε είδος

A2 Άτομα, που έχουν εργασία, αλλά προσωρινά δεν εργάζονταν, διατηρώντας, ωστόσο τη σχέση τους με την παρούσα εργασία τους.

✓ Άτομα Αυτοαπασχολούμενα

B1 Άτομα, τα οποία κατά την περίοδο αναφοράς εργάζονταν με σκοπό το κέρδος ή το οικονομικό όφελος της οικογένειας σε χρήμα ή είδος.

B2 Άτομα, ιδιοκτήτες επιχειρήσεως, του πρωτογενούς, δευτερογενούς η τριτογενούς τομέα τα οποία κατά την περίοδο αναφοράς δεν εργάζονταν προσωρινά.

Φύλο και απασχόληση

¹⁰⁹ Δεδουσόπουλος, Α. (2006). Η Προσφορά της Εργασίας: Θεωρίες Πολιτικές και Ερευνητικές Αναζητήσεις. Σελ. 243- 244.

Είναι φανερό πως με το πέρασμα των χρόνων έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την ένταξη των γυναικών στην εργασιακή απασχόληση. Αντικείμενο προς μελέτη, αδιαμφισβήτητα, αποτελεί το σε ποιους τομείς απασχόλησης εργάζεται το μεγαλύτερο ποσοστό του γυναικείου φύλου. Αυτό που έχει μέγιστο ενδιαφέρον είναι πως το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται ως μισθωτές είναι αρκετά μεγάλο, συγκριτικά με το ποσοστό των γυναικών εργοδοτών. Παράδοξο αποτελεί το γεγονός πως ακόμη και στις αρκετά ανεπτυγμένες χώρες το ποσοστό των εργοδοτών γυναικών παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Όσον αφορά τις γυναίκες που εργάζονται ως αυτοαπασχολούμενες τα επίπεδα βρίσκονται σε καλύτερες αναλογίες. Σύμφωνα μάλιστα με τον Λύτρα¹¹⁰ «στοιχεία μεγάλης σύγκλισης με τα ποσοστά των ανδρών διαπιστώνονται μόνο για την μισθωτή απασχόληση, ως ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Η μισθωτή απασχόληση των γυναικών, αφορά σε πολύ μεγαλύτερη αναλογία από τους άντρες, σε θέσης μερικής απασχόλησης».

Ο *Economist* πρόσφατα ανέλυσε τον “The glass-ceiling index”¹¹¹, το δείκτη σχετικά με την αναβάθμιση της θέσης των γυναικών στην αγορά εργασίας και τις κοινωνικές σχέσεις. Στην ανάλυση του *The Economist* συγκρίνονται οι χώρες του ΟΟΣΑ, ανάμεσα στις οποίες η Γερμανία καταλαμβάνει την 20^η θέση, 2 θέσεις κάτω από τον μέσο όρο. Στην Γερμανία, οι γυναίκες έχουν 6.1 % υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο σε σχέση με τους άντρες. Παρόλα αυτά, στο εργατικό δυναμικό της χώρας, οι γυναίκες βρίσκονται πίσω κατά 8.6 % και αμείβονται κατά 15.7% λιγότερο. Μόνο στο 29.3 % των διευθυντικών θέσεων βρίσκονται γυναίκες και μόλις το 20.9% των γυναικών έχουν θέση στα συμβούλια διοίκησης. Στο ίδιο πλαίσιο, το περιοδικό λαμβάνει υπόψη για την οικοδόμηση του δείκτη, το γεγονός ότι το 30.7 % των βουλευτών είναι γυναίκες. Συνοψίζοντας, διαπιστώνουμε πως σε όλες τις μετρήσεις οι γυναίκες σε αναλογία κατέχουν μικρότερα ποσοστά αντιπροσώπευσης, τόσο στην απασχόληση όσο και σε θέματα ηγεσίας.

«Η οδύνη της ανεργίας»

Είναι άξιο αναφοράς να κατανοήσει κανείς την σοβαρότητα του προβλήματος της ανεργίας. Αυτό διαφαίνεται από τον Πασκάλ¹¹² σύμφωνα με τον οποίο: «*Τίποτε δεν είναι τόσο ανυπόφορο στον άνθρωπο όσο το να βρίσκεται σε απόλυτη αταραξία:*

¹¹⁰ Λύτρας, Α. (2016). *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση*. Σελ. 432.

¹¹¹ The glass-ceiling index, *The Economist* [Online] βλέπε: <https://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2018/02/daily-chart-10?fsrc=scn/tw/te/bl/ed/?fsrc=scn/fb/te/bl/ed/theglassceilingindexdailychart>.

¹¹² Παναγιωτόπουλος, Ν. (2005). *Η οδύνη των ανέργων*. Σελ. 11.

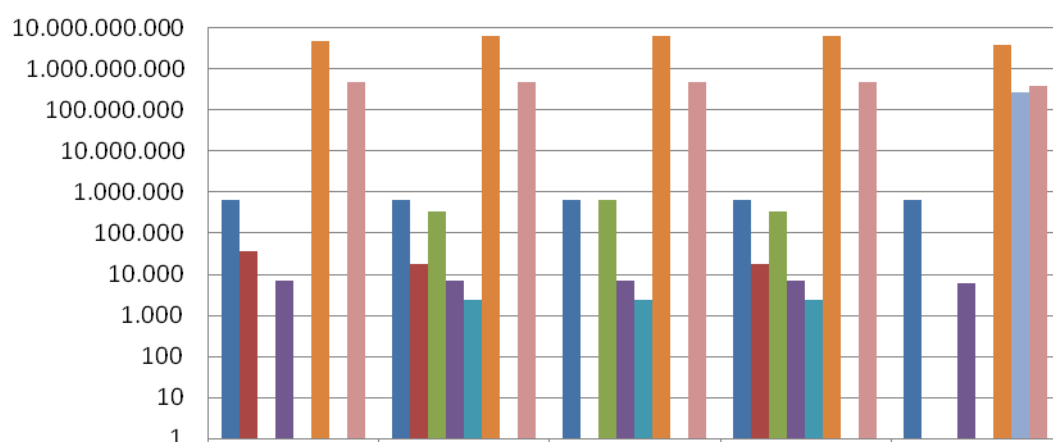
χωρίς πάθη, χωρίς δουλειά, χωρίς καμία ασχολία και χωρίς καμία διασκέδαση. Νιώθει τότε την ασημαντότητα του, την ανεπάρκεια του, κτλ. Αμέσως θα τον καταλάβουν η πλήξη και η απελπισία». Η ανεργία αποτελεί πολυσύνθετο πρόβλημα για την προσωπικότητα και την εξέλιξη ενός ατόμου. Όπως μάλιστα προσθέτει ο Παναγιωτόπουλος¹¹³ «Η ανεργία, πέρα από τους απαραίτητους υλικούς όρους της ύπαρξης, αποστερεί τελικά στους ανθρώπους και από ζωτικής σημασίας ψευδαίσθηση της λειτουργίας, της αποστολής που οι ίδιοι οφείλουν να έχουν, με άλλα λόγια τους αποστερεί από τις βάσεις για τη θεμελίωση της αναγκαίας και ζωτικής ματαιοδοξίας που έχουν ως άνθρωποι.» Αφού λοιπόν τοποθετήθηκε ένα θεωρητικό πλαίσιο σχετικά με την χώρα της Γερμανίας, την απασχόληση και το φύλο, την ανεργία, είναι σκόπιμο να αναδειχθούν τα στοιχεία για την ανεργία των γυναικών στην περίπτωση της Γερμανίας. Συγκεκριμένα, για την παρούσα μελέτη τα στοιχεία που χρειάζεται να είναι ευδιάκριτα, σύμφωνα με τον ILO και τον IMF είναι τα εξής:

- ✓ Ο αριθμός ανέργων γυναικών 25 ετών και άνω για το έτος 2016, ο οποίος ανήλθε στο **3,8 %** , δηλαδή στις **672.000**.
- ✓ Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης ήταν **18,09**.
- ✓ Σύμφωνα με τον ILO και τον IMF, το ΑΕΠ της χώρας ανήλθε στα **3.466.639.000.000 USD**.
- ✓ Τα έσοδα του κρατικού υπολογισμού υπολογίζονται στα **152.300.000.000 USD**.
- ✓ Τα έξοδα ανήλθαν στα **1.497.000.000.000 USD**.
- ✓ Το ατομικό μισθολογικό κόστος υπολογίζεται ετησίως στα **600 USD** μηνιαίως.

Στη συνέχεια, παρατίθενται οι σχετικοί πίνακες για την καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών 25+ σύμφωνα με τον κρατικό παρεμβατισμό του Keynes, τον κρατικό παρεμβατισμό του Beveridge, τον εργοδότη τελευταίας καταφυγής του Minsky, η θεωρία του Clinton – εργατικών, και το πρόγραμμα του ΣΚΑπαΝεα(ς).

¹¹³ Παναγιωτόπουλος, Ν. (2005). *Η οδύνη των ανέργων*. Σελ 324.

Γερμανία: Σενάρια Πλήρους Απορόφησης των Ανέργων Γυναίκων Ηλικίας 25+, Άτομα και Προϋπολογισμοί, 2016 (σε USD)

	Κρατικός Παρεμβατισμός (J. M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H. P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party etc.)	Πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝεα (ς) Δρα.Π. (Α. Ν. Λύττρας)
■ Πλήρης Απασχόληση των Άνεργων Γυναικών Ηλικίας 25 και άνω (Άτομα)	672.000	672.000	672.000	672.000	672.000
■ Αριθμός των Απαιτούμενων Νέων Επιχειρήσεων για την Απασχόληση των Ανέργων	35.556	17.778		17.778	
■ Επιπλέον Θέσεις Μισθωτής Εργασίας στο Δημόσιο		336.000	672.000	336.000	
■ Ατομικό Μισθολογικό Κόστος Ετησίως (Μικτά)	7.200	7.200	7.200	7.200	6.000
■ Λειτουργικό Κόστος ανά Εργαζόμενο Ετησίως		2.400	2.400	2.400	
■ Επιπλέον Κρατικές Δαπάνες (Εκτίμηση ποσού)	4.838.400.000	6.451.200.000	6.451.200.000	6.451.200.000	4.032.000.000
■ Επιπλέον Χρηματικές Παροχές – Μερίσματα προς Ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό (καθαρά ποσά)					282.240.000
■ (Ενδεχόμενες Φορολογικές Ελαφρύνσεις λόγω Ισοδύναμου Αφορολόγητου)	483.840.000	483.840.000	483.840.000	483.840.000	403.200.000

Πίνακας 1

Τα οικονομικά προγράμματα

Η θεωρία του Minsky

Όπως προκύπτει από τα δεδομένα σύμφωνα με το μοντέλο του Minsky δεν θα χρειαστεί να δημιουργηθούν νέες επιχειρήσεις. Κι αυτό γιατί στηρίζεται στην λειτουργία του κράτους ως εργοδότη τελευταίας καταφυγής. Συνεπώς, θα χρειαστεί να δημιουργηθούν 672.000 θέσεις εργασίας στο δημόσιο με ατομικό μισθολογικό κόστος ανά εργαζόμενο 7.200 USD και με 2.400 USD λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο ετησίως. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες ανέρχονται στα 6.451.200.000 και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου κυμαίνονται στα 483.840.000. Τέλος, επισημαίνουμε πως οι επιπλέον χρηματικές παροχές και μερίσματα προς ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό υπολογισμό, δεν υπάρχουν.

Η θεωρία του Clinton – Εργατικοί

Η υλοποίηση του προγράμματος των εργατικών και του B. Clinton απαιτεί την δημιουργία 17.778 νέων επιχειρήσεων και 336.000 επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το μισθολογικό κόστος ετησίως θα είναι 7200 USD ενώ το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο ετησίως βρίσκεται στα 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες ανέρχονται 6.451.200.000 USD και οι φορολογικές ελαφρύνσεις θα είναι της τάξεως του 483.840.000 USD. Όπως και στο οικονομικό μοντέλο του Minsky, αντίστοιχα και στου Clinton, παρατηρείται πως δεν υπάρχουν επιπλέον χρηματικές παροχές ή μερίσματα.

Η θεωρία του Keynes

Η εφαρμογή του προγράμματος του Keynes στην Γερμανία απαιτεί την δημιουργία 35.556 επιχειρήσεων. Ωστόσο, οι θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο δεν είναι απαραίτητες. Το ατομικό μισθολογικό κόστος υπολογίζεται στα 7200 USD, αντίθετα με το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο ετησίως που είναι μηδενικό. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες υπολογίζονται στα 4.838.400.000 USD, ενώ επιπλέον

χρηματικές δαπάνες ή μερίσματα δεν υπάρχουν. Τέλος, οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω του αφορολόγητου κυμαίνονται στα 483.840.000 USD.

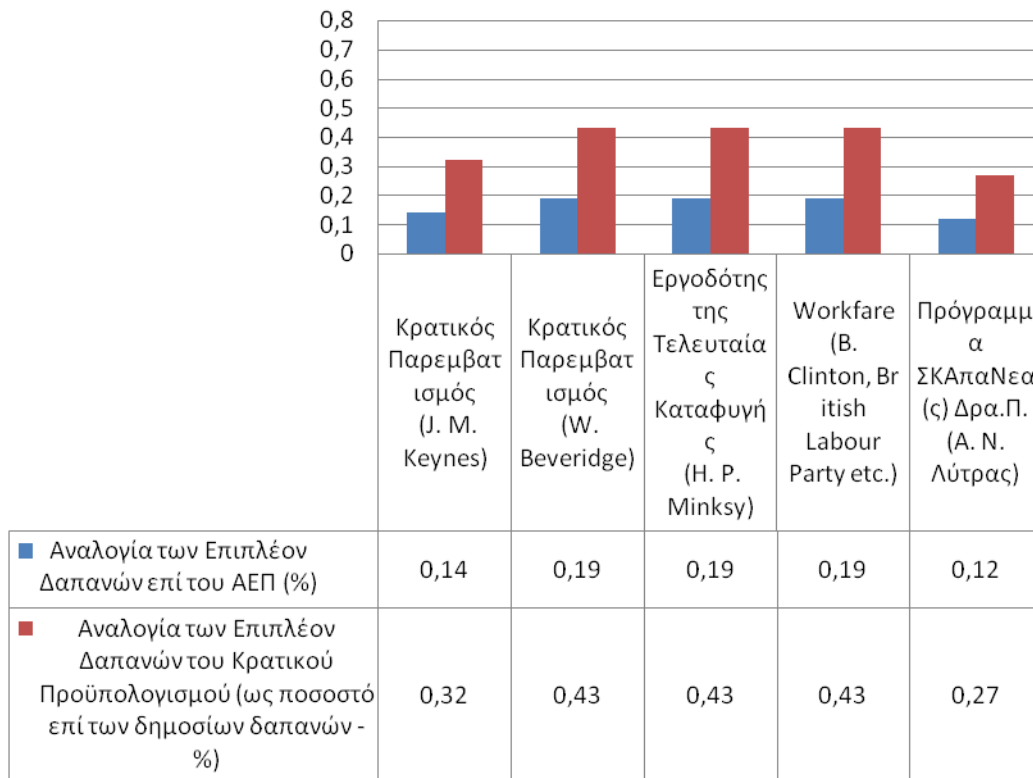
Η θεωρία του Beveridge

Αυτό που παρατηρείται είναι πως τόσο το πρόγραμμα του Beveridge όσο και η θεωρία του Keynes έχουν αρκετά κοινά χαρακτηριστικά καθώς είναι βασισμένα στην κρατική παρέμβαση. Τα στοιχεία που αναδεικνύονται για το συγκεκριμένο μοντέλο είναι η δημιουργία 17.778 επιχειρήσεων και 336.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Είναι αξιοσημείωτο πως στο στην θεωρία του Keynes δεν υπάρχουνε θέσεις εργασίας στο δημόσιο. Επιπρόσθετα, το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως βρίσκεται στα 7.200 USD ενώ το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο βρίσκεται στα 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες ανέρχονται στα 6.451.200.000 USD, από την άλλη πλευρά οι επιπλέον χρηματικές παροχές-μερίσματα προς ωφελούμενους δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό και είναι ίσες με το μηδέν. Τέλος, οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω του ισοδύναμου αφορολόγητου υπολογίζονται στα 483.840.000 USD.

Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς)

Το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) διαφέρει σημαντικά από τα υπόλοιπα θεωρητικά μοντέλα κι αυτό αιτιολογείται, καθώς, για να τεθεί σε λειτουργία δεν χρειάζεται ούτε την δημιουργία νέων επιχειρήσεων, αλλά ούτε και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στο δημόσιο. Συγκεκριμένα, το ατομικό μισθολογικό κόστος θα ετησίως είναι 6.000 USD, ενώ το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο ετησίως ισούται με το μηδέν. Από την άλλη πλευρά οι κρατικές δαπάνες υπολογίζονται σε 4.032.000.000 USD. Αυτό που είναι άξιο παρατήρησης είναι οι επιπλέον χρηματικές παροχές ή μερίσματα προς τους ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό υπολογισμό και κυμαίνονται στα 282.240.000 USD. Τονίζεται λοιπόν, πως οι επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους είναι ανύπαρκτες στα υπόλοιπα μοντέλα. Τέλος, οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω του ισοδύναμου αφορολόγητου αναμένονται να είναι 403.200.000 USD.

Γερμανία: Αναλογία των Επιπλέον Δαπανών, ως Ποσοστό(%) του ΑΕΠ και των Δημόσιων Δαπανών

Πίνακας 2

Αυτό το οποίο διαφαίνεται για την αναλογία των επιπλέον δαπανών, αν και τα ποσοστά είναι σχετικά μικρά σε όλα τα μοντέλα, είναι πως στο μοντέλο του Keynes (0,14) αλλά και στου Λύτρα (0,12) τα ποσοστά υπολογίζονται ακόμη μικρότερα, συγκριτικά με τα υπόλοιπα μοντέλα. Όσον αφορά την αναλογία των επιπλέον δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού, προκύπτει πως τα μικρότερα ποσοστά κατέχουν το μοντέλο του Keynes με (0,32) και του Λύτρα με (0,27), έναντι των υπολοίπων μοντέλων όπου το ποσοστό τους κυμαίνεται στο (0,43). Αν και τα νούμερα μεταξύ των μοντέλων δεν αποκλίνουν σημαντικά, παρόλα αυτά είναι εμφανές πως τα μοντέλα που είναι προτιμότερα και έχουν τα λιγότερα έξοδα είναι του Keynes και του Λύτρα.

Συμπεράσματα

Μετά από την επεξεργασία των δεδομένων των πέντε θεωρητικών μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα των γυναικών άνω των 25 ετών, συμπεραίνουμε, πως δεν είναι εφικτή η εφαρμογή όλων των μοντέλων. Ειδικότερα, η εφαρμογή του θεωρητικού μοντέλου του Minsky δεν μπορεί να εφαρμοστεί, καθώς η Γερμανία είναι μια από τις ισχυρότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που σημαίνει πως δεν έχει το δικαίωμα να εκδώσει νομισματική μάζα, ούσα στην ευρωζώνη. Ακόμη, το μοντέλο του Minsky θέτει ως προϋπόθεση την πλήρη κυριαρχία του κράτους στη δημοσιονομική πολιτική. Αυτό συνεπώς σημαίνει πως η έκδοση κρατικών ομολόγων θα είναι εξαιρετικά δύσκολη στην συγκεκριμένη περίπτωση. Παρομοίως, και το πρόγραμμα B.Clinton για την καταπολέμηση της ανεργίας δεν είναι εφικτό να εφαρμοστεί. Κι αυτό γιατί, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης η χρηματοδότηση είναι αρκετά δύσκολη. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση του κρατικού παρεμβατισμού του Beveridge.

Σύμφωνα πάντα με τα δεδομένα που προκύπτουν από τους πίνακες, το μοντέλο του Σ.Κ.Απ.Α.Νέα είναι αυτό που μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά. Είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως παρόλο των θετικών στοιχείων που διαθέτει το συγκεκριμένο πρόγραμμα · είναι πρωτοποριακό, δίνει κίνητρα στους εργαζόμενους, εισάγει την αυτόνομη εργασίας με τον θεσμό της αυτοαπασχόλησης, είναι αρκετά δύσκολο να πραγματοποιηθεί στην συγκεκριμένη χώρα, λαμβάνοντας υπόψη της κουλτούρα της. Σε μια άκρως καπιταλιστική χώρα όπως είναι η Γερμανία, στην οποία η πλειονότητα των ατόμων εργάζονται ως μισθωτοί, και έχουν συνηθίσει σε αυτήν την νοοτροπία απασχόλησης, είναι αρκετά δύσκολο το συγκεκριμένο πρόγραμμα αυτό να έχει επιτυχή έκβαση. Το μόνο σίγουρο είναι πως αν εφαρμοστεί θα αποτελέσει για την Γερμανία μια μεγάλη πρόκληση. Σκόπιμο θεωρείται να επισημανθεί πως στην περίπτωση κατά την οποία εφαρμόζονταν το συγκεκριμένο μοντέλο, θα έπρεπε αρχικά, σε ένα πρώτο στάδιο, να εφαρμοστεί πειραματικά. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να εφαρμοστεί σε μια μικρότερη πληθυσμιακή ομάδα πχ. Γυναίκες άνεργες κάτω των 25 ετών, και μετέπειτα να εφαρμοστεί σε μια μεγαλύτερη ομάδα.

Όσον αφορά το μοντέλο του Keynes, σημειώνουμε πως θα μπορούσε να εφαρμοστεί καθώς παρουσιάζει μετά τον Σ.Κ.Απ.Α.Νέα τις καλύτερες αριθμητικές τιμές. Σύμφωνα με τα δεδομένα των πινάκων η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ στον Keynes είναι (0,14) και στον Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (0,12) έναντι των άλλων

μοντέλων με (0,19). Το ίδιο συμβαίνει και με την αναλογία των δαπανών του κρατικού υπολογισμού, με τον Keynes να κατέχει το (0,32) , τον Λύτρα (0,27) έναντι των υπολοίπων μοντέλων με (0,43).

Τέλος, σημειώνονται μερικές παρατηρήσεις για την συγκεκριμένη χώρα. Είναι φανερό πως με βάση τα αριθμητικά δεδομένα που παρουσιάστηκαν, η Γερμανία όσον αφορά την περίπτωση των γυναικών άνω των 25, δεν παρουσιάζει σοβαρό πρόβλημα ανεργίας. Το ποσοστό 3,8% για το έτος 2016 σύμφωνα με τον ILO είναι ελάχιστο συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες που παρουσιάζονται. Ακόμη, προτείνεται ενδεικτικά το μοντέλο του Keynes καθώς είναι αρκετά δύσκολο να εφαρμόσεις μια πολιτική η οποία είναι εντελώς έξω από την κουλτούρα της χώρας, όπως είναι αυτή στην περίπτωση του Σ.Κ.Απ.Α.Νέα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παναγιωτόπουλος, Ν.(2005). *Η οδύνη της ανεργίας*. Αθήνα: Θεωρία- Ιδέες Πολύτροπον.

Λύτρας, Α. (2016). *Η μισθωτή εργασία*. Αθήνα: Παπαζήση.

Δεδουσόπουλος, Α. (2006). *Η Προσφορά της Εργασίας: Θεωρίες Πολιτικές και Ερευνητικές Αναζητήσεις*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Cromling, A.(2016). *Τα υψηλά πλεονάσματα της Γερμανίας*. Προσβάσιμο (online) στο <http://www.kathimerini.gr/883961/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/ta-yyhla-pleonasmata-ths-germanias>. Τελευταία πρόσβαση 24/05/2018.

Το οικονομικό θαύμα στην Γερμανία δεν είναι για όλους, (2017). Προσβάσιμο στο <http://www.efsyn.gr/arthro/oikonomiko-thayma-sti-germania-den-einai-gia-olous> . Τελευταία πρόσβαση 24/05/2018.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

https://www.statistik-bw.de/Statistik-Portal/en/en_jb01_z1.asp.

https://www.statistik-bw.de/Statistik-Portal/en/en_zs01_bund.asp.

https://www.cia.gov/library/Publications/the-world-factbook/geos/print_gm.html.

ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

Η καταπολέμηση της ανεργίας σε Γυναίκες ηλικίας 25 +

Η περίπτωση της Γαλλίας

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της μελέτης των θεωρητικών μοντέλων για την καταπολέμηση της ανεργίας σε γυναίκες 25 ετών και άνω παρουσιάζεται και εξετάζεται και η περίπτωση της Γαλλίας. Η Γαλλία, χώρα της δυτικής Ευρώπης, με πληθυσμό περί τα 67 εκατομμύρια, είναι ένα από τα ισχυρότερα κράτη του κόσμου, τόσο σε πολιτικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Για το 2017, σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (International Labour Organization- ILO), το ΑΕΠ της χώρας υπολογίζεται σε 2,465 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (2.465.000.000.000 USD) και, βάσει του μεγέθους του, βρίσκεται παγκοσμίως στην έκτη θέση μετά από εκείνο των ΗΠΑ, της Κίνας, της Ιαπωνίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας και στην τρίτη επί ευρωπαϊκού εδάφους. Ως μία εκ των ισχυρότερων οικονομιών του κόσμου, η χώρα ανήκει στις ομάδες των G7 και των G20. Η Γαλλία υπήρξε ένα από τα ιδρυτικά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹¹⁴, και μία από τις πρώτες χώρες οι οποίες εισήλθαν το 1999 στη ζώνη του ευρώ, αντικαθιστώντας (οριστικά το 2002) το μέχρι τότε επίσημο νόμισμά της, το γαλλικό Φράγκο (F).

Η οικονομία της Γαλλίας συνδυάζει, από τη μία, ένα μοντέλου ισχυρού κρατικού παρεμβατισμού σε τομείς όπως οι μεταφορές, η ενέργεια και οι επικοινωνίες, και από την άλλη, ένα μοντέλο ισχυρής στήριξης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας, με την ιδιωτικοποίηση μεγάλων επιχειρήσεων, τραπεζών και ασφαλιστικών εταιριών και με την πώληση μετοχών σε κολοσσούς όπως η France Télécom, η Air France και η Renault.¹¹⁵

Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (World Trade Organization- WTO), για το 2016 η Γαλλία είναι η έβδομη σε εξαγωγές μεγαλύτερη χώρα στον κόσμο και η έκτη σε εισαγωγές στον τομέα των εμπορευμάτων. Το

¹¹⁴ Μαζί με το Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο.

¹¹⁵ The World Factbook, *France*, Central Intelligence Agency.

μεγαλύτερο, με διαφορά, μέρος των εξαγωγών και των εισαγωγών (στο 79,3% και 75,9% αντιστοίχως) απαρτίζει η βιομηχανία. Σημαντικό μέρος καταλαμβάνουν επίσης τα καύσιμα και τα προϊόντα εξόρυξης, καθώς και τα αγροτικά προϊόντα. Περίπου το 60% αυτών προέρχεται από χώρες της ΕΕ αλλά και προορίζεται γι' αυτές. Στον τομέα των υπηρεσιών, η Γαλλία καταλαμβάνει την τέταρτη θέση παγκοσμίως, τόσο στις εξαγωγές, όσο και στις εισαγωγές. Και πάλι, κύριος προορισμός και προέλευση των προϊόντων αποτελεί η ΕΕ (54,9% στις εξαγωγές και 62,3% στις εισαγωγές), κάτι που είναι απολύτως λογικό εφόσον αναφερόμαστε σε μία χώρα η οποία ανήκει στην Ευρωζώνη.¹¹⁶

Η απασχόληση και η ανεργία στη Γαλλία

Η Γαλλία, ένα από τα μεγαλύτερα και πιο αναπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, απασχολεί ένα πολύ μεγάλο ποσοστό μισθωτών εργαζομένων και εκκολάπτει μία ισχυρή μειονότητα επιχειρηματιών, οι οποίοι κρατούν στα χέρια τους την οικονομία της χώρας. Σύμφωνα με στοιχεία του 2016 από τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (ILO), το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων ανέρχεται μόλις στο 7,2% της συνολικής απασχόλησης, ενώ η μισθωτή εργασία κυριαρχεί με ποσοστό 88,1%. Η ισχυρή μειονότητα των εργοδοτών αντιπροσωπεύεται σε ποσοστό 4,3%.¹¹⁷ Η κύρια εργατική δύναμη της Γαλλίας απασχολείται στον τομέα των υπηρεσιών σε ποσοστό 79,3%, ενώ ακολουθούν η βιομηχανία με 18,3% και η γεωργία με 2,4%.¹¹⁸ Το 2009, η οικονομία της Γαλλίας βρέθηκε στην μεγαλύτερη ύφεση μετά τον Β' ΠΠ, με μείωση του ΑΕΠ της κατά 2,6%. Η ύφεση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να χαθούν πολλές θέσεις εργασίας κυρίως στον βιομηχανικό τομέα. Σύμφωνα με έκθεση του Υπουργείου Οικονομικών της Γαλλίας του 2011, τα μέτρα που πήρε η γαλλική κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της κατάστασης ήταν τα εξής:¹¹⁹

- Βελτίωσε τους όρους για τις θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης.

¹¹⁶ World Trade Organization, *Trade Profiles 2017*, σελ. 134-135.

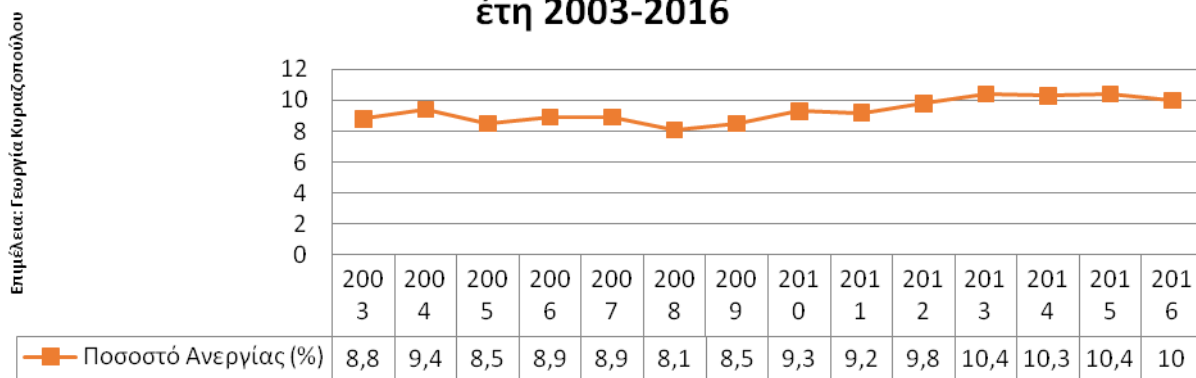
¹¹⁷ ILO, Statistics and Databases, ILOSTAT, Status in employment.

¹¹⁸ The World Factbook, *France*, Central Intelligence Agency .

¹¹⁹ Ministère de l'Économie et des Finances, *Impact of the crisis on employment and wages in France*, 2011, σελ. 1-4.

- Αύξησε την αποζημίωση των απολεσθέντων μισθών και το ανώτατο όριο για τις εγκεκριμένες ώρες μερικής ανεργίας.
- Από την 1η Μαΐου 2009, το σύστημα μερικής απασχόλησης παρείχε αποζημίωση ίση με το 75% της ακαθάριστης αμοιβής για τους εργαζομένους των οποίων οι ώρες εργασίας επρόκειτο να μειωθούν σε μακροπρόθεσμη βάση.
- Για την προώθηση της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, εισήγαγε το μέτρο της «Μηδενικής Κοινωνικής Εισφοράς των Εργοδοτών» που θα έδινε κίνητρο στις πολύ μικρές επιχειρήσεις να συνεχίσουν τις προσλήψεις παρά την οικονομική ύφεση. Όλες οι προσλήψεις σε μια επιχείρηση με λιγότερους από δέκα υπαλλήλους ήταν επιλέξιμες για πλήρη απαλλαγή από τις εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.
- Για την καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους, ανέπτυξε ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης τον Απρίλιο του 2009, το οποίο παρείχε 1,3 δισ. Ευρώ σε συγκεκριμένα μέτρα για την πληθυσμιακή αυτή κατηγορία. Ένας από τους κύριους στόχους ήταν να προωθηθεί η άμεση και ευκολότερη μετάβαση από το εκπαιδευτικό σύστημα στην αγορά εργασίας.

Γαλλία: Η εξέλιξη της Ανεργίας σε ποσοστά (%) για τα έτη 2003-2016

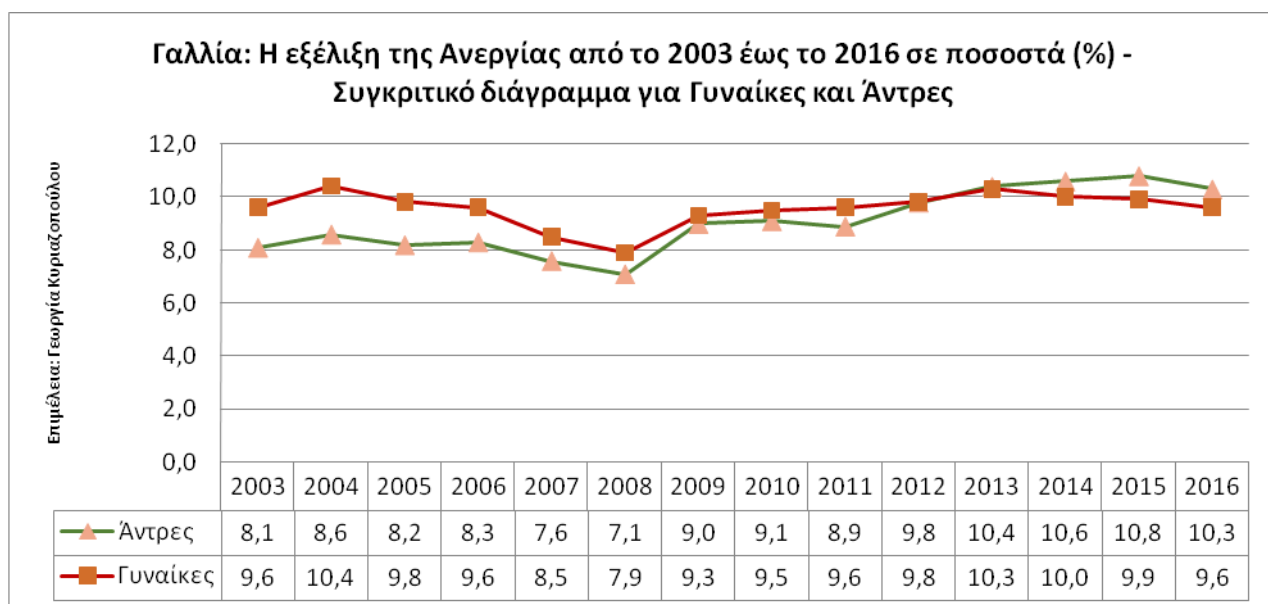
Πηγή: ILO, Statistics and Databases, ILOSTAT, Unemployment Rate.

Στο παραπάνω γράφημα εμφανίζονται τα ποσοστά ανεργίας στη Γαλλία στο σύνολο του πληθυσμού της για τα έτη 2003-2016¹²⁰. Όπως παρατηρούμε, τα ποσοστά αυτά παρουσιάζουν σταδιακά μικρές (κυρίως αυξητικές) μεταβολές κάθε χρόνο με ανώτατο όριο το 10,4% του 2013. Για το 2016, η το ποσοστό της ανεργίας έχει

¹²⁰ Σημειώνεται πως για το 2017 το ποσοστό ανεργίας στη Γαλλία ανέρχεται σε 9,5%.

μειωθεί συγκριτικά με τα αμέσως προηγούμενα χρόνια, χωρίς όμως να έχει φτάσει σε πολύ χαμηλά ποσοστά, δεδομένων των μέτρων που έχει λάβει η γαλλική κυβέρνηση ήδη από το 2009 για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Όσον αφορά την κατανομή της ανεργίας στη Γαλλία με βάση την ηλικιακή ομάδα, σύμφωνα με στοιχεία του ΙΛΟ για το 2016, το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στον πληθυσμό των νέων 15-24 ετών (23,7%) σε αντίθεση με την ανεργία σε άτομα 25 ετών και άνω (8,5%). Στον διαχωρισμό μεταξύ αντρών και γυναικών, διακρίνουμε πως οι διαφορές είναι σχεδόν αμελητέες – της τάξεως του 0,7%. Εάν μελετήσουμε την εξέλιξη της ανεργίας βάσει φύλου, τότε θα διαπιστώσουμε πως και διαχρονικά οι δύο δείκτες δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες διαφορές. Όπως φαίνεται στο παρακάτω γράφημα, η μεγαλύτερη διαφορά των δύο δεικτών σημειώθηκε το 2004 (1,8% μεγαλύτερη η ανεργία στις γυναίκες), ενώ παρατηρούμε επίσης ότι, ενώ μέχρι το 2008 η ανεργία στις γυναίκες ήταν μεγαλύτερη από την αντίστοιχη στους άντρες, από το 2009 μέχρι και το 2013 τα ποσοστά και για τα δύο φύλα παραμένουν στα ίδια επίπεδα (με εξαίρεση το 2011) και από το 2014 έως και σήμερα η ανεργία στους άντρες είναι αυτή που εμφανίζει τα υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με αυτή των γυναικών.

Πηγή: ILO, Statistics and Databases, ILOSTAT, Unemployment Rate

Από το 2005, η αύξηση του εργατικού δυναμικού υποστηρίζεται από την αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών ηλικίας 15 και άνω αυξήθηκε κατά 1,3 μονάδες μεταξύ του 2005 και

του 2014. Οι γυναίκες αποτελούν την πλειονότητα στον τριτογενή τομέα όπου αντιπροσωπεύουν το 55% των εργαζομένων. Από την άλλη πλευρά, ανήκουν στη μειονότητα στον κλάδο της βιομηχανίας και των κατασκευών. Στον τριτογενή τομέα, οι μισές γυναίκες εργάζονται στη δημόσια διοίκηση, στην εκπαίδευση, στην υγεία και στην κοινωνική εργασία.¹²¹

Παρόλο που, όπως ήδη έχουμε δείξει σε προηγούμενο γράφημα, το ποσοστό των άνεργων γυναικών δεν διαφοροποιείται από εκείνο των αντρών, ίσως στην περίπτωση της Γαλλίας θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε άλλου είδους ανισότητες στον τομέα της εργασίας. Οι γυναίκες απειλούνται περισσότερο από εργασιακή επισφάλεια και αμφισβήτηση της κλασικής σύμβασης μισθών. Για παράδειγμα, ο γυναικείος πληθυσμός της Γαλλίας απασχολείται περισσότερο σε μορφές εργασίας όπως εκείνες της μερικής απασχόλησης.¹²² Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες καταλαμβάνουν τρεις στις πέντε θέσεις εργασίας με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και σχεδόν τέσσερις στις πέντε θέσεις μερικής απασχόλησης. Το 2014, το 9,5% των γυναικών ήταν υποαπασχολούμενες, σε σύγκριση με το 3,5% των ανδρών.¹²³ Μία άλλη ανισότητα που παρατηρείται μεταξύ του γυναικείου και του αντρικού εργατικού δυναμικού είναι οι μισθολογικές διαφορές. Βάσει στοιχείων του 2014 και πάλι, ενώ ο μέσος μηνιαίος μισθός των αντρών ανέρχεται σε 2410 ευρώ, ο αντίστοιχος των γυναικών είναι 1962 ευρώ, έχοντας έτσι μια διαφορά που φτάνει στα 448 ευρώ. Συνεπώς, οι άντρες λαμβάνουν 22% υψηλότερο μισθό από ό,τι οι γυναίκες.¹²⁴

¹²¹ Insee Références – Population, *Femmes et hommes*, 2016, σελ. 38.

¹²² Fitoussi J.P., Rosanvallon P., *Le nouvel âge des inégalités*, 1998, σελ. 83.

¹²³ Insee Références – Population, *Femmes et hommes*, 2016, σελ. 38.

¹²⁴ Observatoire des inégalités, *Les inégalités de salaires entre les femmes et les hommes : état des lieux*, 2017.

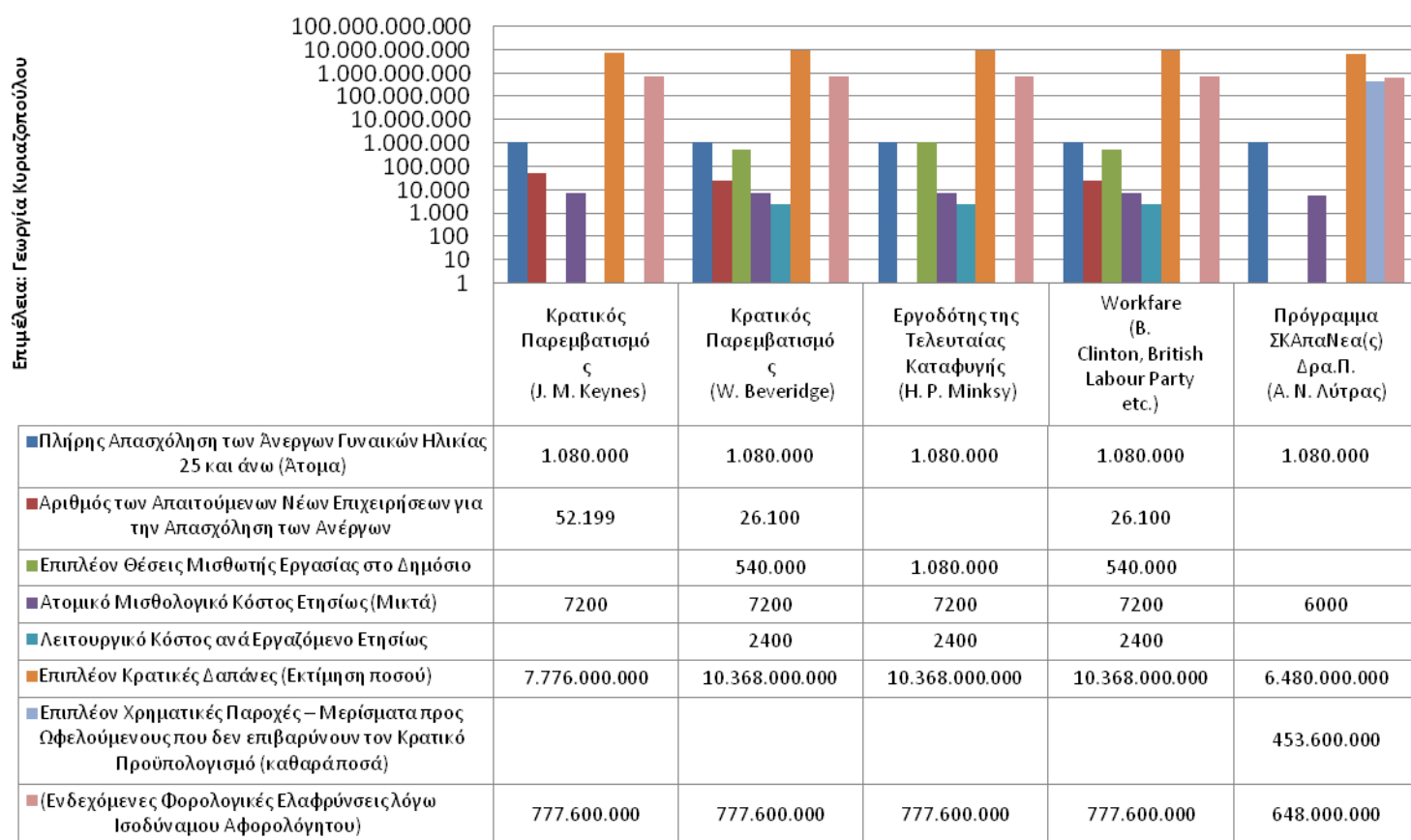
Τα θεωρητικά μοντέλα για την καταπολέμηση της ανεργίας

Στην παρούσα εργασία θα εξεταστούν τα εξής πέντε θεωρητικά μοντέλα για την καταπολέμηση της ανεργίας στο παράδειγμα της Γαλλίας: η θεωρία του Κρατικού Παρεμβατισμού του J.M. Keynes, η θεωρία του Κρατικού Παρεμβατισμού του W. Beveridge, η θεωρία του H. P. Minsky περί «Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής» (Employer of Last Resort), το Πρόγραμμα των Εργατικών για την ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο και του Bill Clinton στις Η.Π.Α. και, τέλος, το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. του Α. Ν. Λύτρα.

Προκειμένου να μελετηθεί η πρακτική εφαρμογή των προαναφερθέντων θεωρητικών μοντέλων, λαμβάνονται υπόψη: ο συνολικός αριθμός των άνεργων γυναικών ηλικίας 25 ετών και άνω, ο μέσος αριθμός των εργαζομένων στις επιχειρήσεις της χώρας, το μικτό μισθολογικό κόστος (600 USD ανά μήνα, συνεπώς 7200 USD για ένα χρόνο), το λειτουργικό κόστος – όπου αυτό απαιτείται (200 USD ανά μήνα, άρα 2400 USD για ένα χρόνο), η αναλογία των επιπλέον δαπανών ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ και, τέλος, η αναλογία των επιπλέον δημοσίων δαπανών ως ποσοστό (%) του Κρατικού Προϋπολογισμού. Η επεξεργασία αφορά σε πρόγραμμα συνολικής διάρκειας ενός έτους (12 μήνες), εκτός από το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. που έχει διάρκεια 10 μήνες. Για το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. υπολογίζεται και ένα επιπλέον επίδομα που δίνεται στο τέλος του δεκάμηνου προγράμματος και ανέρχεται στα 420 περίπου USD για κάθε ωφελούμενο (περίπου, δηλαδή, 42 USD ανά μήνα).

Πιο συγκεκριμένα, για την περίπτωση της Γαλλίας, οφείλουμε να σημειώσουμε πως για το 2016 ο αριθμός των άνεργων γυναικών (25+) βάσει των μετρήσεων του ILO ανήλθε σε 1.080.000. Ο αριθμός μεταφράζεται σε ποσοστό ανεργίας 8,3% στο σύνολο της εργατικής δύναμης (labour force) των γυναικών (25 ετών και άνω) της χώρας, η οποία αντιπροσωπεύει 12.963.000 άτομα, ενώ το συνολικό εργατικό δυναμικό υπολογίζεται σε 29.818.000 άτομα. Σύμφωνα με τον IMF, για το 2016 το ΑΕΠ της Γαλλίας ανέρχεται σε 2.463.222.000.000 USD, ενώ οι δημόσιες δαπάνες βάσει του κρατικού προϋπολογισμού ανέρχονται σε

Γαλλία: Σενάρια Πλήρους Απορρόφησης των Άνεργων Γυναικών (25+). Άτομα και Προϋπολογισμοί το 2016 (σε USD)

1.392.000.000.000 USD και τα έσοδα σε 1.308.000.000.000 USD. Τέλος, για τη Γαλλία, ο μέσος αριθμός εργαζομένων ανά επιχείρηση είναι 20,69.

Για την ένταξη των ανέργων, το μοντέλο του Κρατικού Παρεμβατισμού του Keynes στηρίζεται αποκλειστικά στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που βασίζεται στην ενίσχυση της δημόσιας χρηματοδότησης της οικονομίας, με στόχο την αύξηση της ενεργού ζήτησης και των επενδύσεων σε επιχειρήσεις. Στην περίπτωση της Γαλλίας, για την απορρόφηση των 1.080.000 ανέργων γυναικών ηλικίας 25 ετών και άνω, θα πρέπει να δημιουργηθούν 52.199 νέες επιχειρήσεις. Το μικτό μισθολογικό κόστος για ένα χρόνο υπολογίζεται σε 7200 USD για κάθε άνεργη γυναίκα που θα προσληφθεί μέσω του προγράμματος. Συνεπώς, για το σύνολο των ανέργων γυναικών υπολογίζεται ότι θα δαπανηθούν 7.776.000.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου εκτιμάται ότι θα είναι 777.600.000 USD.

Βάσει του μοντέλου του Κρατικού Παρεμβατισμού του Beveridge, για την πλήρη απορρόφηση των ανέργων γυναικών, δεν αρκεί η δημιουργία ιδιωτικών

επιχειρήσεων, αλλά απαιτείται επιπλέον και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης στον δημόσιο τομέα. Πιο συγκεκριμένα, για την εφαρμογή του προγράμματος στη Γαλλία είναι απαραίτητο το άνοιγμα 26.100 νέων επιχειρήσεων και η δημιουργία 540.000 θέσεων μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το ατομικό μισθολογικό κόστος υπολογίζεται και σε αυτή τη περίπτωση σε 7200 USD ανά εργαζόμενο, με επιπλέον 2.400 USD για κάθε απασχολούμενο ετησίως που είναι το κόστος των λειτουργικών εξόδων. Επομένως, για τις 1.080.000 γυναίκες θα δαπανηθούν 10.368.000.000 USD, ενώ το αφορολόγητο, όπως και στο μοντέλο του Keynes, θα είναι 777.600.000 USD.

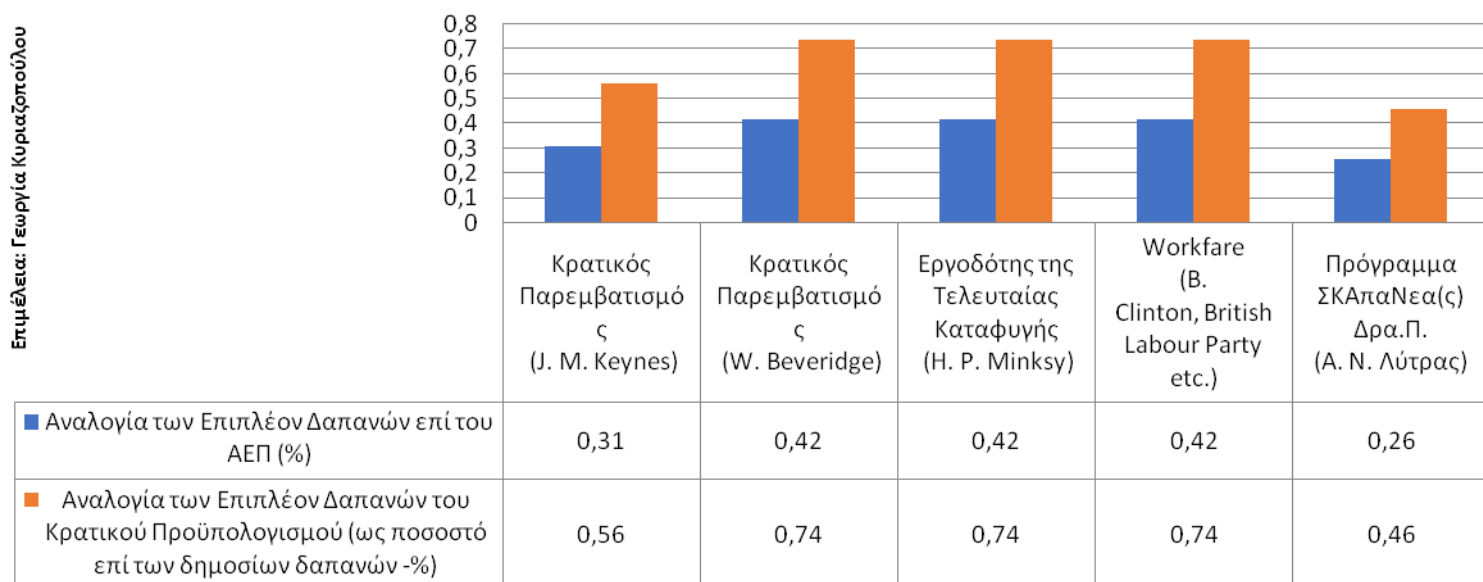
Το μοντέλο του Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής του Minsky στηρίζεται εξ ολοκλήρου στη δημιουργία θέσεων μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα, καθώς το κράτος αποτελεί τον μοναδικό εργοδότη για τον άνεργο πολίτη. Στο παράδειγμα της Γαλλίας, πρέπει να δημιουργηθούν 1.080.000 θέσεις απασχόλησης στο δημόσιο, όσες δηλαδή είναι και ο αριθμός των άνεργων γυναικών ηλικίας 25 ετών και άνω. Το ατομικό μισθολογικό κόστος παραμένει στα ίδια επίπεδα με τα προηγούμενα δύο προγράμματα (7.200 USD) και τα πρόσθετα λειτουργικά έξοδα (όπως και στο παράδειγμα του Beveridge) ανέρχονται σε 2.400 USD. Για το σύνολο των ωφελούμενων απαιτούνται 10.368.000.000 USD, ενώ η επιστροφή φόρου θα είναι 777.600.000 USD.

Με βάση το μοντέλο του Workfare που βασίζεται στα παραδείγματα της πολιτικής του Clinton στις ΗΠΑ και των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπως και στο μοντέλο του Beveridge, οι προσφερόμενες νέες θέσεις εργασίας θα πρέπει να μοιραστούν μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να δημιουργηθούν 540.000 θέσεις στον δημόσιο τομέα και, παράλληλα, να ανοίξουν 26.100 νέες επιχειρήσεις που θα μπορέσουν να απασχολήσουν τις άνεργες γυναίκες. Για την απασχόληση αυτών θα χρειαστούν 7200 USD για κάθε άτομο για ένα χρόνο και 2400 USD για το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο, επίσης σε ετήσια βάση. Το σύνολο των δαπανών εκτιμάται σε 10.368.000.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις υπολογίζονται στα 777.600.000 USD.

Τέλος, σε αντίθεση με όλα τα προηγούμενα μοντέλα, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. του Λύτρα δεν απαιτεί ούτε τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, ούτε και την απασχόληση των ανέργων στον δημόσιο τομέα, αλλά βασίζεται στην αυτόνομη εργασία. Οι εργαζόμενοι μπορούν να αναζητήσουν εργασία ατομικά ή σε κοινοπραξίες, ενώ η χρηματοδότηση στηρίζεται σε επενδυτικές κινήσεις από κατόχους κεφαλαίου, χωρίς αυτές οι κινήσεις τους να εμπεριέχουν κάποιο

επιχειρηματικό ρίσκο.¹²⁵ Στη συγκεκριμένη υπό εξέταση περίπτωση της Γαλλίας, οι 1.080.000 άνεργες γυναίκες θα μπορέσουν να απασχοληθούν αυτόνομα για 10 μήνες (σε αντίθεση με τα προηγούμενα προγράμματα που έχουν διάρκεια 1 έτους), με ατομικό μισθολογικό κόστος 6.000 USD. Οι κρατικές δαπάνες υπολογίζονται σε 6.480.000.000 USD. Στο συγκεκριμένο μοντέλο πρέπει επίσης να υπολογιστούν οι επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς τους ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, οι οποίες στην περίπτωση αυτή ανέρχονται στα 453.600.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου υπολογίζονται σε 648.000.000 USD.

Γαλλία: Η Αναλογία των Επιπλέον Δαπανών, για την Πλήρη Απασχόληση των Γυναικών Ηλικίας 25 και άνω, ως Ποσοστό (%) του ΑΕΠ για το 2016

Στον παραπάνω πίνακα υπολογίζονται οι αναλογίες (%) επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού, για καθεμία από τις πέντε υπό εξέταση θεωρίες, στη Γαλλία για το 2016. Στο μοντέλο του Κρατικού Παρεμβατισμού του Keynes, η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι 0,31 και η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι 0,56. Στα μοντέλα του Κρατικού Παρεμβατισμού του Beveridge, του Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής του Minsky και του προγράμματος Workfare των Εργατικών του Ηνωμένου Βασιλείου και του Clinton τα ποσοστά είναι υψηλότερα συγκριτικά με το μοντέλο του Keynes, καθώς η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι 0,42 και η αναλογία των

¹²⁵ Λύτρας, Α., *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*, 2016

επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι 0,74. Τέλος, τις χαμηλότερες αναλογίες από όλα τα προτεινόμενα μοντέλα παρουσιάζει το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) του Λύτρα, στο οποίο η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι μόλις 0,26 και η αναλογία επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι 0,46.

Προτεινόμενο μοντέλο για την καταπολέμηση της ανεργίας στη Γαλλία

Με βάση την παραπάνω ανάλυση των πέντε υπό εξέταση μοντέλων στην περίπτωση της Γαλλίας, μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με το ιδανικό μοντέλο που θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην περίπτωση της συγκεκριμένης χώρας, ώστε να είναι επιτυχής μια πολιτική που αποσκοπεί στην καταπολέμηση της ανεργίας στις γυναίκες ηλικίας 25 ετών και άνω. Θα πρέπει, σαφώς, να λάβουμε υπόψη μας πως και τα πέντε προγράμματα παρουσιάζουν πλεονεκτήματα, αλλά και μειονεκτήματα, και πως το γεγονός ότι μπορεί να μην είναι ιδανικά για μια χώρα δεν αναιρεί το γεγονός ότι ενδεχομένως να μπορούν να εφαρμοστούν με πλήρη επιτυχία σε κάποια άλλη. Το μοντέλο του Κρατικού Παρεμβατισμού του Keynes προαπαιτεί την απόλυτη δημοσιονομική κυριαρχία του εθνικού κράτους και για το λόγο αυτό, δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί σε χώρες οι οποίες ανήκουν σε ενώσεις με κοινό νόμισμα ή υπόκεινται σε συνθήκες δημοσιονομικής πειθαρχίας. Το ίδιο ισχύει και για το μοντέλο του Minsky, το οποίο επιπλέον προαπαιτεί την έκδοση νομισματικής μάζας ή κρατικών ομολόγων ανάλογα με το κόστος του προγράμματος και πλήρη δυνατότητα άσκησης νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Εφόσον η Γαλλία είναι μια από τις χώρες της ΕΕ και της Ευρωζώνης, με κοινό με άλλες χώρες νόμισμα το ευρώ και χωρίς την αυτονομία διαχείρισης των δημοσιονομικών της εργαλείων, θα ήταν αδύνατο να εφαρμόσει τέτοιου είδους πολιτικές.

Σε αυτά τα πλαίσια δημοσιονομικής πειθαρχίας, που αποτελεί ένα από τα βασικά σημεία της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ, δεν διαμορφώνονται τα απαραίτητα περιθώρια για την ενίσχυση του δημοσίου τομέα και η δυνατότητα απασχόλησης σε αυτόν. Το γεγονός αυτό στέκεται εμπόδιο σε όσες πολιτικές βασίζονται στην αντιμετώπιση της ανεργίας μέσω της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης στον δημόσιο τομέα. Συνεπώς, αυτός είναι ένας ακόμη λόγος που το μοντέλο του Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής δεν θα ήταν δυνατό να εφαρμοστεί σε μια χώρα της ΕΕ όπως η Γαλλία, αλλά και για τον ίδιο λόγο, το ίδιο δεν θα ήταν δυνατό να γίνει και με το μοντέλο του Κρατικού Παρεμβατισμού του Beveridge. Τέλος, το μοντέλο Workfare δεν θα μπορούσε επίσης να εφαρμοστεί,

καθώς, παρόλο που προτιμά περισσότερο την απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα. στηρίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος του και στην απασχόληση στο δημόσιο, αφού θεωρείται πως είναι σχεδόν ανέφικτη η κάλυψη όλων των απαιτούμενων θέσεων εργασίας από ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Από τα υπό εξέταση μοντέλα, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) του Λύτρα προτείνει ένα νέο μοντέλο εργασίας, το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, βασίζεται στην αυτόνομη εργασία, η οποία είναι δεν επηρεάζεται από τους περιορισμούς της εκάστοτε δημοσιονομικής πολιτικής και από τη διστακτικότητα εκ μέρους των επιχειρηματιών για νέες επενδύσεις. Από τα δεδομένα που εξετάστηκαν παραπάνω, φαίνεται πως είναι και το μοντέλο που απαιτεί τις λιγότερες δαπάνες επί του ΑΕΠ και του κρατικού προϋπολογισμού για την υλοποίηση ενός προγράμματος αντιμετώπισης της ανεργίας. Λόγω του γεγονότος ότι το πρόγραμμα επιβαρύνει ελάχιστα την κρατική οικονομία σε σχέση με τις υπόλοιπες πολιτικές και στηρίζεται, κατά κύριο λόγο, σε ιδιωτικούς πόρους, καθιστά την υλοποίησή του δυνατή και αποτελεί σίγουρα μία καλή εναλλακτική και πρωτότυπη λύση στο πρόβλημα της ανεργίας.

Ωστόσο, στην περίπτωση της Γαλλίας, μιας χώρας στην οικονομία της οποίας κατέχει εξέχουσα θέση η μισθωτή εργασία, η εφαρμογή μιας πολιτικής που βασίζεται στην αυτόνομη εργασία αποτελεί πρόκληση και, ταυτόχρονα, ευκαιρία. Όπως προαναφέρθηκε, η αυτοαπασχόληση καταλαμβάνει μόλις το 7,2% της συνολικής απασχόλησης, ενώ η μισθωτή εργασία κυριαρχεί με ποσοστό 88,1%.Θα ήταν, επομένως, πρόκληση να αλλάξει ολόκληρη η κουλτούρα του Γαλλικού λαού ώστε να προσαρμοστεί σε ένα τέτοιο μοντέλο. Παράλληλα, όμως, αποτελεί και μια ευκαιρία, καθώς, θα μπορούσε να δώσει νέα κίνητρα στο γαλλικό λαό, ώστε να απασχοληθούν σε νέες μορφές εργασίας και να αφήσουν στην άκρη την νοοτροπία της εργασιακής εξάρτησης που έχουν αναπτύξει εδώ και δεκαετίες. Μία συνετή λύση θα αποτελούσε η πειραματική εφαρμογή του προγράμματος Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) σε ένα μέρος του άνεργου πληθυσμού, και αν εντέλει επιφέρει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, να εφαρμοστεί και σε ακόμα μεγαλύτερο δείγμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Fitoussi J.P., Rosanvallon P., *Le nouvel âge des inégalités*, 1998.
- ILO, *Statistics and Databases*, ILOSTAT.
- Insee, *Femmes et hommes*, édition 2016, Διαθέσιμο στο <https://www.insee.fr/fr/statistiques/1906670?sommaire=1906743&q=femmes+et+hommes> (ημερομηνία πρόσβασης: 18/05/2018).
- Lytras, A. N., *A Radical Policy for Combating Unemployment*, Athens: Papazisis, 2017.
- Ministère de l'Économie et des Finances, *Impact of the crisis on employment and wages in France*, 2011, Διαθέσιμο στο <https://www.tresor.economie.gouv.fr/Ressources/file/325838>, (ημερομηνία πρόσβασης: 18/05/2018).

Observatoire des inégalités, *Les inégalités de salaires entre les femmes et les hommes : état des lieux*, 27/03/2017, Διαθέσιμο στο https://www.inegalites.fr/Les-inegalites-de-salaires-entre-les-femmes-et-les-hommes-etat-des-lieux?id_mot=104 (ημερομηνία πρόσβασης: 18/05/2018).

- *The World Factbook, France*, Central Intelligence Agency, Διαθέσιμο στο <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 18/05/2018).
- World Trade Organization, *Trade Profiles 2017*, Διαθέσιμο στο https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles17_e.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 18/05/2018).
- Λύτρας, Α., *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*. Αθήνα: Παπαζήσης, 2016.

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναίκων ηλικίας 25+

Η περίπτωση της Ολλανδίας

Εισαγωγή

Η οικονομία της Ολλανδίας είναι μία από τις ισχυρότερες της Ευρώπης, με τα 17,02 εκατομμύρια των πολιτών της να έχουν ένα κατά κεφαλήν εισόδημα ένα τρίτο υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ε.Ε. Εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον διεθνή χρηματοοικονομικό τομέα και το διεθνές εμπόριο. Η χώρα είναι ισχυρή στις οδικές μεταφορές, τα πετροχημικά, τα ηλεκτρονικά και τις τραπεζικές υπηρεσίες.¹²⁶ Έχει επίσης έναν εξαιρετικά αποδοτικό αγροτικό τομέα. Συγκεκριμένα είναι η πέμπτη μεγαλύτερη εξαγωγέας λόγω των τεράστιων σε αριθμό εμπορευμάτων που εξάγει.¹²⁷ Αυτή η εξαγωγική οικονομία μπορεί να είναι ευαίσθητη σε περιόδους που υπάρχει ύφεση σε μεγάλες αγορές, όπως η Γερμανία, αλλά έχει βοηθήσει τους Ολλανδούς να δημιουργήσουν ένα από τα πιο αναπτυγμένα κράτη πρόνοιας.¹²⁸ Ο επιτυχημένος συνδυασμός των στοιχείων που χαρακτηρίζουν την οικονομία της έχει ενονομαστεί «ολλανδικό θαύμα».¹²⁹

Η Ολλανδία είναι από τους μεγαλύτερους αποδέκτες αμέσων ξένων επενδύσεων στον κόσμο (FDI/ΑΞΕ). Μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες, όπως οι Shell, Unilever, Philips, IKEA, δραστηριοποιούνται στην χώρα, έχοντας εκεί την έδρα των κεντρικών τους γραφείων. Κύριες χώρες υποδοχής ολλανδικών επενδύσεων είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελβετία και οι ΗΠΑ. Παρουσιάζει επίσης σημαντική παραγωγή φυσικού αερίου, συγκεκριμένα είναι η πέμπτη, από κοιτάσματα στη Βόρειο Θάλασσα, που μερικώς μόνον καλύπτουν τις ενεργειακές της ανάγκες. Επιπλέον, στα σύνορα με την Γερμανία διαθέτει μικρές πετρελαιοπηγές.¹³⁰ Για τα έτη 2015-2016, η Ολλανδία ανήλθε σύμφωνα με την έκθεση του διεθνούς οργανισμού “World Economic Forum”¹³¹, στην 5^η θέση από 8^η (ετών 2014-2015), επί συνόλου 140 χωρών. Κινητήρια δύναμη της ολλανδικής οικονομίας είναι διαχρονικά το εξαγωγικό εμπόριο, με τις ολλανδικές εξαγωγές να ανέρχονται στο 75% περίπου του ΑΕΠ. Η

¹²⁶ Βλ. TimBale, Πολιτική στις χώρες της Ευρώπης, Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση και Αλληλεπιδράσεις, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2011, σελ. 516.

¹²⁷ Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση : <https://agora.mfa.gr/images/Netherlands.pdf>.

¹²⁸ Βλ. TimBale, Πολιτική στις χώρες της Ευρώπης, Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση και Αλληλεπιδράσεις, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2011, σελ. 516.

¹²⁹ Βλ. στο ίδιο, σελ. 516.

¹³⁰ Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://agora.mfa.gr/images/Netherlands.pdf>.

¹³¹ Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.weforum.org/>.

ολλανδική οικονομία είναι έντονα εξωστρεφής, με έντονα ανταγωνιστική βιομηχανία τόσο σε παραδοσιακούς, όσο και σε σύγχρονους κλάδους. Το σύνολο των εξαγωγών της Ολλανδίας (αγαθών και υπηρεσιών) το 2015, ανήλθε σε 511 δις € (+1%, έναντι 2014) και των εισαγωγών της σε 457 δις €. Κύριοι προμηθευτές της Ολλανδίας, είναι η Γερμανία, η Κίνα, το Βέλγιο, οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ρωσία και η Γαλλία. Η Ολλανδία είναι επίσης η 4^η εισαγωγική δύναμη στην ΕΕ.¹³²

Η Ολλανδία έχει ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων, το οποίο περιλαμβάνει την συμμετοχή τόσο της κεντρικής κυβέρνησης, όσο και των τοπικών φορέων αυτοδιοίκησης καθώς και των ΜΚΟ. Στην Ολλανδία αναμενόταν να τεθεί σε εφαρμογή ένας νόμος «για την καταπολέμηση των διακρίσεων σε τοπικό επίπεδο» που θα υπαγόρευε σε όλους τους δήμους τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου φορέα καταπολέμησης των διακρίσεων. Το 2008 ολοκληρώθηκε το σχέδιο δράσης κατά των διακρίσεων που υφίστανται στην αγορά εργασίας.¹³³

Πριν γίνει η προσομοίωση των θεωριών στη περίπτωση της Ολλανδίας, αξίζει να σημειωθούν ορισμένες πτυχές της οικονομίας της από το πρόσφατο παρελθόν, με απώτερο στόχο την πλήρη κατανόηση και ερμηνεία του συστήματός της και τον τρόπο που λειτουργεί.

Το 1977 μία παράξενη ασθένεια έκανε την εμφάνιση της στην οικονομία της Ολλανδίας, γνωστή ως «Ολλανδική ασθένεια».¹³⁴ Η ανακάλυψη κοιτασμάτων αερίου και η εξαγωγή αυτών συνέβαλαν στην οικονομία της χώρας, η οποία την περίοδο του 1970 είχε ανεργία μόλις 1,1 %. Ωστόσο αυτό άλλαξε το 1977, όπου αυξήθηκε στο 5,2 %. Η αιτιολογία ήταν απλή. Όσο μία χώρα κάνει εξαγωγές, τόσο το νόμισμά της ανατιμάται, διότι οι ξένοι πελάτες για να πληρώσουν τα τιμολόγια τους πρέπει να βρουν το συνάλλαγμα της χώρας πωλητή. Τότε οι συναλλαγές σε φυσικό αέριο στην

¹³² Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://agora.mfa.gr/images/Netherlands.pdf>.

¹³³ Δ. Μπαλούρδος, Μ. Χρυσάκης, Καταπολέμηση των Διακρίσεων: Τάσεις, Προκλήσεις, Πολιτικές, Αθήνα, Παπαζήσης, 2012 (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών), σελ. 178-179.

¹³⁴ Η ολλανδική ασθένεια, αποκαλούμενη την πληγή των πόρων ή «πληγή του πετρελαίου», είναι η καταστρεπτική επίδραση σε μια οικονομία ως αποτέλεσμα της εκμετάλλευσης και της εξαγωγής των φυσικών πόρων. Ο όρος επίσης τώρα χρησιμοποιείται για να αναφερθεί στα αποτελέσματα άλλων εισροών όπως μια άνοδος από τις αποστολές στη πατρίδα τους που γίνονται από τους ανθρώπους που εργάζονται στο εξωτερικό. Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση : <http://www.ftexh.com/el/%CE%BF%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%B1%CF%83%CE%B8%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1.html>.

εν λόγο χώρα γίνονταν σε φιορίνια. Όταν όμως υπάρχει υψηλή ζήτηση εθνικού νομίσματος η ισοτιμία του ανεβαίνει, πράγμα που συνέβη και με το φιορίνι τη δεκαετία του 1970.¹³⁵

Στην Ολλανδία το ποσοστό των μερικώς απασχολούμενων από την αρχή της περιόδου του 1983 έως και το 2007 προκαλεί εντυπώσεις, διότι πάνω από το 35% των εργαζομένων ήταν μερικώς απασχολούμενοι.¹³⁶ Το άθροισμα των εργοδοτών και των αυτοαπασχολούμενων, τις ίδιες χρονικές περιόδους κυμαίνεται από 10,65% (1995) έως 13,09% (2008).¹³⁷ Είναι μια σημαντική διακύμανση καθώς με την πάροδο των χρόνων, ο αριθμός τους αυξάνεται. Σημαντική είναι και η αυτοαπασχόληση της Ολλανδίας, η οποία το 2008 ανέρχεται 17,52%. Η Ολλανδία γενικά είναι ένα σύγχρονο εργαστήριο για την ανάπτυξη της εργασιακής ευελιξίας και η νέου τύπου αυτοαπασχόληση βρίσκεται σε απόλυτη ισορροπία με την μερική απασχόληση.¹³⁸ Όσο αφορά τον αριθμό των μισθωτών στη μεταποίηση, σε επιχειρήσεις με 250 και άνω μισθωτούς, η Ολλανδία από το πολύ υψηλό ποσοστό το 40,8 % (1999) καταλήγει στο 35,8 % το 2005.¹³⁹ Μείωση διακρίνεται και στον αριθμό των επιχειρήσεων με 20 και άνω μισθωτούς, όπου από 15,2% καταλήγει στο 13,2%.¹⁴⁰

Ως πλούσια και αναπτυγμένη χώρα, δεν διαφέρει κατά πολύ από το καπιταλιστικό μοντέλο. Ο πλούτος της νέμεται κατά βάση από ελάχιστο αριθμό εργοδοτών και από διευθύνοντες επιχειρήσεων, οι οποίοι λαμβάνουν ένα μερίδιο των αποδόσεων από το σύνολο της εργασιακής ζωής. Ευημερία απολαμβάνουν και κάποιοι αυτοαπασχολούμενοι.¹⁴¹ Βάση του ILO διακρίνεται ότι για την περίοδο του 1995-2008, οι μισθωτοί στην Ολλανδία από 88,09% έφτασαν 86,45% το 2008, οι αυτοαπασχολούμενοι από 10,65% το 1995 αυξήθηκαν σε 13,09% το 2008 και τα Συμβοηθούμενα μέλη της Οικογένειας, από 1,26% έφτασαν να αριθμούν σε 0,46%.¹⁴²

¹³⁵ Βλ. ηλεκτρονική διεύθυνση : <http://www.naftemporiki.gr/story/1265252/h-ollandiki-astheneia>.

¹³⁶ Βλ. Ανδρέας Ν. Λύτρας, *Η Μισθωτή Εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2016, σελ. 222.

¹³⁷ Βλ. στο ίδιο, σελ. 230 (G.De Wit, F. Van Winden, "An empirical analysis of self-employment in the Netherlands", *Economics Letters*, 32, 1990, σελ 97-100).

¹³⁸ Βλ. Ανδρέας Ν. Λύτρας, *Η Μισθωτή Εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2016, σελ. 235.

¹³⁹ Βλ. στο ίδιο, διάγραμμα 3.1.2.2., σελ. 312.

¹⁴⁰ Βλ. στο ίδιο, διάγραμμα 3.1.2.3., σελ. 315.

¹⁴¹ Βλ. στο ίδιο, σελ. 507-508.

¹⁴² Βλ. στο ίδιο, διάγραμμα Π.Ι.1.6, σελ. 514.

Αξίζει να σημειωθεί πως το δημόσιο χρέος της χώρας, το οποίο ήταν το 1995, 76.100, μειώθηκε σε 63.676 το 2010.¹⁴³

Ο αριθμός των μισθωτών από 2009-2013, παρουσιάζει μια μικρή μείωση από 86,5%, φτάνοντας στο 83,9%.¹⁴⁴ Οι εργοδότες την ίδια περίοδο παραμένουν στάσιμοι χωρίς ιδιαίτερη αλλαγή, με μια μικρή αύξηση το 2010, στο 3,9%. Ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων από 9,3% αυξάνεται κατά πολύ φτάνοντας το 2013, το 11,8%. Τέλος τα Συμβοληθούσα μέλη της οικογένειας από 0,4% αυξάνονται κατά 0,1%. Ο ποσοστό της ανεργίας το 2014 είναι μόλις 6,8%.¹⁴⁵ Η σχέση ανάμεσα στη μεγέθυνση του γυναικείου εργατικού δυναμικού και τον μισθό σε διάφορες χώρες, στην Ολλανδία την περίοδο 1960-1980, ήταν 8%.¹⁴⁶ Οι διεθνείς διαφορές στις αναλογίες μισθών και τα ποσοστά ανεργίας ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες το 2008, ήταν 25%.¹⁴⁷

Στην παρούσα εργασία θα εξετασθούν οι προτάσεις πέντε θεωρητικών μοντέλων για την καταπολέμηση της ανεργίας στο παράδειγμα της Ολλανδίας. Τα θεωρητικά μοντέλα είναι τα εξής: η θεωρία του J.M. Keynes, η θεωρία του Beveridge, η θεωρία του Human P. Minsky, το Πρόγραμμα των Εργατικών για την ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο και του Bill Clinton στις Η.Π.Α. και τέλος το Πρόγραμμα Σ.Κ.Α.Π.Α. Νέα(ς) Δρα. Π. του Α. Λύτρα. Προκειμένου να μελετηθεί η πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών μοντέλων, λαμβάνονται υπόψη : ο συνολικός αριθμός των ανέργων, το μικτό μισθολογικό κόστος, το λειτουργικό κόστος, ο μέσος αριθμός των επιχειρήσεων στην χώρα, η αναλογία των επιπλέον δαπανών ως ποσοστό % του ΑΕΠ και τέλος η αναλογία των επιπλέον δημόσιων δαπανών ως ποσοστό % του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Για την πραγμάτωση της μελέτης θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο αριθμός των ανέργων στην Ολλανδία για την περίοδο του 2016 υπολογίζεται βάσει των μετρήσεων του ILO σε 557.000. Το ποσοστό της ανεργίας των γυναικών 25+ είναι 5,9 %, 204.000 (μέτρηση ανά χιλιάδες) και το εργατικό δυναμικό είναι 3.454. Σε σχέση με τον

¹⁴³ Βλ. στο ίδιο, διάγραμμα Π.Υ.1, σελ. 573.

¹⁴⁴ Βλ. Ανδρέας Ν. Λύτρας, Τα Κοινωνικά, Τόμος II: Παρουσιάσεις, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017, σελ. 69 (Α.Ν. Lytras, A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network : Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State, Athens, Papazissis, 2017).

¹⁴⁵ Βλ. Στο ίδιο σελ. 70-71 (Α.Ν. Lytras, A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network : Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State, Athens, Papazissis, 2017).

¹⁴⁶ Βλ. George J. Borjas, Τα Οικονομικά της Εργασίας, 2^η έκδοση, Αθήνα, Κριτική, 2016, σελ. 97

(Διάγραμμα 2.13).

¹⁴⁷ Βλ. στο ίδιο, σελ. 510, (Διάγραμμα 9.1).

πληθυσμό της το ποσοστό της ανεργίας ανέρχεται μόλις στο 6,2 % και αποτελεί σχετικά ένα χαμηλό ποσό σε σχέση με άλλες χώρες που ξεπερνούν το 25% όπως η χώρα μας. Σύμφωνα με το IMF το ΑΕΠ της χώρας το 2016 είναι 771. 163 USD σε σχέση με το 2015 που ήταν 750.696 USD. Τα έξοδα βάσει του κρατικού προϋπολογισμού αριθμούν σε 337.600.000.000 USD. Το μικτό μισθολογικό κόστος είναι 7200 USD το χρόνο και το λειτουργικό κόστος 2400USD το χρόνο. Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης υπολογίζεται στα 21,71.

Οι προϋπολογισμοί για την απασχόληση των ανέργων στην Ολλανδία σύμφωνα με τα πέντε θεωρητικά μοντέλα

Το πρόγραμμα του Keynes¹⁴⁸ θέτει ως επίκεντρό του τη δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας και ιδίως την ενίσχυση της ενεργούς ζήτησης των εισοδημάτων. Το κράτος αναλαμβάνει οικονομικές παρεμβάσεις σε υποδομές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενώ παράλληλα ενισχύει την ιδιωτική επιχειρηματικότητα. Προκειμένου να εξυπηρετήσει τον στόχο του, χρησιμοποιεί όλο το φάσμα των γνωστών δημοσιονομικών του εργαλείων. Συγκεκριμένα χρησιμοποιεί τη συγκρατημένη διεύρυνση του δημοσίου χρέους, το οποίο εξυπηρετείται από τη διαχείριση του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού. Αυτή η πολιτική είχε επιτυχία και κατάφερε να μειώσει την ανεργία την περίοδο του 1929-1930. Έτσι σύμφωνα με τηνΚεϋνσιανή θεωρία, η σταθεροποίηση της οικονομίας «επιτυγχάνεται μέσα από την κυβερνητική παρέμβαση και όχι μέσω της ελεύθερης αγοράς που δεν διαθέτει αυτό - ισορροπητικούς μηχανισμούς που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην πλήρη απασχόληση».¹⁴⁹

Για την εφαρμογή του προγράμματος του Keynes, είναι απαραίτητη η δημιουργία νέων επιχειρήσεων προκειμένου να απασχοληθούν οι άνεργοι. Πιο συγκεκριμένα, χρειάζονται 9.396 νέες επιχειρήσεις, χωρίς ωστόσο να απαιτούνται επιπρόσθετες θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το μικτό ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως είναι 7200 USD. Οι κρατικές δαπάνες εκτιμώνται στα 1.468.800.000, ενώ δεν απαιτούνται επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους, επιβαρύνοντας περαιτέρω τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι φορολογικές ελαφρύνσεις

¹⁴⁸Βλ. J.M. Keynes, The General Theory of Employment, Interest and Money, A Project Gutenberg of Australia, eBook Col Choat colc@gutenberg.net au, eBook No.: 0300071h.html, 2003, { J.M. Keynes, The General Theory of Employment, Interest and Money, London, Macmillan, 2007 (1936)}σελ. 33.

¹⁴⁹Βλ. Jahan, S., Mahmud, A.S and Papageorgiou, C., 2014. What is Keynesian economics. Finance & Development, 51(3), σελ.53.

αριθμούνται στα 146.880.000 λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου. Στην περίπτωση της Ολλανδίας, μπορεί να εφαρμοστεί η μέθοδος που προτείνει ο Keynes, ωστόσο αδυνατεί να επιλύσει ριζικά το πρόβλημα της ανεργίας, διότι απαιτείται πλήρη δημοσιονομική κυριαρχία του εθνικού κράτους. Το κράτος θα πρέπει να είναι σε θέση να διαχειρίζεται πλήρως όλα τα δημοσιονομικά εργαλεία και τέλος η εφαρμογή αυτής της πολιτικής είναι αδύνατη σε εθνικά κράτη, τα οποία συμμετέχουν σε ολοκληρώσεις με κοινό, ενιαίο νόμισμα.

Στην περίπτωση της εφαρμογής του προγράμματος του Beveridge,¹⁵⁰ του οποίου η θεωρία σχετικά με την καταπολέμηση της ανεργίας, στηρίζεται επίσης στον κρατικό παρεμβατισμό, απαιτεί και πάλι τον σχηματισμό νέων επιχειρήσεων. Ο κρατικός παρεμβατισμός επιτυγχάνεται μέσω της ανάπτυξης δημόσιων δομών και συστημάτων κοινωνικής υποστήριξης. Η κύρια μέθοδός του είναι η δημόσια χρηματοδότηση για τη δημιουργία δημοσίων δομών και η ετήσια αναχρηματοδότηση της λειτουργίας του, μαζί με την ανάληψη του κόστους της ευρείας δημόσιας απασχόλησης σε αυτές. Αυτό που διαφέρει ωστόσο σε σχέση με την Κεϋνσιανή θεωρία, είναι ότι απαιτεί τη δημιουργία των μισών σε αριθμό επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα ο αριθμός των απαιτούμενων επιχειρήσεων είναι 4.698, χρειάζονται ωστόσο και 102.000 επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το ατομικό κόστος ανά εργαζόμενο είναι 7200USD ενώ το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο είναι 2400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες αριθμούν σε 1.958.400.000. Χρηματικές παροχές που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό δεν προβλέπονται. Οι φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου είναι εξίσου 146.880.000 όπως και στην Κεϋνσιανή θεωρία.

Στην περίπτωση της Ολλανδίας, το μοντέλου που προτείνει ο Beveridge μπορεί να εφαρμοστεί, ωστόσο αδυνατεί να επιλύσει το πρόβλημα της ανεργίας, διότι κατά τη διάρκεια των οικονομικών κρίσεων και υφέσεων, η αύξηση των φόρων καθίσταται πολύ δύσκολη, έως αδύνατη. Η δημοσιονομική πειθαρχία που θέτει η Ε.Ε. δημιουργεί συνθήκες για την συνεχή μείωση των δημοσίων δομών κι επομένως της δημόσιας απασχόλησης. Τέλος, μόνο η μεσολάβηση μιας δραματικής αλλαγής στο

¹⁵⁰Βλ. W. Beveridge, Social Insurance and Allied Services, London, H.M. Stationary Office, Cmd.6404, 1942., Social Insurance and Allied Services : Memoranda from Organizations, London, H.M. Stationary Office, Cmd. 6405, 1942, W. Beveridge, Full Employment in a Free Society. A Summary, London, The New Statesman and Nation – Reynolds News, 1944σελ. 36.

παρών μοντέλο θα μπορούσε να είναι βάσιμη και να λειτουργήσει θετικά διορθώνοντας το πρόβλημα.

Σύμφωνα με τον Minsky¹⁵¹ το κράτος συμβάλει ως ένας «εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» για την απασχόληση των ανέργων, με όποια ειδικότητα ή εξειδίκευση έχουν κατά τη στιγμή της παρέμβασης. Επίσης κάθε χρόνο εκδίδει νομισματική μάζα ανάλογη με το κόστος του προγράμματος (0,7 %-1,5 % του ΑΕΠ). Διαφορετικά, εκδίδει κρατικά ομόλογα, σε ίση αξία με το κόστος του προγράμματος, με χαμηλά επιτόκια. Η αστάθεια αποτελεί μια τάση που υπάρχει στις δομές του παρόντος οικονομικού συστήματος και όπως είναι φανερό, με τη διατύπωσή του ότι η σταθερότητα ευθύνεται για την αστάθεια της οικονομίας, έρχεται σε ρήξη με την αντίληψη που έχουν οι κλασσικοί νέο-οικονομολόγοι περί σταθερότητας. Η πρόταση του Minsky ορίζει την κρατική παρέμβαση ως άξονα της σταθεροποίησης της οικονομίας. Αυτό δηλώνει ότι ο ιδιωτικός τομέας αδυνατεί να απορροφήσει άλλο εργατικό δυναμικό και το κράτος αναλαμβάνει να δημιουργήσει θέσεις σταθερής εργασίας, για τους ανέργους, σε τομέα που τους επιτρέπει την ειδίκευσή τους.

Ο Minsky στην θεωρία του δεν κάνει λόγο για δημιουργία νέων θέσεων σε αντίθεση με τον Keynes. Επιδιώκει ωστόσο στην δημιουργία 204.000 επιπλέον θέσεων μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως είναι και σε αυτό το μοντέλο 7200USD και το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο κυμαίνεται σε 2400 USD. Οι κρατικές δαπάνες παραμένουν 1. 958.400.000. Δεν προβλέπονται επίσης επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους και οι φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω του ισοδύναμου αφορολογήτου είναι στα 146.880.000. Η εφαρμογή του μοντέλου του Minsky, σε μια χώρα όπως την Ολλανδία για να μπορέσει να επιλύσει το πρόβλημα της ανεργίας, απαιτεί την έκδοση νομισματικής μάζας, κάτι που δεν συμβαίνει στην περίπτωση της, διότι το κράτος δεν έχει το κυρίαρχο αυτό προνόμιο. Επίσης η αδυναμία αυτή επιδρά και στην έκδοση κρατικών ομολόγων και στην ζώνη του ευρώ καθώς το προνόμιο έκδοσης νομίσματος το έχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

¹⁵¹Βλ. H.P. Minsky, *Stabilizing an Unstable Economy*, New York, McGraw-Hill, 2008 (1986), P.R.Tcherneva, "Beyond Full Employment : The Employer of Last Resort as an Institution for Change", Levy Economics Institute of Bard College, Working Papers, No. 732, 2012 (September).

Το πρόγραμμα των Νέων Εργατικών¹⁵² στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει ως στόχο την αντιμετώπιση της ανεργίας σε σχέση με τους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μονογονεϊκές οικογένειες. Η λειτουργία του προγράμματος πραγματοποιείται με επιδοτούμενες προσλήψεις, είτε σε σχέση με τον εργοδότη, είτε σε σχέση με κάποιο εθελοντικό οργανισμό ή με κάποιο φορέα περιβαλλοντικής ανάπτυξης και τέλος βάση ενός πλήρους προγράμματος εκπαίδευσης όσων δεν έχουν εξειδίκευση και κατάρτιση. Το πρόγραμμα των Εργατικών, γνωστό ως New Deal, ορίζει μια περίοδο ενημέρωσης του ανέργου σε σχέση με τις εργασιακές του συνθήκες, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του και στην συνέχεια, μια περίοδο εκπαίδευσης και πρακτικής άσκησης. Σημαντική παράμετρος είναι το γεγονός ότι οι άνεργοι που δεν ακολουθούν της επιταγές της Νέας Συμφωνίας, υποτάσσονται σε ποινές, με την μορφή στέρησης του επιδόματος ανεργίας.

Εν αντιθέσει το πρόγραμμα του B. Clinton,¹⁵³ κατοχυρώνει την πρόσβαση των ανέργων στο πρόγραμμα της κοινωνικής πρόνοιας μέσα από εργασιακές απαιτήσεις. Συγκεκριμένα οι κοινωνικές παροχές διακόπτονται μετά από ένα χρονικό διάστημα των δύο ετών, με μόνη εξαίρεση την αποδοχή εργασιακών θέσεων που παρέχει η κυβέρνηση, από μέρους των πολιτών. Οι πολίτες καλύπτουν μισθό στο ύψος του κατώτατου μισθού των εργαζομένων και οι εργαζόμενοι από την πλευρά τους δεσμεύονται ότι θα λάβουν εκπαίδευση και εργασιακή κατάρτιση. Στην ουσία τα παραπάνω προγράμματα εστιάζουν περισσότερο στην απασχόληση των ανέργων από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ωστόσο επειδή ο ιδιωτικός τομέας ενδέχεται να μην μπορεί να προσφέρει θέσεις εργασίας, η εναλλακτική παροχή θέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, δίδεται από το κράτος σε θέσεις δημοσίου.

Το πρόγραμμα Workfare, απαιτεί τη δημιουργία 4.698 νέων επιχειρήσεων καθώς και 102.000 επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας. Το ατομικό μισθολογικό και λειτουργικό κόστος παραμένουν ως έχουν, 7200USD οι κρατικές δαπάνες θα πρέπει να είναι 2400 USD. Βάση αυτού δεν χρειάζονται επιπρόσθετες χρηματικές παροχές που δεν επιβαρύνουν και επηρεάζουν τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι φορολογικές ελαφρύνσεις σε αυτό το μοντέλο είναι στα 146.880.000 λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου. Τα δύο παραπάνω μοντέλα δεν μπορούν να επιλύσουν το πρόβλημα

¹⁵²Βλ. Tim Jarvis, "Welfare-to-Work": The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November),σελ. 6.

¹⁵³Βλ. (USA), Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act-PRWORA, Public Law 104-193, Aug. 22, 1996,σελ.12-13.

της ανεργίας στην Ολλανδία, διότι σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης είναι δύσκολη η δημόσια χρηματοδότηση ως ανταπόκριση στην αύξηση της ανεργίας. Επίσης οι προδιαγραφές που έχουν τείνουν να μειώσουν τον κρατικό προϋπολογισμό κι επομένως και τα επιδόματα. Τέλος πρόκειται για μια εξειδίκευση του κατώτερου εγγυημένου εισοδήματος που πρότεινε ο M. Friedman.

Το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ. Α. Νέα(ς) Δρα. Π. του Α. Λύτρα. (Συμφιλίωση της Κατοχής του Αποθέματος με την Απασχόληση και με τη Νέα Δραστηριοποίηση στις Περιφέρειες.)

Το συγκεκριμένο οικονομικό πρόγραμμα του Α. Λύτρα, αποσκοπεί στην καταπολέμηση της ανεργίας μέσα από την ενίσχυση της αυτονομίας των εργαζομένων. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αυτό στηρίζεται σε μια πολύ συγκεκριμένη θεσμική αλλαγή, που είναι η αναγνώριση των εργαζομένων ως αυτόνομων και ανεξάρτητων. Αυτή η κίνηση έχει ως σκοπό την εκτόνωση των εντάσεων που έχουν δημιουργηθεί ανάμεσα στους εργοδότες και στους μισθωτούς, διότι οι άνεργοι πλέον θα έχουν τη δυνατότητα ως ανεξάρτητοι εργαζόμενοι να παρέχουν τις υπηρεσίες τους με βάση τον συντονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης.

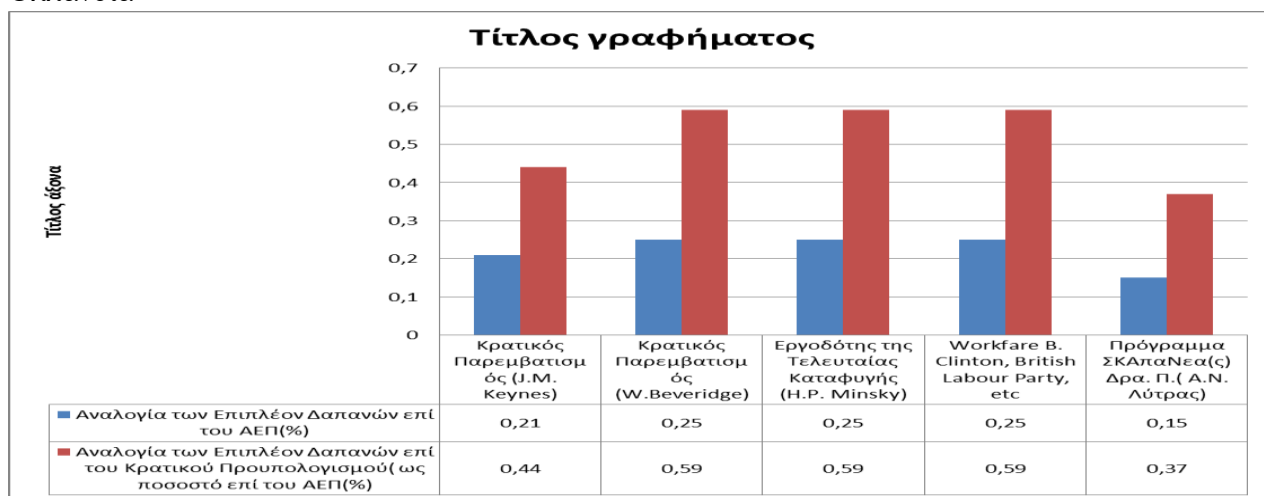
Υπάρχουν μια σειρά παραγόντων που δημιουργούν ένα πλέγμα σχέσεων, το οποίο αποτελεί το πλαίσιο εφαρμογής του Σ.Κ.Απ. Α. Νέα(ς).¹⁵⁴ Αρχικά, οι καταγεγραμμένοι άνεργοι μέσα από την νέα τους ιδιότητα ως ανεξάρτητοι εργαζόμενοι και στην συνέχεια το κράτος μαζί με τους κατόχους αποθέματος, θα διαθέσουν τα απαραίτητα κονδύλια για την υλοποίηση του προγράμματος. Έπειτα, οι πολίτες μέσα από την κατανάλωση των υπηρεσιών και οι τράπεζες μέσω της χορήγησης αξιόγραφων, θα διατηρούν την σταθερότητα του μοντέλου, καθώς η αμοιβή των πρώην πλέον ανέργων και πλέον εργαζομένων, θα εξασφαλίζεται εν μέρη από την τράπεζα και από τον καταναλωτή των υπηρεσιών.

Το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ. Α. Νέα(ς) είναι αυτό που έχει τις μικρότερες οικονομικές απαιτήσεις από τα πέντε θεωρητικά μοντέλα της παρούσας μελέτης. Δεν απαιτεί τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων αλλά ούτε και επιπλέον θέσεων μισθωτής εργασίας στο δημόσιο, διότι όπως αναφέρθηκε παραπάνω στοχεύει στην

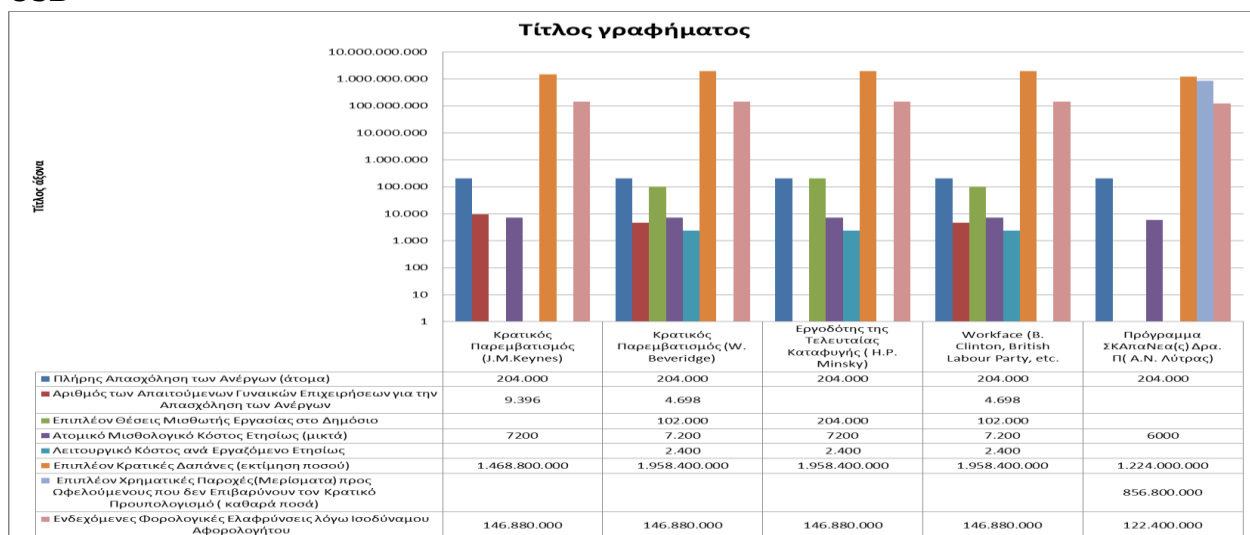
¹⁵⁴Βλ. Α.Ν. Lytras, Alternative for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State, Athens, Papazissis, (forthcoming-eBook in English)σελ. 41-46.

αυτοαπασχόληση. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως θα είναι στα 6000 USD. Το ποσό που εκτιμάται ότι χρειάζεται για τις επιπλέον κρατικές δαπάνες είναι. 1.224.000.000. Επιπλέον θα υπάρξει το ποσό των 85.680.000 χρηματικών παροχών προς τους ωφελούμενους που δεν θα επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου θα αγγίζουν το ποσό το 122.400.000.

Πίνακας με τις αναλογίες (%) επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού στην Ολλανδία

Πίνακας με τους προϋπολογισμούς για την απασχόληση των ανέργων το 2016 στην Ολλανδία σε USD

Προτεινόμενο μοντέλο για την καταπολέμηση της ανεργίας στην Ολλανδία

Η Ολλανδία είναι μία από τις ισχυρότερες οικονομίες στην Ευρώπη. Το ΑΕΠ της χώρας είναι 771, 163 δισεκατομμύρια USD και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της,

45.294,78 USD. Ο ελάχιστος μισθός στην χώρα αριθμεί σε 1.551. 60 και το Δημόσιο χρέος της ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι 61,8 %. Σε σχέση με τον πληθυσμό της το ποσοστό της ανεργίας της όπως επισημάνθηκε και παραπάνω είναι μικρό (6,2 %). Η ανάλυση των στατιστικών της στοιχείων δείχνει πως αυτό που χαρακτηρίζει την οικονομία της είναι η αυξητική τάση της μερικής απασχόλησης που οδηγεί με την σειρά της στην χαμηλή αμειβόμενη εργασία. Η μισθωτή εργασία μειώνει το κόστος της εργασίας, επομένως αυτή που μπορεί να ανορθώσει την οικονομία της είναι η αυτοαπασχόληση.

Αυτό που προτείνω για την απορρόφηση των ανέργων στην Ολλανδία, είναι το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς), διότι σε αντίθεση με τα θεωρητικά μοντέλα που εξεταστήκαν είναι αυτό που απαιτεί τη πιο χαμηλή χρηματοδότηση και είναι το πιο εύκολο όσο αφορά την εφαρμογή του. Η Ολλανδία είναι μια χώρα που διατρέχεται από ισχυρή και οργανωμένη αυτοδιοίκηση¹⁵⁵ καθώς και σωστή κυβερνητική λειτουργία. Το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς), καθώς εστιάζει στους παραπάνω φορείς για την αντιμετώπιση της ανεργίας, μπορεί να εδραιωθεί με σύμμαχο αυτούς, πολύ πιο εύκολα στην χώρα. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως και το πρόγραμμα του Keynes, θα μπορούσε να επιλύσει το ζήτημα της ανεργίας. Η Ολλανδία είναι μια χώρα, στην οποία το κράτος παίζει καθοριστικό ρόλο καθώς αναλαμβάνει οικονομικές παρεμβάσεις σε υποδομές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενώ παράλληλα ενισχύει την ιδιωτική επιχειρηματικότητα. Προκειμένου να εξυπηρετήσει τον στόχο του, χρησιμοποιεί όλο το φάσμα των γνωστών δημοσιονομικών του εργαλείων με αποτέλεσμα να είναι ικανό να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις. Αυτό που είναι ιδανικό στην περίπτωση της χώρας, είναι να διατηρηθεί μια εξισορρόπηση μεταξύ των δύο μοντέλων έτσι ώστε η επίλυση στο πρόβλημα να επέλθει ομαλά χωρίς να επηρεάσει και να ανατρέψει τα ήδη υπάρχοντα δεδομένα της.

Η εργασία¹⁵⁶ οφείλει να αναγνωριστεί ως ισοδύναμο δικαίωμα με την ιδιοκτησία. Η σύγχρονη νομιμότητα απαιτείται να συμπεριλάβει το δικαίωμα της εργασίας στον σκληρό πυρήνα της, στο θεμελιώδη νόμο. Η συνέπεια του δικαιώματος της εργασίας είναι η πολιτεία, μέσα από τους θεσμούς της, να επιδιώκει και να μεριμνά για την επαγγελματική ένταξη και την εργασιακή συνέχεια των πολιτών που είναι φορείς της

¹⁵⁵ Βλ. Κωστόπουλος, Τρύφωνας Ι. Τοπική Δημοκρατία και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Αθήνα, Παπαζήσης, 2014, σελ. 263-264.

¹⁵⁶ Βλ. Ανδρέας Ν. Λύτρας, Πολιτική Στρατηγική για τις Κοινωνικές Τάξεις, Αθήνα, Παπαζήσης, 2008, σελ. 104-105

εργασίας. Η μέριμνα αυτή υλοποιείται με την εξασφάλιση της αναγκαίας πληροφόρησης στην αγορά εργασίας και τη διαβίβαση αυτής στους πολίτες που ενδιαφέρονται να εργαστούν και ολοκληρώνεται με την τελεσφόρο ένταξη. Συμβάλει με εμπράγματο τρόπο στη διασφάλιση της πλήρους απασχόλησης και ενεργεί, ώστε ανεργία να είναι στην χειρότερη περίπτωση ένα ασήμαντο μεσοδιάστημα συνεχούς και αδιάλειπτης ενεργούς ζήτησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Tim Bale, Πολιτική στις χώρες της Ευρώπης, Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση και Αλληλεπιδράσεις, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2011
- Δ. Μπαλούρδος, Μ. Χρυσάκης, Καταπολέμηση των Διακρίσεων: Τάσεις, Προκλήσεις, Πολιτικές, Αθήνα, Παπαζήσης, 2012 (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών)
- Ανδρέας Ν. Λύτρας, Η Μισθωτή Εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας, Αθήνα, Παπαζήσης, 2016
- Ανδρέας Ν. Λύτρας, Τα Κοινωνικά, Τόμος II: Παρουσιάσεις, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017
- A.N. Lytras, A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network : Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State, Athens, Papazissis, 2017
- A.N. Lytras, Alternative for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State, Athens, Papazissis, (forthcoming-eBook in English)
- J.M. Keynes, The General Theory of Employment, Interest and Money, London, Macmillan, 2007
- George J. Borjas, Τα Οικονομικά της Εργασίας, 2^η έκδοση, Αθήνα, Κριτική, 2016,
- Jahan, S., Mahmud, A.S and Papageorgiou, C., 2014. What is Keynesian economics? Finance & Development
- W. Beveridge, Social Insurance and Allied Services, London, H.M. Stationary Office, 1942
- W. Beveridge, Full Employment in a Free Society. A Summary, London, The New Statesman and Nation – Reynolds News, 1944
- H.P. Minsky, Stabilizing an Unstable Economy, New York, McGraw-Hill, 2008 (1986)

- P.R.Tcherneva, “Beyond Full Employment : The Employer of Last Resort as an Institution for Change”, Levy Economics Institute of Bard College, Working Papers, No. 732, 2012(September)
- Tim Jarvis, “Welfare-to-Work”: The New Deal, House of Commons Library, Research Papers, No. 97/118, London, 1997 (12 November)
- (USA), Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act-PRWORA, Public Law 104-193, Aug. 22, 1996
- Ανδρέας Ν. Λύτρας, Πολιτική Στρατηγική για τις Κοινωνικές Τάξεις, Αθήνα, Παπαζήσης, 2008
- Κωστόπουλος, Τρύφωνας Ι. Τοπική Δημοκρατία και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Αθήνα, Παπαζήση, 2014

Ηλεκτρονικές πηγές

- <https://agora.mfa.gr/images/Netherlands.pdf>
- <https://www.weforum.org/>
- <http://www.ftexh.com/el/%CE%BF%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%B1%CF%83%CE%B8%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1.html>
- <http://www.naftemporiki.gr/story/1265252/h-ollandiki-astheneia>

Ελένη Παππά

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+

Η περίπτωση της Ισλανδίας

Α. Εισαγωγή

Η Ισλανδία ανεξαρτητοποιήθηκε πλήρως από τη Δανία μόλις το 1944. Κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα η οικονομία της, βασισμένη κυρίως στον τομέα της αλιείας, γνώρισε μεγάλη οικονομική άνθηση¹⁵⁷, η οποία όμως δεν έμεινε ανέπαφη από την πιο πρόσφατη οικονομική κρίση.

¹⁵⁷ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ic.html>

Πηγή:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2017&locations=IS&start=1997&view=chart>

Όπως φανερώνει το παραπάνω γράφημα, η πτώση του ποσοστιαίου ΑΕΠ ήταν κατακόρυφη. Συγκεκριμένα, από +9,4% κατά το έτος 2007, η οικονομία της Ισλανδίας γνώρισε ύφεση της τάξεως των 17 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ περίπου μέσα σε δύο χρόνια, καταλήγοντας έτσι στο επίπεδο του -6,5% κατά το έτος 2009.

Όπως είναι φυσικό, το ποσοστό ανεργίας ακολούθησε και αυτό μια ραγδαία πτωτική πορεία κατά την τριετία 2007-2010, όπως βλέπουμε παρακάτω:

2. Ποσοστό ανεργίας στην Ισλανδία 1997-2017

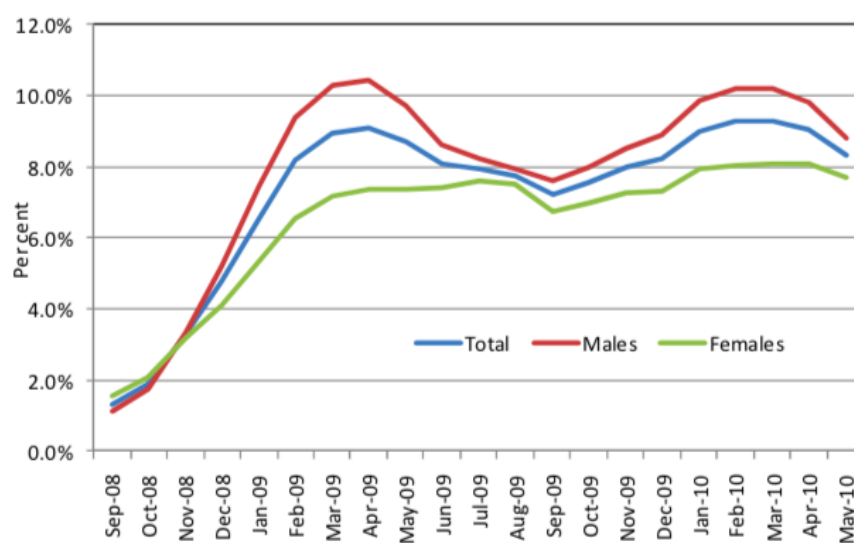

Πηγή: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?end=2016&location=IS&start=1997&view=chart>

Συγκεκριμένα, ενώ το 2007 το επίπεδο ανεργίας ήταν μόλις 2,25% του εργατικού δυναμικού, το 2010 το αντίστοιχο ποσοστό είχε ανέλθει στο επίπεδο του 7,5%.

Όσον δε αφορά το ποσοστό ανεργίας των γυναικών -βάσει των στατιστικών στοιχείων που τότε διέθεσε η στατιστική υπηρεσία της χώρας – βλέπουμε ότι ήταν χαμηλότερη από εκείνη των αντρών κατά την περίοδο της μεγάλης ύφεσης που γνώρισε η ισλανδική οικονομία:

3. Σύγκριση ποσοστού ανεργίας ανδρών και γυναικών με το συνολικό ποσοστό ανεργίας¹⁵⁸

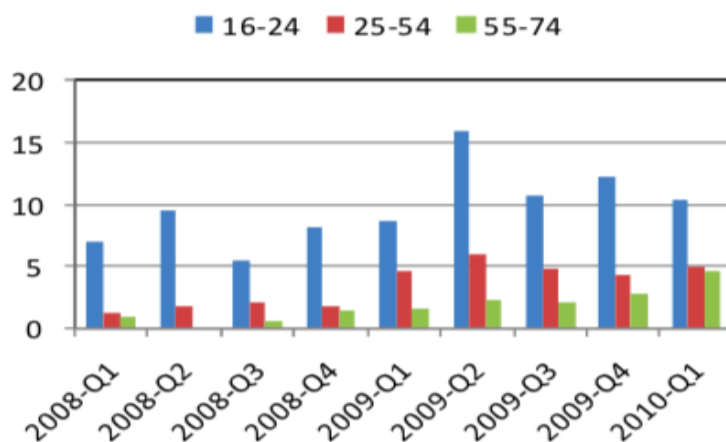

Πηγή: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12048&langId=en>

Μάλιστα, η ανεργία στις γυναίκες της ηλικιακής ομάδας που μας απασχολεί στην παρούσα εργασία φαίνεται πιο ξεκάθαρα στο παρακάτω γράφημα:

¹⁵⁸ Προφανώς, το συνολικό ποσοστό παρουσιάζεται εδώ μεγαλύτερο από ότι στο προηγούμενο γράφημα λόγω του χρόνου που έλαβε χώρα η παρούσα μέτρηση. Η προσαρμοσμένη μέτρηση του ILO θεωρείται εδώ πιο έγκυρη.

**4.
Ποσοστό
ανεργίας
στις
γυναίκες
κατά
ηλικιακή
ομάδα
2008-
2010**

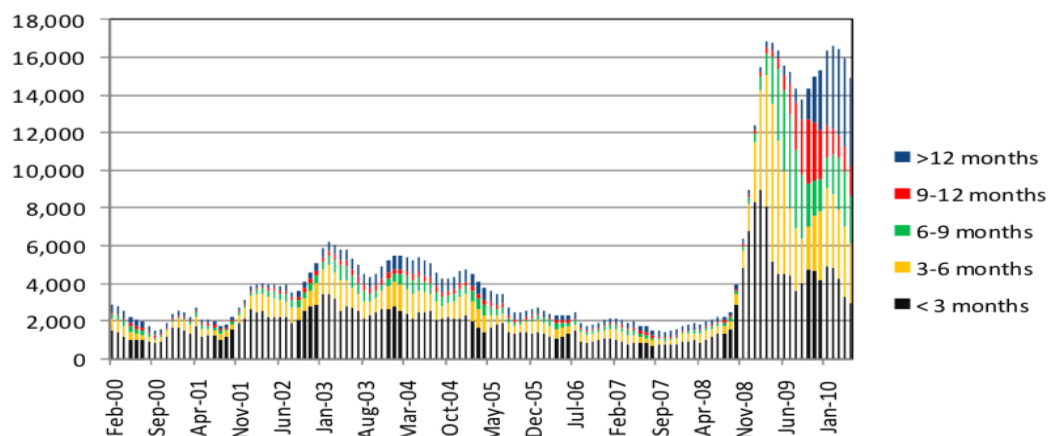

Πηγή: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12048&langId=en>

Οι γυναίκες, λοιπόν, ηλικίας άνω των 25 ετών κατά την περίοδο της οικονομικής ύφεσης γνώρισαν μικρότερο ποσοστό ανεργίας από ότι εκείνες των νεότερων ηλικιών.

Τέλος, είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη τη φύση της ανεργίας για την οποία μιλάμε. Ο χρόνος που τα άτομα βρίσκονται εκτός εργασίας φαίνεται να είναι σχετικά μικρός διαχρονικά. Κατά την περίοδο της μεγάλης ύφεσης παρατηρούμε ότι η διάρκεια ανεργίας άνω των 12 μηνών παρουσιάζεται συγκριτικά σαφώς πιο αυξημένη, χωρίς όμως να ξεπερνάει τη βραχυπρόθεσμη ανεργία :

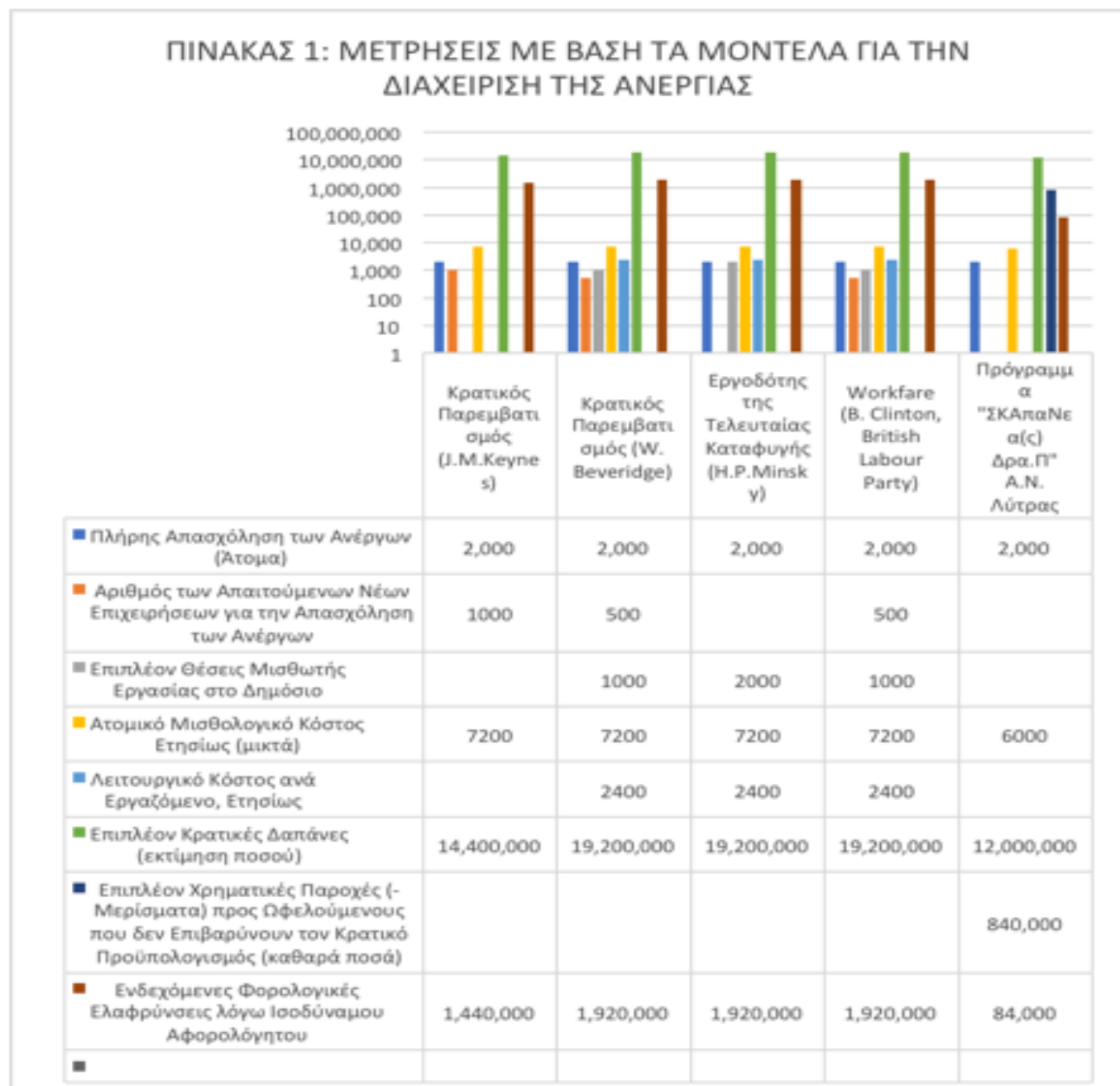
5. Διάρκεια ανεργίας και αριθμός ανέργων

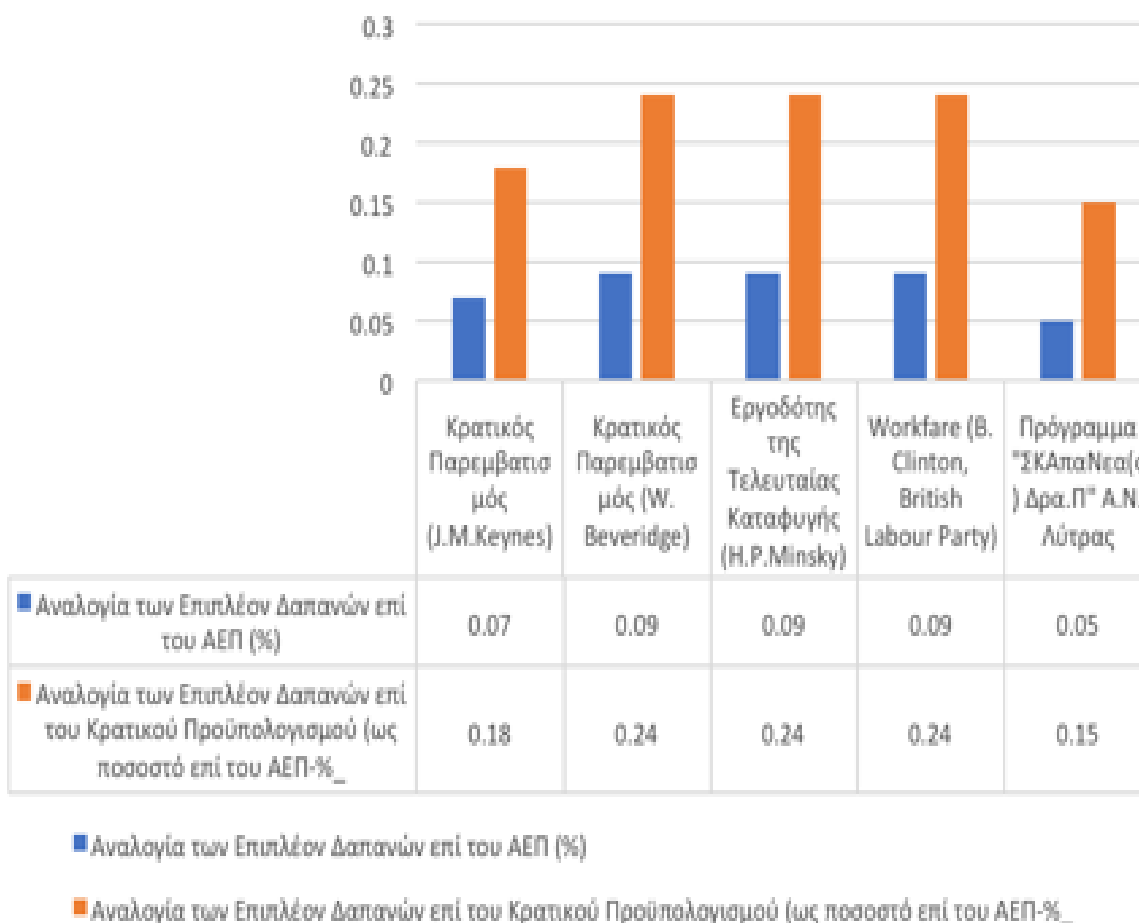
Πηγή: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12048&langId=en>

Σε κάθε περίπτωση, αυτό που προέχει είναι να επιστρέψουμε στο γράφημα 1 και να αναλογιστούμε πώς η Ισλανδία κατάφερε να αντιστρέψει το δυσμενές οικονομικό κλίμα στο οποίο εισήλθε κατά την περίοδο της κρίσης. Από 7,56% το 2010 η συνολική ανεργία περιορίστηκε σταθερά τα επόμενα χρόνια, φτάνοντας στο 2,98% το 2016. Προφανώς, το συγκεκριμένο ποσοστό θεωρείται πολύ χαμηλό για την εφαρμογή οποιουδήποτε μοντέλου αντιμετώπισης της ανεργίας, αφού το εν λόγω επίπεδο είθισται να θεωρείται ανεργία τριβής, δηλαδή ένα φυσιολογικό ποσοστό ανεργίας μιας οικονομίας που δεν βρίσκεται σε κρίση. Παρ' όλα αυτά, χάριν των αναγκών της παρούσας εργασίας θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τα υπό εξέταση μοντέλα πριν αναζητήσουμε πιθανές απαντήσεις στο ερώτημα που θέτουμε.

Β. Σύγκριση μοντέλων αντιμετώπισης της ανεργίας

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Ο αριθμός των άνεργων γυναικών άνω των 25 ετών εκτιμάται στα 2.000 άτομα το 2016, αριθμός πολύ χαμηλός για την εφαρμογή οποιουδήποτε μοντέλου, όπως αναφέραμε πιο πάνω. Πρόκειται για το 0,6% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, που ανέρχεται στα 334,252 άτομα. Αντιστοίχως, ο αριθμός αντιπροσωπεύει μόλις το 1,06% του συνολικού εργατικού δυναμικού (195,000). Παρ' όλα αυτά ας εξηγήσουμε τι δείχνουν οι πίνακες:

Με το μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού του J.M. Keynes απαιτούνται 1,000 νέες επιχειρήσεις για την απορρόφηση 2,000 ανέργων με μισθολογικό κόστος 7,200 USD κατ' άτομο. Η απαιτούμενη κρατική δαπάνη ανέρχεται στα 14,400.000 USD. Το ποσό που αντιστοιχεί σε φορολογικές ελαφρύνσεις ανέρχεται στα 1,440.000 USD. Μια τέτοια συνολική δαπάνη αντιπροσωπεύει το 0,07% του ΑΕΠ και αντιστοιχεί σε επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού κατά 0,18% του ΑΕΠ.

Τα επόμενα 3 μοντέλα παρουσιάζουν μικρές διαφορές και κρίνονται λιγότερο αποτελεσματικά. Συγκεκριμένα, τα μοντέλα Beveridge και Workfare δεν διαφέρουν καθόλου μεταξύ τους. Απαιτούν τη δημιουργία 500 νέων επιχειρήσεων, την προσφορά 1,000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα, ενώ το μισθολογικό κόστος κατ' άνεργο άτομο ανέρχεται στα 7,200 USD. Για την υλοποίησή τους απαιτείται αύξηση των κρατικών δαπανών κατά 19,200,000 USD. Το δε ποσό που αντιστοιχεί σε φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω του ισοδύναμου αφορολόγητου εκτιμάται στα 1,920,000 USD. Η επιπρόσθετη δαπάνη αντιπροσωπεύει το 0,09% του ΑΕΠ ενώ η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού αντιστοιχεί στο 0,24% του ΑΕΠ.

Οι μικρές διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται σε πιθανή εφαρμογή του μοντέλου του Minsky αφορούν στον τρόπο απορρόφησης των άνεργων ατόμων. Εδώ και οι 2,000 άνεργες γυναίκες θα απορροφηθούν από τον “εργοδότη της τελευταίας καταφυγής”, δηλαδή το κράτος. Κατά τα άλλα, οι υπόλοιπες ενδεικτικές τιμές δεν διαφέρουν καθόλου από τα άλλα δύο μοντέλα.

Τέλος, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) φαίνεται να είναι το πιο αποτελεσματικό, αφού δεν απαιτεί ούτε δημιουργία νέων επιχειρήσεων αλλά ούτε προσφορά θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα. Με μικρότερες απολαβές για κάθε άτομο (6,000 USD), απαιτεί 12,000,000 USD σε κρατικές δαπάνες και μόλις 84,000 USD σε φοροαπαλλαγές. Επιπλέον, είναι το μόνο μοντέλο που προβλέπει 840,000 USD σε απολαβές προς τρίτους ιδιώτες που δεν επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό του κράτους. Ως επιπλέον δαπάνη επί του ΑΕΠ αντιστοιχεί σε 0,05%, ενώ επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό μόνο κατά 0,15% του ΑΕΠ.

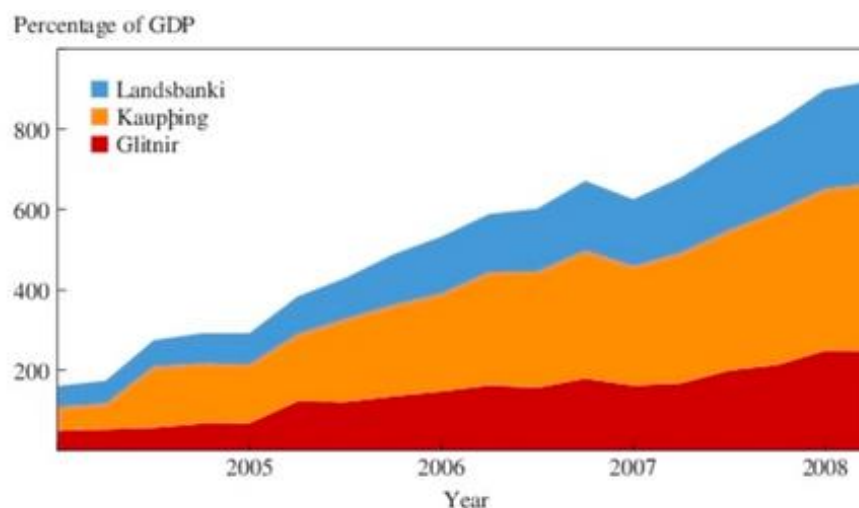
Ας επαναλάβουμε εδώ ότι η παρούσα σύγκριση λαμβάνει χώρα ως προαπαιτούμενο της παρούσας εργασίας. Στην πραγματικότητα, η κατάσταση της οικονομίας της υπό εξέταση χώρας δεν φαίνεται να απαιτεί την εφαρμογή οποιουδήποτε μοντέλου καταπολέμησης της ανεργίας, μιας και αυτή κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Πριν κλείσουμε όμως τη μελέτη μας, θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε συνοπτικά τον τρόπο που η Ισλανδία καταπολέμησε το πρόβλημα της ραγδαίας αύξησης της ανεργίας αμέσως μετά το πλήγμα της οικονομικής κρίσης.

Γ. Πως η Ισλανδία καταπολέμησε την ανεργία

Μια ενδιαφέρουσα και συνοπτική παρουσίαση της πολιτικής που ακολούθησε η Ισλανδία μας παραθέτουν οι G. Gunnlaugsson και J. Einarsdottir στο άρθρο τους *'All's well in Iceland?' Austerity measures, labour market initiatives, and health and well-being of children.*¹⁵⁹ Εκεί περιγράφουν την προ-κρίσης οικονομική μεγέθυνση που βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στον χρηματοπιστωτικό τομέα, ο οποίος αποδείχθηκε εύθραυστος, χωρίς έλεγχο και εποπτεία¹⁶⁰ και συνεπώς αδύνατο να μην οδηγηθεί σε κατάρρευση.

1. Οι οφειλές των τριών μεγαλύτερων τραπεζών της Ισλανδίας ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: “The Rise, Fall, and Resurrection of Iceland: A Postmortem Analysis of the 2008 Financial Crisis.” *Brookings Papers on Economic Activity*, 2017, σ. 191

Η επιπτώσεις στην οικονομία ήταν φυσικά τεράστιες, το ίδιο και στο πολιτικό σκηνικό. Η νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική αντικαταστάθηκε – μέσω εκλογών στις αρχές του 2006- με μια πολιτική ατζέντα που θα έδινε προτεραιότητα στην προστασία του συστήματος πρόνοιας, της υποστήριξης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και της ενίσχυσης της απασχόλησης. Το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση ήτα η δημιουργία του Welfare Watch, μιας πλατφόρμας

¹⁵⁹

https://www.idunn.no/nordisk_valfardsforskning/2016/01/all_s_well_in_iceland_austerity_measures_labour_market Στο *Nordisk välfärdsforskning | Nordic Welfare Research 01 / 2016 (Volum 1)*

¹⁶⁰ Αυτό διαβάζουμε και εδώ: BENEDIKTSDÓTTIR, SIGRÍÐUR, et al. “The Rise, Fall, and Resurrection of Iceland: A Postmortem Analysis of the 2008 Financial Crisis.” *Brookings Papers on Economic Activity*, 2017, pp. 191–281. JSTOR, JSTOR, www.jstor.org/stable/90019458. σ. 200-201

παρακολούθησης των κοινωνικών συνεπειών της οικονομικής κατάρρευσης, ώστε να χαρτογραφηθούν και να αντιμετωπιστούν τα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι διάφορες ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Στο χώρο της εργασίας οι κυβερνητικές πρωτοβουλίες συμπεριέλαβαν μια σειρά προγραμμάτων που στόχο είχαν την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας.

Κατά τα έτη 2009-2010 εφαρμόστηκε το “Active Youth” (Ungt fólk til athafna), που επικεντρωνόταν στην αντιμετώπιση της νεανικής ανεργίας και ειδικά στους ανέργους από 16 έως 29 ετών. Στο τέλος αυτού του προγράμματος, που κόστισε περίπου 5,5 εκατομμύρια δολάρια στην κυβέρνηση¹⁶¹, 3000 από τους 5000 ανέργους που συμμετείχαν βρήκαν εργασία ή τουλάχιστον δεν ήταν πλέον τυπικά άνεργοι¹⁶². Το πρόγραμμα είχε ως στόχο την κινητοποίηση όλων των ανέργων αυτής της ηλικιακής ομάδας εντός 3 μηνών. Οι παροχές περιελάμβαναν ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική, εκπαιδευτικά προγράμματα ειδικά για τεχνικά επαγγέλματα, τη συνέχιση της επαγγελματικής κατάρτισης και της σχολικής σταδιοδρομίας σε περίπτωση που οι νέοι είχαν παρατήσει το σχολείο. Σε περίπτωση μη εγγραφής στο πρόγραμμα, τα άτομα έχαναν το δικαίωμα στο επίδομα ανεργίας. Ένα δεύτερο πρόγραμμα ήταν το “Working and Experience” (Þekking og reynsla). Στόχος ήταν η προώθηση της εθελοντικής εργασίας, ώστε οι άνεργοι να μην παραμένουν ανενεργοί. Ένα τρίτο πρόγραμμα, το “Working Road” (Vinnandi vegur), είχε ως στόχο τη δημιουργία 1.500 θέσεων εργασίας σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα με κόστος 16 εκατομμύρια δολάρια περίπου. Επίσης, το πρόγραμμα “Support” (Liðsstyrkur), επικεντρώθηκε στη μέριμνα για τα άτομα που είχαν απολέσει κάθε έννομο δικαίωμα σε οικονομική υποστήριξη από το κράτος και δεν είχαν πλέον πρόσβαση σε επιδόματα ανεργίας. Ακόμη, περισσότερα απ’ο2 εκατομμύρια δολάρια δαπανήθηκαν από τον κρατικό προϋπολογισμό για τη δημιουργία θέσεων εργασίας κατά την καλοκαιρινή περίοδο για νέους φοιτητές και ανέργους¹⁶³.

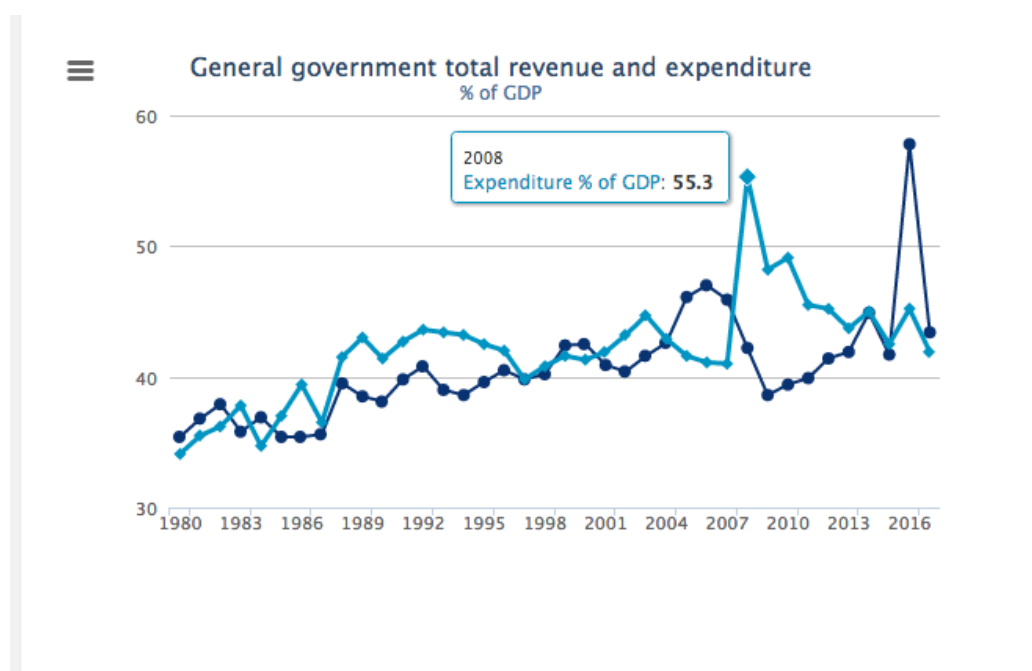
Όπως μπορούμε να υποψιαστούμε η τότε κυβέρνηση της Ισλανδίας για να πραγματοποιήσει αυτές τις δαπάνες στις προνοιακές πολιτικές δεν ακολούθησε μια πολιτική που απέβλεπε σε ισοσκελισμένο προϋπολογισμό. Αυτό βλέπουμε και κάτωθι:

161 Πηγή: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/44-inclusive-programmes-young-people-iceland#122>

162 European Employment Observatory, EEO Review: Long-term unemployment, 2012Iceland Sveinn Agnarsson Institute of Economic Studies, University of Iceland July 2012, σ. 10

163 Πηγή: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/44-inclusive-programmes-young-people-iceland#122>

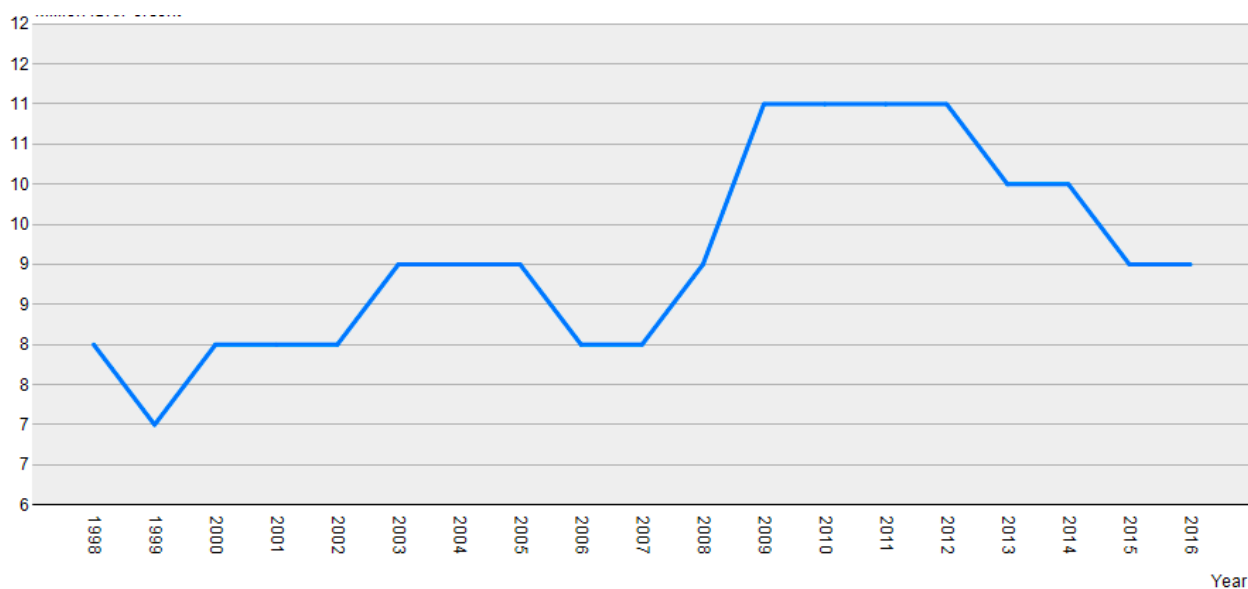
2. Έσοδα και Δαπάνες της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: <https://www.statice.is/statistics/economy/public-finance/general-government/>

Επίσης, είναι φανερό ότι για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης οι δαπάνες στην κοινωνική προστασία αυξήθηκαν σημαντικά, όπως βλέπουμε εδώ:

3. Δαπάνες της γενικής κυβέρνησης στην κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή:

http://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Efnahagur/Efnahagur_fjaropinber_fjarmal_opinber_fjarmal_opinber/THJ05141.px/chart/chartViewLine/?rxid=e8e3a290-7adc-4c42-81e6-6114a61f841b

Δ. Συμπεράσματα

Είναι σαφές ότι η Ισλανδία πλέον έχει σταθεροποιήσει σε μεγάλο βαθμό την οικονομία της και έχει ξεπεράσει το πρόβλημα της διευρυμένης ανεργίας, η οποία άγγιξε κυρίως τους νέους από 16 έως 29 ετών από το 2008 και έπειτα. Το μείγμα πολιτικής που ακολούθησε φαίνεται να διαφέρει πολύ από εκείνο που εφαρμόστηκε – και συνεχίζει εν πολλοίς να εφαρμόζεται – στην Ελλάδα, φερεται. Η κυβέρνηση επέλεξε την ενίσχυση του κράτους πρόνοιας και την αύξηση των δαπανών στην κοινωνική προστασία και την τόνωση της απασχόλησης με σειρά προγραμμάτων που είχαν άμεσα αποτελέσματα, όπως το Youth in Action, που παρουσιάσαμε παραπάνω. Η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού φαίνεται να περιορίζεται σταδιακά όσο η οικονομία βελτιώνεται.

Ας σημειώσουμε όμως ότι, αν και οι συγκρίσεις είναι πάντα χρήσιμες, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζουμε παράγοντες που ίσως διαφέρουν από χώρα σε χώρα και καθιστούν ένα συγκεκριμένο μείγμα πολιτικής περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλο και δυνατό να εφαρμοστεί. Η Ισλανδία, για παράδειγμα, δεν είναι κράτος-μέλος της ΕΕ και δεν υπόκειται, συνεπώς, στους περιορισμούς που αφορούν τη δημοσιονομική πειθαρχία. Επίσης, ως οικονομία διαθέτει έναν σχεδόν ακλόνητο τομέα παραγωγής (αλιεία) και προσφάτως έχει βασίσει την οικονομική ανάπτυξή της σε νέους τομείς, όπως ο τουρισμός. Ακόμη, το είδος του χρέους είναι και αυτό σημαντικό. Η κατάρρευση των τριών μεγάλων τραπεζών έφεραν στο επίκεντρο τις οφειλές τους προς ιδιώτες σε δύο κυρίως χώρες (Η.Β. και Ολλανδία). Μέλημα της κυβέρνησης ήταν η προστασία των ημεδαπών καταθέσεων αλλά και η συγκράτηση του πληθωρισμού, στόχοι που ικανοποιήθηκαν με την ένταξη της χώρας σε πρόγραμμα του IMF. Τέλος, ο μικρός πληθυσμός της και οι αντιδράσεις που προκάλεσε, οι πιέσεις για άμεση παραίτηση της κυβέρνησης, οι έντονες κοινωνικές αντιδράσεις και η διεκδίκηση ενός κράτους πιο “φιλικό” προς τους πολίτες παρά προς εταιρικούς ομίλους και τράπεζες μας δείχνει ότι οικονομία και πολιτική αποτελούν ίσως αδιαίρετους τομείς.

Βιβλιογραφία και πηγές:

- BENEDIKTSDÓTTIR, SIGRÍÐUR, et al. “The Rise, Fall, and Resurrection of Iceland: A Postmortem Analysis of the 2008 Financial Crisis.” *Brookings Papers on Economic Activity*, 2017, pp. 191–281. JSTOR, [JSTOR, www.jstor.org/stable/90019458](http://www.jstor.org/stable/90019458)
- European Employment Observatory, EEO Review: Long-term unemployment, 2012 Iceland Sveinn Agnarsson Institute of Economic Studies, University of Iceland July 2012.

- Lytras, A. N. (2017). *A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State*. Αθήνα. Παπαζήσης.
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ic.html>
- <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2017&locations=IS&start=1997&view=chart>
- <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?end=2016&locations=IS&start=1997&view=chart>
- <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12048&langId=en>
- https://www.idunn.no/nordisk_valfardsforskning/2016/01/alls_well_in_iceland_austerity_measures_labour_market
- <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/44-inclusive-programmes-young-people-iceland#122>
- <https://www.statice.is/statistics/economy/public-finance/general-government/>
- http://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Efnahagur/Efnahagur__fjaropinber__fjarmal_opinber__fjarmal_opinber/THJ05141.px/chart/chartViewLine/?rxid=e8e3a290-7adc-4c42-81e6-6114a61f841b

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των Γυναικών ηλικίας 25+.

Η περίπτωση της Αργεντινής.

Γενικά χαρακτηριστικά της Αργεντινής

Η Αργεντινή είναι η δεύτερη μεγαλύτερη σε έκταση χώρα της Λατινικής Αμερικής, με πρωτεύουσα το Μπουένος Άιρες και πληθυσμό 43.847.277¹⁶⁴. Αποτελεί μέλος των G20 και σήμερα είναι η τρίτη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη της Λατινικής Αμερικής μετά την Βραζιλία και τη Χιλή. Στις αρχές βέβαια του προηγούμενου αιώνα, μετά την ανεξαρτησία της από την Ισπανία, η Αργεντινή υπήρξε για χρόνια η μεγαλύτερη οικονομία της Λατινικής Αμερικής, σε σημείο που θεωρούνταν άξια ανταγωνίσιμη της οικονομίας των Η.Π.Α. Μάλιστα το 1913 αποτελούσε τη δέκατη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως, η οποία βασιζόταν κυρίως στην αγροτική παραγωγή όπως και σήμερα.

Η περίοδος που ακολούθησε, κυρίως μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1930 άλλαξε την οικονομία και τα ως τότε δεδομένα στοιχεία της χώρας. Η οικονομική κρίση, η συνεχής πολιτική αστάθεια και τα αυταρχικά καθεστώτα τα οποία επιβλήθηκαν στη χώρα μέχρι την εγκαθίδρυση του δημοκρατικού καθεστώτος το 1983 επηρέασαν την δομή και την οικονομική πολιτική της χώρας. Ήδη από την δεκαετία του 80', η χώρα αντιμετώπιζε πρόβλημα υπερπληθυσμού που σε πολλές περιπτώσεις ξεπερνούσε κατά πολύ το 100% με αποκορύφωμα την περίοδο του 1990 όπου ο πληθωρισμός ξεπέρασε το 7000%. Ως αποτέλεσμα, από το 1991 μέχρι και το 2002, η Αργεντινή βίωσε μία από τις μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις των τελευταίων ετών η οποία έληξε με την χρεωκοπία της χώρας και την έντονη αγανάκτηση του λαού.

Το 1991 η Αργεντινή, προώθησε μία σειρά από μεταρρυθμίσεις οι οποίες αποτελούσαν μέρος του πακέτου "Washington Consensus" γνωστό ως *Σχέδιο μετατρεψιμότητας*. Το πακέτο αυτό ήταν η πρόταση των Η.Π.Α. για την ανάκαμψη των οικονομιών στις αναπτυσσόμενες χώρες και την αποφυγή της χρεωκοπίας. Στηριζόταν κυρίως στην νομισματική διάρθρωση και για αυτό απαιτούσε την στήριξη των διεθνών οργανισμών και κυρίως του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Σε αυτό

¹⁶⁴<https://www.populationpyramid.net/argentina/2016/> επίσκεψη 10/5/2018

το πλαίσιο, η βασική μεταρρύθμιση στην οποία προχώρησε η Αργεντινή ήταν το "Currency Board", η ισοτιμία δηλαδή του νέου νομίσματος "πέσο" με το αμερικάνικο δολάριο. Σε συνδυασμό με την στήριξη των ιδιωτικοποιήσεων και μίας πιο ελεύθερης αγοράς εργασίας, η χώρα κατάφερε να προσελκύσει ξένες επενδύσεις και να επανατοποθετηθεί στο παιχνίδι της παγκόσμιας αγοράς. Αυτές οι συνθήκες κατέστησαν ευκολότερη τη διαδικασία δανεισμού της χώρας, και η ισοτιμία διευκόλυνε τις εξαγωγές και τις εισαγωγές στην χώρα. Με βάση τα πρώτα αυτά αποτελέσματα και συμπεριλαμβάνοντας και την πτώση και ισορροπία του πληθωρισμού, το πρόγραμμα θεωρούνταν επιτυχημένο και η πιθανότητα χρεωκοπίας φαινόταν πια παρελθόν.

Η κατάσταση ευφορίας όμως στη χώρα δεν κράτησε για πολύ καθώς ενώ ο πληθωρισμός μειωνόταν, αυξάνονταν άλλοι δείκτες όπως το δημόσιο χρέος. Επιπλέον, η ανεργία που από το ποσοστό του 7,5% το 1991 αυξήθηκε μέσα σε τέσσερα χρόνια κατά 8 μονάδες αγγίζοντας το 1995 το 15,5% και ακολουθώντας μία αυξομειωτική τάση και για τα επόμενα χρόνια¹⁶⁵. Μετά την κρίση της Tequila το 1995 και την απότομη αύξηση της ανεργίας, η Αργεντινή εφάρμοσε ένα πρόγραμμα καταπολέμησης της ανεργίας με την υποστήριξη και την εποπτεία της Παγκόσμιας Τράπεζας με την ονομασία Trabajar. Θεωρητικά, το πρόγραμμα έμοιαζε καθολικό, στοχευόμενο στους άνεργους ηλικίας άνω των 18 ετών, αλλά ο δημοσιονομικός περιορισμός οδήγησε στην ασαφή εφαρμογή του και έτσι δεν ωφέλησε ποτέ περισσότερο από το 15% των ανέργων. Παρά τον ρόλο της ομοσπονδιακής κυβέρνησης ως επικεφαλής διαχείρισης και πόρων τα κονδύλια που συνδέονται περισσότερο με τις τοπικές κυβερνήσεις και τις ΜΚΟ δίνοντάς τους την εξουσία να αποφασίζουν ποιοι θα συμμετείχαν στο πρόγραμμα και ποιοι όχι. Το πρόγραμμα Trabajar ωφέλησε σε όλα τα χρόνια της εφαρμογής του 350.000 άτομα δίνοντάς τους εργασία στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα ή και σε κάποιο πρόγραμμα κοινωνικής εργασίας.

Η κυβέρνηση, δίνοντας βάση στην εξωτερική οικονομική πολιτική ως μέσο ανόρθωσης της οικονομίας, δεν εστίασε την εσωτερική ευημερία και την καταπολέμηση της φτώχειας. Τα πραγματικά στοιχεία σχετικά με την απορρόφηση

¹⁶⁵Pavlina R. Tcherneva, Beyond Full Employment: The Employer of Last Resort as an Institution for Change, Working Paper No. 732, Levy Economics Institute of Bard College September 2012.

των εσόδων άργησαν να φανούν. Προς τα τέλη όμως της δεκαετίας του 1990 τρία σημαντικά οικονομικά γεγονότα ξαναγύρισαν την οικονομία της Αργεντινής στην ύφεση:

- Αρχικά, η στάση πληρωμών που κήρυξε η Ρωσία το 1998 είχε σημαντικό αντίκτυπο στα έσοδα της χώρας τόσο από τις εξαγωγές στην Ρωσία όσο και από την ζήτηση εξαγωγίμου προϊόντος από τις άλλες χώρες τις οποίες επηρέασε η απόφαση της Ρωσίας,
- Δεύτερον, η υποτίμηση του νομίσματος της Βραζιλίας απέναντι στο δολάριο αλλά και τα νομίσματα των άλλων χωρών της Λατινικής Αμερικής,
- Τέλος η ταυτόχρονη ανατίμηση του Αμερικάνικου δολαρίου.

Συγκεκριμένα, τα δύο τελευταία συμβάντα σε συνδυασμό με το Currency Board της Αργεντινής έφερε καταστρεπτικά αποτελέσματα αναδεικνύοντας τα λάθη του Σχεδίου Μετατρεψιμότητας. Το 2002 η κυβέρνηση κήρυξε πτώχευση κάτι που είχε ως αποτέλεσμα την εμφανή δυσaráεστηση του λαού και την εκκίνηση σοβαρών λαϊκών κινητοποιήσεων με την συμμετοχή ανθρώπων από όλες τις κοινωνικές τάξεις. Η δυσaráεσκεια του λαού κορυφώθηκε το Δεκέμβριο του 2001, όταν το Μπουένος Άιρες εξερράγη: τριάντα άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στις συγκρούσεις με την αστυνομία και η χώρα κηρύχθηκε σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Την ίδια ώρα, ο πρόεδρος της χώρας, Ντε Λα Ρούα εγκατέλειπε το Προεδρικό Μέγαρο με ελικόπτερο. Η αδυναμία της να καλύψει τις υποχρεώσεις της ουσιαστικά έθεσε την Αργεντινή εκτός διεθνών αγορών, σταματώντας απότομα τη ροή των επενδύσεων προς τη χώρα.

Η ανάκαμψη της χώρας και η εφαρμογή του προγράμματος Minsky/Employer of LastResort (ELR) 2003¹⁶⁶

Μετά την κρίση του 2001, η αλλαγή στη συνολική κοινωνική πολιτική ήταν κάτι περισσότερο από πολιτική ανάγκη. Η ανεργία εκείνη την περίοδο έφθανε σχεδόν το 25% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, και η φτώχεια έπληττε σχεδόν το 42% των νοικοκυριών. Κάτω από την πίεση και τις της Παγκόσμιας Τράπεζας, το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας επέλεξε προγράμματα εισοδήματος που στοχεύουν σε συγκεκριμένους τομείς και βασίστηκαν σε επιδόματα τέκνων για τους φτωχούς. Η

¹⁶⁶Pavlina R. Tcherneva, Beyond Full Employment: The Employer of Last Resort as an Institution for Change, Working Paper No. 732, Levy Economics Institute of Bard College September 2012.

Αργεντινή είχε ανάγκη να υιοθετήσει διαρθρωτικές πολιτικές και μέτρα για τη εκ νέου προσαρμογή της στη διεθνή αγορά. Έπρεπε να καθορίσει μια νέα στρατηγική για να διαχειριστεί τις κοινωνικές απαιτήσεις που είχαν οδηγήσει στην πτώση της προηγούμενης διοίκησης. Η μακροχρόνια περίοδος πολιτικής αστάθειας και κοινωνικής εξέγερσης, άρχισε να αλλάζει με την εκλογή του Νέου πρόεδρου της χώρας Νέστορ Κίρχνερ/Κίρτσερ το 2003 ο οποίος δρομολόγησε την ανάκαμψη της χώρας. Ο Κίρχνερ κήρυξε στάση πληρωμών, πετυχαίνοντας διαγραφή της τάξης του 75% του δημόσιου χρέους. Το 2002 αποφασίστηκε η εγκατάλειψη του C.B. και η υποτίμηση του peso. Συγκεκριμένα, προχώρησε αρχικά σε αναγκαστική στάση πληρωμών στο ύψους 132 δισεκατομμυρίων δολαρίων χρέος¹⁶⁷. Επιπλέον, αποπλήρωσε το δάνειο προς το Δ.Ν.Τ. για να έχει μεγαλύτερη ευχέρεια κινήσεων και προχώρησε σε διαγραφή μεγάλου μέρους του εξωτερικού χρέους κρατώντας παράλληλα υποτιμημένο το πέσο. Η Αργεντινή αρχίζει να συνέρχεται και να γίνεται και πάλι ανταγωνιστική. Η χώρα με την υποτίμηση του νομίσματος της, την τόνωση των εξαγωγών της και την προστασία της εργασίας κατόρθωσε σταδιακά να ισορροπήσει.

Η νέα μακροοικονομική οργάνωση επέτρεψε την υιοθέτηση περισσότερων παραδοσιακών κεϋνσιανών μέσων, όπως το κράτος ως εργοδότης της έσχατης λύσης. Η ζήτηση από την πλειοψηφία του πληθυσμού για την ανάκαμψη της απασχόλησης ώθησε την κυβέρνηση να εισαγάγει ένα τεράστιο πρόγραμμα απασχόλησης, το πρόγραμμα Jefes y Jefas de Hogar Desocupados (Πρόγραμμα ανέργων ανδρών και γυναικών αρχηγών νοικοκυριών). Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο αντιπροσώπευε αρχικά λιγότερο από το 1% του ΑΕΠ (μέχρι το τέλος του προγράμματος έφτασε μόλις το 4,9%) , άνοιξε το δρόμο για τη μείωση των περιοριστικών αποτελεσμάτων που διαφορετικά θα είχαν προκαλέσει καταστροφική υποτίμηση του νομίσματος. Όσο αφορά την καταπολέμησης της ανεργίας αξίζει να σημειωθεί ότι στην αρχή του προγράμματος, η ανεργία έφτανε το 21% και στο τέλος του προγράμματος το 2008 μειώθηκε στο 8,4%. Το σχέδιο Jefes προέβλεπε καταβολή 150 pesos το μήνα σε έναν αρχηγό νοικοκυριού για τουλάχιστον 4 ώρες καθημερινής εργασίας. Οι συμμετέχοντες εργάστηκαν κυρίως σε κοινοτικά προγράμματα και κατευθύνθηκαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα, συμπεριλαμβανομένης της ολοκλήρωσης της βασικής εκπαίδευσης. Για να είναι επιλέξιμες, το νοικοκυριό έπρεπε να έχει παιδιά κάτω των

¹⁶⁷ αποτέλεσε την μεγαλύτερη στην μέχρι τότε ιστορία πτώχευση κράτους.

18 ετών, άτομα με αναπηρία ή έγκυο γυναίκα. Τα νοικοκυριά περιορίζονταν γενικά σε έναν συμμετέχοντα στο πρόγραμμα Jefes.

Η Αργεντινή σήμερα

Παρά τις δυσκολίες των περασμένων δεκαετιών, η Αργεντινή σήμερα συνεχίζει να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Λατινικής Αμερικής. Συγκεκριμένα, το Α.Ε.Π. της χώρας για το 2016 ήταν 545,124 δις δολάρια και παρόλο που τα έξοδά της υπερβαίνουν τα έσοδα, δεν θυμίζει σε καμία περίπτωση την κατάσταση που βρισκόταν την δεκαετία του 1990. Η συνολική ανεργία κυμαίνεται στο 5% και είναι φανερά μειωμένη. Έχει αρκετά υψηλό ποσοστό μισθωτής απασχόλησης (κοντά στο 80%) αλλά όχι τόσο μεγάλο ποσοστό εργοδοτών καθώς δεν ξεπερνούν το 4,13% (περίπου 4,500). Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείτε τέλος μία πτώση στους αυτοαπασχολούμενους που κυμαίνονται στο 19%.

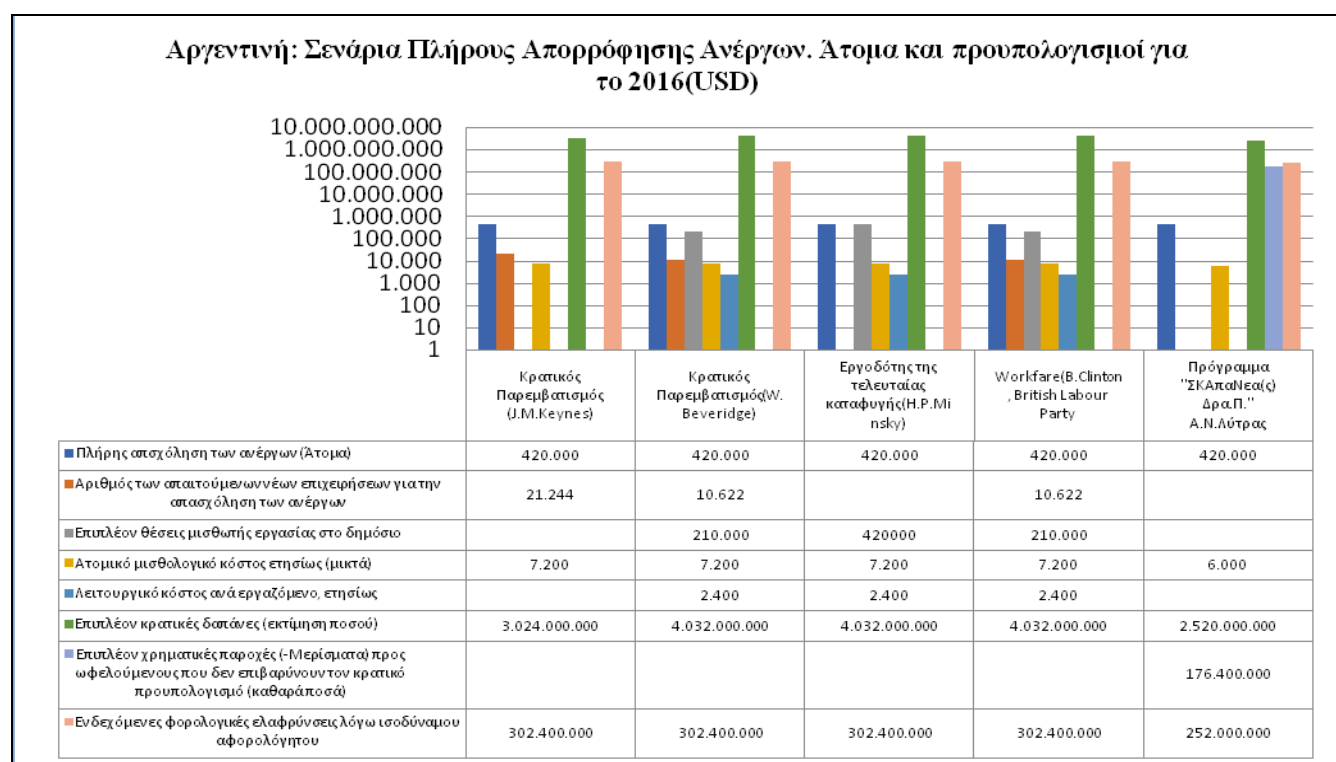
Γυναικεία απασχόληση

Παρατηρώντας τα ποσοστά της γυναικείας ανεργίας και απασχόλησης στην Αργεντινή, παρατηρούμε αρκετές ομοιότητες με το ελληνικό παράδειγμα. Αρχικά αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο στην Ελλάδα και την Αργεντινή η γυναικεία ανεργία είναι υψηλότερη της ανδρικής. Συγκεκριμένα η ανδρική ανεργία ανέρχεται στο 4,3% ενώ η γυναικεία στο 5,9 του συνολικού γυναικείου πληθυσμού της χώρας.

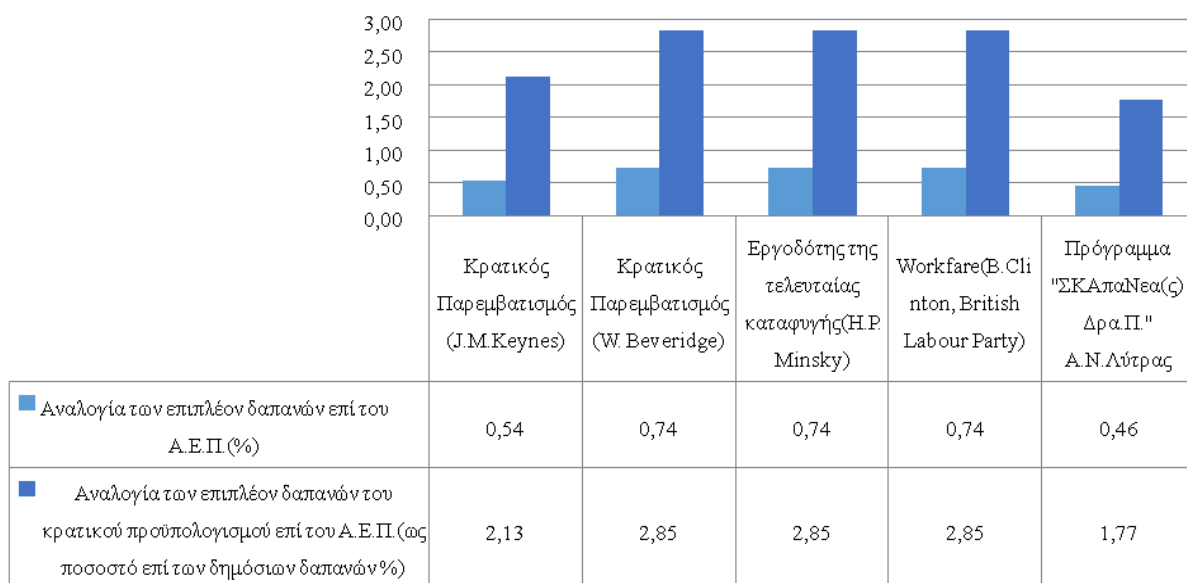
Μετά την χρεοκοπία της χώρας παρατηρούμε μία αύξηση της γυναικείας απασχόλησης που συνοδεύεται από μία ταυτόχρονη μείωση των γυναικών-συμβουλευθόντων μελών. Η εξήγηση αυτού του φαινομένου είναι απολύτως λογική καθώς, η φτώχεια και η γενικότερη οικονομική κατάσταση ώθησαν πολλές μη εργαζόμενες γυναίκες να βγουν στην αγορά εργασίας. Σε αυτό βοήθησε και η ευκαιρία που τους δόθηκε από το πρόγραμμα Jefes y Jefas de Hogar Desocupados (Πρόγραμμα ανέργων ανδρών και γυναικών αρχηγών νοικοκυριών). Οι γυναίκες εργοδότες αποτελούν περίπου το $\frac{1}{4}$ δηλαδή κοντά στο 25% του συνολικού γυναικείου πληθυσμού.

Τα μοντέλα καταπολέμησης της ανεργίας

Σε αυτό το μέρος, θα εξετάσουμε τη προσαρμογή των 5 ήδη υπαρχόντων μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας στην χώρα. Τα μοντέλα είναι η θεωρία του **J. M. Keynes**, η θεωρία του **W. Beveridge**, η θεωρία του εργοδότη της τελευταίας καταφυγής του **Hyman P. Minsky**, η πολιτική Workfare του Κλίντον και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας και το Πρόγραμμα **Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π** του Α. Λύτρα Συγκεκριμένα, θα προσομοιάζουμε τα μοντέλα στην καταπολέμηση της γυναικείας ανεργίας σε ηλικίες 25 έως 64 ετών, του ενεργού δηλαδή γυναικείου πληθυσμού. Για την προσαρμογή του προγράμματος χρειάστηκε να χρησιμοποιηθούν τα παρακάτω στοιχεία. α) ο άνεργος γυναικείος πληθυσμός της χώρας (420,000), β) τα Α.Ε.Π. (545,124δισ) της χώρας καθώς και τα συνολικά έξοδα του προϋπολογισμού (141,7δισ) , γ) το μέσο μέγεθος επιχείρησης (19,4) δ) το ατομικό μισθολογικό κόστος που ανέρχεται στα 600USDγια κάθε πρόγραμμα καθώς και ε) τα λειτουργικά έξοδα για όποιο πρόγραμμα θεωρούνται απαραίτητα και που ανέρχονται στα 200USD. Με βάση λοιπόν αυτά τα στοιχεία:

Αργεντινή: Η αναλογία των επιπλέον δαπανών για την πλήρη απασχόληση των ανέργων, ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

Αναλυτικότερα...

Εφαρμόζοντας το πρόγραμμα Κρατικού Παρεμβατισμού του Keyens, παρατηρούμε ότι για την υλοποίηση του και την απασχόληση και των 420.000 ανέργων γυναικών, είναι απαραίτητη η δημιουργία 21.244 νέων επιχειρήσεων. Το ετήσιο μισθολογικό κόστος ανέρχεται στα 7200USD. Οι κρατικές δαπάνες ανέρχονται στα 3.024.000.000USD. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου θα είναι 302.400.000USD. Η αναλογία των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,54% και επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 2,13%.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα Κρατικού Παρεμβατισμού του W. Beveridge, για την καταπολέμηση της ανεργίας, ενδείκνυται η απασχόληση των γυναικών τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Με βάση αυτό απαιτείται η δημιουργία 10.622 νέων επιχειρήσεων και 210.000 θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα. Το ετήσιο μισθολογικό κόστος ανέρχεται στα 7200USD ενώ απαιτείται και ένα λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο για την διεκπεραίωση του προγράμματος που ανέρχεται στα 2.400USD. Οι κρατικές δαπάνες φτάνουν τα 4.032.000.000USD ενώ οι ενδεχόμενες

φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου θα είναι 302.400.000USD. Τέλος, η αναλογία των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,74% και επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 2,85%.

Σύμφωνα με το μοντέλο «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» του Minsky, το κράτος καλείται να δημιουργήσει θέσεις εργασίας για την απορρόφηση όλων των ανέργων γυναικών με σταθερό μισθό. Συνεπώς, θα πρέπει να δημιουργηθούν 420.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο με ατομικό μισθολογικό κόστος 7200USD ετησίως και λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο 2400USD. Οι κρατικές δαπάνες φτάνουν τα 4.032.000.000USD ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου θα είναι 302.400.000USD. Η αναλογία των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,74% και επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 2,85%.

Για την υλοποίηση του προγράμματος Workfare του Κλίντον και των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο, απαιτείται η δημιουργία 10.622 νέων επιχειρήσεων για την απασχόληση στον ιδιωτικό και 210.000 επιπλέον θέσεων μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται και πάλι στα 7200USD το χρόνο και 2400USD για το λειτουργικό κόστος, ανά εργαζόμενο. Έτσι, οι κρατικές δαπάνες κοστολογούνται στα 4.032.000.000USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου είναι 302.400.000USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ αντιστοιχεί σε 0,74% και επί των κρατικών δαπανών σε 2,85%.

Το τελευταίο μοντέλο που μελετήθηκε είναι το μοντέλο Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π. του Ανδρέα Λύτρα και αποτελεί μία διαφορετική και καινοτόμα πρόταση για την καταπολέμηση της ανεργίας παρουσιάζοντας διαφορές από τα προηγούμενα μοντέλα. Συγκεκριμένα καθώς σύμφωνα με τη θεωρία οι άνεργοι εργάζονται ως αυτόνομοι εργαζόμενοι και η χρηματοδότηση τους πραγματοποιείται αρχικά από την ειδική κρατική χρηματοδότηση και στη συνέχεια από τους πολίτες-καταναλωτές, οι οποίοι αγοράζουν τις υπηρεσίες των απασχολούμενων. Άρα λοιπόν για την υλοποίηση του δεν απαιτείται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή νέων θέσεων εργασίας στο δημόσιο. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται και πάλι στα 6000USD το χρόνο και δεν απαιτούνται επιπλέον κρατικές δαπάνες καθώς την διαδικασία αναλαμβάνει ο εκάστοτε υπάρχων κρατικός θεσμός. Όσον αφορά τις κρατικές δαπάνες κοστολογούνται στα 2.520.000.000USD. Στην υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος απαιτούνται ακόμα επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους, οι οποίες όμως δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό,

ανέρχονται στα 176.400.000USD. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου είναι 302.400.000USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ αντιστοιχεί σε 0,44% και επί των κρατικών δαπανών σε 1,77%.

Στην προσομοίωση των μοντέλων στην χώρα της Αργεντινής, παρατηρούμε ότι σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο, όλα τα προγράμματα μπορούν να εφαρμοστούν καθώς η χώρα τηρεί όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις. Παρά όμως που θεωρητικά δεν υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο κώλυμα, λόγω των ιδιαιτεροτήτων και των προσφάτων ακόμα γεγονότων δημιουργούνται προβλήματα στην εφαρμογή κάποιων προγραμμάτων. Μελετώντας λοιπόν, πιο αναλυτικά τα πέντε σενάρια θα μπορούμε να βγάλουμε τα εξής συμπεράσματα. Αρχικά, τα προγράμματα κρατικού παρεμβατισμού των W. Beveridge, η πολιτική Workfare του Κλίντον και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας ενώ αποτελούν αποτελεσματικές επιλογές, απαιτούν την δημιουργία νέων θέσεων μισθωτής εργασίας. Η μισθωτή εργασία όμως είναι ήδη πολύ υψηλή στην Αργεντινή και για αυτόν τον λόγο δεν θεωρώ ότι η εφαρμογή τους είναι η καλύτερη δυνατή λύση καθώς θα ήταν καλύτερο να δοθεί έμφαση σε άλλους τομείς απασχόλησης οι οποίοι πάσχουν αριθμητικά και ειδικά στο ζήτημα της γυναικείας συμμετοχής. Στην εφαρμογή του προγράμματος «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» του Hyman P. Minsky μπορούμε να κάνουμε δύο βασικές παρατηρήσεις. Από τη μία πλευρά, το γεγονός ότι έχει ήδη εφαρμοστεί και μάλιστα πρόσφατα στην χώρα, σημαίνει αυτόματα ότι υπάρχει και η σχετική εμπειρία για τον τρόπο εφαρμογής. Από την άλλη πλευρά, δεδομένου ότι το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε μόλις το 2008, δεν θεωρώ ότι υπάρχει περιθώριο για εκ νέου απασχόληση τόσο μεγάλου αριθμού γυναικών στο δημόσιο τομέα, δεδομένου των υπαρχόντων μεγεθών μισθωτής απασχόλησης.

Αντίθετα, κατά την εφαρμογή του προγράμματος Κρατικού Παρεμβατισμού του Keyens απαιτείται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Βάσει και πάλι των τελευταίων μετρήσεων που αναφέρονται και παραπάνω, η αύξηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας είναι κάτι που η Αργεντινή έχει ανάγκη στη δεδομένη χρονική στιγμή. Επιπλέον, εκτός από την καταπολέμηση της γυναικείας ανεργίας, η εφαρμογή του προγράμματος θα συμβάλει θετικά και γενικότερα στην τόνωση της τοπικής επιχειρηματικότητας, ένας τομέας που αποτελεί βασικό κομμάτι της Αργεντινής και που συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική ανάκαμψη (κυρίως λόγω των

εξαγωγών) μετά την κρίση του 2000. Τέλος το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π μπορούμε να πούμε ότι είναι σίγουρα η πιο οικονομική λύση για την καταπολέμηση της ανεργίας καθώς απορροφά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής μόνο το 1,77% του κρατικού προϋπολογισμού. Επιπλέον το γεγονός ότι προωθεί την αυτοαπασχόληση είναι κάτι που θα μπορούσε να συμβάλει στην αύξηση της επιχειρηματικότητας – όπως και το πρόγραμμα του Keyens- Η συγκεκριμένη δυνατότητα, θα μπορούσε να λειτουργήσει ως κίνητρο για ορισμένες γυναίκες, ώστε να εισχωρήσουν στον επιχειρηματικό χώρο με το πέρας του προγράμματος. Το πρόβλημα με την συγκεκριμένη πολιτική είναι το γεγονός ότι οι περισσότερες άνεργες γυναίκες στην Αργεντινή ανήκουν στο ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό πράγμα που θα περιόριζε σε μεγάλο βαθμό τους τομείς αυτοαπασχόλησης τους.

Κλείνοντας, παρατηρούμε ότι το πρόγραμμα του Keyens και το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π του Α. Λύτρα αποτελούν τις καλύτερες επιλογές για την καταπολέμηση της γυναικείας ανεργίας στην Αργεντινή. Επιπλέον η εμπειρία από την εφαρμογή από τις αρμόδιες υπηρεσίες απασχόλησης αρκετών και διαφορετικών προγραμμάτων απασχόλησης τις τελευταίες δεκαετίες, τα περισσότερα από τα οποία ήταν προσαρμοσμένα στην θεωρία του Keyens, θα μπορούσε να φανεί χρήσιμη και για τα δύο προγράμματα. Τόσο όμως από το ζήτημα του κόστους όσο και από τη σκοπιά του γενικότερου οφέλους, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π, θεωρώ ότι αποτελεί την καλύτερη επιλογή. Εκτός λοιπόν από το γεγονός ότι αποτελεί ην οικονομικότερη λύση, συμβάλει στην ευρύτερη τόνωση της αγοράς και της οικονομίας καθώς αφενός προωθεί έμμεσα την αύξηση των τραπεζικών καταθέσεων και την συχνότερη κίνησή τους, και αφετέρου (σε θεωρητικό πλαίσιο καθώς ακόμα δεν έχει εφαρμοστεί), τονώνει την κίνηση κεφαλαίου μεταξύ των πολιτών.

Ένα γενικό συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε μετά το τέλος της μελέτης, είναι ότι η ανεργία στην Αργεντινή είναι αντιμετωπίσιμη. Ειδικά αν λάβουμε υπ' όψιν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εφαρμόστηκε το 2001 το πρόγραμμα του εργοδότη τελευταίας καταφυγής, όπου η Αργεντινή κλήθηκε να αντιμετωπίσει ένα μεγάλο ποσοστό ανεργίας με πολύ λιγότερα εφόδια από όσα διαθέτει σήμερα. συγκεκριμένα ο εθνικός προϋπολογισμός ανερχόταν στα 61,758.5 εκατομμύρια και για την εκτέλεση του προγράμματος χρησιμοποιήθηκε μόνο το 4,9% (με το 80% του ποσού να δίνεται απευθείας στους ωφελούμενους). Τα εφόδια που

έχει σήμερα η Αργεντινή είναι πολλά περισσότερα για να προχωρήσει σε μία τέτοια ενέργεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Pavlina R. Tcherneva, Beyond Full Employment: The Employer of Last Resort as an Institution for Change, Working Paper No. 732, Levy Economics Institute of Bard College September 2012
- Snow, Peter G., **Political forces in Argentina**, Allyn and Bacon, Boston, **2001**
- Λύτρας, Α. (2016). «Η μισθωτή εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση». Αθήνα. Παπαζήση
- Λύτρας, Α. (2017). «Τα Κοινωνικά. Επιλογές από την Ελληνική Κοινωνιολογία». Τόμος II. Αθήνα.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- <https://www.sbbe.gr/wp-content/uploads/2017/07/dikaros.pdf> (Επίσκεψη 30/4/2018)

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- <https://www.populationpyramid.net/argentina/2016/> επίσκεψη (10/5/2018)
- <http://www.dw.com> (Επίσκεψη 30/4/2018)

Η περίπτωση της Ιταλίας

Η Ιταλία είναι μια χώρα της οποίας ο πληθυσμός για το έτος 2016, όπου μελετά η παρούσα εργασία, ανερχόταν περίπου στους 60.665.551 κατοίκους σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από τον ILO¹⁶⁸ και την Ιταλική Στατιστική Αρχή¹⁶⁹. Πρόκειται για μια χώρα που σύμφωνα με την ελληνική αλλά και τη διεθνή βιβλιογραφία φαίνεται πως απασχολεί συχνά την ακαδημαϊκή κοινότητα, δεδομένων των υψηλών ποσοστών ανεργίας που παρουσιάζει.

Πιο συγκεκριμένα, αξίζει να σημειωθεί ότι το συνολικό ποσοστό ανεργίας για το έτος 2016 ανερχόταν στο 11,7% , συμπεριλαμβανομένων ατόμων όλων των ηλικιών. Ειδικότερα, το 10,9 % φαίνεται πως αντιστοιχεί στους άνδρες ανέργους, ενώ το 12,8% στις άνεργες γυναίκες, ανεξαρτήτως ηλικιακής ομάδας. Όσον αφορά τη νεανική ανεργία, τα ποσοστά της παρουσιάζονται σε πολύ υψηλά επίπεδα που στο σύνολό τους αγγίζουν το ποσοστό του 37,8%.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια να μελετηθεί το φαινόμενο της ανεργίας σε γυναίκες, οι οποίες όμως ανήκουν σε ηλικιακές ομάδες από 25 ετών και άνω. Παράλληλα, παρακάτω θα ακολουθήσει η ανάλυση πέντε πολιτικών καταπολέμησης της ανεργίας, όπως αυτές διαμορφώθηκαν από τους Keynes, Beveridge, Clinton, Minsky και Λύτρα. Σύμφωνα λοιπόν, με στοιχεία που προκύπτουν από τον ILO για το έτος 2016, οι άνεργες γυναίκες των 25 ετών και άνω, υπολογίζονταν περίπου στο 10,8%, ποσοστό σημαντικά υψηλό που εγείρει περαιτέρω προβληματισμούς. Για την καλύτερη κατανόηση του φαινομένου και των ποσοστών που παρουσιάζει, απαραίτητη κρίνεται η σύγκριση των ποσοστών ανεργίας σε γυναίκες από 25 ετών και άνω για τα έτη 2014 και 2015. Ειδικότερα, όσον αφορά το έτος 2014, το ποσοστό ανεργίας για γυναίκες της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας

¹⁶⁸ ILO: International Labour Organization (<http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm> & http://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page21.jspx;ILOSTATCOOKIE=wXYXLGPCJRmQt3Jd_Qkf3O4ZNGLwZj-vsd2i6Iz0Ga_E9l8biAOE!124667382?_afzLoop=429676562122675&_afzWindowMode=0&_afzWindowId=null#!%40%40%3F_afzWindowId%3Dnull%26_afzLoop%3D429676562122675%26_afzWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D35hcsx25e_4). Ημ/νια επίσκεψης: 30/04/2018.

¹⁶⁹ Ιταλική Στατιστική Αρχή (<https://www.istat.it/en/>). Ημ/νια επίσκεψης: 05/05/2018.

ανερχόταν στο 11,8%, ενώ για το έτος 2015 σημειώνεται μείωση του 1% από την προηγούμενη χρονιά. Αναφορικά τώρα με το ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν) της χώρας, το 2015 αυτό ανήλθε στα 1.825.820 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ το 2016 σημειώθηκε αύξηση, με αποτέλεσμα αυτό να ανέρχεται στα 1.850.735 δισεκατομμύρια δολάρια. Αναφορικά με το δημόσιο χρέος της χώρας, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό υπολογίζεται πως για το 2016 ήταν ίσο με το 132% του ποσοστού του ΑΕΠ.

Η γυναικεία ανεργία αποτελεί φαινόμενο μείζονος σημασίας σε ένα ευρύτερο χρονολογικό πλαίσιο, ωστόσο έμφαση δίδεται από το 2008, όπου ξέσπασε η οικονομική κρίση μέχρι και σήμερα. Από οικονομικής πλευράς, η Ιταλία επηρεάστηκε - και συνεχίζει να επηρεάζεται - σημαντικά από τις οικονομικές μεταβολές, οι οποίες με τη σειρά τους επέφεραν αρνητικές συνέπειες στον τομέα της ανάπτυξης, επηρεάζοντας βέβαια και την παραγωγικότητα των ατόμων. Παράλληλα, δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί κανείς στις κοινωνικές επιπτώσεις που επιφέρει η ανεργία, μερικές μόνο από τις οποίες είναι η ανασφάλεια, η περιθωριοποίηση, τα μεταναστευτικά ρεύματα που εν τέλει οδηγούν στην αποδιοργάνωση και αποδυνάμωση ολόκληρου του κοινωνικού ιστού. Ιδιαίτερως, όταν η ανεργία πλήττει το γυναικείο πληθυσμό, η κατάσταση μοιάζει περισσότερο ευάλωτη, καθώς οι γυναίκες επί σειρά ετών αποκλείονταν από το χώρο εργασίας, ενώ μέχρι και σήμερα, αντιμετωπίζουν συχνά σοβαρά ζητήματα όπως είναι η εκμετάλλευση, η χαμηλόμισθη εργασία ή ακόμη και η δυσκολία επαγγελματικής ανέλιξης λόγω του φύλου τους.

Η Ιταλία αποτελεί χώρα η οποία σημειώνει αρκετά υψηλά ποσοστά ανεργίας, γεγονός που οφείλεται σε πληθώρα διαρθρωτικών προβλημάτων. Μελετώντας του λόγους που οδηγούν στην αύξηση της συνολικής ανεργίας του πληθυσμού, αξίζει να αναφερθούν τρεις από τους σημαντικότερους:

- Το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας εμφανίζει έντονα στοιχεία μη εκσυγχρονισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μη διασύνδεση των σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, διαμέσου πρακτικής άσκησης. Μόνο τα τελευταία χρόνια σημειώνονται προσπάθειες να ανατραπεί το συγκεκριμένο μοτίβο σπουδών, παρόλα αυτά είναι ακόμη νωρίς για να ισχυριστεί κανείς ότι το πρόβλημα έχει επιλυθεί.
- Υφίσταται έντονος διαχωρισμός μεταξύ ανδρών και γυναικών, γεγονός που αντανακλάται και στα ποσοστά του εργατικού δυναμικού της χώρας. Επί

παραδείγματι, όπως προκύπτει από δεδομένα της Ιταλικής Στατιστικής Αρχής, μόνο το Νοέμβριο του έτους 2016 το συνολικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού που αποτελείτο από άνδρες ανήλθε στο 66,3 %, ενώ για τις εργαζόμενες γυναίκες στο 48,3 %.

- Τέλος, όπως προκύπτει από ευρωπαϊκές και διεθνείς μελέτες, η αυξημένη φορολόγηση της εργασίας στην Ιταλία, έχει ως αποτέλεσμα τόσο η προσφορά όσο και η ζήτηση της εργασίας να μειώνονται, γεγονός που με τη σειρά του οδηγεί στην ολοένα και μεγαλύτερη αύξηση της αυτοαπασχόλησης, αλλά και της αδήλωτης εργασίας.

Προτού γίνει εκτενέστερη αναφορά στη γυναικεία ανεργία που παρουσιάζει η Ιταλία αξίζει να σημειωθεί ότι τις περισσότερες φορές οι εργαζόμενες γυναίκες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εντός και πέραν των ευρωπαϊκών χωρών τείνουν να συγκεντρώνονται σε χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας. Παράλληλα, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο μικρότερης επαγγελματικής εξέλιξης τους στο χώρο εργασίας, συγκριτικά με τους άνδρες.

Όσον αφορά την ανεργία των γυναικών αυτή σημειώνει μεγαλύτερα ποσοστά σε ηλικίες άνω των 25 ετών και ειδικότερα μεταξύ των 30 έως 44 ετών. Συχνά, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλη μερίδα γυναικών που ανήκουν σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες δημιουργούν οικογένεια και αφιερώνονται στην φροντίδα της. Αναμφισβήτητα, κάτι τέτοιο δεν συναντάται μόνο στην Ιταλία. Αντιθέτως, αποτελεί κοινή διαπίστωση το γεγονός ότι παρόλο που στη σύγχρονη εποχή ο ρόλος της γυναίκας έχει διαφοροποιηθεί σε μεγάλο βαθμό συγκριτικά με τη θέση της σε κοινωνίες πρότερου τύπου, το χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν παύει να υφίσταται.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούμε σε αυτό που η Τάκαρη (1978) είχε υποστηρίξει, γράφοντας ότι:

«Όσο αφορά τις γυναίκες ένα μεγάλο τμήμα του γυναικείου πληθυσμού που βιώνει τις διακρίσεις λόγω φύλου, αποστασιοποιείται από το γίγνεσθαι της κοινωνίας που ζει και δραστηριοποιείται (κοινωνικός αποκλεισμός), ενώ τα αυξημένα ποσοστά ανεργίας το καθιστούν όμηρο των καταστάσεων της φτώχειας, αναγκάζοντάς το, είτε να περιπέσει σε κατάσταση «μόνιμης φτώχειας» είτε να συντηρείται από το

συγγενικό (γονείς) ή φιλικό του περιβάλλον χωρίς καμιά επαγγελματική διέξοδο και κοινωνική προοπτική».

Με βάση το ανωτέρω απόσπασμα, διαπιστώνει κανείς ότι και οι έμφυλες διακρίσεις αποτελούν μια από τις βασικές αιτίες της γυναικείας ανεργίας. Άλλωστε, οι γυναίκες συχνά αντιμετωπίζονται ως το αδύναμο φύλο, που μπορεί να στηρίξει την επιβίωσή του στο οικογενειακό περιβάλλον (σε γονείς ή ακόμη και στο πρόσωπο του συζύγου).

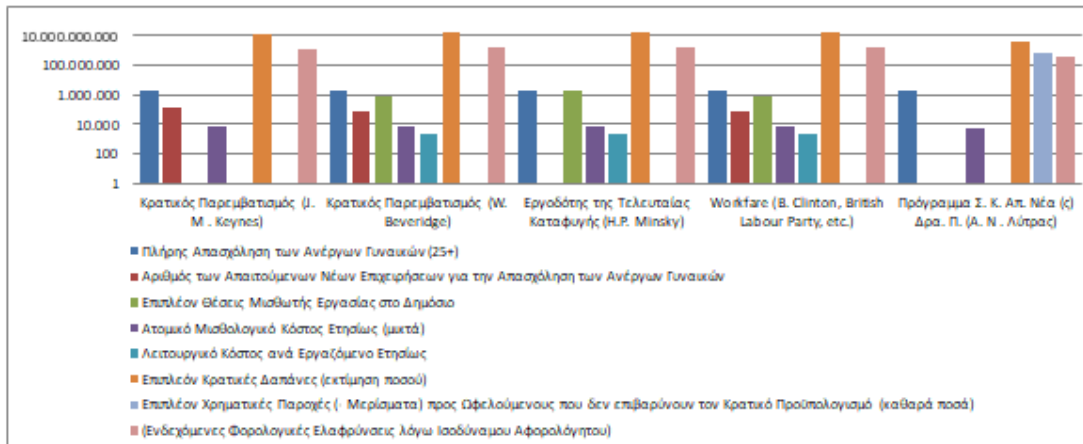
Κατανοώντας ότι η ανεργία των γυναικών αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα που δεν συναντάται μόνο σε παλαιότερους τύπους κοινωνιών, αλλά αντιθέτως εμφανίζει πολύ υψηλά ποσοστά και στη σύγχρονη κοινωνία, παρακάτω, ακολουθούν αναλυτικά πέντε μοντέλα καταπολέμησης της ανεργίας, όπως αυτά προτάθηκαν από τους εισηγητές τους. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τη θεωρία του J. M. Keynes, τη θεωρία του Beveridge, τη θεωρία του εργοδότη της τελευταίας καταφυγής του Hayman P. Minsky, την πολιτική του Clinton και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας και τέλος, το πρόγραμμα Σ. Κ. Απ. Νέα (ς) Δρα. Π του Α. Λύτρα.

Επιπροσθέτως, απαραίτητα για τους υπολογισμούς που θα ακολουθήσουν στην επόμενη ενότητα, κρίθηκαν τα εξής δεδομένα:

- Ο αριθμός ανέργων γυναικών από 25 ετών και άνω, ο οποίος για το έτος 2016 ανήλθε στο 1.775.560.
- Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης ήταν 11,43.
- Το ΑΕΠ της χώρας το οποίο σύμφωνα με δεδομένα που προκύπτουν από τον ILO και τον IMF ανήλθε στα 1.850.735.000.000 USD.
- Τα έσοδα του κρατικού υπολογισμού, τα οποία υπολογίζονται στα 842.500.000.000 USD.
- Τα έξοδα, τα οποία ανήλθαν στα 889.800.000.000 USD.
- Το ατομικό μισθολογικό κόστος υπολογίζεται στα 600 USD μηνιαίως.

Οι πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας

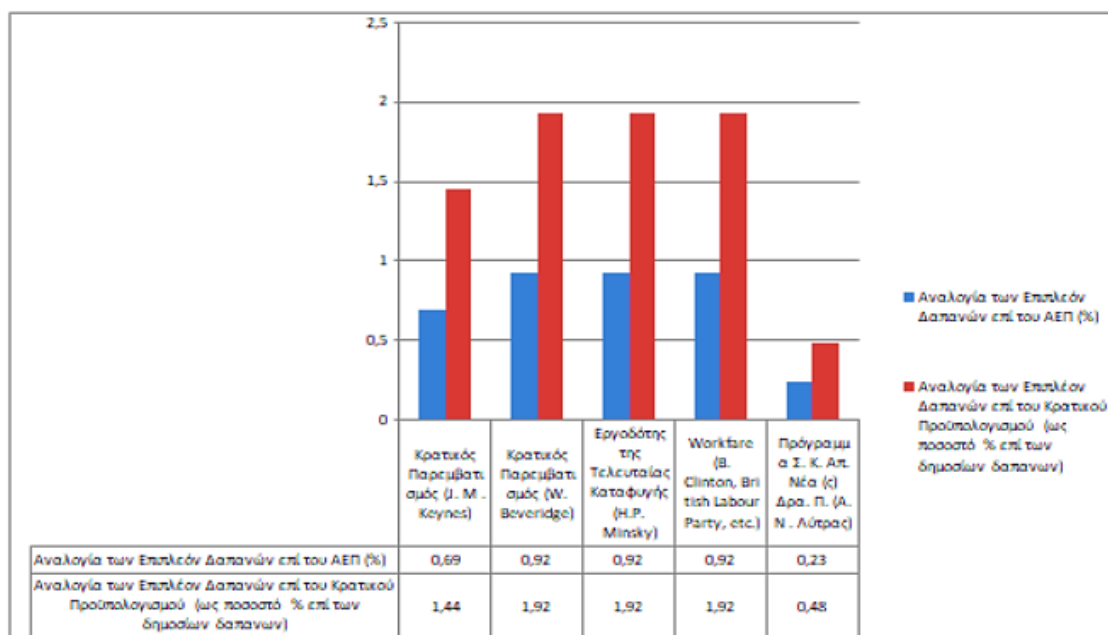
Ιταλία: Σενάρια Πλήρους Απορόφησης των Ανέργων Γυναίκων Ηλικίας 25+, Άτομα και Προϋπολογισμοί, 2016 (σε USD)

	Κρατικός Παρεμβατισμός (J. M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H.P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party, etc.)	Πρόγραμμα Σ. Κ. Απ. Νέα (c) Δρα. Π. (A. N. Λύτρας)
Πλήρης Απασχόληση των Ανέργων Γυναίκων	1.775.560	1.775.560	1.775.560	1.775.560	1.775.560
Αριθμός των Απασχούμενων Νέων Επιχειρήσεων για την Απασχόληση των Ανέργων Γυναίκων	155.342	77.671		77.671	
Επιπλέον Θέσεις Μισθωτής Εργασίας στο Δημόσιο		887.780	1.775.560	887.780	
Ατομικό Μισθολογικό Κόστος Ετησίως (μικτά)	7200	7200	7200	7200	6000
Λειτουργικό Κόστος ανά Εργαζόμενο Ετησίως		2400	2400	2400	
Επιπλέον Κρατικές Δαπάνες (εκτίμηση ποσού)	12.784.032.000	17.045.376.000	17.045.376.000	17.045.376.000	4.261.344.000
Επιπλέον Χρηματικές Παροχές (- Μιστάματα) προς Ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό (καθαρά ποσά)					745.735.200
(Ενδεχόμενες Φορολογικές Ελαφρύνσεις λόγω Ισοδυναμίου Αφορολόγητου)	1.278.403.200	1.704.537.600	1.704.537.600	1.704.537.600	426.134.400

Γράφημα 1: Οι μετρήσεις σύμφωνα με τις πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας

Ιταλία: Αναλογιάτων Επιπλέον Δαπανών, ως Ποσοστό (%) του ΑΕΠ και των Δημοσίων Δαπανών

Γράφημα 2: Οι αναλογίες (%) επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Παρεμβατισμού

Σύμφωνα με τη θεωρία του κρατικού παρεμβατισμού του J. M. Keynes οι νέες επιχειρήσεις που πρέπει να δημιουργηθούν στην Ιταλία με σκοπό την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών άνω των 25 ετών, ανέρχονται στις 155.342. Επιπλέον, το ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται στα 7200 USD, ενώ το συνολικό ποσό των κρατικών δαπανών αγγίζει τα 12.784.032.000 USD. Αναφορικά με το Γράφημα 2, διαπιστώνουμε ότι η αναλογία των δαπανών επί του ΑΕΠ βρίσκεται στο 0,69 % και επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 1,44%.

Ο κρατικός παρεμβατισμός του Keynes στόχο έχει την αύξηση της ενεργούς ζήτησης και απασχόλησης σε περιόδους οικονομικών κρίσεων. Συνεπώς, κατά μια άποψη θα υποστήριζε κανείς ότι θα μπορούσε να τεθεί σε λειτουργία για την εξάλειψη του φαινομένου της ανεργίας στην Ιταλία. Παρ' όλα αυτά, στην περίπτωση της Ιταλίας η εφαρμογή του δεν καθίσταται δυνατή, καθώς βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή του αποτελεί η μη συμμετοχή του εκάστοτε εθνικού κράτους στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεδομένου ότι κάτι τέτοιο αυτομάτως συνεπάγεται τη μη δημοσιονομική κυριαρχία του.

Όσον αφορά το υπόδειγμα Beveridge, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω δεδομένα, για την καταπολέμηση της ανεργίας θα πρέπει να δημιουργηθούν 77.671 νέες επιχειρήσεις και 887.780 νέες επιχειρήσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το μικτό μισθολογικό κόστος για κάθε άνεργη γυναίκα ανέρχεται στα 7200 USD, ενώ το

λειτουργικό κόστος για κάθε εργαζόμενη στα 2400 USD. Ως εκ τούτου, το σύνολο των δαπανών που απαιτούνται για την εφαρμογή του συγκεκριμένου μοντέλου ανέρχονται στα 17.045.376.000 USD, ενώ οι πιθανές ελαφρύνσεις στη φορολογία αντιστοιχούν σε 1.704.537.600 USD. Όπως προκύπτει από τα δεδομένα του Γραφήματος 2, τόσο η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ όσο και επί του κρατικού προϋπολογισμού σημειώνουν αύξηση σε σύγκριση με το μοντέλο του Keynes, αγγίζοντας το 0,92% και 1,92%, αντιστοίχως.

Η πολιτική Beveridge δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην περίπτωση της Ιταλίας, καθώς όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στο θεωρητικό μέρος της παρούσης εργασίας από τη Ζώρζου Ι. δεν δύναται να εφαρμοστεί σε περιόδους οικονομικής κρίσης και ύφεσης, καθώς είτε δεν είναι εφικτή η προβλεπόμενη από το μοντέλο αύξηση των επιβληθέντων φόρων, είτε αυτή σε περίπτωση εφαρμογής της θα οδηγούσε σε πλήρη καθήλωση ή/και αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας.

Μελετώντας το τρίτο κατά σειρά μοντέλο του Minsky με τίτλο «Ο εργοδότης της τελευταίας καταφυγής», οι απαιτούμενες νέες θέσεις μισθωτής εργασίας πρέπει να είναι 1.755.560, όσος δηλαδή είναι και ο αριθμός των ανέργων γυναικών για το έτος 2016. Παράλληλα, το ατομικό μισθολογικό κόστος για κάθε άνεργη γυναίκα ανέρχεται σε 7200 USD κατά έτος, ενώ το λειτουργικό σε 2400 USD. Έτσι, το σύνολο των κρατικών δαπανών ανέρχεται στα 17.045.376.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα 1.704.537.600 USD. Ακόμη, τόσο η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ όσο και επί του κρατικού προϋπολογισμού παραμένουν σταθερές στο 0,92% και 1,92%, όπως ακριβώς και στην περίπτωση του μοντέλου Beveridge.

Στην περίπτωση της Ιταλίας, το μοντέλο του Minsky δε δύναται να εφαρμοστεί και αυτό οφείλεται σε τρεις βασικούς περιορισμούς. Πρώτον, η Ιταλία αποτελεί ένα κράτος που δεν μπορεί να εκδώσει μόνη της νομισματική μάζα (χρήμα), δια μέσου του οποίου θα χρηματοδοτείται η απασχόληση των ανέργων γυναικών. Δεύτερον, η χώρα δεν διαθέτει την πλήρη κυριαρχία επί της δημοσιονομικής πολιτικής, κάτι όμως που την περίπτωση του εν λόγω μοντέλου κρίνεται απαραίτητο. Τρίτον, υπεύθυνη για την έκδοση νομίσματος στην Ευρωζώνη είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Εξετάζοντας το μοντέλο του Clinton και των Νέων Εργατικών παρατηρεί κανείς ότι παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με εκείνο του Beveridge. Συγκεκριμένα, για την εφαρμογή του απαιτείται η δημιουργία 77.671 νέων επιχειρήσεων, αλλά και 887.780 επιπλέον νέες θέσεις εργασίας. Το ατομικό μισθολογικό κόστος για κάθε

άνεργη γυναίκα υπολογίζεται στα 7200 USD ετησίως, ενώ το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενη σε 2400 USD. Αυτό σημαίνει ότι το συνολικό ποσό των επιπλέον κρατικών δαπανών για την απασχόληση των ανέργων γυναικών ανέρχεται στα 17.045.376.000 USD, ενώ, τέλος, οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις υπολογίζονται στα 1.704.537.600 USD. Αντίστοιχα, και στην περίπτωση του εν λόγω προγράμματος, τόσο η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ όσο και επί του κρατικού προϋπολογισμού αντιστοιχεί σε 0,92 % και 1.92%.

Η πολιτική Clinton βασίστηκε εξ' ολοκλήρου στη χρηματοδότηση του κράτους, ενώ η συμμετοχή των ιδιωτικών επιχειρήσεων φαίνεται πως απουσιάζει εντελώς. Τούτου δοθέντος, κι ενώ το μοντέλο αποτελεί μια ολοκληρωμένη πρόταση καταπολέμησης της φτώχειας και της ανεργίας, η Ιταλία είναι μια χώρα που αντιμετωπίζει σημαντικές οικονομικές δυσκολίες και ως αποτέλεσμα δεν θα μπορούσε να υποστηρίξει την υλοποίησή του.

Τέλος, το πρόγραμμα Σ. Κ. Απ. Α. Νέα (ς) Δρα. Π. του Α. Λύτρα αποτελεί ένα εναλλακτικό υπόδειγμα για καταπολέμηση του φαινομένου της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης, ενώ παράλληλα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται παραπάνω από τους Γιατράς Α. και Καμμένος Ι. στοχεύει και στα επιχειρηματικά κέρδη, την αύξηση των καταθέσεων στις εμπορικές τράπεζες, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, και την δυνατότητα αυτονομίας στην εργασία. Στην περίπτωση της Ιταλίας, οι 1.775.560.000 άνεργες γυναίκες από 25 ετών και άνω πρόκειται να απασχοληθούν ως εργαζόμενες νέου τύπου, δηλαδή αυτόνομες. Σε αντίθεση με τα προηγούμενα μοντέλα, το ατομικό μισθολογικό κόστος αντιστοιχεί σε 6000 USD, ενώ οι επιπλέον κρατικές δαπάνες υπολογίζονται στα 4.261.344.000 USD. Ταυτοχρόνως, οι επιπλέον χρηματικές δαπάνες ανέρχονται στο ποσό των 745.735.200 USD, το οποίο είναι αρκετά χαμηλό σε σχέση με τα ποσά που απαιτούσε η εφαρμογή των προηγούμενων μοντέλων, ενώ τέλος, οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις αγγίζουν τα 426.134.400 USD. Το ποσοστό των δαπανών τόσο επί του ΑΕΠ όσο και επί του κρατικού προϋπολογισμού σημειώνει σημαντική μείωση, συγκριτικά με τις προηγούμενες πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας, αγγίζοντας το 0,23 % και 0,48%, αντιστοίχως.

Τούτων δοθέντων, το πρόγραμμα Σ. Κ. Απ. Α. Νέα (ς) Δρα. Π. αποτελεί ίσως την καταλληλότερη πολιτική για την ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών στην Ιταλία. Ειδικότερα, σημαντικό ρόλο έχει η συμμετοχή των τραπεζών, δια μέσου των οποίων συγκεντρώνεται ένα μέρος του κεφαλαίου από το οποίο θα αμείβονται οι

απασχολούμενες, ενώ ο ρόλος του κράτος είναι αρκετά περιορισμένος, χωρίς ωστόσο να παραμερίζεται. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί το χαμηλό ποσοστό των απαιτούμενων κρατικών δαπανών, ικανών να στηρίζουν την απασχόληση του 10,8% του άνεργου γυναικείου πληθυσμού, ενώ παράλληλα, δεν επιβαρύνουν το κράτος. Τέλος, σημαντική κρίνεται και η συμβολή της προτεινόμενης ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η οποία σε συνεργασία με το ρυθμιστικό ρόλο του κράτους δύναται να επιτύχει την ενδυνάμωση του εργατικού δυναμικού που με τη σειρά της συνεπάγεται την καταπολέμηση του φαινομένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λύτρας, Α. (2016). «Η μισθωτή εργασία στην Κοινωνική Οργάνωση». Αθήνα. Παπαζήση.

Λύτρας, Α. Ν. «Η Καταπολέμηση της Ανεργίας και η Κοινωνική Αλληλεγγύη, Μία Εναλλακτική Πρόταση: Συμφιλίωση της Κατοχής του Αποθέματος με την Απασχόληση και με τη Νέα Δραστηριοποίηση στις Περιφέρειες [Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.», διαθέσιμο στον σύνδεσμο:<http://socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/1288-%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CE%BC%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%B3%CE%B3%CF%8D%CE%B7>.

Σπυριδάκης, Μ. (2013). «Ανεργία και Εργασιακή Ανεσφάλεια. Όψεις ενός εμμένοντος κινδύνου». Αθήνα. Αλεξάνδρεια.

Τάκαρη, Ντ. (1978). «Η κοινωνική και επαγγελματική θέση της σημερινής γυναίκας». Αθήνα. Τάκαρη.

ILO (International Labour Organization):

http://www.ilo.org/gateway/faces/home/ctryHome?locale=EN&countryCode=ITA&_adf.ctrl-state=xg3h1nzpl_19.

Istat (Istituto Nazionale di Statistica): <https://www.istat.it/en/archivio/200600>.

Lytras, A. N. (2017). A Radical Policy for Combating Unemployment. The Future Network: Autonomous Workers, Stock Holders, Consumers and the State. Αθήνα. Παπαζήσης.

Population Pyramids of the World from 1950 to 2100 (Italy, 2016): <https://www.populationpyramid.net/italy/2016/>.

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας των γυναικών 25+

Η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου

1. Εισαγωγικά

Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μια νησιωτική χώρα που βρίσκεται στη Βορειοδυτική Ευρώπη συνορεύει με την Ιρλανδία και βρέχεται από τη Βόρεια θάλασσα. Η πλήρης ονομασία του από το 1927 είναι «Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας». Το νησί της Μεγάλης Βρετανίας, περιλαμβάνει την Αγγλία, τη Σκωτία και την Ουαλία, όπως αυτές ενώθηκαν επίσημα το 1707 και έπειτα το 1801 ενώθηκε επίσημα η Μεγάλη Βρετανία και η Ιρλανδία ως Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιρλανδίας.

Είναι ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1973 αλλά δεν ανήκει στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Πρόσφατα, τον Ιούνιο του 2016 ψηφίστηκε η οριστική έξοδος του από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το γνωστό «Brexit» και ως τώρα γίνονται διαπραγματεύσεις αναφορικά με την εξέλιξη της σχέσης της χώρα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.. Σχετικά με την οικονομική δύναμη της χώρας αξίζει να σημειωθεί πως αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρώπη έπειτα από τη Γερμανία και την Γαλλία. Κατά κύριο λόγο, σύμφωνα με πρόσφατα δεδομένα (τελευταία εκτίμηση το 2017) 80% του ΑΕΠ της χώρας προέρχεται από τον τομέα των υπηρεσιών (κυρίως τραπεζικές, ασφαλιστικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες), 19% από τη βιομηχανικό τομέα και μόλις το 0,6% από τον αγροτικό τομέα. Παράλληλα σύμφωνα με προηγούμενες μετρήσεις, το 2007 ως μισθωτοί απασχολούταν 86,69% του πληθυσμού, εργαζόμενοι με μερική απασχόληση ήταν το 23,3% και ως εργοδότες και αυτοαπασχολούμενοι το 12,94% (μέτρηση του 2008). Αυτά φανερώνουν πως το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μια αναπτυγμένη χώρα που βασίζεται στη μισθωτή εργασία¹⁷⁰.

¹⁷⁰ Central Intelligence Agency. The World Fact Book: United Kingdom.

Λύτρας Α.Ν. (2016). *Η Μισθωτή εργασία στην Κοινωνική οργάνωση, Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*. Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 221.

Σχετικά με την απασχόληση των γυναικών, οι οποίες αποτελούν και την πληθυσμιακή ομάδα μελέτης μας, θέλοντας να αναφερθούμε στην απασχόλησή τους τον παρόντα χρόνο, παρατηρείται πως το 70% των γυναικών ηλικίας 16-64 είναι εργαζόμενες. Αρκετά υψηλό ποσοστό αν σκεφτούμε πως το 1971 μόλις το 53% των γυναικών εργάζονταν. Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με έρευνα του 2014, τα επαγγέλματα που προτιμούν είναι σχετικά με την εκπαίδευση, την υγεία και τις διοικητικές και γραμματειακές θέσεις. Όπως διαπιστώνεται 2 στις 5 γυναίκες που παραμένουν εκτός εργασίας υποστηρίζουν πως φροντίζουν την οικογένειά τους ή/και το σπίτι τους. Ακόμα ένας λόγος που υποστηρίζουν πως είναι εκτός εργασίας είναι το γεγονός πως σπουδάζουν (ποσοστό 22,8 %). Αρκετές εργάζονται με μερική απασχόληση, αλλά το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών είναι μεγαλύτερο. Όπως προκύπτει, οι εργαζόμενες με πλήρη απασχόληση, αμείβονται λιγότερο από τους άνδρες. Σύμφωνα με τελευταίες εκτιμήσεις του 2017 εκπροσωπούν το 46,5 % του συνολικού εργατικού δυναμικού¹⁷¹.

Αναφορικά με τη συσχέτιση της ανεργίας και της οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου, σε περιόδους οικονομικών κρίσεων δεν υπήρξαν εξαιρέσεις για την οικονομία του. το οποίο πλήχθηκε εξίσου και αυτό είχε άμεσες επιδράσεις στα ποσοστά ανεργίας της χώρας. Ας σταθούμε στην πρόσφατη οικονομική κρίση η οποία επηρέασε σημαντικά την οικονομία της χώρας, αναγκαζόμενη να προβεί σε πολιτικές λιτότητας προκειμένου να σταθεροποιήσει την οικονομία και να εξισορροπήσει τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Απότοκο αυτών είναι ως και σήμερα το έλλειμμα του Ηνωμένου Βασιλείου να παραμένει στα υψηλότερα των χωρών της G7 με ποσοστό 4% του ΑΕΠ κατά το έτος 2015-2016 και 2,3% του ΑΕΠ κατά το έτος 2016-2017. Παράλληλα, ακόμα ένας παράγοντας που επιδρά αρνητικά στη δραστήρια οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου, είναι η απόφασή του να βγει από την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς την απόφαση αυτή ακολούθησε η υποτίμηση του νομίσματος της λίρας και η αύξηση των τιμών των καταναλωτών και των παραγωγών.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως αυτές οι εξελίξεις έχουν άμεσο επακόλουθο και στη δυνατότητα ή όχι της απασχόλησης την οποία καλούμαστε να μελετήσουμε σε αυτή την εργασία. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μια χώρα στην οποία η ανεργία

¹⁷¹ Catalyst, Workplaces that works for women: *Women In The Workforce: UK*, Office for National Statistics: *Participation rates in the UK-2014-2.Women*.

υφίσταται σημαντικές διακυμάνσεις. Αν και δεν έχει γίνει δυνατό να αντιμετωπιστεί πλήρως, μπορεί να παρατηρήσει κανείς πως τα τελευταία χρόνια παραμένει σε σταθερούς ρυθμούς και έχει μειωθεί σημαντικά. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία για περίπου 40 χρόνια το συνολικό ποσοστό ανεργίας του Ηνωμένου Βασιλείου δεν έχει ξεπεράσει το 4,3%. Σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε πως υπήρχαν τρεις στιγμές υψηλής αύξησης της ανεργίας, όπως αναφέρει μια έρευνα: κατά το έτος 1982, λόγω της ύφεσης του 1981, υπήρχε μια μεταπολεμική αύξηση, κατά το έτος 1991, εξίσου λόγω παρόμοιας ύφεσης και τέλος το έτος 2008¹⁷².

2. Μεθοδολογία

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας θα προσπαθήσουμε να δούμε τη δυνατότητα καταπολέμησης της ανεργίας στο ΗΒ και την επίτευξη πλήρους απασχόλησης, μιας συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας, όπως έχει ήδη ειπωθεί, των γυναικών 25 και άνω (25-64 ετών), επεξεργαζόμενοι τα πέντε θεωρητικά μοντέλα, δηλαδή: τη θεωρία του κρατικού παρεμβατισμού κατά τον J.M.Keynes και τον Beveridge, τη θεωρία για τον Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής του Hyman P. Minsky, το Πρόγραμμα των Εργατικών για την ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο και του Bill Clinton στις Η.Π.Α. και το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς)Δρα.Π. του Α. Ν. Λύτρα.

Αυτό θα γίνει λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ανέργων γυναικών του Ηνωμένου Βασιλείου κατά το έτος του 2016, το ΑΕΠ του Ηνωμένου Βασιλείου, που κατά το κατά το έτος 2016 ήταν 2.629.188.000.000 και τις κρατικές δαπάνες που ανέρχονταν στα 1.097.000.000.000 σύμφωνα με τον IMF και θέτοντας ως μηνιαία αποζημίωση τα 600 USD, το μικτό μισθολογικό κόστος ως 7200USD και το λειτουργικό κόστος 2400USD. Μαζί με αυτά θα επεξεργαστούμε την αναλογία των επιπλέον δαπανών ως ποσοστό επί του ΑΕΠ και την αναλογία των επιπλέον δημόσιων δαπανών ως ποσοστό του Κρατικού Προϋπολογισμού. Τελικά, θα καταλήξουμε στο πρόγραμμα με το οποίο κατά τη διάρκεια ενός έτους είναι δυνατή η επίτευξη της πλήρους απασχόλησης των γυναικών με όσο το δυνατόν μικρότερη επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.

Το 2016 οι άνεργες γυναίκες 25+ (25-64), σύμφωνα με τον ILO ανέρχονται στις 458.000, ποσό που αντιστοιχεί στο 3,4% του συνολικού πληθυσμού του

¹⁷² Tejvan Pettinger, *UK Unemployment, Stats and Graphs*, Economics.help.

Ηνωμένου Βασιλείου, που κατά το έτος 2016 ήταν 65.111.143¹⁷³. Βλέπουμε πως σε αυτή την ηλικιακή κατηγορία το ποσοστό της ανεργίας είναι αρκετά χαμηλό, σε σύγκριση με την ανεργία των νέων γυναικών που για το ίδιο έτος, ενδεικτικά, ανέρχεται στο 11,6%. Για το ίδιο έτος, ο μέσος αριθμός απασχόλησης ατόμων σε μία επιχείρηση ανέρχεται στο 34,73%. Βάσει αυτών ακολουθεί η ανάλυση των δεδομένων σύμφωνα με τα προαναφερθέντα θεωρητικά μοντέλα. Τα ποσοτικά δεδομένα είναι συγκεντρωμένα σε δύο πίνακες στο τέλος του τρέχοντος κεφαλαίου.

3. Προϋποθέσεις για την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης σύμφωνα με τα πέντε θεωρητικά μοντέλα

Σύμφωνα με τη θεωρία του Keynes προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση και να μην υπάρχουν άνεργοι σε περιόδους κρίσεως είναι αναγκαία η κρατική παρέμβαση ώστε να γίνονται προσλήψεις και να ανοίγουν θέσεις εργασίας, να αυξάνεται δηλαδή η ζήτηση των επιχειρήσεων¹⁷⁴. Σε αυτό το πλαίσιο, προκειμένου να απασχοληθούν οι 458.000 άνεργες γυναίκες (ηλικίας 25+) χρειάζεται να δημιουργηθούν 13.187 νέες επιχειρήσεις με ατομικό μισθολογικό κόστος 7.200 USD, και 3.297.600.000USD επιπλέον κρατικές δαπάνες. Δε χρειάζεται να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας στο δημόσιο, για αυτό και δεν υπάρχει λειτουργικό κόστος και δεν προβλέπονται επιπλέον χρηματικές παροχές προς ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις ανέρχονται στα 329.760.000 USD. Αυτά αντιστοιχούν σε ποσοστό 0,13% επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ και 0,30% επί των δημοσίων δαπανών. Βλέπουμε πως το μοντέλο του Keynes προϋποθέτει τον ενεργό ρόλο του εθνικού κράτους και την άμεση παρέμβασή του. Οπότε και για αυτό το λόγο χρειάζεται ο δημοσιονομικός έλεγχος να βρίσκεται στο εκάστοτε κράτος, κάτι που το ΗΒ διαθέτει, καθώς όπως έχει ήδη ειπωθεί δεν ανήκει στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE). Το παρόν μοντέλο αποτελεί μια ικανοποιητική προσπάθεια καταπολέμησης της ανεργίας των γυναικών και επιβαρύνει, συγκριτικά με τα υπόλοιπα μοντέλα που θα δούμε στη συνέχεια, λιγότερο τον κρατικό προϋπολογισμό.

¹⁷³ Population Pyramid.net, United Kingdom 2016.

¹⁷⁴ Λύτρας Α.Ν. (2017). Τα Κοινωνικά, Επιλογές από την Ελληνική Κοινωνιολογία, Τ.ΙΙ: Παρουσιάσεις, Πάντειον Πανεπιστήμιο: Αθήνα, σσ. 33-36.

Στη συνέχεια, ο W. Beveridge και το δικό του υπόδειγμα κρατικού παρεμβατισμού προτείνει την κρατική παρέμβαση και τη δημιουργία ενός κράτους ασφάλειας, με ισχυρό ασφαλιστικό σύστημα που θα προσφέρει στους πολίτες κίνητρα και δυνατότητες εργασίας σε περιόδους κρίσεως, αυξάνοντας ωστόσο τη φορολογία¹⁷⁵. Εδώ, προκειμένου να απασχοληθούν οι 458.000 άνεργες γυναίκες απαιτούνται λιγότερες νέες επιχειρήσεις σε σχέση με το μοντέλο του Keynes, συγκεκριμένα 6.594 αλλά προϋποτίθενται επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο, 229.000, γεγονός που είναι σχεδόν ανέφικτο σε περιόδους κρίσεως, που εφαρμόζονται προγράμματα λιτότητας και περικοπών, όπως αναφέρεται και στην εισαγωγική θεωρία (βλέπε παραπάνω «Μοντέλο Beveridge»). Παράλληλα, το ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται στα 7.200 USD και το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στα 2.400 USD. Οι επιπλέον δαπάνες παρατηρούμε πως αυξάνονται σε σχέση με το κεϋνσιανό μοντέλο στα 4.396.800.000 USD. Επιπλέον χρηματικές παροχές δεν προβλέπονται και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις ανέρχονται στα 329.760.000 USD (παρόμοια με το κεϋνσιανό μοντέλο). Για το μοντέλο του Beveridge η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ αποτελεί το 0,17% και επί του κρατικού προϋπολογισμού το 0,40%. Αντιλαμβανόμαστε πως επιβαρύνεται λίγο παραπάνω ο κρατικός προϋπολογισμός και ενδεχομένως είναι πιο δύσκολη η εφαρμογή του μοντέλου, αφού αυτό προϋποθέτει ενεργό ρόλο και του δημόσιου τομέα.

Το επόμενο μοντέλο αφορά στο πρόγραμμα του H.P. Minsky και στην παρέμβαση του Κράτους ως Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής. Σύμφωνα με την πρότασή του, το κράτος πρέπει να παρέμβει προκειμένου να βρεθούν νέες θέσεις εργασίας και να απασχολήσει όλους τους άνεργους ανάλογα με την ιδιότητά τους, εκδίδοντας χρήμα ώστε να τους χρηματοδοτεί¹⁷⁶. Σε αυτό το μοντέλο δεν απαιτούνται νέες επιχειρήσεις αλλά όλοι οι άνεργοι θα πρέπει να απασχοληθούν στο δημόσιο, όποτε προβλέπονται 458.000 νέες θέσεις εργασίας στο δημόσιο, με ατομικό μισθολογικό κόστος 7.200 USD και λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες για την εφαρμογή του προγράμματος εκτιμώνται στα 4.396.800.000 USD και οι φορολογικές ελαφρύνσεις στα 329.760.000 USD. Επιπλέον χρηματικές παροχές δεν υπάρχουν. Τα στοιχεία, με εξαίρεση το ότι δε

¹⁷⁵ Στο ίδιο, σσ. 36-37.

¹⁷⁶ Στο ίδιο, σσ. 37-38.

δημιουργούνται νέες επιχειρήσεις είναι παρόμοια με το προηγούμενο μοντέλο του Beveridge. Για την πραγματοποίηση αυτού του προγράμματος, οι επιπλέον δαπάνες επί του ΑΕΠ ανέρχονται στο 0,17% και επί των δημοσίων δαπανών στο 0,40%. Αυτό το μοντέλο προϋποθέτει την απόλυτη δημοσιονομική κυριαρχία του εκάστοτε κράτους, μια προϋπόθεση που πληροί το Ηνωμένο Βασίλειο.

Έπειτα, το μοντέλο του Clinton στις Η.Π.Α. και των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο, είχε ως στόχο την πλήρη απασχόληση ώστε να καταπολεμηθεί η φτώχεια και παράλληλα να επιμορφώνονται οι άνεργοι που πρόκειται να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και να λάβουν επιδόματα και παροχές¹⁷⁷. Χρηματοδότης της πολιτικής είναι το κράτος. Σύμφωνα λοιπόν με αυτό το μοντέλο, προκειμένου να εργαστούν οι 458.000 άνεργες γυναίκες του Ηνωμένου Βασιλείου, απαιτείται και πάλι η δημιουργία νέων επιχειρήσεων, συγκεκριμένα 6.594 και 229.000 επιπλέον θέσεις εργασίας στο δημόσιο, ανάλογες προϋποθέσεις με αυτές του υποδείγματος του Beveridge. Παράλληλα, το ατομικό μισθολογικό κόστος είναι και πάλι 7.2000 USD και το λειτουργικό κόστος 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες ανέρχονται στα 4.396.800.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα 329.760.000 USD. Οι επιπλέον δαπάνες επί του ΑΕΠ για την εφαρμογή του προγράμματος εκτιμώνται στο 0,17% και επί των δημοσίων δαπανών στο 0,40%, ίδια ποσοστά όπως και στα μοντέλα των Beveridge και Minsky. Σύμφωνα με τη θεωρία, το πρόγραμμα αυτό δεν κατάφερε να αντιμετωπίσει τον απώτερο στόχο του, ο οποίος ήταν η καταπολέμηση της φτώχειας αλλά επιτεύχθηκε εν μέρει σε σημαντικό βαθμό η μείωση της ανεργίας. Ωστόσο, βασική προϋπόθεση του είναι η κρατική χρηματοδότηση μέσω της αύξησης της δημόσιας χρηματοδότησης, κάτι εξαιρετικά δύσκολο σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Επομένως είναι ένα πρόγραμμα ικανό να εφαρμοστεί και στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, αλλά θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τα επιπλέον κόστη που επιφυλάσσει και πόσο επιβαρυντικά είναι αυτά σε περιόδους κρίσης.

Το τελευταίο μοντέλο της ανάλυσής μας είναι η εναλλακτική πρόταση του Α.Ν. Λύτρα και το πρόγραμμα ΣΚΑΠΙΑΝΕΑ(ς). Αυτό προϋποθέτει την ιδιωτική χρηματοδότηση υπό δημόσιο έλεγχο. Ο ρόλος του κράτους είναι βοηθητικός και όπως αναφέρεται στην αρχική μας θεωρία στόχος είναι η δημιουργία ιδιωτικού κεφαλαίου που θα χρηματοδοτεί την απασχόληση των ανέργων. Οι άνεργοι λοιπόν θα

¹⁷⁷ Στο ίδιο, σσ. 38-39.

εργάζονται ως εργαζόμενοι νέου τύπου και θα αμείβονται μέσω αξιογράφων¹⁷⁸. Για αυτό το πρόγραμμα δεν προβλέπεται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή επιπλέον θέσεων εργασίας στο δημόσιο καθώς οι άνεργες γυναίκες, του παραδείγματός μας θα απασχολούνται στις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται στις 6.000 και λειτουργικό κόστος δεν υπάρχει. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες εκτιμώνται στα μόλις 2.748.000.000 USD και οι επιπλέον χρηματικές παροχές προς ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό στα 192.360.000 USD. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις ανέρχονται στα 274.800.000 USD. Σχετικά με την αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ, ανέρχονται στο 0,10% και επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 0,25%. Αμέσως μπορεί να διακρίνει κανείς πόσο πιο οικονομικό για τον κρατικό προϋπολογισμό είναι το παρόν πρόγραμμα. Με αυτό το πρόγραμμα είναι δυνατό να απορροφηθούν όλες οι άνεργες γυναίκες και χωρίς μεγάλη οικονομική επιβάρυνση.

4. Επιλογή προγράμματος καταπολέμησης της ανεργίας

Παραπάνω παρουσιάστηκαν οι εκτιμήσεις για την εφαρμογή του κάθε προγράμματος βάσει αυτών που προκύπτουν από την επεξεργασία των δεδομένων όπως αυτά παρουσιάζονται στα γραφήματα. Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας καλούμαστε να επιλέξουμε το πρόγραμμα που θα απορροφήσει καλύτερα τις άνεργες γυναίκες ηλικίας 25+ και στην περίπτωσή μας του Ηνωμένου Βασιλείου.

Πράγματι, παρά τις όποιες διακυμάνσεις ανά περιόδους κρίσεων είναι χαρακτηριστικό πως το Ηνωμένο Βασίλειο διατηρεί σε χαμηλά ποσοστά την ανεργία των γυναικών της ηλικιακής ομάδας που μελετάμε. Ωστόσο, αν πρέπει να επιλέξουμε ένα από τα παραπάνω προγράμματα θα μπορούσαμε να εφαρμόσουμε ξανά τα προηγούμενα προγράμματα ή να γίνει μια νέα δοκιμή του προγράμματος ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ του Α. Ν. Λύτρα Με εξαίρεση το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ που είναι το μόνο που επιβαρύνει λιγότερο τον κρατικό προϋπολογισμό, ακολουθεί το πρόγραμμα του Keynes με αρκετά χαμηλές δαπάνες και έπειτα τα τρία άλλα προγράμματα, του Beveridge, Minsky Clinton που απαιτούν κατά σχεδόν 0,10% περισσότερες δαπάνες.

Το πρόγραμμα τόσο του Keynes όσο και του Minsky, τα οποία προϋποθέτουν το εκάστοτε κράτος να έχει τη δημοσιονομική κυριαρχία δύνανται να εφαρμοστούν

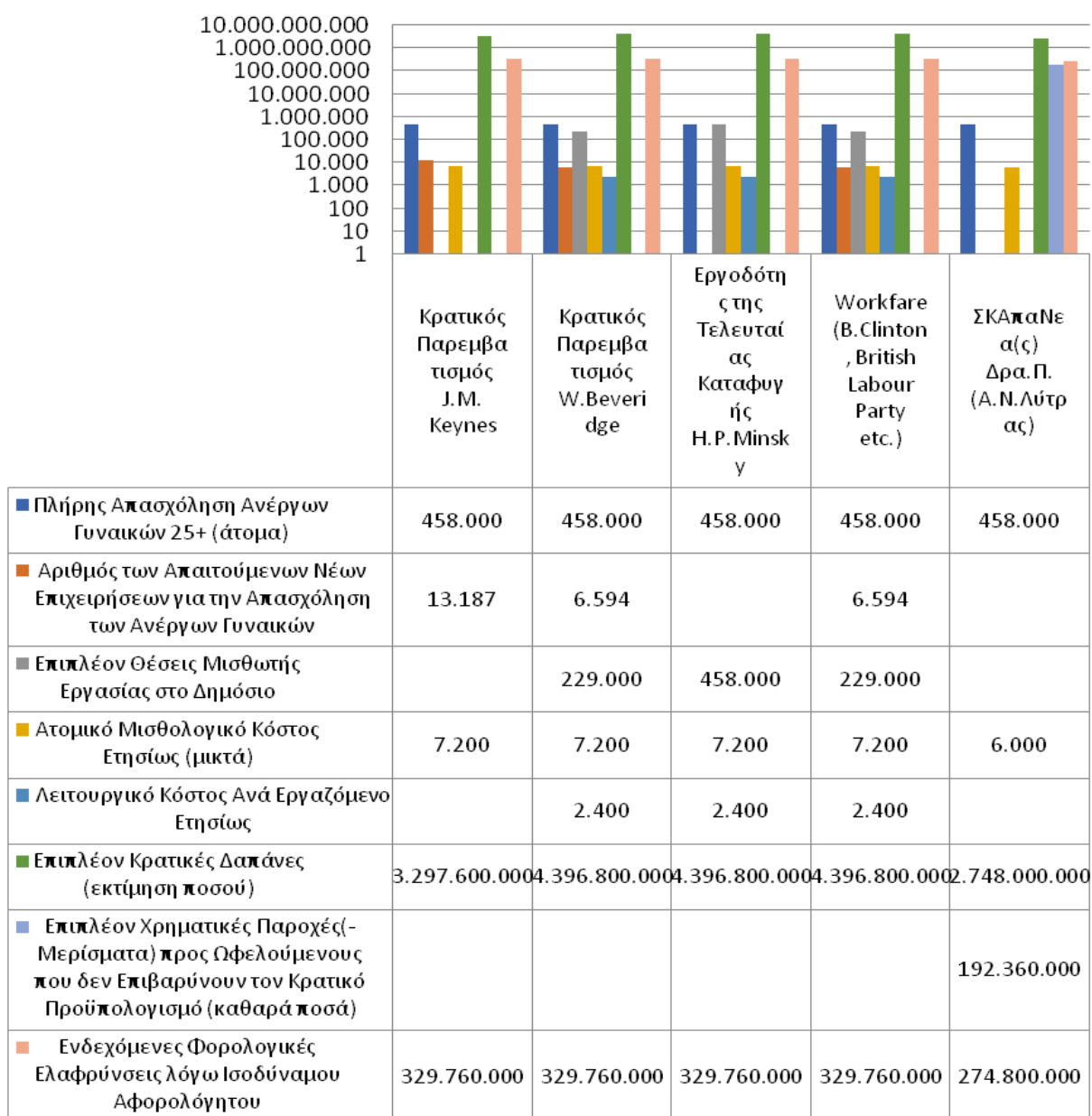
¹⁷⁸ Στο ίδιο, σσ.41-45.

καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο έχει πλήρη δημοσιονομική κυριαρχία και είναι υπεύθυνο για την κοπή του νομίσματός του. Απορρίπτονται όμως λόγω του κόστους εφαρμογής τους. Παρόμοια, ένας σημαντικός λόγος να απορρίψουμε τα μοντέλα των Beveridge και Clinton είναι το γεγονός πως απαιτούν αύξηση της φορολογίας και ενεργό ρόλο του δημόσιου τομέα. Σε μια περίοδο όπως την παρούσα, όπου το Ηνωμένο Βασίλειο εφαρμόζει πολιτικές λιτότητας και έχει επηρεαστεί έντονα από την οικονομική κρίση είναι αρκετά δύσκολο να γίνει δυνατή η αύξηση της φορολογίας. Μαζί με αυτά, λαμβάνοντας υπόψη τα πολιτικά συγκείμενα, την τρέχουσα πολιτική κατάσταση του ηνωμένου Βασιλείου, μπορούμε να δούμε πως θα ήταν δύσκολη η εφαρμογή των προγραμμάτων του κρατικού παρεμβατισμού, καθώς ένας τόσο έντονα κρατικός παρεμβατισμός ενέχει τον κίνδυνο να απορριφτεί. Επιπλέον, το πρόγραμμα του Clinton εφαρμόστηκε κατά το παρελθόν και σταμάτησε να λειτουργεί με την αλλαγή της κυβέρνησης. Επομένως δύσκολα θα μπορούσε να αποδεχτεί εκ νέου η βρετανική κυβέρνηση την εφαρμογή του, καθώς μιλάμε για αντίθετες πολιτικές ιδεολογίες.

Προτείνεται το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ του Α.Ν. Λύτρα για σαφείς λόγους. Δε χρειάζονται πρόσθετες δαπάνες για νέες επιχειρήσεις ή νέες θέσεις στο δημόσιο αλλά το κράτος καλείται να αξιοποιήσει όλα όσα διαθέτει και να απορροφήσει τις άνεργες γυναίκες στις ήδη υπάρχουσες θέσεις. Αυτό είναι κάτι πρωτότυπο και εύλογα ανακουφίζει τον ήδη επιβαρυσμένο κρατικό μηχανισμό, αφού η εφαρμογή του προϋποθέτει χρηματοδότηση τόσο από το τραπεζικό σύστημα όσο και από τον καταναλωτή των υπηρεσιών (βλέπε παραπάνω «Το πρόγραμμα για την ενίσχυση της απασχόλησης: “Σ.Κ.Α.Π.Α.Νέα(ς) Δρα.Π.”»)

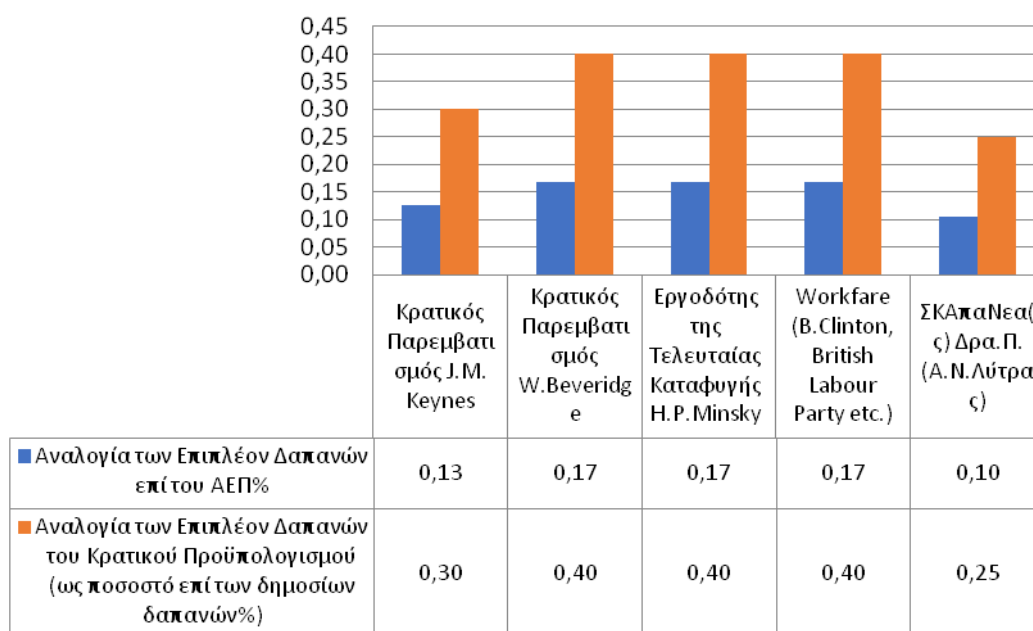
Το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί μια χώρα που τον τελευταίο χρόνο καλείται να επαναδιαπραγματευθεί τη σχέση της με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπό το φως των τρεχουσών συνθηκών και λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η οποία έχει προκαλέσει αλλαγή στα οικονομικά μεγέθη, το Ηνωμένο Βασίλειο καλείται να αντιμετωπίσει το ζήτημα της ανεργίας. Εμείς προσπαθήσαμε να μελετήσουμε την καταπολέμηση της ανεργίας συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας, των γυναικών 25+. Το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ είναι μια ικανοποιητική λύση καθώς εξασφαλίζει την πλήρη απορρόφηση του εργατικού δυναμικού οποιασδήποτε ειδίκευσης ή/και χωρίς ειδίκευση με χαμηλό κόστος.

Σενάρια Πλήρους Απορρόφησης των Ανέργων Γυναικών Ηλικίας 25+, Άτομα και Προϋπολογισμοί, 2016 (σε USD)

Πίνακας 1.

**Ηνωμένο Βασίλειο(Η.Β): Η Αναλογία των Επιπλέον
Δαπανών, για την Πλήρη Απασχόληση των Ανέργων Γυναικών
Ηλικίας 25+, ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ και των Δημοσίων
Δαπανών**

Πίνακας 2.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λύτρας Α.Ν. (2016). *Η Μισθωτή εργασία στην Κοινωνική οργάνωση, Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Λύτρας Α.Ν. (2017). *Τα Κοινωνικά, Επιλογές από την Ελληνική Κοινωνιολογία, Τ.ΙΙ: Παρουσιάσεις*, Πάντειον Πανεπιστήμιο: Αθήνα, διαθέσιμο στο <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&type=0&q=%CE%9B%CF%85%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%82&page=2&scope=0&lang=el&pid=iid:18042> (πρόσβαση στις 7/6/18).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Catalyst, Workplaces that works for women, *Women In The Workforce: UK*, 24/4/18, <http://www.catalyst.org/knowledge/women-workforce-uk> (πρόσβαση στις 7/6/18)
Central Intelligence Agency, The World Fact Book, *United Kingdom*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html> (πρόσβαση στις 7/6/18)

Office for National Statistics, *Participation rates in the UK-2014-2.Women*, <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/compendium/participationratesintheuklabourmarket/2015-03-19/participationratesintheuk20142women> (πρόσβαση στις 7/6/18).

Population Pyramid.net, *United Kingdom 2016*, <https://www.populationpyramid.net/united-kingdom/2016/> (πρόσβαση στις 7/6/18).

Tejvan Pettinger, *UK Unemployment, Stats and Graphs*, Economics. help, 4/10/17
<https://www.economicshelp.org/blog/5695/alevel/unemployment-stats-and-graphs/> (πρόσβαση στις 7/6/18).

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι

Το ΑΕΠ σύμφωνα με το I.M.F

International Monetary Fund (IMF), *World Economic Outlook Database, 2016 GDP*.

18 April 2017 (estimations),

[https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(nominal\)#cite_note-GDP_IMF-16](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(nominal)#cite_note-GDP_IMF-16)

Country	GDP (million of US\$)
<i>World</i>	75,212,696
United States	18,561,930
<i>European Union</i>	17,110,523
China	11,391,619
Japan	4,730,300
Germany	3,494,900
United Kingdom	2,649,890
France	2,488,280
India	2,250,990
Italy	1,852,500
Brazil	1,769,600
Canada	1,532,340
South Korea	1,404,380

Russia ^[n 3]	1,267,750
Australia	1,256,640
Spain	1,252,160
Mexico	1,063,610
Indonesia	940,953
Netherlands	769,93
Turkey	755,716
Switzerland	662,483
Saudi Arabia	637,79
Argentina	541,748
Taiwan	519,149
Sweden	517,44
Belgium	470,179
Poland	467,35
Nigeria	415,08
Iran	412,304
Thailand	390,592
Austria	387,299
Norway	376,268
United Arab Emirates	375,022
Venezuela	333,715
Egypt	330,159
Hong Kong	316,07
Israel	311,739
Philippines	311,687
Ireland	307,917
Malaysia	302,748
Denmark	302,571

Singapore	296,642
South Africa	280,367
Colombia	274,135
Pakistan	271,050
Finland	239,186
Chile	234,903
Bangladesh	229,76
Portugal	205,86
Vietnam	200,493
Greece	195,878
Czech Republic	193,535
Romania	186,514
Peru	180,291
New Zealand	179,359
Algeria	168,318
Qatar	156,595
Iraq	156,323
Kazakhstan	128,109
Hungary	117,065
Kuwait	110,455
Morocco	108,908
Puerto Rico	100,852
Ecuador	99,118
Sudan	94,297
Angola	91,939
Slovakia	90,263
Ukraine	87,198
Sri Lanka	82,239
Syria ^[n 6]	77,46

Dominican Republic	71,457
Ethiopia	69,218
Kenya	69,17
Guatemala	68,389
Myanmar	68,277
Uzbekistan	66,797
Luxembourg	60,984
Oman	59,675
Costa Rica	57,689
Panama	55,227
Uruguay	54,374
Lebanon	51,815
Bulgaria	50,446
Croatia	49,855
Belarus	48,126
Tanzania	46,695
Slovenia	44,122
Macau	44,066
Lithuania	42,776
Ghana	42,761
Tunisia	42,388
Democratic Republic of the Congo	39,82
Jordan	39,453
Libya	39,389
Serbia	37,755

Turkmenistan	36,573
Bolivia	35,699
Azerbaijan	35,686
Côte d'Ivoire	34,649
Bahrain	31,823
Yemen	31,326
Cameroon	30,87
Latvia	27,945
Paraguay	27,323
El Salvador	26,61
Uganda	25,613
Estonia	23,476
Trinidad and Tobago	22,809
Nepal	21,154
Honduras	20,93
Zambia	20,574
Cyprus	19,931
Papua New Guinea	19,915
Iceland	19,444
Cambodia	19,476
Afghanistan	18,395
Bosnia and Herzegovina	16,532

Senegal	14,87
Gabon	14,563
Georgia	14,463
Zimbabwe	14,193
Mali	14,103
Jamaica	13,779
Laos	13,761
Nicaragua	13,413
Albania	12,144
Mozambique	12,045
Burkina Faso	12,006
Mauritius	11,74
Equatorial Guinea	11,638
Mongolia	11,164
Botswana	10,948
Armenia	10,754
Macedonia	10,492
Malta	10,463
Brunei	10,458
Chad	10,441
Namibia	10,183
Madagascar	9,74
Bahamas	9,047
Benin	8,93
Republic of Congo	8,834

Rwanda	8,341
Haiti	8,259
Niger	7,566
Guinea	6,754
Moldova	6,65
Tajikistan	6,612
Kosovo	6,56
Kyrgyzstan	5,794
Malawi	5,474
Eritrea	5,352
Mauritania	4,718
Fiji	4,556
Togo	4,52
Barbados	4,473
Sierra Leone	4,289
Montenegro	4,242
Suriname	4,137
Guyana	3,456
Swaziland	3,43
Maldives	3,27
Burundi	2,742
South Sudan	2,628
Timor-Leste	2,501
Liberia	2,168
Bhutan	2,085
Djibouti	1,894

Lesotho	1,806
Central African Republic	1,782
Belize	1,77
Cabo Verde	1,684
San Marino	1,556
St. Lucia	1,439
Seychelles	1,419
Antigua and Barbuda	1,303
Solomon Islands	1,218
Guinea-Bissau	1,168
Grenada	1,028
St. Kitts and Nevis	955
The Gambia	886
Samoa	876
Vanuatu	773
St. Vincent and the Grenadines	766
Comoros	622
Dominica	524
Tonga	430
São Tomé and Príncipe	351

Federated States of Micronesia	325
Palau	296
Marshall Islands	188
Kiribati	166
Tuvalu	32

International Monetary Fund (IMF), *World Economic Outlook Database*, 2016 GDP.

20 July 2017 (data)

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=32&pr.y=19&sy=2015&ey=2016&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=512%2C672%2C914%2C946%2C612%2C137%2C614%2C546%2C311%2C962%2C213%2C674%2C911%2C676%2C193%2C548%2C122%2C556%2C912%2C678%2C313%2C181%2C419%2C867%2C513%2C682%2C316%2C684%2C913%2C273%2C124%2C868%2C339%2C921%2C638%2C948%2C514%2C943%2C218%2C686%2C963%2C688%2C616%2C518%2C223%2C728%2C516%2C558%2C918%2C138%2C748%2C196%2C618%2C278%2C624%2C692%2C522%2C694%2C622%2C142%2C156%2C449%2C626%2C564%2C628%2C565%2C228%2C283%2C924%2C853%2C233%2C288%2C632%2C293%2C636%2C566%2C634%2C964%2C238%2C182%2C662%2C359%2C960%2C453%2C423%2C968%2C935%2C922%2C128%2C714%2C611%2C862%2C321%2C135%2C243%2C716%2C248%2C456%2C469%2C722%2C253%2C942%2C642%2C718%2C643%2C724%2C939%2C576%2C644%2C936%2C819%2C961%2C172%2C813%2C132%2C199%2C646%2C733%2C648%2C184%2C915%2C524%2C134%2C361%2C652%2C362%2C174%2C364%2C328%2C732%2C258%2C366%2C656%2C734%2C654%2C144%2C336%2C146%2C263%2C463%2C268%2C528%2C532%2C923%2C944%2C738%2C176%2C578%2C534%2C537%2C536%2C742%2C429%2C866%2C433%2C369%2C178%2C744%2C436%2C186%2C136%2C925%2C343%2C869%2C158%2C746%2C439%2C926%2C916%2C466%2C664%2C112%2C826%2C111%2C542%2C298%2C967%2C927%2C443%2C846%2C917%2C299%2C544%2C582%2C941%2C474%2C446%2C754%2C666%2C698%2C668&s=NGDPD&grp=0&a=>

Country	Subject Descriptor	Units	Scale	2015
Afghanistan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	19.687
Albania	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	11.393
Algeria	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	164.779
Angola	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	102.962
Antigua and Barbuda	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.353
Argentina	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	631.621
Armenia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	10.529
Australia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,229.706
Austria	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	377.157
Azerbaijan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	50.818
The Bahamas	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	8.854
Bahrain	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	31.119
Bangladesh	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	206.684
Barbados	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4.422
Belarus	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	56.329
Belgium	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	455.336
Belize	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.743
Benin	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	8.295
Bhutan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	2.027
Bolivia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	33.238
Bosnia and Herzegovina	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	16.251
Botswana	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	14.435
Brazil	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,801.482
Brunei Darussalam	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	12.931
Bulgaria	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	50.199
Burkina Faso	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	11.105
Burundi	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	3.002
Cabo Verde	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.575
Cambodia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	17.789
Cameroon	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	28.431
Canada	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,552.808
Central African Republic	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.593
Chad	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	10.952
Chile	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	242.537
China	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	11,226.186

Colombia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	291.530
Comoros	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.589
Democratic Republic of the Congo	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	38.496
Republic of Congo	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	8.554
Costa Rica	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	55.475
Côte d'Ivoire	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	32.764
Croatia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	48.676
Cyprus	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	19.570
Czech Republic	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	185.156
Denmark	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	301.308
Djibouti	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.727
Dominica	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.517
Dominican Republic	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	68.197
Ecuador	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	100.177
Egypt	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	332.075
El Salvador	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	25.850
Equatorial Guinea	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	13.819
Eritrea	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4.666
Estonia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	22.472
Ethiopia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	64.683
Fiji	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4.391
Finland	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	232.479
France	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	2,420.163
Gabon	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	14.370
The Gambia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.892
Georgia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	13.996
Germany	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	3,365.293
Ghana	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	37.375
Greece	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	194.958
Grenada	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.984
Guatemala	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	63.794
Guinea	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	6.738
Guinea-Bissau	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.041
Guyana	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	3.183
Haiti	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	8.672
Honduras	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	20.729
Hong Kong SAR	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	309.402
Hungary	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	121.664
Iceland	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	16.784
India	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	2,088.155
Indonesia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	861.143

Islamic Republic of Iran	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	374.306
Iraq	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	179.833
Ireland	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	283.424
Israel	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	299.413
Italy	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,825.820
Jamaica	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	14.218
Japan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4,382.420
Jordan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	37.570
Kazakhstan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	184.388
Kenya	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	63.624
Kiribati	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.160
Korea	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,382.764
Kosovo	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	6.444
Kuwait	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	114.079
Kyrgyz Republic	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	6.678
Lao P.D.R.	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	12.561
Latvia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	27.040
Lebanon	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	50.800
Lesotho	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	2.364
Liberia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	2.038
Libya	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	29.763
Lithuania	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	41.423
Luxembourg	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	56.831
Macao SAR	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	45.415
FYR Macedonia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	10.054
Madagascar	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	9.744
Malawi	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	6.407
Malaysia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	296.284
Maldives	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	3.192
Mali	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	13.107
Malta	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	10.293
Marshall Islands	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.179
Mauritania	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4.844
Mauritius	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	11.511
Mexico	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,151.040
Micronesia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.315
Moldova	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	6.496
Mongolia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	11.718
Montenegro	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4.022
Morocco	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	100.593
Mozambique	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	14.807

Myanmar	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	59.539
Namibia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	11.497
Nepal	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	21.314
Netherlands	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	750.696
New Zealand	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	173.256
Nicaragua	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	12.693
Niger	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	7.175
Nigeria	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	493.841
Norway	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	386.579
Oman	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	69.831
Pakistan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	271.050
Palau	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.284
Panama	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	52.132
Papua New Guinea	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	21.195
Paraguay	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	27.283
Peru	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	192.391
Philippines	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	292.451
Poland	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	477.058
Portugal	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	199.222
Puerto Rico	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	102.906
Qatar	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	164.641
Romania	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	177.524
Russia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,365.865
Rwanda	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	8.277
Samoa	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.804
San Marino	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.571
São Tomé and Príncipe	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.318
Saudi Arabia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	651.757
Senegal	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	13.665
Serbia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	37.160
Seychelles	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.359
Sierra Leone	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4.543
Singapore	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	296.835
Slovak Republic	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	87.312
Slovenia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	42.798
Solomon Islands	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.130
South Africa	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	314.732
South Sudan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	12.485
Spain	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1,193.556
Sri Lanka	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	81.247
St. Kitts and Nevis	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.876

St. Lucia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	1.385
St. Vincent and the Grenadines	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.775
Sudan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	94.421
Suriname	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	3.570
Swaziland	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	3.770
Sweden	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	511.397
Switzerland	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	659.850
Syria	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	n/a
Taiwan Province of China	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	528.550
Tajikistan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	6.922
Tanzania	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	47.184
Thailand	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	406.949
Timor-Leste	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	2.498
Togo	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	4.434
Tonga	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.403
Trinidad and Tobago	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	20.966
Tunisia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	41.869
Turkey	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	857.429
Turkmenistan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	36.180
Tuvalu	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.034
Uganda	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	26.195
Ukraine	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	93.263
United Arab Emirates	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	371.353
United Kingdom	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	2,629.188
United States	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	18,569.100
Uruguay	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	54.567
Uzbekistan	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	66.502
Vanuatu	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	0.773
Venezuela	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	287.274
Vietnam	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	201.326
Yemen	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	27.318
Zambia	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	21.310
Zimbabwe	Gross domestic product, current prices	U.S. dollars	Billions	14.174

Παράρτημα II

Κρατικοί Προϋπολογισμοί σε Διεθνή Κλίμακα

Central Intelligence Agency (USA)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

COUNTRY/BUDGET

Afghanistan

revenues: \$1.992 billion

expenditures: \$6.636 billion (2016 est.)

Albania

revenues: \$3.203 billion

expenditures: \$3.546 billion (2016 est.)

Algeria

revenues: \$42.69 billion

expenditures: \$66.45 billion (2016 est.)

American Samoa

revenues: \$241.2 million

expenditures: \$243.7 million (2013 est.)

Andorra

revenues: \$1.872 billion

expenditures: \$2.06 billion (2016)

Angola

revenues: \$27.27 billion

expenditures: \$33.5 billion (2016 est.)

Anguilla

revenues: \$95.07 million

expenditures: \$86.63 million (2016 est.)

Antigua and Barbuda

revenues: \$279.1 million

expenditures: \$301.7 million (2016 est.)

Argentina

revenues: \$115.9 billion

expenditures: \$141.7 billion (2016 est.)

Armenia

revenues: \$2.445 billion

expenditures: \$2.969 billion (2016 est.)

Aruba

revenues: \$696.5 million

expenditures: \$751.8 million (2016 est.)

Australia

revenues: \$420.5 billion

expenditures: \$446.4 billion (2016 est.)

Austria

revenues: \$187.3 billion

expenditures: \$192.6 billion (2016 est.)

Azerbaijan

revenues: \$10.54 billion

expenditures: \$11.59 billion (2016 est.)

Bahamas, The

revenues: \$1.9 billion

expenditures: \$2.3 billion (2016 est.)

Bahrain

revenues: \$4.37 billion

expenditures: \$8.781 billion (2016 est.)

Bangladesh

revenues: \$23.78 billion

expenditures: \$35.32 billion (2016 est.)

Barbados

revenues: \$1.2 billion (2013 est.)

expenditures: \$1.5 billion (2016 est.)

Belarus

revenues: \$21.21 billion

expenditures: \$20.92 billion (2016 est.)

Belgium

revenues: \$232.3 billion

expenditures: \$245 billion (2016 est.)

Belize

revenues: \$500 million

expenditures: \$650 million (2016 est.)

Benin

revenues: \$1.5 billion
expenditures: \$1.939 billion (2016 est.)

Bermuda

revenues: \$960.1 million
expenditures: \$1.154 billion (2016 est.)

Bhutan

revenues: \$640.4 million
expenditures: \$703.3 million
note: the government of India finances nearly one-quarter of Bhutan's budget expenditures (2016 est.)

Bolivia

revenues: \$14.69 billion
expenditures: \$16.93 billion (2016 est.)

Bosnia and Herzegovina

revenues: \$7.681 billion
expenditures: \$7.975 billion (2016 est.)

Botswana

revenues: \$5.516 billion
expenditures: \$5.624 billion (2016 est.)

Brazil

revenues: \$311.9 billion
expenditures: \$262.6 billion (2016 est.)

British Virgin Islands

revenues: \$300 million
expenditures: \$300 million (2016 est.)

Brunei

revenues: \$2.958 billion
expenditures: \$4.618 billion (2016 est.)

Bulgaria

revenues: \$18.25 billion
expenditures: \$17.46 billion (2016 est.)

Burkina Faso

revenues: \$2.442 billion
expenditures: \$2.779 billion (2016 est.)

Burma

revenues: \$8.944 billion
expenditures: \$10.99 billion (2016 est.)

Burundi

revenues: \$525.1 million
expenditures: \$656.9 million (2016 est.)

Cabo Verde

revenues: \$405.7 million
expenditures: \$477.4 million (2016 est.)

Cambodia

revenues: \$3.388 billion
expenditures: \$3.562 billion (2016 est.)

Cameroon

revenues: NA
expenditures: \$6.497 billion (2016 est.)

Canada

revenues: \$594.7 billion
expenditures: \$632.4 billion (2016 est.)

Cayman Islands

revenues: \$859.5 million
expenditures: \$742 million (2016 est.)

Central African Republic

revenues: \$207.1 million
expenditures: \$284.7 million (2016 est.)

Chad

revenues: \$1.626 billion
expenditures: \$2.163 billion (2016 est.)

Chile

revenues: \$49.52 billion
expenditures: \$55.74 billion (2016 est.)

China

revenues: \$2.3 trillion
expenditures: \$2.708 trillion (2016 est.)

Christmas Island

revenues: \$NA
expenditures: \$NA

Cocos (Keeling) Islands

revenues: \$NA
expenditures: \$NA

Colombia

revenues: \$78.1 billion
expenditures: \$88 billion (2016 est.)

Comoros

revenues: \$165 million
expenditures: \$185.5 million (2016 est.)

Congo, Democratic Republic of the

revenues: \$5.448 billion
expenditures: \$5.837 billion (2016 est.)

Congo, Republic of the

revenues: \$3.562 billion
expenditures: \$4.233 billion (2016 est.)

Cook Islands

revenues: \$86.9 million
expenditures: \$77.9 million (2010)

Costa Rica

revenues: \$8.115 billion
expenditures: \$11.31 billion (2016 est.)

Cote d'Ivoire

revenues: \$6.839 billion
expenditures: \$8.17 billion (2016 est.)

Croatia

revenues: \$21.47 billion
expenditures: \$22.72 billion (2016 est.)

Cuba

revenues: \$49.5 billion
expenditures: \$55.28 billion (2015 est.)

Cyprus

revenues:: \$7.588 billion
expenditures:: \$7.809 billion (2016 est.)

Czechia

revenues: \$73.74 billion
expenditures: \$74.75 billion (2016 est.)

Denmark

revenues: \$156.9 billion
expenditures: \$164.5 billion (2016 est.)

Djibouti

revenues: \$685.7 million
expenditures: \$885.9 million (2016 est.)

Dominica

revenues: \$148.1 million
expenditures: \$148.1 million (2016 est.)

Dominican Republic

revenues: \$10.29 billion
expenditures: \$11.9 billion (2016 est.)

Ecuador

revenues: \$30.9 billion
expenditures: \$34.9 billion (2016 est.)

Egypt

revenues: \$60.09 billion
expenditures: \$92.37 billion (2016 est.)

El Salvador

revenues: \$5.443 billion
expenditures: \$6.318 billion (2016 est.)

Equatorial Guinea

revenues: \$2.436 billion
expenditures: \$2.862 billion (2016 est.)

Eritrea

revenues: \$1.58 billion
expenditures: \$2.165 billion (2016 est.)

Estonia

revenues: \$9.559 billion
expenditures: \$9.489 billion (2016 est.)

Ethiopia

revenues: \$10.07 billion
expenditures: \$11.85 billion (2016 est.)

Falkland Islands (Islas Malvinas)

revenues: \$67.1 million
expenditures: \$75.3 million (FY09/10)

Faroe Islands

revenues: \$835.6 million

expenditures: \$883.8 million

note: Denmark supplies the Faroe Islands with almost one-third of their public funds (2014)

Fiji

revenues: \$1.232 billion

expenditures: \$1.469 billion (2016 est.)

Finland

revenues: \$128.5 billion

expenditures: \$132.7 billion

note: Central Government Budget (2016 est.)

France

revenues: \$1.308 trillion

expenditures: \$1.392 trillion (2016 est.)

French Polynesia

revenues: \$1.891 billion

expenditures: \$1.833 billion (2011)

Gabon

revenues: \$2.917 billion

expenditures: \$3.464 billion (2016 est.)

Gambia, The

revenues: \$231.5 million

expenditures: \$323.6 million (2016 est.)

Gaza Strip

see entry for the West Bank (2016 est.)

Georgia

revenues: \$4.266 billion

expenditures: \$4.541 billion (2016 est.)

Germany

revenues: \$1.523 trillion

expenditures: \$1.497 trillion (2016 est.)

Ghana

revenues: \$8.552 billion

expenditures: \$12.27 billion (2016 est.)

Gibraltar

revenues: \$475.8 million
expenditures: \$452.3 million (2008 est.)

Greece

revenues: \$93.34 billion
expenditures: \$102.1 billion (2016 est.)

Greenland

revenues: \$1.578 billion
expenditures: \$1.876 billion (2014 est.)

Grenada

revenues: \$274.6 million
expenditures: \$308.9 million (2016 est.)

Guam

revenues: \$1.147 billion
expenditures: \$1.188 billion (2013 est.)

Guatemala

revenues: \$7.39 billion
expenditures: \$8.186 billion (2016 est.)

Guernsey

revenues: \$563.6 million
expenditures: \$530.9 million (2005 est.)

Guinea-Bissau

revenues: \$171.3 million
expenditures: \$212.7 million (2016 est.)

Guinea

revenues: \$1.421 billion
expenditures: \$1.857 billion (2016 est.)

Guyana

revenues: \$899.8 million
expenditures: \$1.036 billion (2016 est.)

Haiti

revenues: \$1.563 billion
expenditures: \$1.819 billion (2016 est.)

Holy See (Vatican City)

revenues: \$315 million
expenditures: \$348 million (2013)

Honduras

revenues: \$3.982 billion
expenditures: \$4.384 billion (2016 est.)

Hong Kong

revenues: \$59.09 billion
expenditures: \$59.07 billion (2016 est.)

Hungary

revenues: \$57.32 billion
expenditures: \$60.08 billion (2016 est.)

Iceland

revenues: \$10.35 billion
expenditures: \$7.911 billion (2016 est.)

India

revenues: \$273.3 billion
expenditures: \$273.3 billion (FY 2016 est.)

Indonesia

revenues: \$114.8 billion
expenditures: \$137.7 billion (2016 est.)

Iran

revenues: \$65.87 billion
expenditures: \$72.29 billion (2016 est.)

Iraq

revenues: \$52.43 billion
expenditures: \$77.87 billion (2016 est.)

Ireland

revenues: \$78.47 billion
expenditures: \$80.86 billion (2016 est.)

Isle of Man

revenues: \$965 million
expenditures: \$943 million (FY05/06 est.)

Israel

revenues: \$80.75 billion
expenditures: \$88.4 billion (2016 est.)

Italy

revenues: \$842.5 billion
expenditures: \$889.8 billion (2016 est.)

Jamaica

revenues: \$3.885 billion
expenditures: \$4.033 billion (2016 est.)

Japan

revenues: \$1.696 trillion
expenditures: \$1.931 trillion (2016 est.)

Jersey

revenues: \$829 million
expenditures: \$851 million (2005)

Jordan

revenues: \$8.649 billion
expenditures: \$11.22 billion (2016 est.)

Kazakhstan

revenues: \$23.35 billion
expenditures: \$27.25 billion (2016 est.)

Kenya

revenues: \$12.89 billion
expenditures: \$17.85 billion (2016 est.)

Kiribati

revenues: \$197.9 million
expenditures: \$179.9 million (2013 est.)

Korea, North

revenues: \$3.2 billion
expenditures: \$3.3 billion (2007 est.)

Korea, South

revenues: \$297.3 billion
expenditures: \$286.3 billion (2016 est.)

Kosovo

revenues: \$1.396 billion
expenditures: \$1.61 billion (2014 est.)

Kuwait

revenues: \$47.14 billion
expenditures: \$65.32 billion (2016 est.)

Kyrgyzstan

revenues: \$2.04 billion
expenditures: \$2.354 billion (2016 est.)

Laos

revenues: \$2.882 billion
expenditures: \$3.822 billion (2016 est.)

Latvia

revenues: \$9.766 billion
expenditures: \$10.11 billion (2016 est.)

Lebanon

revenues: \$9.953 billion
expenditures: \$14.44 billion (2016 est.)

Lesotho

revenues: \$835.9 million
expenditures: \$978.3 million (2016 est.)

Liberia

revenues: \$560.2 million
expenditures: \$600.2 million (2016 est.)

Libya

revenues: \$5.792 billion
expenditures: \$13.71 billion (2016 est.)

Liechtenstein

revenues: \$995.3 million
expenditures: \$890.4 million (2011 est.)

Lithuania

revenues: \$14.68 billion
expenditures: \$15.12 billion (2016 est.)

Luxembourg

revenues: \$25.85 billion
expenditures: \$25.52 billion (2016 est.)

Macau

revenues: \$12.12 billion
expenditures: \$7.004 billion (2016 est.)

Macedonia

revenues: \$3.041 billion
expenditures: \$3.33 billion (2016 est.)

Madagascar

revenues: \$1.519 billion
expenditures: \$1.649 billion (2016 est.)

Malawi

revenues: \$1.03 billion
expenditures: \$1.247 billion (2016 est.)

Malaysia

revenues: \$52.66 billion
expenditures: \$63.01 billion (2016 est.)

Maldives

revenues: \$1.481 billion
expenditures: \$1.7 billion (2016 est.)

Mali

revenues: \$2.571 billion
expenditures: \$3.112 billion (2016 est.)

Malta

revenues: \$3.716 billion
expenditures: \$3.683 billion (2015 est.)

Marshall Islands

revenues: \$116.7 million
expenditures: \$113.9 million (2013 est.)

Mauritania

revenues: \$1.143 billion
expenditures: \$1.43 billion (2016 est.)

Mauritius

revenues: \$2.478 billion
expenditures: \$2.95 billion (2016 est.)

Mexico

revenues: \$224.3 billion
expenditures: \$255.9 billion (2016 est.)

Micronesia, Federated States of

revenues: \$213.8 million
expenditures: \$192.1 million (FY12/13 est.)

Moldova

revenues: \$2.306 billion
expenditures: \$2.431 billion
note: National Public Budget (2016 est.)

Monaco

revenues: \$914.5 million
expenditures: \$973 million (2011 est.)

Mongolia

revenues: \$2.868 billion
expenditures: \$4.035 billion (2016 est.)

Montenegro

revenues: \$1.56 billion
expenditures: \$1.878 billion (2016 est.)

Montserrat

revenues: \$37.04 million
expenditures: \$37.04 million (2016 est.)

Morocco

revenues: \$25.22 billion
expenditures: \$29.43 billion (2016 est.)

Mozambique

revenues: \$2.554 billion
expenditures: \$3.609 billion (2016 est.)

Namibia

revenues: \$3.818 billion
expenditures: \$4.408 billion (2016 est.)

Nauru

revenues: \$57.8 million
expenditures: \$51.8 million (2010 est.)

Nepal

revenues: \$4.976 billion
expenditures: \$5.596 billion (FY2016 est.)

Netherlands

revenues: \$340.8 billion
expenditures: \$337.6 billion (2016 est.)

New Caledonia

revenues: \$1.995 billion
expenditures: \$1.993 billion (2015 est.)

New Zealand

revenues: \$67.61 billion
expenditures: \$67.01 billion (2016 est.)

Nicaragua

revenues: \$3.661 billion
expenditures: \$3.442 billion (2016 est.)

Nigeria

revenues: \$11.4 billion
expenditures: \$21.21 billion (2016 est.)

Niger

revenues: \$1.715 billion
expenditures: \$2.25 billion (2016 est.)

Niue

revenues: \$15.07 million
expenditures: \$16.33 million (FY04/05)

Norfolk Island

revenues: \$4.6 million
expenditures: \$4.8 million (FY99/00)

Northern Mariana Islands

revenues: \$246.4 million
expenditures: \$249.8 million (2013 est.)

Norway

revenues: \$199.8 billion
expenditures: \$188.8 billion (2016 est.)

Oman

revenues: \$20.26 billion
expenditures: \$31.55 billion (2016 est.)

Pakistan

revenues: \$42.3 billion
expenditures: \$54.63 billion
note: data are for fiscal years (2016 est.)

Palau

revenues: \$195.7 million
expenditures: \$169.6 million (2012 est.)

Panama

revenues: \$11.7 billion
expenditures: \$12.41 billion (2016 est.)

Papua New Guinea

revenues: \$3.169 billion
expenditures: \$4.295 billion (2016 est.)

Paraguay

revenues: \$5.231 billion
expenditures: \$5.231 billion (2016 est.)

Peru

revenues: \$60.84 billion
expenditures: \$66.46 billion (2016 est.)

Philippines

revenues: \$46.2 billion
expenditures: \$53.68 billion (2016 est.)

Pitcairn Islands

revenues: \$746,000
expenditures: \$1.028 million (FY04/05)

Poland

revenues: \$73.4 billion
expenditures: \$86.56 billion (2016 est.)

Portugal

revenues: \$87.26 billion
expenditures: \$92.25 billion (2016 est.)

Puerto Rico

revenues: \$9.086 billion
expenditures: \$9.684 billion (2016 est.)

Qatar

revenues: \$41.71 billion
expenditures: \$53.95 billion (2016 est.)

Romania

revenues: \$56.84 billion
expenditures: \$62.14 billion (2016 est.)

Russia

revenues: \$186.5 billion
expenditures: \$230.2 billion (2016 est.)

Rwanda

revenues: \$1.865 billion
expenditures: \$2.279 billion (2016 est.)

Saint Helena, Ascension, and Tristan da Cunha

revenues: \$8.845 million
expenditures: \$21.73 million
note: revenue data reflect locally raised revenues only; the budget deficit is resolved by grant aid from the UK (FY06/07 est.)

Saint Kitts and Nevis

revenues: \$370.4 million
expenditures: \$333.3 million (2016 est.)

Saint Lucia

revenues: \$185.2 million

expenditures: \$222.2 million (2011 est.)

Saint Pierre and Miquelon

revenues: \$70 million

expenditures: \$60 million (1996 est.)

Saint Vincent and the Grenadines

revenues: \$222.2 million

expenditures: \$259.3 million (2016 est.)

Samoa

revenues: \$233 million

expenditures: \$271.8 million (2016 est.)

San Marino

revenues: \$667.7 million

expenditures: \$712.8 million (2011 est.)

Sao Tome and Principe

revenues: \$108.6 million

expenditures: \$127 million (2016 est.)

Saudi Arabia

revenues: \$149.7 billion

expenditures: \$236.7 billion (2016 est.)

Senegal

revenues: \$3.839 billion

expenditures: \$4.453 billion (2016 est.)

Serbia

revenues: \$15.75 billion

expenditures: \$16.24 billion

note: this is the consolidated budget, including both central government and local government budgets (2016 est.)

Seychelles

revenues: \$487.3 million

expenditures: \$457.3 million (2016 est.)

Sierra Leone

revenues: \$558.1 million

expenditures: \$738.6 million (2016 est.)

Singapore

revenues: \$46.86 billion

expenditures: \$44.83 billion

note: expenditures include both operational and development expenditures (2016 est.)

Slovakia

revenues: \$34.87 billion

expenditures: \$37.04 billion (2016 est.)

Slovenia

revenues: \$19.32 billion

expenditures: \$20.51 billion (2016 est.)

Solomon Islands

revenues: \$421.6 million

expenditures: \$458.8 million (2016 est.)

Somalia

revenues: \$145.3 million

expenditures: \$151.1 million (2014 est.)

South Africa

revenues: \$76.62 billion

expenditures: \$86.45 billion (2016 est.)

South Sudan

revenues: \$437 million

expenditures: \$2.259 billion (FY 2013 est.)

Spain

revenues: \$461.3 billion

expenditures: \$512.9 billion (2016 est.)

Sri Lanka

revenues: \$10.98 billion

expenditures: \$15.54 billion (2016 est.)

Sudan

revenues: \$7.301 billion

expenditures: \$11.28 billion (2016 est.)

Suriname

revenues: \$469.9 million

expenditures: \$664.3 million (2016 est.)

Svalbard

revenues: \$NA

expenditures: \$NA

Swaziland

revenues: \$1.299 billion
expenditures: \$1.672 billion (2017 est.)

Sweden

revenues: \$248.3 billion
expenditures: \$250.2 billion (2016 est.)

Switzerland

revenues: \$215.9 billion
expenditures: \$213.4 billion
note: includes federal, cantonal, and municipal budgets (2016 est.)

Syria

revenues: \$494.5 million
expenditures: \$2.665 billion
note: government projections for FY2016 (2016 est.)

Taiwan

revenues: \$80.8 billion
expenditures: \$83.95 billion (2016 est.)

Tajikistan

revenues: \$1.841 billion
expenditures: \$1.985 billion (2016 est.)

Tanzania

revenues: \$6.257 billion
expenditures: \$8.084 billion (2016 est.)

Thailand

revenues: \$76.69 billion
expenditures: \$86.94 billion (2016 est.)

Timor-Leste

revenues: \$300 million
expenditures: \$2.8 billion (2016 est.)

Togo

revenues: \$1.14 billion
expenditures: \$1.377 billion (2016 est.)

Tokelau

revenues: \$430,800
expenditures: \$2.8 million (1987 est.)

Tonga

revenues: \$132.7 million
expenditures: \$132.7 million (2016 est.)

Trinidad and Tobago

revenues: \$7.311 billion
expenditures: \$9.369 billion (2016 est.)

Tunisia

revenues: \$9.882 billion
expenditures: \$11.77 billion (2016 est.)

Turkey

revenues: \$146.4 billion
expenditures: \$151 billion (2016 est.)

Turkmenistan

revenues: \$5.523 billion
expenditures: \$5.818 billion (2016 est.)

Turks and Caicos Islands

revenues: \$225.6 million
expenditures: \$187.2 million (2016 est.)

Tuvalu

revenues: \$42.68 million
expenditures: \$32.46 million (2012 est.)

Uganda

revenues: \$3.748 billion
expenditures: \$5.41 billion (2016 est.)

Ukraine

revenues: \$27.8 billion
expenditures: \$30.87 billion
note: this is the planned, consolidated budget (2016 est.)

United Arab Emirates

revenues: \$98.15 billion
expenditures: \$112.6 billion
note: the UAE federal budget does not account for emirate-level spending in Abu Dhabi and Dubai (2016 est.)

United Kingdom

revenues: \$996.3 billion
expenditures: \$1.097 trillion (2016 est.)

United States

revenues: \$3.363 trillion
expenditures: \$3.893 trillion
note: for the US, revenues exclude social contributions of approximately \$1.0 trillion;

expenditures exclude social benefits of approximately \$2.3 trillion (2016 est.)

Uruguay

revenues: \$14.29 billion

expenditures: \$14.81 billion (2016 est.)

Uzbekistan

revenues: \$13.84 billion

expenditures: \$13.8 billion (2016 est.)

Vanuatu

revenues: \$175.9 million

expenditures: \$201.3 million (2016 est.)

Venezuela

revenues: \$95.62 billion

expenditures: \$228.8 billion (2016 est.)

Vietnam

revenues: \$48.04 billion

expenditures: \$57.21 billion (2016 est.)

Virgin Islands

revenues: \$1.223 billion

expenditures: \$1.551 billion (2013)

Wallis and Futuna

revenues: NA

expenditures: NA

West Bank

revenues: \$2.75 billion

expenditures: \$4.077 billion

note: includes Palestinian Authority expenditures in the Gaza Strip (2014 est.)

Western Sahara

revenues: \$NA

expenditures: \$NA

World

revenues: \$19.8 trillion

expenditures: \$22.02 trillion (2016 est.)

Yemen

revenues: \$1.766 billion

expenditures: \$5.628 billion (2016 est.)

Zambia

revenues: \$3.418 billion

expenditures: \$5.079 billion (2016 est.)

Zimbabwe

revenues: \$3.4 billion

expenditures: \$3.9 billion (2016 est.)